

ΜΙΑ ΦΥΛΗ
ΤΗΣ ΧΙΛΗΣ
ΜΙΛΑΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1500

Ο τ. ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ
ΜΙΛΑ ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ ΣΤΟΝ «Δ»

Μουσείο με κλεμμένα αρχαία
τῆς Βόρειας Κύπρου στὶς ΗΠΑ

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58' Αθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομοιότητα: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ήλεκτρονική Άλληλογραφία:
davlos@otenet.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Άχιλλέως - Μουσών 51
Παλιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Άτελιέ:
PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα, τηλ.: 5221792.
Έκτυπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΠΩΡΙΟΣ

- Τιμή αντίτιπου: 1.500 δραχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομή: 14.000 δραχ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 20.000 δραχ.
- Φοιτητών: 10.000 δραχ.
- Έξωτερικού: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται αυτόματα μετά την λήξη του 12μήνου. Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον κατόπιν τηλεφωνήματος του ενδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα ταχυδρομικά εμπόσματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές που αλλάζουν διεύθυνση, να το γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση κειμένων του «Δ», με την προϋπόθεση ότι θα αναφέρεται ρητώς η πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 12816:

Για ποιόν «Έλληνοχριστιανισμό» μιλάμε;

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 12818:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Δ. ΚΑΡΒΕΛΑΣ, Σ. ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ, δρ. Ε. ΛΟΥΔΑΡΟΣ, Μ. ΔΑΝΙΚΑΣ, ΜΠ. ΠΑΝΤΙΝΟ, Ι. ΒΑΦΙΝΗΣ, Ν. ΝΟΚΑΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ.

ΣΕΛΙΣ 12824:

«Mea culpa» και Έλληνισμός

Κ.Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 12825:

«Καθένας έχει το δικαίωμα...

να επικρατεί μία διεθνής τάξη»!

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 12827:

Τα αρχαία Έλληνικά κύρια όνόματα

της φυλής των Άραωνκανών της Χιλής

Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ - Κ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΕΛΙΣ 12835:

Άποκαλυπτική συνέντευξη του Ίακώβου

ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 12841:

Διαστρέβλωση αρχαίων έννοιων από Χριστιανούς

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 12843:

Ένα «Μουσείο Κύπρου» στις ΗΠΑ

ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 12847:

Άνθρώπινες πατημασιές 50.000 έτών

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 12855:

Η αρχαία καθαρις, ή Τηλεόρμηση

ό Ντασέν και ό Άγγελόπουλος

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 12860:

Υποναγείο Πολιτισμού: Λίγα λόγια

Ω.

ΣΕΛΙΣ 12861:

Τό «κενόν» και τό «πλήρες» Σύμπαν

ΠΑΝ. ΑΝΑΛΥΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 12869:

«Γαλλικό μέτρο» και διωστάσεις στην Άκρόπολη

ΚΩΝ. ΚΑΡΜΠΡΑΝΤΖΟΣ

ΣΕΛΙΣ 12876:

Ό Ρωμαίος θεός Ίανός ήταν Έλληνας

ΚΩΝ. ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 12883:

Τό θύατρο γεννήθηκε στην Κρήτη

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΕΞΗΣ

ΣΕΛΙΣ 12891:

Οί Έλληνικοί δήθεν «Άραβικοί αριθμοί»

Π. ΒΟΣΤΙΝΙΩΤΗΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 12832 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 12833 • ΟΙ ΓΕΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 12853 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 12868 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 12891

ΤΟΜΟΣ ΙΗ' • ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 205 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1999

Γιὰ ποιόν «Ἑλληνοχριστιανισμό» μιλάμε;

Γιατί προσπαθοῦν νὰ «ξεύξουν» τὸν Χριστιανισμό μὲ τὸν Ἑλληνισμό; Μποροῦν νὰ κατανοήσουν σὲ βάθος τί περιεχόμενο ἰδεολογικὸ ἔχει κάθε μία ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς πραγματικότητες; Μποροῦν νὰ καταλάβουν, ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ κόσμοι δὲν ἔχουν μεταξύ τους πνευματικὲς ἀντιστοιχίες, ὅτι – σὲ μία ἀπλὴ διατύπωση – ὁ ἓνας ἀναιρεῖ πνευματικὰ τὸν ἄλλο αὐτομάτως;

Καὶ ἐὰν δὲν μποροῦν νὰ κρίνουν ἔτσι, «ἀπὸ μέσα», καὶ νὰ ἀποδεχθοῦν τὸ ἀνέφικτο τῆς γεφυρώσεως, δὲν γνωρίζουν στοιχειώδη ἱστορία, ἢ ὅποια βοᾷ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς οὐδέποτε συννυῆξαν, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπῆρχε ὡς Πνεῦμα καὶ δημιουργοῦσε ὡς μοναδικὴ μήτρα παραγωγῆς **ὁλόκληρου τοῦ Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ** (Ἐπιστήμης, Φιλοσοφίας, Μαθηματικῶν - Τεχνολογίας, Διαλόγου, Ἑλέγχου, Ἀποδεικτικότητας, Θεωρίας, Θεάτρου, Ἀθλητισμοῦ, Γλώσσας, Ὑψηλῆς Τέχνης κ.λπ., κ.λπ.) μόνο μέχρι τῆς ἐκχριστιανίσεώς του; καὶ ὅτι **κανένα ἀπολύτως στοιχεῖο τοῦ Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ** δὲν παρήγαγε ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ ἕως σήμερα; Καὶ γιὰ ποιόν «Χριστιανικὸ Πολιτισμὸ» μιλάνε, ὅταν αὐτὸς δὲν ὑπῆρξε ποτὲ κατὰ τὴν ἀπόλυτη κυριαρχία τοῦ δόγματος (Μεσαίων) – ἀλλὰ μόνο μετὰ τὴν Ἀναγέννηση (= τῆς ἐλληνικότητος) ἄρχισε καὶ πάλι κάποιος πολιτιστικὸς ἄνεμος νὰ δροσίζη τὴν ἀνθρωπότητα, ὅμως ἄνεμος πὺν ἐμποδίζετο νὰ πνεύσῃ ἀπὸ τὸ δόγμα καὶ μάλιστα μὲ ἄγριους ἕως φονικοὺς τρόπους; Γιὰ ποιόν «Ἑλληνοχριστιανισμό» ἢ «Ἑλληνοχριστιανικὸ Πολιτισμὸ» μιλάνε, ὅταν αὐτὸς ἀποτελῇ φάντασμα καὶ δὲν μπορῇ ἀπὸ τὸ 1845 (ὅταν ἡ κούφια αὐτὴ λέξις πρωτοεμφανίσθηκε – καὶ ἐξελίχθηκε ἔκτοτε σὲ λέξις - παγίδα στὴν ἐπίσημη ἰδεολογία τοῦ θλιβεροῦ Ρωμαίου Κρατιδίου) νὰ σταθῇ ἀλλιῶς, παρὰ μόνο ὡς ἱστορικὴ αὐταπάτη, ὡς «τάπα» ἐν τέλει πὺν διχάζει καὶ ἐξουδετερώνει ὅσο μπορεῖ καὶ ὅπως μπορεῖ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν δημιουργικῶν καὶ ζωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἑλληνα;

Δὲν ἔχει λοιπὸν καμμία βάση ἡ προοπτικὴ ἢ ἀνέφικτὴ «σύζευξις» Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Πνευματικά, ἰδεολογικά τὸ με-

ταξύ τους χάσμα εἶναι ἀγεφύρωτο. Συνεπῶς ὅσοι ἐπιμένουν στὴ «σύζευξη» δὲν μποροῦν νὰ ἀναμένουν ἀπ' αὐτὴν παρὰ μόνο «ὑβρίδιο», ὅ,τι δηλαδή γεννιέται π.χ. ἀπὸ τὴν σύζευξη ἵππου καὶ ὄνου, ἓνα μουλάρι. (Τὸ «μουλάρι» αὐτὸ ἔχει ἤδη γεννηθῇ στὴν σημερινὴ Ἑλλάδα, εἶναι ἡ Ρωμιοσύνη).

Ἄς γίνουμε σὲ τελικὴ κατάληξη εἰλικρινεῖς. Ἄν θέλουμε τὸν Ἑλληνισμό μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς λέξεως, σὰν ὄντοτητα, μὲ δημιουργικὴ δύναμη, ἃς τὸν ἀφήσουμε ἡσυχο, δὲν χρειάζεται νὰ ζευχθῇ μὲ κανένα, ἔχει καλῶς. Ἀρκετὰ πλήρωσε – σχεδὸν μὲ τὴν πλήρη κατάρρευση τοῦ μεγαλείου του – τὴν βίαιη αὐτὴ «ένωσή» του. Κι ἂν μᾶς ἐνδιαφέρῃ ἡ ἀνάκτηση καὶ ἀναδόμηση τοῦ οἴκου του, ἃς τὸν σεβασθοῦμε περισσότερο.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ «ἐργολαβία» τῆς «ἐλληνοχριστιανικῆς» ἐνώσεως ἢ ἐνότητος δύο ἀποτελέσματα ἐξ ἀντικειμένου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιφέρει:

- Τὴν διαιώνιση μιᾶς ἀν-ελληνιστῆς, ἀ-πολίτιστῆς καὶ πνευματικᾶς στείρας Ρωμιοσύνης, αὐτῆς πὺν ὑπάρχει καὶ ἀσεβῶς αὐτοανακηρύσσεται σὲ «Ἑλληνισμό», τὴν στιγμὴ μάλιστα κατὰ τὴν ὁποία γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ 17 αἰῶνες κάποιες πρωτόφαντες ἀκτῖνες θαμποχαράζουν στὸν ὀρίζοντα τοῦ τόπου αὐτοῦ.

- Ἰσα - ἴσα τὴν ἀμαύρωση τῶν ἀκτίνων αὐτῶν, τὴν ἔκλειψή τους, τὴν παραπλάνηση τῆς ἀναζητήσεως, τὴν διακοπὴ τῆς ὀδυνηρῆς πορείας τοῦ σημερινοῦ Ρωμιοῦ, τοῦ ἱστορικά, ἐθνικά καὶ πολιτιστικά ἀγρίως κακοποιηθέντος αὐτοῦ πλάσματος, πρὸς τὴν ἱστορικὴν του αὐτογνωσίαν καὶ πολιτιστικὴν του αὐτοσυνειδησίαν, πὺν δὲν ὀδηγοῦν παρὰ μόνο στὴν Ἑλλάδα – χωρὶς ἀφύσικες «συζεύξεις» της.

Ἄν ἀγαπᾶμε τὴν Ἑλλάδα, ἃς μὴ μιᾶμε γιὰ «Ἑλληνοχριστιανισμό». Ἄς ἀφήσουμε τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸν Χριστιανισμό ἔτσι ὅπως εἶναι, νὰ ὑπάρχουν διαφορετικοὶ καὶ ἀπλησίαστοι, ὅπως ὑπῆρξαν πάντοτε διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Αὐτὴ ἡ παραδοχὴ εἶναι ἢ πιὸ συμφέρουσα θάση ἐκκινήσεως γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ὅ,τιδήποτε ἄλλο εἶναι ἐπικίνδυνον.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

«Ανάποδη» αναστήλωση από την Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία...

Ἀγαπητέ κ. Λάμπρου,

Ὑπάρχει ἓνας ἀρχαῖος ναὸς στὴ Λέσβο, ποὺ συνδέει τὴν παλαιότερη μὲ τὴν νεώτερη ἱστορία τοῦ τόπου μας. Βρίσκεται στὴν περιοχή τῆς Βρίσας Λέσβου δίπλα στὸ ξωκκλήσι τοῦ Ἁγ. Φωκῆ.

Ἡ περιοχή τῆς Βρίσας πῆρε τὸ ὄνομά της σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση ἀπὸ τὴν Βρισηίδα, ἐρωμένη τοῦ Ἀχιλλέα. Τὴν παραπάνω παράδοση ἐπιβεβαιώνουν πολλοὶ μελετητὲς μὲ πλῆθος ἀρθρῶν καὶ μελετῶν, καθὼς καὶ ἀναφορὲς σὲ λήμματα ἔγκυρων ἐγκυκλοπαιδιῶν (Escher Briseis, R.E. vol III¹ (1897) col. 856-857 Pauly-Wissowa). Ἡ Σαπφὼ σ' ἓνα ἀπ' τὰ ποιήματά της, ποὺ ἀρχίζει ὡς ἑξῆς «Πλάσιον δὴ μοι... πότνια Ἥρα», ἀναφέρεται στὴν παράδοση (ποὺ βασίζεται στοὺς στίχους 168-172 τῆς γ' ραψωδίας τῆς Ὀδύσσειας), ὅτι οἱ Ἕλληνες σταμάτησαν κατὰ τὴν ἐπιστροφή τους ἀπ' τὴν Τροία σὲ μίαν ἀκρογιαλιά τῆς Λέσβου καὶ προσευχήθηκαν στὴν Τριάδα τῶν Θεῶν Ἥρας,

Δία καὶ Διονύσου στὸ τέμενος τῆς περιοχῆς (Διονύσου *Βρησαγένους*) γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη συνέχιση τοῦ ταξιδιοῦ τους. Οἱ Ἀχαιοὶ σύμφωνα μὲ τοὺς παραπάνω στίχους τοῦ Ὀμήρου ζήτησαν

Πῶς διδάσκεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα στὴν Μολδαβία

Κύριε διευθυντά,

Τὸ Κρατικὸν Πανεπιστήμιο τῆς Μολδαβίας, ποὺ ἐδρεύει στὸ Κισίνιεβ (Κισνόβιον), τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νεοσυστάτου τούτου κράτους, εἰσήγαγε τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Ἀπὸ τοῦ παρόντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1998-1999 ὁ ὑποφαινόμενος ὑπέγραψα συμβόλαιον καὶ ἤρχισα τὰ μαθήματα διδάσκων στὰ ἔτη (μόνα ὑπάρχοντα) 1ον, 2ον καὶ 4ον τοῦ τμήματος Ρουμανολατινοελληνικῆς φιλολογίας Νέα καὶ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά μὲ τὴν μὴ ἐρασμιακὴν προφοράν. Ὁ μισθός μου εἶναι τῆς τάξεως τῶν 5.000 δρχ. μὴ ἐπαρκῶν δεδαίως οὐδὲ πόρρωθεν διὰ μίαν ἀξιοπρεπῆ ζωὴν. Ὅθεν ἐπιδιώκεται ἡ ἀναζήτησις ἑνὸς χορηγοῦ ἢ ἡ σύναψις συμβάσεως ἔργου μὲ τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον, ἢ ὁποία ὅμως σύμβασις δὲν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῇ πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο ἐτῶν.

Τὸ ἔργον μου δοθεῖται ἀπὸ μίαν καθηγήτριαν Μολδαβὴν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐν ἔτος σπουδῶν στὴν Ἑλλάδα. Οἱ τελευταῖες πληροφορίες ἀναφέρουν, ὅτι

χρησιμὸ ἀπὸ τὸ τέμενος, ἂν ἔπρεπε νὰ πλεύσουν δόρεια τῶν Ψαρῶν ἢ ἀνατολικά τῆς Χίου.

Ἀναφορὰ στὸν Ἅγιο Φωκᾶ ἔχουμε καὶ στὸν Ὀδυσσεὺς Ἑλύτη («Ἐν Λευκῶ» ποίημα «Ἐνα εἰκοσιτετράωρο γιὰ πάντα»: «Στὴν ἐπιστροφή θές νὰ περάσῃς κι ἀπ' τὸν Ἅγιο Φωκᾶ». Ἡ λέξι «ἐπιστροφή» μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἐπιστροφή τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ τὴν Τροία καὶ ὁ τίτλος «Ἐνα εἰκοσιτετράωρο γιὰ πάντα» στὰ 24 γράμματα τοῦ Ἀλφάβητάριον ποιήματος τῆς συλλογῆς τοῦ Ἑλύτη: «Ἡμερολόγιο ἐνὸς Ἀθέατου Ἀπριλίου», ὅπου κάνοντας ἀναδρομὴ τῆς προσωπικῆς ἱστορίας του ἀλλὰ καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου, ὁ Λέσβιος νομπελίστας στὸ γράμμα Β τοποθετεῖ τὴ Βρισηίδα, στὸ Ο τὸν Ὅμηρο καὶ στὸ Ψ τὰ Ψαρά. Στὸν «Μικρὸ Ναυτίλο» ἐπίσης, Ὁμηρος, Ψαρά καὶ ἐμμέσως ἡ Βρισηίδα συνυπάρχουν:

«Στὴν ψάθα – ὅπως γεννήθηκα – με λίγες πιτσιλάδες
Ἥλιον στὸ μέτωπο καὶ τὴν ἀρχαία καρδιά
Ποῦ ξέρεי ὅλον τὸν Ὅμηρο γι' αὐτὸ κι ἀντέχει ἀκόμη
Ἐξοιθενωτικὰ γνιπώντας μες στὴ μάθη πέτρα
Τῶν Ψαρῶν ἕνα φῶς λατρεία γεμάτο
Φέρνω στὴ χούφτα μου γιὰ σὰς μέλλοντες μαργαρίτες
Γραικιές ποῦ ἐδάλατε κονφέτο τοῦ Ἀδῆ.
...Γεῖα σας – κι ἡ θρύση μου ἀνοιχτὴ στάλα τὴ στάλα
ξανά γεμίζει τὸν γαλάζιο χρόνον».

Ἔχουμε λοιπὸν τὸν Ὅμηρο, τὴ Σαπφώ, τὸν Ἀχιλλέα, τὴ Βρισηίδα, τὰ Ψαρά καὶ τὸν Ἑλύτη με τὴ θρύση του ἀνοιχτή, στάλα τὴ στάλα νὰ γεμίξῃ τὸν γαλάζιο χρόνο. Ἡ Ἑλλάδα τῶν αἰώνων σ' ὅλο της τὸ μεγαλεῖο: Διόνυσος Βρῆ-σαγένης καὶ Ἅγιος Φωκᾶς.

Πρὶν τρία χρόνια δίπλα στὸ ξωκκλήσι τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ ὑπῆρχε μία ἀρχαία κολώνα καὶ μερικὰ σκόρπια κεραμίδια, νὰ μαρτυροῦν τὸ ἀρχαῖον κάλλος. Ἐτοί σκόρπια κι ἀφύλακτα. Καλοκαίρι τοῦ '98 ὁ χώρος ἦταν περιφραγμένος. Μᾶλλον πρέπει νὰ ἔχουν γίνει ἀνασκαφές ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία.

Μὲ πρώτη ματιὰ ὅλα καλὰ κι ἅγια. Ἄν δώσῃς ὅμως λίγη προσοχή, παρατηρεῖς μιὰ στρογγυλὴ κολώνα με παράξενα γράμματα. Νομίζεις ὅτι ἀνακάλυψες κάποια παλιὰ ἐπιγραφή, παρόμοια με τὴν ἐπιγραφή τῶν Καμινίων τῆς Λήμνου. Κυττάζοντας προσεχτικὰ βλέπεις ὅτι τοποθέτησαν **ἀνάποδα** τὸ ἱερόν Χρηστήριον.

Μὲ ἐκτίμηση
Στρατῆς Γιαννίκος
Κερασίνη

Υ.Γ. Ἡ φωτογραφία, ὅπου ἡ δάση τοῦ κίονος... ἔγινε κιονόκρανο, δυστυχῶς δὲν δείχνει εὐκρινῶς τὴν ἐπιγραφή. Σὰς τὴν στέλνω ὅμως ὡς πιστήριό σέ τυχὸν ἀπίστους.

ἕνας θεολόγος, δημόσιος λειτουργὸς θὰ ἀποσπασθῇ διὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος. Ἐπίσης ὁ ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος κ. Πετρικλῆς Ζαβιτσιάνος διδάσκει ἑλληνικὰ ὠρισμένες ὥρες τὴν ἐβδομάδα.

Ἡ αἴθουσα τῶν ἑλληνικῶν, τὴν ὁποίαν βεβαίως χρησιμοποιοῦν καὶ ἄλλα τμήματα τοῦ Πανεπιστημίου, διεμορφώθη, ἐκαλλωπίσθη καὶ ἐπεσκευάσθη ἔπειτα ἀπὸ χορηγίαν τῆς ἐταιρείας «Κων. Καρδασιλάρη καὶ Υἱοί». Ἄλλῃ ἐταιρεία, ἡ «Ἀλτέκ» παρεχώρησε 5 ηλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὲς καθὼς καὶ ἄλλοι ἐδοθήσαν, γιὰ νὰ γίνῃ πραγματικότης ἡ ἴδρυσις τῆς ἔδρας τῶν ἑλληνικῶν στὴν Μολδαβίαν. Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία στὸ μεγαλεῖον της. Ποῖος εἶπε ὅτι ἐξέλιπον οἱ εὐεργέτες τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους στίς ἡμέρες μας; Ἡ ὡς ἄνω ἐταιρεία στηρίζει καὶ 2 ὑποτροφίες φοιτητῶν στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ ὑπογραφόμενος θέλει ἐκτὸς τῆς οἰκονομικῆς του ἐνισχύσεως νὰ φιλοξενηθοῦν οἱ φοιτητὲς μου διὰ ἕνα διάστημα τριῶν ἐβδομάδων τὸ καλοκαίρι στὴν Ἑλλάδα πρὸς ἐξάσκησίν των στὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ νὰ γευθοῦν τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ὑφ' ὅλας του τὰς μορφάς.

Τὰ ἀρχαῖα κύρια ὀνόματα ἐκφράζουν τὶς ιδιότητες τῶν προσώπων

Κύριε Λάμπρου,

Ζητῶ συγνώμη γιὰ τὸ θάρρος νὰ σᾶς ἐνοχλήσω ἀλλὰ ἐδῶ καὶ καιρὸ ἓνα ἐρώτημα μὲ ἀπασχολεῖ στὸ ὁποῖο ὁμολογουμένως δὲν μπορῶ νὰ δώσω ἀσφαλῆ ἀπάντηση: Ἀναλύοντας τὰ κύρια ὀνόματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κατὰ ἐτυμολογίαν ἀρχικῶς καὶ ἐννοιολογικὰ ἐν συνεχείᾳ ὡς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα σπουδαίων ἀρχαίων προγόνων μας, διαπιστώνω ὅτι κατὰ περίεργη συγκυρία φωτογράφιζαν τὸν βίον καὶ τὴν πολιτεία τους.

Λέγοντας φέρῃ εἶπεῖν *Νεάρχος* καὶ ἐννοώντας τὸν *ναύαρχον* τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, σκέπτομαι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγνώριζαν οἱ γονεῖς, ὅταν τοῦ ἐδίδαν τὸ ὄνομα ὅτι θὰ γίνῃ ναύαρχος ἀργότερα (ναῦς, γεν. *νεώς* = τὸ πλοῖο) καὶ θὰ ἀνακαλύψῃ τὴν θαλάσσια ὁδόν, ἀπὸ τὴν Ἑρυθραία τῆς Ἀνατ. Ἀφρικῆς μέχρι τὴν ἐκβολὴ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ ἐπέκεινα. Ὁ Πρωταγόρας, ὁ σοφιστὴς, φιλόσοφος, νομομαθὴς φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ Περικλέ-

ους (καὶ ἴσως συγγραφεὺς τοῦ «*Επιταφίον*»), ἔχει ὄνομα ὡς «ὁ πρῶτος σὲ ἀξία ἀγορητής», δηλ. ρήτωρ - δικηγόρος ἐξ Ἀδδηρων ὁρμώμενος. Ποῦ ἐγνώριζαν οἱ γονεῖς τοῦ τὴν ἐξέλιξή του, ὥστε νὰ τοῦ δοθῇ τὸ ὄνομα πού πῆρε; Ὁ Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης, ὁ ἄριστος καὶ τέλειος ἐπιστήμων, ἐγεννήθη καὶ ὠνομάσθη προφητικῶς ἔτσι; Ὁ Σωκράτης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Ξενοφάνης («φημί») - Ξενοφῶν, ὁ Πεισίστρατος (ὁ τὸν στρατὸν πείθων), ὁ Ἡρακλῆς («τὸ τῆς Ἥρας κλέος») πῶς ὠνομάσθησαν ἔτσι; Ὁ Ἀλέξανδρος (ἀλέξω τὸν ἄνδρα), ὁ Φίλιππος, ὁ Δημοσθένης («σθένης εἰς τὸν λαόν»), ὁ Ὀνομάκριτος (ἐκδότης καὶ ἐπιμελητὴς τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν).

Γιὰ νὰ μὴν ἐπεκτείνω τὸ κείμενο: Αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἐδόθησαν ὑπὸ τρίτων ἢ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀσφαλῶς μετὰ θάνατον ἢ ὡς ἐπικρατήσαντα προσωνύμια ἐν ζωῇ («παρτατούκλια»);.

Δρ. Ἐμμ. Κ. Λουδάρος

Κηφισιά

Οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Ἕλληνες μεταξὺ τῶν «περαστικῶν» τῆς Θεσσαλονίκης!

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Εἶναι ν' ἀγανακτῇ καὶ ν' ἀηδιάζῃ κανεὶς

Ἕνα πρόβλημα εἶναι δύσκολον: Πῶς θὰ πεισθοῦν οἱ διδάσκοντες στὰ κλασσικὰ τμήματα τῶν πανεπιστημίων ὅλον τοῦ κόσμου νὰ μὴ διδάσκηται ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ μὲ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν, καὶ διότι δὲν εἶναι ὀρθή, καὶ διότι γελοιοποιεῖ τὴν γλῶσσα μας, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ σπονδάζοντες ἑλληνικὴ κλασσικὴν φιλολογίαν θὰ μποροῦσαν νὰ ὁμιλοῦν τὰ ἑλληνικὰ εὐχερέστερον, δεδομένου ὅτι εἶναι ἤδη γνωστές πολλῶν ἀρχαίων λέξεων καὶ φράσεων.

*Ἡ ἀπάντησις τῶν «ἐρασμικῶν» εἶναι: ἡ παράδοσις. Ποία παράδοσις; Τῶν 350 περίπου ἐτῶν; Καὶ ἂν αὐτὴ ἡ παράδοσις εἶναι τελείως ἐσφαλμένη; Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἡ δίφθογγος **ου** ἐμφανίζεται ἀπὸ τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα κ.ᾶ. Οἱ Βυζαντινοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ Ρῶσσοι ἐπῆραν τὴν ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν, προέφερον «Κούριε ἐλεέησον»;*

Νοέμβριος 1998

Διονύσιος Α. Καρδέλας

Καθηγητὴς - διευθυντὴς

μέ μερικὲς ἐκπομπὲς τῆς κρατικῆς μας τηλεο-
ψίας. Συγκεκριμένα τὴν Κυριακὴ τῶν ἐπα-
ναληπτικῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν, στίς 18
᾽Οκτωβρίου 1998, ὁ διαῦλος NET (Νέα Ἑλλη-
νικὴ Τηλεόραση) πρόβαλλε ἓνα ἀφιέρωμα
(ἐδῶ χρειάζονται πολλὰ εἰσαγωγικά!) γιὰ τὴν
Θεσσαλονίκη. Βεβαίως, καὶ γιὰ νὰ εἶναι κά-
ποιοι «politically correct», ἡ ἔμφαση ἐδόθη
στὸν «πολυπολιτισμικὸ» χαρακτήρα τῆς Θεσ-
σαλονικῆς. Εἶναι τόσο βολικὸ στοὺς καιροὺς
μας νὰ παρουσιάζονται τὰ πάντα ὡς... χοά-
νες. Ἐμεινα δὲ ἄναυδος, ὅταν ἐλέχθη καὶ τὸ
ἔξις κατάπτυστο: ὅτι δηλαδή, ἀπὸ τῆ Θεσ-
σαλονίκη ἐπέρασαν πολλοί, ὅπως, «...οἱ Μα-
κεδόνες τοῦ Ἀλέξανδρου... οἱ Ἕλληνες τοῦ
Ἀριστοτέλη...» (!!).

Διερωτῶμαι κατόπιν αὐτοῦ: ποιόν πρέπει
νὰ φοβοῦμεθα περισσότερο, τὸ ἀκραῖο
VMRO τῶν Σκοπιανῶν, κόμμα ποὺ δὲν κρύ-
βει ὅτι θέλει ν' «ἀπελευθερώσῃ» τὴν Μακε-
δονία μας ἀπὸ τὸν «ἐλληνικὸ ζυγὸ» ἢ τὴν
ἐλληνικὴ (;) τηλεψία; Οἱ Σκοπιανοὶ δὲν θὰ
μποροῦσαν νὰ εὕρουν καλύτερους συμμά-
χους.

Δὲν γνωρίζω τί νὰ ὑποθέσω. Ὅτι στὴν συ-
γκεκριμένη περίπτωσι ἦτο caso accidente;

(γιὰ νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὴν «Βαθυλῶνία» τοῦ
Δ. Βυζαντίου) ἢ μήπως caso pensato; Νομίζω
πάντα ὅτι καὶ στίς δύο περιπτώσεις πρόκει-
ται περὶ πρωτοφανοῦς διαστρεβλώσεως τῆς
ἱστορίας μας. Ἄν δὲ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δίδουμε
ὅπλα στοὺς λογῆς - λογῆς ἐχθροὺς μας, πρὸς
τί νὰ διαμαρτυρώμεθα σχετικῶς μὲ τίς ἱστο-
ρικὲς ἀνακρίβειες σὲ ἔργα ξένων πανεπιστη-
μιακῶν;

Εἶναι ἀδιαμφισβήτητο τὸ ὅτι ἡ NET ἐγκλη-
μάτισε εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας
ἐκεῖνο τὸ πρῶιν τῆς 18/10/1998. Εὐθύνες δε-
δαίως δὲν θὰ καταλογισθοῦν σὲ κανένα, δε-
δομένου ὅτι ἡ δύσμοιρη πατρίς μας ζῇ ἐδῶ
καὶ πολλὰ-πάμπολλα χρόνια σὲ ἓνα γενικώ-
τερο κλίμα ἀφασίας καὶ ταυτοχρόνως κακο-
μοιριᾶς. Διερωτῶμαι ὅμως, ποῖο εἶναι τὸ μέλ-
λον μας ὡς Ἑλλήνων, ὅταν τὸ ἴδιο τὸ κράτος
ὑπονομεύῃ, μὲ τέτοιο τρόπο τὴν ἱστορία μας;
Ποῖο εἶναι τὸ μέλλον μας ὡς ἔθνους, ὅταν τὸ
ἴδιο τὸ ἐλληνικὸ κράτος διακυβεύῃ τὸ ἀδια-
κύβετο;

Μετὰ τιμῆς

Μιχαὴλ Γ. Δανίνας

Ἀναπλ. Καθηγητὴς Δημοκριτείου
Πανεπιστημίου Θράκης, Ξάνθη

Ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Στάφυλος στὴ νῆσο Σκόπελο

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Ἐξαιρετικὸ εἶναι τὸ ἀφιέρωμά σας στὸν
«Χαμένο Διόνυσος», τεῦχος 201-202. Θὰ ἤθε-
λα νὰ προσθέσω τὰ ἑξῆς:

Ἡ καταπράσινη Σκόπελος (τῶν Β. Σπορά-
δων μετὰξὺ Σκιάθου καὶ Ἀλοννήσου) εἶναι ἡ
ἀρχαία Πεπάρηθος. Κατὰ τὸν μῦθο ὁ Πεπά-
ρηθος, γιὸς τῆς Ἀριάδνης καὶ τοῦ Διόνυσου
καὶ ἐγγονὸς τοῦ βασιλιᾶ Μίνωα τῆς Κρήτης,
ἔδωκε τ' ὄνομά του στὸ νησί. Ὁ ἀδελφὸς του
Στάφυλος πρῶτος τὸ κατοίκησε στὰ χρόνια
τῆς μινωϊκῆς θαλασσοκρατίας. Τότε κυριαρ-
χοῦσε ὁ Διόνυσος στὸν πολιτισμὸ καὶ στὴ
νῆσο τοῦ Πεπάρηθου, καὶ ἀπομεινάρει τῆς

ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι ἡ δοξασιά ποὺ ὑπάρχει
ὡς σήμερα, ὅτι γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τῶν σπι-
τιῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν χρησιμοποιοῦσαν
κρασί.

Ὑπάρχει καὶ τὸ τοπωνύμιον Στάφυλος στὸ
νησί. Ὅμως ἐκτὸς καὶ ἀπὸ τὸ κρασί, ἃς μὴν ξε-
χνᾶμε ὅτι: σταφύλι καὶ ψωμί εἶναι καλοκαι-
ρινὸ φαγητὸ σὲ πολλὰ χωριά. Ὅπως βλέπετε,
ὁ Διόνυσος βρίσκει πολλοὺς τρόπους νὰ ἐπι-
βιώνη...

Μὲ ἐκτίμησι

Μπέσου Παντίνου

Συγγραφέας, Γλυφάδα

Πλήρης ἐγκατάλειψι τοῦ τάφου τοῦ Σταφύλου

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,

Ἡ φωτογραφία ποὺ σοῦ παραδίδω εἶναι ἡ

συνέχεια τῆς καταγγελίας μου, πού ἀφορᾷ στίς Β. Σποράδες. Ὁ παραμελημένος τάφος πού βλέπετε, εἶναι τοῦ Βασιλέως Σταφύλου καί βρίσκεται στήν ὁμώνυμη παραλία τῆς Σκοπέλου «Στάφυλος». Εἶναι ἀνεπίτρεπτο νά γνωρίζουμε τήν ἀληθινή ἱστορική ὑπαρξη τοῦ τάφου, καί ἡ ἐφορία ἀρχαιοτήτων Βόλου, ἀφοῦ καρπώθηκε τά εὐρήματα, νά ἀδιαφορή παντελῶς γιά τήν συντήρηση τοῦ οἰκοδομήματος. Τίς ἴδιες ἀκριδῶς εὐθύνες καί ἀκόμη

περισσότερες καταλογίζω στοὺς Σκοπελίτες. Ἡ ἀνέυρεση τοῦ τάφου ἑνός ἡμί-θεου, ὅπως ἦταν ὁ Στάφυλος – ἀφοῦ ἦταν γιὸς τοῦ Διόνυσου καί τῆς κόρης τοῦ Μίνως Ἀριάδνης – σέ μιὰ ξένη χώρα θά γινότανε τὸ θέμα τῆς χρονιάς – νά μὴ σᾶς πῶ ὅτι θά τὸ κάνανε καί ταινία...

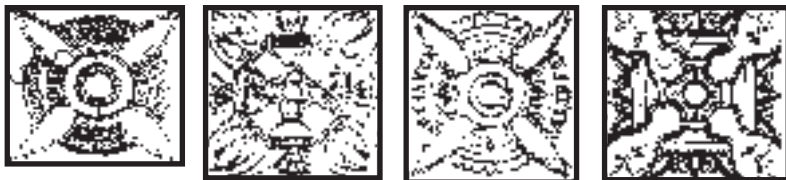
Μετά τιμῆς
Ἰωάννης Γ. Βαφίνης
 Φοιτητής, Ἀθήνα

Τὸ σύμβολο τοῦ σταυροῦ στήν «προϊστορική» Βοιωτία

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Στὸ τεῦχος 194 τοῦ «Δαυλοῦ» τὸ ἄρθρο τῆς κ. Ἀλτάνης «Οἱ Σταυροὶ καὶ ἀκάνθινοι στέφανοι σπὸν σηκό τῆς Θόλου τῆς Ἐπιδάουρου» μὲ ἐντυπωσίασε. Μὲ τὴν παροῦσα ἀναφέρομαι στίς ἀνασκαφές πού ἔγιναν στήν «Προϊστορική» Εὐτρηση τῆς Βοιωτίας (1923-1927), ὅπου σὲ ἓνα ἀποθέτη βρέθηκαν θραύσματα λεπτῶν Χάλκινων φύλλων διακοσμημένων μὲ ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα ἀξίζουν ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως. Κλιμακωτὰ διακοσμητικὰ σχέδια, πού δημιουργοῦν τετράγωνα, σταυροῦς, δίσκους, ταινίες, γιρλάντες, συνδυασμοὺς ἀπὸ

ἄνθη λωτοῦ σὲ ποικίλα σχέδια ἐξελίξεως. Στὴ «Ζώνη 4» βλέπουμε ἄνθος λωτοῦ μὲ τρία πέταλα σὲ πλήρη ἄνθηση, ὅπως καὶ στὴ «Ζώνη 2», ὅπου ἀντιπροσωπεύεται τὸ ἄνθος τέσσερις φορές σ' ἓνα συμπλεκόμενο σχέδιο. Σὲ πρωτοκορινθιακὰ ἀγγεῖα βρέθηκαν γωνιώδη βασιικά χαρακτηριστικὰ τοῦ λωτοῦ, ἀλλὰ καὶ σὲ ροδιακὰ καὶ χαλκιδικὰ ἀγγεῖα. Στὴ «Ζώνη 3» τὸ κέντρο εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ σειρές ὁμόκεντρων κύκλων μὲ κλειστὰ μπουμπούκια λωτοῦ, ἀκτινωτά· στίς γωνίες τοῦ τετραγώνου ὁ ἐσωτερικὸς κύκλος εἶναι διάτρητος. Στὴν περιφέρεια τοῦ ἐξωτερικοῦ κύκλου ἓνα συνεχές

σχέδιο φυλλωμάτων, πού μπορεί νά θεωρηθῇ ὡς ἐξέλιξη τοῦ ἀνθεμίου. Στῇ «Ζώνη 1» ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἀκτινωτά μπουμπούκια καί με κάποιες διαφορὲς καὶ ὁμοιότητες μετὰ τῇ «Ζώνη 3».

Ἀφοῦ τὰ μοτίβα τοῦ χαλκοῦ ἐμφανίζονται στὰ κορινθιακά ἀγγεῖα ἔστω καὶ σὲ κάπως διαφορετικοὺς συνδυασμοὺς καὶ ἀφοῦ ὁ τύπος τοῦ τριπέταλου λωτοῦ («Ζώνη 4») εἶναι χαρακτηριστικὸς εἰδικὰ γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτῇ, δὲν χρειάζεται νὰ ἀναζητήσουμε ἄλλες ἀποδείξεις γιὰ τὴν ἄμεση καλλιτεχνικὴ σχέση τοῦ χαλκοῦ μας.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ὑπέροχες παράλληλες γιὰ τὰ σχέδια βρέθηκαν καὶ σὲ ῥοδιακά ἀγγεῖα, ἀλλὰ εἶναι πολὺ πιθανόν τὰ ῥοδιακά σχέδια νὰ εἶχαν ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὰ ἡπειρω-

τικὰ ἀγγεῖα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἄποψη τοῦ Johanson, πού ὑποστηρίζει: «*Ἡ ἐξέταση τῶν ἀνθῶν τονίζει τὴν κύρια διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης τῆς Ἀνατολικῆς περιοχῆς καὶ τῆς Ἀντικῆς. Μόνο σὲ μία μεταγενέστερη περίοδο ἀρχίζουν νὰ ἐξαφανίζονται οἱ διαφορὲς. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθῇ, ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται κυρίως στὴν ἐπιρροὴ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος στὴν τέχνη τῆς Ἀνατολικῆς περιοχῆς παρὰ σὲ μία ἐπιρροὴ τῆς ἀντίθετης κατεύθυνσης. Ἐδῶ ἡ κατασκευαστικὴ ἐργασία τοῦ χαλκοῦ διακατέχεται ἀπὸ μεγάλη ἀκρίβεια καὶ λεπτότητα.*

Μὲ τιμὴ
Ν. Νόκας

Ῥυποπτέραρχος ἐ.ἀ., Ἀθήνα

Ὁ διάλογος γιὰ τὴν χρονολόγηση τῆς Προϊστορίας

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κουτρουδέλη (τ. 203) οὐδὲν προσθέτει, ἀφοῦ δυστυχῶς ἐπαναλαμβάνει τὶς ἤδη γνωστὲς ἀπόψεις του, τὶς ὁποῖες οὐτε ἀμελητέες, ἀλλ' οὐτε θέσφατα θεωρῶ. Ἀρκοῦμαι λοιπὸν εἰς τρεῖς μόνον ἐπισημάνσεις.

α) Ἐάν, ὡς ὑποστηρίζει, ἡ Τροία ἦτο μία μετρία πόλις-κράτος 33.000 κατοίκων, εἶναι ἀπορίας ἄξιον γιὰ τὴν ἐχρειάσθη πανελλήνιος ἐκστρατεία μετὰ πανστρατιὰν 110.000 ἀνδρῶν καὶ δεκαετὴς πόλεμος. Ἀποψις μου εἶναι Μυκῆναι - Τροία ἦσαν κέντρα δύο ἑλληνικῶν Κοινοπολιτειῶν, μᾶς Ἀχαιῆς καὶ μᾶς Πελασγικῆς (βλέπε σὸ διδύλιό μου «Ποιοὶ ἦσαν» τὰ κεφ. «Οἱ Ἀχαιοὶ» καὶ «Οἱ Τρῶες».

β) Μὲ ἐκπλήσσει ἡ δήλωσίς σου ὅτι «τὰ χρονολογικὰ δεδομένα τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἐκτὸς

πραγματικότητος» ὡς ἐάν ὁ Πλάτων ἦτο ἀνεύθυνος. Πέραν τούτου, τὰ «δεδομένα» του, ἐπιβεβαιώνονται ἀπὸ πλήθος ποικίλης φύσεως στοιχείων (βλέπε σὸ διδύλιό μου «Τὸ Χάλκεον Γένος».

γ) Ἡ καταγωγὴ τοῦ Βελικόφσκι δὲν ἀπασχολεῖ ἐμᾶς, ἀλλὰ τὸν ἴδιον, ἀφοῦ καθορίζει τοὺς σκοποὺς τῶν ἐρευνῶν του· δραστηρικὴ περικοπὴ τῆς ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ ἀντίστοιχος ἐπιμήκυνσις τῆς Ἑβραϊκῆς. Ὅταν δηλῶνῃ ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ Ἱστορία τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου εἶναι μετατοπισμένη χρονολογικῶς», ἐννοεῖ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τοῦ ὑποστηριζομένου ἀπὸ τὸν κ. Κ. – ὅτι πρέπει νὰ τῆς ἀφαιρέσωμεν ἀρκετοὺς αἰῶνες καὶ νὰ τὴν μετατοπίσωμεν εἰς τὴν α' π.Χ. χιλιετίαν.

Φιλικῶς

Γεώργιος Κ. Γεωργαλᾶς

Πεντέλη

«Mea culpa» καὶ Ἑλληνισμὸς

Κύριε διευθυντά,

Συγγνώμη ζήτησε ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία γιὰ τὸ μέγα ἔγκλημα τῆς Ἱερᾶς Ἐξέτασης. Ἔτσι νομίζει ὅτι θὰ «καθαρίσῃ» μὲ τὴν ἱστορία ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β'. Ὅμως δὲν εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, ὅπως ἀποφεύγει νὰ μιλήσῃ σχετικὰ καὶ ἡ ἡγεσία τῆς Ὁρθοδόξιας. Γιατὶ ὁ Μεσαίων εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ φορικτότατου ἐγκλήματος ποὺ προηγήθηκε, δηλαδὴ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νέας Ρώμης Μ. Κωνσταντῖνος, ξεχνώντας τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων τοῦ 313 μ.Χ. (περὶ ἀνεξιθρησκείας), ἀσπάσθηκε τὸν Χριστιανισμὸ καὶ ἀπεδείχθη ὁ νεκροθάφτης τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Διότι ἀνοίξε τὸν δρόμο γιὰ τὸν ἀπηνὴ διωγμὸ τῶν «ἐθνικῶν» (Ἑλλήνων). Τὸ ἔργο τοῦτο ἀνέλαβε ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖος Β' (337-361 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος προέδρῃ σὲ ἀπίστευτους βανδαλισμοὺς μὲ τὴν ὑποκίνηση τοῦ χριστιανικοῦ ἱερατείου. Τὰ φανατισμένα πλήθη καταστρέφουν ἱερὰ, ναοὺς, θέατρα, γυμναστήρια καὶ πρὸ παντὸς τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ πνευματικὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων «Μέσα σ' αὐτὰ κατοικοῦν δαιμόνια», ἔλεγαν. Τὸ 341 ἀπαγορεύει τὶς θρησκευτικὰς καὶ πνευματικὰς ἐλευθερίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ φορικτατικώτερη ὁμως γενοκτονία συνετελέσθη ἐπὶ Μ. Θεοδοσίου (379-395) καὶ τῶν διαδόχων του μὲ τὴν καταστροφή καὶ λεηλασία τῶν μνημείων τέχνης καὶ πολιτισμοῦ. Αὐτὸς ἀναίρεσε τὸ Διάταγμα ἀνεξιθρησκείας καὶ καθιέρωσε ὑποχρεωτικὰ τὸν Χριστιανισμὸ. Τότε ἔγιναν δολοφονίες φιλοσόφων κ.ἄ. Τὸ 396-399 συμβαίνουν οἱ χειρότεροι βανδαλισμοὶ καὶ ὁ ἀφανισμὸς καὶ ἐρήμωση τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὶς «χριστεπώνυμες» ὁρδὲς τοῦ Ἀλαρίχου, ὑποκινούμενες ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸν διωγμὸν οἱ Ἕλληνες γίνονται «Ρωμιοί». Τὸ 401 ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως διέταξε τὴν καταστροφή τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἐφεσο, ὁ δὲ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος τὸ 391 τὴν καταστροφή τῆς Βιδλιοθήκης Ἀλεξανδρείας. Τὸ 415 ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ὑποκινεῖ τὸν φανατισμένον χριστιανικὸ ὄχλο, ὁ ὁποῖος κατακρεουργεῖ οἰκτρῶς τὴν φιλόσοφο Ὑπατία. Τὸ 394 ὁ Μ. Θεοδόσιος καταργεῖ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες καὶ κηρύσσει ἐκτὸς νόμου τὴν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία. Τὸ 529 ὁ Ἰουστινιανὸς καταπολεμᾷ τὸν Νεοπλατωνισμὸ καὶ κλείνει τὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν σφάζοντας τοὺς καθηγητὲς τῆς ἡ ἀναγκάζοντάς τους νὰ διαφύγουν, γιὰ νὰ σωθοῦν, στὸν... Πέρση αὐτοκράτορα. Ἔτσι στὸ ἔξῃς ὁ Ἑλληνικὸς Ὁρθὸς Λόγος θὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὸν Ἰουδαιοχριστιανικὸ δυϊσμὸ τῶν Γαλβέ-Σατανᾶ. Ἐκτοτε ὁ πολιτισμὸς ὀπισθοδρομεῖ στὸν Μεσαίωνα καὶ ὁ κόσμος θυθίζεται στὴν βαρβαρότητα. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναμένει ἀπὸ τὸν Πάπα καὶ τοὺς 4 ὁρθόδοξους πατριάρχες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συγγνώμη. Ἡ ἱστορία δὲν ξεχνᾷ.

Κ.Χ. Κωνσταντινίδης

Ὑποστράτηγος ἐ.ἄ.

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

[...]Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἐζήτησε προσφάτως συγγνώμη ἀπὸ τὸν ἅγιον Νεκτάριον, τὸν ὁποῖον, ἔξ ὅσων ἀντελήφθην, εἶχε ὑποβάλει εἰς κάποια ταλαιπωρίαν. Ἐχω τὴν γνώμη ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Πατριαρχεῖον θὰ ἔπρεπε πολὺ περισσότερον νὰ ζητήσῃ συγγνώμη γιὰ τὴν κατακρεουργίαν τῆς Ὑπατίας ἀπὸ φανατικούς καλογήρους τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Πέτρου τὸ 415 μ.Χ. ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου. Αἰτία: «διὰ τὴν ὑπερβάλλονσαν σοφίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ περὶ ἀστρονομίας» (Ἡσύχιος). Ὁ χριστιανὸς Σωκράτης ὁ Σχολαστικὸς (ε' μ.Χ) χαρακτηρίζει τὴν κατακρεουργίαν τῆς «ὄνειδος μέγα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας». [...].

Φιλικὰ

Γεώργιος Κ. Γεωργαλᾶς

Πεντέλη

«Καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα... νὰ ἐπικρατῇ μία διεθνὴς τάξη»!

Στις 10 Δεκεμβρίου 1948 ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ ἐψηφίσε τὴν Διακήρυξιν τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Θλίψιν βεβαίως προκαλεῖ ἡ ἀναγκαιότης διακηρύξεως τῶν αὐτονοήτων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Μεγαλύτερη θλίψιν ὅμως προκαλεῖ, με ἀφορμὴ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά, νὰ θεσμοθετηθῇ αὐτὸ πὺν σήμερα ἀποκαλεῖται παγκοσμιοποίησις καὶ νέα τάξις πραγμάτων. Γιατὶ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει. Οἱ ἐμπνευστὲς τῆς διακηρύξεως ἐφρόντισαν ἀπὸ τὸ πρῶτο ἄρθρο νὰ τὴν καταστήσουν ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ὀργανισμοῦ, πὺν σήμερα εἶναι ὅλα τὰ κράτη τοῦ πλανῆτη. Ἀναφέρεται σὲ αὐτό: «*Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννιοῦνται ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι στὴν ἀξιοπρέπεια καὶ στὰ δικαιώματα. Εἶναι προικισμένοι με λογικὴ καὶ συνείδηση καὶ ὀφείλουν νὰ συμπεριφέρονται μεταξὺ τους με πνεῦμα ἀδελφосύνης*».

Αὐτὸ τὸ «ὀφείλουν» εἶναι πὺν καθιστᾷ τὴν διακήρυξιν ὑποχρεωτικὴ· ὄχι μόνον γιὰ τὰ μέλη πὺν τὴν ὑπέγραψαν τότε, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλα τὰ μετέπειτα κράτη, πὺν ἔγιναν μέλη τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀποτελεῖ δὲ ἡ διακήρυξις αἰχμὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ ΟΗΕ, ὅπως προβάλλουν. Ὅμως ἡ προῖκα τοῦ ἀνθρώπου σὲ λογικὴ καὶ συνείδησιν δὲν εἶναι ἡ ἴδια σὲ κάθε ἄτομο οὔτε ἀνεπτυγμένη στὸν αὐτὸ βαθμό. Ἀρα τὸ ζητούμενο πνεῦμα ἀδελφосύνης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ τὸ ἴδιο περιεχόμενο γιὰ τὸν καθένα (ἄτομο ἢ λαό). Με ἄλλα λόγια οἱ ἄνθρωποι ὅλης τῆς γῆς ὀφείλουν νὰ συμπεριφέρονται, ὅπως οἱ ἐμπνευστὲς τῆς διακηρύξεως ἐθέσπισαν, καὶ περιγράφεται αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ ἀπὸ τὸ 2ο ἄρθρο ἕως καὶ τὸ 30ο (τελευταῖο). Καὶ εἶναι φανερό, ὅτι δὲν ἔχουν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν οἱ ἰδιαιτερότητες τοῦ κάθε κράτους-μέλους, πὺν ἐδράζονται στὴν ἱστορικὴ του παραδόσιν, τὴν θρησκεία κ.λπ.

Ἀλλὰ ἡ ὑπαρξις διαφορῶν εἶναι γιὰ τοὺς ἐξουσιαστὲς μία ἀσήμαντη λεπτομέρεια, πὺν πρέπει νὰ παρακαμθῇ. Ἀρκεῖ ὅλοι νὰ μετρηθοῦν στὴν προκορυστεία κλίνη τῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων. Καὶ ἄς ἀκρωτηριάξουν τοὺς λαούς· καὶ ἄς εἶναι χειρότερη μορφή φασισμοῦ ἀπὸ αὐτὸν πὺν θέλουν νὰ ἐξορκίσουν. Γιατὶ ἄλλο εἶναι ὁ ἀλληλοσεβασμὸς μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἡ ἐπιθυμία τους νὰ ζήσουν εἰρηνικά καὶ ἄλλο νὰ ἐπιβάλλεται ἐνιαῖος τρόπος συμπεριφορᾶς. Τὸ 5ο ἄρθρο διακηρύττει, ὅτι: «*Κανεῖς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλλεται σὲ βασανιστήρια, οὔτε σὲ ποινὴ ἢ μεταχείριση σκληρὴ, ἀπάνθρωπη ἢ ταπεινωτικὴ*». Ὅμως στὰ ἰσλαμικά κράτη ἡ ἀποκοπὴ τοῦ χειοῦ ἐνός κλέπτη δὲν θεωρεῖται οὔτε ἀπάνθρωπη οὔτε ταπεινωτικὴ, ἀφοῦ ἐδράζεται στὸ ἱερὸ βιβλίο, τὸ Κοράνι. Ἀλλὰ γιὰ τὴν δυτικὴ θεώρησιν μία τέτοια ποινὴ θεωρεῖται καὶ ἀπάνθρωπη καὶ ταπεινωτικὴ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει στὴ νομοθεσία τῶν δυτικῶν κρατῶν. Σαφῶς ὑπάρχει διαφορὰ πολιτιστικῆς ἀντιλήψεως καί, ἂν τὸ θέλουμε, ὁ ἀκρωτηριασμὸς σάν ποινὴ εἶναι βαρβαρότης. Εἶναι βαρβαρότης, γιατί δὲν σέβεται τὸ ἱερὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Μὰ μέσα στὴν ἴδια τὴν δυτικὴ ἀντίληψιν τὸ σῶμα ὑποβάλλεται σὲ μαρτύρια, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀκρωτηριάζεται. Οἱ διάφοροι μοναχοὶ ἢ μοναχές βασανίζουν τὸ σῶμα

τους καὶ τὴν ψυχὴ τους μὲ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὸν ἔρωτα. Κανεὶς ὅμως δὲν διανοεῖται ν' ἀποκαλέσῃ τοὺς μοναχοὺς βαρβάρους, ἢ τοὺς ἀρχιερεῖς ποὺ καὶ γι' αὐτοὺς ἰσχύει ἡ ἀγαμία. Ἀντίθετα, ἡ φυσικὴ λειτουργία τοῦ σώματος θεωρεῖται ἀμάρτημα καὶ καταδικάζεται.

Χειρότερη ὅμως βαρβαρότητα εἶναι ἡ ἐπιβολὴ ἐνὸς πολιτιστικοῦ προτύπου. Πολὺν περισσότερο εἶναι βαρβαρότης νὰ σοῦ παρουσιάσουν τὴν ἐπιβολὴ σὰν ἰδικό σου αἶτημα καὶ δικαίωμα, ὅπως κάνει τὸ ἄρθρο 5, ποὺ λέει ὅτι: «Καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικρατῇ μὴ κοινωνικὴ καὶ διεθνὴς τάξη, μέσα στὴν ὁποία τὰ δικαιώματα καὶ οἱ ἐλευθερίες ποὺ προκηρύσσει ἡ παρούσα Διακήρυξη νὰ μποροῦν νὰ πραγματοποιῶνται σὲ ὅλη τους τὴν ἔκταση».

Περисσεύει ἡ ὑποκρισία, ἀφοῦ ἐκόντες ἄκοντες («Καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικρατῇ... μὴ κοινωνικὴ καὶ διεθνὴς τάξη») κάποιοι ἐπιχειροῦν νὰ μᾶς καταστήσουν «πολιτισμένους» χωρὶς τὴν θέλησίν μας. Ἡ βία δὲ εἶναι τὸ μέσον ἐπιβολῆς αὐτῆς τῆς παγκόσμιας τάξεως, ποὺ θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ τὴν πραγμάτωσιν τῶν «δικαιωμάτων» μας. Ὅπως κάποτε οἱ λαοὶ ἐγενοκτονήθησαν, γιὰ νὰ εἰσέλθουν στὸν παράδεισο (Ἕλληνες, Ἰνδιάνοι κ.λπ.). Δὲν ἔχουμε παρὰ μία παραλλαγὴ τῆς εὐαγγελικῆς ρήσεως: «Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστί, ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει» (Λουκᾶς, ΙΑ', 23). Καὶ σκορπίζει εἴτε μὲ τὰ ὅπλα εἴτε οἰκονομικά. Δὲν εἶναι ἄμοιρο τῆς τακτικῆς αὐτῆς, ὅτι μετὰ τὶς ἀκροδασίες στὸ χρηματιστήριό τοῦ Τζώρτζ Σόρος, ποὺ εἶχε ἀποτέλεσμα τὴν κατάρρευσιν τῶν οἰκονομιῶν τῆς Ν.Α. Ἀσίας, ἡκολούθησαν κυβερνητικὲς καὶ θρησκευτικὲς συγκρούσεις. Ὁ δὲ λαὸς τοῦ Ἰράκ «λυώνει» κάτω ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις τῶν πυραύλων, γιὰτὶ ἡ χώρα του διαταράσσει τὴν παγκόσμια τάξιν.

Ὑπάρχει ὅμως μία ἀναπότρεπτη ἀλήθεια. Οἱ λαοὶ τοῦ πλανῆτη στὸν 20ὸν αἰῶνα ἔχουν πλησιάσει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἐνα ταξίδι στὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς Γῆς εἶναι σύντομο πλέον καὶ ἐφικτό. Κάτι ποὺ συμβαίνει ἐκεῖ τὸ πληροφοροῦμεθα ἐδῶ ταυτόχρονα ἢ σὲ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὑποχρεώνει τοὺς λαοὺς σὲ συνεργασία γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πείνας. Μία θεατρικὴ παράστασις, μία ἐκδήλωσις μουσικῆς ἢ μία ἐκθεσις εἰκαστικῶν ἔργων, ὅπου καὶ νὰ συμβαίνει εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ παγκόσμιον γεγονός. Ἡ ἀνάγκη κοινῆς ἐκφράσεως εἶναι πλέον ἀδήριτη. Ἡ σωστὴ κατεῦθυνσις γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ὑπάρχει. Ὁ πολιτισμὸς ποὺ ἀποθεώνει τὶς ἀνθρώπινες δυνατότητες ὑπάρχει. Τὸ μόνο ποὺ μένει νὰ γίνῃ εἶναι νὰ ὑπερδοῦμε τὰ χρονικὰ ὅρια τοῦ παρελθόντος καὶ νὰ διερευνήσουμε τὶς αἰτίες ποὺ παρήγαν τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμό. Ὁ ὅρισμός «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος» λαμβάνει τὴν πραγματικὴν του διάστασιν, ἀφοῦ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἀποτελεῖ ἀναντίρροπα τὴν δάσιν ὁλόκληρου τοῦ σύγχρονου καὶ ἡ ἰσοκράτειος «ἡμετέρα παιδεία», ἀφορᾷ σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ εἶναι ἐφικτὴ ἀπὸ ὅλους. Ἐτοί θὰ παραμερισθοῦν οἱ παραμορφωτικοὶ φακοὶ τοῦ ἐξουσιασμοῦ καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα θὰ γίνουν σεβαστὰ ἀπὸ ὅλους ὅχι σὰν προῖον βίας, ἀλλὰ σὰν παγκόσμια ἀποδοχὴ ἐλεύθερης βουλήσεως τοῦ κάθε ἀτόμου.

Ἀθανάσιος Κουκοδίστας

Τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά κύρια ὀνόματα τῆς φυλῆς τῶν Ἀραουκανῶν τῆς Χιλῆς

ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΠΟΙΚΙΣΑΝ ΤΗ Ν. ΑΜΕΡΙΚΗ ΔΙΑΠΛΕΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΙΡΗΝΙΚΟ ΩΚΕΑΝΟ;

Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἐνασχόλησης μετὰ τὴν μελέτη τῆς γλώσσας τῶν Θεῶν τοῦ Ἡλίου, τῶν Ἴνκα⁽¹⁾, ποὺ πίστευαν καὶ περίμεναν τοὺς λευκοὺς θεοὺς τους, ποὺ παρασύρθηκαν νὰ δεχθοῦν τοὺς καταστροφικοὺς καὶ ἀπολίτιστους «ἐκπολιτιστές» τους, τοὺς Ἰσπανοὺς τοῦ Πιζάρου, ὡς ἐπιστρέφοντες προγόνους καὶ προπάτορες καὶ θεοὺς, μᾶς ἀπεκάλυψε ἑλληνικὲς ρίζες καὶ δομὲς στὴν Ἀμερικανικὴ Ἡπειρὸ ἀπὸ τὴν πανάρχαια ἐποχὴ μὲ διαλεκτικὰ δωρικὰ καὶ αἰολικὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσας τους*.

Ἀλλὰ καὶ ἡ προσέγγιση τῆς γλώσσας τῶν Ἀραουκανῶν ἐνὸς ἄλλου λαοῦ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἀποκαλύπτει μία ἄλλη, πολλαπλῶς δημιουργικὴ ἑλληνικὴ ἐστία στὴν Νότιο Ἀμερικὴ, σὲ χώρα ἀντίπαλο πόλο τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ἴνκα, ποὺ πολέμησε τοὺς Ἰσπανοὺς εἰσβολεῖς καὶ θαυμάστηκε⁽²⁾ ἀπ' αὐτούς, ἀποδεικνύοντας τὴν Σπαρτιατικὴ καταγωγὴ τῆς. Καὶ ἐξυμνήθηκε σὸ σχετικὸ ἔπος «*Araucania*» ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς ποιητές.

Ἀραουκανοί, Μαπούτσε, Βελίτσε. Λέξεις ποὺ μοιάζουν ἐξωτικές, ποὺ σὲ πρώτη θέαση δὲν μᾶς ξεδιπλώνουν τὸ θαυμαστὸ περιεχόμενό τους, εἰδικὰ σὲ μᾶς τοὺς Ἑλληνες. Καὶ ὅμως, ἂν ἐντρυνφῇσουμε στὰ λεξικά καὶ στὶς συνήθειες τῶν λαῶν αὐτῶν, ἔρχονται σὸ φῶς πολλὰ στοιχεῖα, ποὺ παραπέμπουν σὲ πολὺ οἰκείες καὶ γνωστές μας εἰκόνες, ἔθιμα καὶ στοιχεῖα. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, προκαλεῖ τὸν μελετητὴ ἡ ὁμοιότητα τῶν τοπωνυμίων, τῶν ὀνομάτων, τῶν γλωσσῶν γενικώτερα. Τὸ δωρικὸ ἰδίωμα, ποὺ ἐντοπίζεται στὴ δάση τῶν ριζῶν τῶν λέξεων ἐπιβεβαιώνει τίς ἱστορικὲς μαρτυρίες, καὶ μάλιστα ὅσες προέρχονται ἀπὸ ἐπίσημα μέλη τῶν φυλῶν αὐτῶν.⁽³⁾

Οἱ μὴ γλωσσικὲς ἀποδείξεις ἐπικεντρώνονται στὴν φυσιολογία καὶ τὰ σωματικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μελῶν τῆς φυλῆς, στὶς συνήθειες, στὶς θρησκευτικὲς δοξασίες, στὶς ἱστορικὲς ἀναλογίες καὶ μαρτυρίες γιὰ τὴν ὁδὸ ποὺ διανύθηκε μέχρι τὴν ἀφίξη τῶν πρώτων ἐποίκων Ἀραουκανῶν στὴ Χιλὴ, ποὺ ἔχει καὶ αὐτὴ νὰ ἀποκαλύψει πολλὰ, γιὰ πιθανὲς ἐνδιάμεσες ἀποικίες τῶν Ἑλλήνων στὸν Εἰρηνικὸ Ὠκεανὸ ἢ ἑλληνικὲς ἐστίες ποὺ χρειάζεται νὰ ἐρευνηθοῦν**. Καὶ ἴσως μᾶς ἀποκαλυφθοῦν ἐρμηνεῖες συμπεριφορῶν ἢ ἐθίμων τῶν γενικῶς καὶ ἀδιακρίτως σήμερα ἀποκαλουμένων ἰθαγενῶν μὲ ἑλληνοκεντρικὴ θεώρηση. Σὲ κάθε περίπτωσι ἀφετηρία αὐτῆς τῆς περιπλάνησις, τόσο γοητευτικῆς καί, ἐλπίζουμε, πλούσιας σὲ ἐνδείξεις καὶ σκέψεις, μπορεῖ νὰ ἀποτελέσουν τὰ καθαρὰ ἑλληνικὰ ἢ ἑλληνόμορφα τοπωνύμια ἢ ὀνομασίες περιοχῶν, ὅπως ἡ πόλη Οὐέ (*Hue = Gue < Gaia*) τοῦ Λάος καὶ ἡ ὀνομασία τῶν νησιῶν *Γαλα-πάγος* (Λευκὸς Βράχος). Ἐν προκειμένῳ οἱ περιγραφὰς τῶν ἀρχαίων, ὡς τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πτολεμαίου, εἶναι πολὺτιμη πηγὴ πληροφοριῶν γιὰ τὰ ταξίδια τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων στὶς περιοχὰς αὐτές, ποὺ ἀφ' ἑαυτῶν

* Βλ. ἄρθρο μὲ τίτλο «Ἴνκα», «Κέτσουα», «Αταχουάλα», «τρεῖς ἑλληνικὲς λέξεις τῶν Ἴνκα» τῶν Σ. Δωρικοῦ - Κ. Χατζηγιαννάκη, στὸν «Δαυλό», τ. 201.

** Βλέπε τὴν ἔρευνα τοῦ Nors Josephson τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελέδεργης, μὲ τίτλο «Οἱ κάτοικοι τῶν νησιῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ μιλοῦν Ἑλληνικά» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸν «Δαυλό», τεύχη 169, 170.

ἀποδεικνύουν ὅτι τοὺς ἦσαν γνωστὲς καὶ ἐπιβεβαιώνουν κι αὐτὲς τὸ διάβα τῶν Ἑλλήνων, πού πολὺ πιθανὸν κατέληξε ἀπὸ τὴν θαλάσσια αὐτὴ ὁδὸ στὴν Χιλή, ὅπου ἐγκατεστάθηκαν καὶ ἀναπτύχθηκαν οἱ Ἀραουκανοὶ καὶ πού σήμερα ὁμολογοῦν καὶ μελετοῦν τὴν καταγωγὴ τους καὶ προβάλλουν καὶ ἀναπτύσσουν τὴν γλῶσσα τους καὶ σὲ πανεπιστημιακὰ ἱδρύματα.

Ἑλληνογενὴ τοπωνύμια καὶ ἄλλες λέξεις τῶν Ἀραουκανῶν

Χωρὶς ἐδῶ νὰ προδοῦμε σὲ γλωσσικὴ καὶ ἐτυμολογικὴ ἀνάλυση σὲ βάθος, δίνουμε πρῶτα ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ «ταξιδιοῦ» μας, πού συναντᾷ κάθε Ἑλληνας ταξιδιώτης στὴν πορεία του στὴν περιοχὴ καὶ τὴν ἱστορίᾳ τῆς παρουσίας τῶν Ἀραουκανῶν ὁμοφύλων μας. Στὴν ὠλοκληρωμένη της μορφή, ἡ μελέτη μας φιλοδοξεῖ νὰ καλύψῃ τὸ σύνολο τῶν ἐλληνικῶν ριζῶν πού βρίσκονται στὴν βάση τῶν τύπων πού ἐπιβιώνουν καὶ σήμερα στὴν γλῶσσα τῶν Ἀραουκανῶν⁽⁴⁾. Ἡ ἀναδίφηση ἐκτείνεται σὲ ὅλες τὶς διαθέσιμες πηγές, μὲ πρόθεση νὰ ἀπομονωθοῦν καὶ ἀμφισβητηθοῦν οἱ τυχόν υἱοθετηθεῖσες ἐσφαλμένες ἐρμηνεῖς, πού δὲν εἶναι σκοπὸς νὰ ἀποδειχθοῦν ἐλληνικές, ἀλλὰ νὰ μὴν ὀδηγοῦν σὲ λανθασμένα συμπεράσματα, διότι ἔτσι κάνουν περισσότερο κακὸ ἀπὸ τὸ νὰ παραμένουν ἀνερμήνευτες.

Ἐνδεικτικὰ λοιπὸν ἀναφέρουμε ὡς παράδειγμα τῆς γλωσσικῆς ἀναλύσεως τὰ ἐλληνικὰ ἀνάλογα καὶ ρίζες, πού ἀντιπροσωπεύουν καὶ ἐρμηνεύουν τὶς ἀντίστοιχες λέξεις τῶν Ἀραουκανῶν. *Vana-lebu* εἶναι ὁ μεγάλος (ἀπὸ τὸ ρῆμα *θύω*) ποταμὸς (ἀπὸ τὴν ρίζα *λειβ-* τοῦ ρήματος *λείβω*). Ὁμοίως καὶ *Viti-lebu* = μεγάλος ποταμὸς. *Aldo* = πολὺ, μεγάλη ποσότητα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ρῆμα *ἀλδαίνω*.

Chile = ἡ Χιλή ἢ *Φυλὴ* (ἀπὸ τὰ ρήματα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, *φύω*, *γύω* ἢ *ῥύω*, *Φύω*. *Domo* = ἡ γυναίκα, ἡ σύζυγος καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἡ οἰκία, τὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ δάμαρ (πρὸβλ. *δόμος*). *Fila* = ἡ ἀγάπη, ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ ρῆμα *φιλῶ* (*φιλία*, *φίλος*).

Ereu εἶναι τὸ ἔπος, ὁ λόγος, ἡ ἐποποιία.

Gle = ξύλο ἢ δένδρον ἀπὸ τὴν *ῥλη* (ἡ δασεῖα παρέμεινε στὴν διάλεκτο τῶν Ἀραουκανῶν ὡς προφερόμενο *g* ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ *F*).

Id = τρώγω, ἐσθίω ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ *ἔδομαι*, *ἐδώδιμος*.

Τὸ *F* ὁρίζεται ὡς *v* στὴν λέξη *liv* τῶν Ἀραουκανῶν, πού σημαίνει *λούω* (ἀρχ. ἐλλ. *λοFe-τρὸν* = *λουτρον*).

Τὸ *pelo* = δίνη παραπέμπει στὰ ἀρχαῖα ἐλληνικὰ ρήματα *πάλλομαι*, *πέλομαι*, μὲ ἀντίστοιχη πρωτογενῆ σημασία.

Πλήρως ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἀποδεικνύονται καὶ οἱ λέξεις *reu* ἢ *reuma* = ρεῦμα καὶ *tei* = ἐκεῖνος πού παραπέμπουν ἀπ' εὐθείας στὶς ρίζες τῶν *ρέω* καὶ *τῆ-δε*.

Τὰ ρήματα *tuipum* = μαστιγώνω, *tan* = πέφτω, *no* = κολυμβῶ, *reum* = ἐπιδιώκω, *ζητῶ* καὶ *katum* = τεμαχίζω, παραπέμπουν ἀπ' εὐθείας στὰ ἀρχαιοελληνικὰ ἀνάλογα *τύπτω*, *τανύω*, *νάω/νήγω*, *πίπτω* καὶ *κόπτω*.

Ἀπὸ τὶς συγκρίσεις σὲ διαχρονικὴ βάση τῶν σημασιῶν τῶν ἐλληνικῶν ἀναλόγων καὶ ἰδίᾳ τῶν διαφόρων εἰδικῶν καὶ διαλεκτικῶν χρήσεων ἀποκαλύπτονται χρήσεις τῶν ἐλληνικῶν ριζῶν πού ἀνεπτύχθησαν καὶ παρέμειναν καὶ λόγῳ τῆς διαλεκτικῆς τους προελεύσεως σὲ μακρυνοὺς ἀπὸ τὴν μητρόπολη χώρους, ὅπου βέβαια βρῆκαν ἐφαρμογὴ στὶς συγκεκριμένους συνθῆκες καὶ περιβάλλον ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, πού εἶναι καὶ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς χρήσης τῆς λέξεως.

Ἄνω: Ἀρχαιοελληνικό ἀνάγλυφο τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος. Ἀπεικονίζει σκηνή ἀθλήματος πὺν μοιάζει πολὺ μὲ τὸ σημερινὸ «χόκεϊ». **Κάτω:** Χαρακτικὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς κατάκτησης τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς (1500-1600 μ.Χ.). Καὶ ἐδῶ ἀπεικονίζεται ἡ ἴδια σκηνὴ τοῦ ἰδίου ἀθλήματος, πὺν παιζόταν ἀπὸ τοὺς Ἀραουκανοὺς τῆς Χιλῆς. (Βλ. Lonko Kilarán, «Ἡ ἐλληνικὴ καταγωγὴ τῶν Ἀραουκανῶν τῆς Χιλῆς», Ἑλλ. Ἡλιοδρόμιο, Ἀθήνα).

Ἡ Ἀδιάψευστο ὅμως στοιχεῖο ἐλληνικῆς προελεύσεως ἢ καταγωγῆς ἀποτελεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐλληνογενῶν τοπωνυμίων τῆς ἴδιας τῆς Χιλῆς. Ἀναφερόμαστε στὸ *Alico*, τὸ πέρασμα τῆς ὁροσειρᾶς τῶν Ἄνδεων (= ἄλικος κόκκινος), στὸ νησὶ *Analaro* (ἀναλάμπω), στὰ χωριά *Kara-hue*, *Kara-mprangue* ὅπου ἀπαντᾶται τὸ ἐλληνικὸ *κάρα* = κεφαλὴ πού δηλώνουν τὸ κεφαλοχώρι, τὴν χώρα τῶν ἐλληνικῶν νησιῶν (*hue* = γῆ, χώρα [*χοῦς*], *mprangue*, *pa-* = πεδιάδα), *Quetos* (= *κύτος*, κοίλωμα), ὀνομασία λίμνης. Τὰ τοπωνύμια ἀποκαλύπτουν σχέση μετὰ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ γεωγραφία καὶ τὴν γεωγραφία τῶν γύρω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα περιοχῶν ὅπου ἐξαπλώθηκαν οἱ Ἕλληνες, ὅπως τὸ χωριὸ *Libun* (= Λιβύη), *Corinto* (= Κόρινθος), *Maco* (= μακρὺ) ἀπὸ τὸ δωρικὸ *μᾶκος* = μῆκος καὶ τὴν ἐλληνικὴ *Μακεδονία* καὶ *Μακεδῶν* (*μακεδνός* = ὑψηλὸς καὶ μακρὺς), *Corico* = τοποθεσία τῆς Χιλῆς στὸ *Valaci* τῆς Concepcion συγγενὲς μετὰ τὸ *Κώρυκος* = ἀκρωτήριο τῆς Κιλικίας.

Ἀμιγῶς Ἑλληνικὰ κύρια ὀνόματα Ἀραουκανῶν

Ἀλλὰ ὡς τὰ πλέον σημαντικὰ ὅμως ἀντικείμενα τῆς ἔρευνας ἀποδεικνύονται τὰ ὀνόματα τῶν Ἀραουκανῶν. Καὶ αὐτὰ εἶναι ἀμιγῶς ἐλληνικά. Ὁ κατάλογος ὀνομάτων, πού ἀκολουθεῖ, ἀντιστοιχίζει τὰ Ἀραουκανικὰ ὀνόματα μετὰ τὰ ἀρχαιοελληνικά τους ἀρχέτυπα καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀνόματα προσωπικοτήτων.

Alla = Ἀλλάς
Anileo = Ἀνηλεῖς
Alkaman = Ἀλκαμᾶν ἢ Ἀλκαμένης ἀπὸ τὸ *ἀλκή*
Fresia = φρεσία (ἀπὸ τὸ *φρήν*)
Glauka = Γλαύκη (ἀπὸ τὸ *γλαυκός*)
Ile = Ὑλας, ὄνομα τοῦ γνωστοῦ Ἀργοναύτη
Inai = Ἰνας, ἀπὸ τὸ *ἰς* = ῥώμη, ἰσχύς, δύναμις
kanio = Χαρίνος* (Χαρίνο=Χαῖνο=Χάνιο)
kare = Χάρις
kirio = Κύριος
Tome = Τομεὺς (ἀπὸ τὸ *τομή*)
Teko = Τήκων ἢ Τύχων
Krea = Κρέουσα*
Krino = Κρίνος ἢ Κρίνων
Mariman = Μαριμένης (ἀπὸ τὸ *μάρη* = χέρι)
Napo = Νάπος (ἀπὸ τὸ *νάπη* = δάση, κοιλάδα, πρὸλ. Ναπολέων, Ἀγία Νάπα στὴν Κύπρο)
Pono = Πόνος (ἀπὸ τὸ *πόνος* = κόπος, κόυραση ἔργον, ἀγών, μάχη)
Puren = Πύρρων
Tropa = Τρόφος (ἀπὸ τὸ *τροφός*)
Karelao = Χαρίλαος, ὁ γνωστὸς βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἐπὶ ἐποχῆς Λυκούργου.
Antihueno = Ἀντίγονος (ὄνομα ἐνὸς *toki* = *ταγός*)
Antivilu = Ἀντίφιλος (παρητηροῦμε τὴν τροπὴ τοῦ *φ* σὲ *θ*, ὅπως στὴν μακεδονικὴ διάλεκτο).
Antipulli = Ἀντίπυλος

Antimanki = Ἀντίμαχος (ἔχουμε ἀνάπτυξη ν)
Antigaki = Ἀντίοχος
Antigay = Ἀντίγαιος
Antriti = Ἀνδρίτη (δηλαδὴ ἀμαζόνα, ἀνδρογυναικα, ἀπὸ τὸ *ἀνήρ*)
Antilaf = Ἀντίλοχος (τροπὴ οὐρανικοῦ σὲ χειλικό, πού εἶναι συχνὴ στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, πρὸλ. *γλύνα* → *δλένα*)
Antipan = Ἀντιφάνης
Epinari = Ἐπίνεφος, ἢ Ἐπίναπος (*νάπη* = κοιλάδα, δάσος)
Janequeo = Ἰναχῶ
Kallopillan = Καλλιφίλων
Kallopin = Καλλιγένης (οὐρανικὸ → χειλικό)
Kallopian = Καλλιφάνης
Kallotane = Καλλιθάνης
Kallomalin = Καλλιμέλος
Kallolanke = Καλλιλάμπης (π → κ)
Kallopai = Καλόπαις. Ὅμως ἡ κατάληξη *-pai* εἶναι πιθανώτερο νὰ εἶναι παραφθορὰ τοῦ *-ιππος*, ὅποτε *Kallopai* = Κάλλιππος
Kallolalangu = Καλλιλογγος
Karenaipai = Χαρίνιππος
Karellanga = Χαρίλαμπος
Kedoman = Κηδομένης (*κηδος* = μέρος, φροντίς)
Kalemante = Καλλιμάντης
Kelentaro = Καλλίδωρος

* Στὴν γλῶσσα τῶν Ἀραουκανῶν εἶναι συχνὴ ἡ ἀποκοπὴ ὁλοκλήρων συλλαβῶν χάριν συντομίας. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ θὰ τὸ συναντήσουμε καὶ σὲ ἄλλα ὀνόματα.

Huenschulao = (A)huenschulao = Ἀγηςίλαος
Lientur = Λεόντωρ, Λεάνδρος

Lemo-Lemo = Πτόλεμος ή Πτολεμαῖος (πρβλ. Νεοπτόλεμος). Ὁ διπλασιασμός δηλώνει τήν περιγραφόμενη ιδιότητα σέ υπερθετικό βαθμό. Ὁ Lemo-Lemo ὑπῆρξε ὅπως καί ὁ Lautaro ἐπιφανής ἀρχηγός καί ἥρωας τῶν Ἀραουκανῶν.

Lautaro = Λαόδωρος

Lonko = Λόγγος (ὅπως τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνα συγγραφέα τοῦ «*Δάφνης καί Χλόης*»: ἀπό τὸ *λόγμῃ*).

Nekuleo = Νικόλαος (ὄνομα σπαρτιατικόν, ὁ Νικόλαος ἦταν πατέρας τοῦ Βούλιος).

Maniqueo = Μενικεύς

Mauropande = Μαυροπένθης

Melikande = Μελικάνθης

Melikatun = Μελικράτης

Melitaun = Μελιταῖος

Melivilu = Μελίφιλος

Milloripillan = Μηλοφίλων

Lonkonao = Λογγοναῖος

Antupillan = Ἀνθοφίλων

Poerpan = Ποοφάνης

Aliman = Ἀλιμένης

Elikura = Ἐλίκωρος

Leokano = Λεωγένης

Leokato = Λεωκράτης

Leochengo = Λεωσθένης

Nakto = Νυκτώ

Leukoton = Λευκοθόων

Gualema = Γαιο(πτό)λεμος (ἔχουμε ἀποβολή τοῦ *πτο*- κατὰ τήν ἀραουκανική πρακτική)

Κατὰ τήν ἔρευνα τῶν ὀνομάτων ἔχουν ἐπισημανθῇ οἱ ἐξῆς καταλήξεις σέ ἀντιστοιχία:

- kan = - γένης

- man = - μένης

- vilu = - φίλος

- katum = - κράτης

- ran = - φάνης

- an = - ανης

- huenu = - γόνος

- puli = - πυλός

- gay = - γαιός

- gaki = - οχος

- manki = - μαχος

- laf = - λοχος

- queo = - κεὺς

- ande = - άνθης, - ένθης

- taro = - δωρος

- ante = - αντης

- pai = - ιπος, -παις

- polikan = - πολυγένης

Ἡ σημασία τῶν ὀνομάτων στήν ἔρευνα τῆς συγγενείας τῶν γλωσσῶν εἶναι καθοριστική. Δέν δίνεις ἓνα ὄνομα στὸ παιδί ἢ στοὺς ἀρχηγούς σου, ἐὰν δὲν λέῃ πολλὰ γιὰ σένα, δὲν ἀντιπροσωπεύει ἱστορικές μνήμες ἢ σημαντικὰ πρόσωπα ἢ γεγονότα τῆς ζωῆς ἢ τῆς φυλῆς σου.

Ἡ συλλογὴ τοῦ ὕλικου τῆς μελέτης ἦταν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποσπασματική. Τὰ γραπτά κείμενα τῆς γλώσσας τῶν Ἀραουκανῶν εἶναι κατεσπαρμένα καὶ οἱ σύγχρονες πηγές τους δὲν ἔχουν ἱστορικά ἀνάλογα, ἐφ' ὅσον ἡ παράδοση τῆς φυλῆς, ὅπως καὶ τῶν προγόνων τους Σπαρτιατῶν, ἦταν κυρίως προφορική. Ἡ σύγχρονη ὁμως γλώσσα, ὅπως καὶ τῶν Ἰνκα, μπορεῖ σὲ προσεκτική ἀνάλυση καὶ μελέτη νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν κληρονομία της, πού γιὰ μᾶς τοὺς Ἑλλήνες εἶναι πολλαπλᾶ πολύτιμη. Ἀκόμη καὶ γιὰ νὰ ἐμπλουτίσῃ τίς δικές μας χρήσεις τῶν λέξεων μὲ σημασίες πού μᾶς φθάνουν μετὰ ἀπὸ «ἀνακλάσεις» ἢ καὶ «διαθλάσεις» μέσα ἀπὸ μακρινές ἱστορικές καὶ γλωσσικές διαδρομές τῆς μητέρας γλώσσας.

Βιβλιογραφία

- 1) Σ. Δωρικού - Κ. Χατζηγιαννάκη, «Οἱ Ἰνκα μιλοῦσαν ἑλληνικά», ἐκδόσεις Ἑλευθέρη Σκέψις, Ἀθήνα 1998.
- 2) Alonso de Ercilla, «*La Araucana*» (ἔπος)
- 3) Lonko Kilapan, «*Ἡ Ἑλληνικὴ καταγωγή τῶν Ἀραουκανῶν τῆς Χιλῆς*», ἐκδόσεις Ἡλιοδρόμο, Ἀθήνα 1997.
- 4) Σ. Δωρικού - Κ. Χατζηγιαννάκη, «*Ἡ γλώσσα τῶν Ἀραουκανῶν, ἑλληνικὲς καταβολές*», ὑπὸ ἐκδοσιν ἀπὸ τίς ἐκδόσεις Ἑλευθέρη Σκέψις, Ἀθήνα.

Σ. Δωρικός (Dr Ing.) - Κ. Χατζηγιαννάκης (Dr Μηχ.)

«Τὸν ἀγκαλιάζω – γιὰ νὰ τὸν πνίξω»

Μὰ τί θέλουν καὶ φωνάζουν αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες; Τί ὑποκρισία εἶναι αὐτή; Ἐπειράχθηκαν, λέει, γιὰ τὸ πολυαγαπημένο μου Χόλνγουντ θὰ γνωρίση δύο ταινίες μὲ θέμα τὴν ζωὴ τοῦ Ἀλέξανδρου (αὐτὸ μᾶς ἔλειπε, νὰ περιμένετε ἀπὸ ἐμένα νὰ τὸν ἀποκαλέσω μεγάλο· δὲν εἶναι δὰ κι ὁ Μπερνάλ). Φωνάζουν, γιὰτὶ στὴν μία ταινία ὁ πολυαγαπημένος μου σκηνοθέτης Ὁλιβερ Στόουν θέλει νὰ τὸν παρουσιάσῃ σὰν ἓνα βίαιο πολεμιστὴ, σφαγέα φίλων καὶ ἐχθρῶν. Μὰ ὁ Ὁλιβέρ μου δὲν λέει τίποτε παραπάνω ἀπὸ ὅσα εἶχε πεῖ τὸ ἄλλο μου καλὸ παιδί, αὐτὸς ὁ Μίχας. Ἀμνήμονες εἶναι οἱ Ἕλληνες (καὶ εὐτυχῶς ποὺ εἶναι). Ἀλλὰ τὸ πῶς ἀκατανόητο εἶναι, ὅτι ξεχνοῦν τὰ τόσα ἔργα, ποὺ ἔχουν κάνει ἀγνωρίστη τὴν ἑλληνικὴ ἱστορία. Καὶ τί ἔγινε, ποὺ ἐφώναζαν γιὰ τὸ σήριαλ μὲ τὸν Ἡρακλῆ; Ἑλληνικὸ κανάλι τὸ προέβαλε ἐπὶ χρόνια. Ἀν ἤθελαν, ἂς μὴ τὸ προέδωκαν... Ἀς τὸ πάρουν ἀπόφασιν τὰ θεάματα μοῦ ἀνήκουν καὶ ὅ,τι θέλω, αὐτὸ προβάλλεται. Ἀν θροῦν ἔστω καὶ μία ἐταιρεία κινηματογραφικὴ, ποὺ νὰ μὴν μοῦ ἀνήκῃ, νὰ μοῦ τρυνήσουν τὴν μύτη. Μέχρι μὲ κακοποιοῦς (γκάγκστερς) συνεργάστηκα, γιὰ νὰ ἐπιτύχω· μέχρι ποὺ ἔδωκα τὸν ἄλλο ἀγαπημένο μου Τόμας Ἐντισσον νὰ κλέψῃ τὴν ἐφεύρεσι ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους. Ἀμέσως κατενόησα τὴν ἀξία τοῦ κινηματογράφου, ὅπως καὶ τοῦ τύπου, καὶ γι' αὐτὸ κυριαρχῶ. Ἀς μὴν ἀποροῦν λοιπόν, γιὰτὶ ἐπέλεξα τὸν Ὁλιβερ Στόουν νὰ σκηνοθετήσῃ τὴν ταινία, τὸν βραβευμένο μὲ ὄσκαρ σεναρίου Κρίστοφερ Μάκ Κονέιρι νὰ γράψῃ τὸ σενάριο. Δικό μου τὸ μαχαίρι, δικό μου καὶ τὸ πεπόνι. Ὅλα τὰ σφάζω, ὅλα τὰ μαχαίρωνν καὶ δάζω καὶ τὸν κύριο Βενιζέλο νὰ σπρώχνῃ τὸ καρότσι. Γι' αὐτὸ καὶ πῆγε καὶ τὸν εἶδε ὁ Ὁλιβερ Στόουν (πάλι εὐγενικός, ποὺ δὲν τὸν ὑπεχρέωσε νὰ πάῃ στοὺς Χόλνγουντ). Λέτε νὰ τοῦ ἀρνηθῇ ὁ κύριος ὑπουργὸς τὴν δόξητα ποὺ τοῦ ζήτησε; Οὐφόμεθα.

Καὶ τὸν ἔχω μία μανία αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρο... Μπάχαλο παρὰ λίγο νὰ μοῦ κἀνῃ τὸ μαγαζί. Ἦθελε νὰ φέρῃ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ στὴν Ἀσία. Κούνια ποὺ τὸν κούναγε! Αὐτὸ ἔλειπε, νὰ κάνω ταινία καὶ νὰ δείχνω τὸν κόσμον νὰ τὸν ὑποδέχεται σὰν ἐλευθερωτὴ. Σφαγέας καὶ βίαιος ἦταν. Δὲν τρελλάθηκα, νὰ μεταφέρω στὴν ταινία καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστημόνων, ποὺ τὸν συνώδευσαν στὴν ἐκστρατεία, γιὰ νὰ μελετήσουν τὴν φύσιν καὶ τὸν πολιτισμὸ τῶν χωρῶν ποὺ κατελάμβανε. Στρατοκράτης σκέτος ἦταν. Τύραννος στυγνός. Αὐτὸ ἔλειψε, τὸ νὰ ἀποκαλύπτω ἐγὼ τὸ πολιτιστικὸ ἔργο του. Μοῦ φτάνει, ποὺ παρὰ κάτι νὰ μοῦ χαλάσῃ ἀκόμη καὶ τοὺς Ἑβραίους μου. Δὲν ἀνοίγετε καὶ κανένα διδλίο τῶν Μακκαβαίων, νὰ δῆτε πὼς οἱ Ἑβραῖοι μου εἶχαν παραδῇ τίς ἐντολές μου καὶ ἔτρεχαν στὰ γυμναστήρια; Θὰ τὸν ἐκδικηθῶ αὐτὸν τὸν Ἀλέξανδρο, ποὺ ἔκανε Ἀσιάτες (εὐτυχῶς ὄχι ὅλους) νὰ σκέπτονται ἑλληνικά. Ὅλα ἐδῶ πληρώνονται. Καὶ νὰ μὴν ξεχάσω νὰ παραγγείλω στὸν καλὸ μου Στόουν νὰ δάλλῃ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προσκυνᾷ τὸν ραβδῖνο. Τί στοὺς καλούς; Ἐδῶ ἀκόμα καὶ οἱ Ἕλληνες ἔχουν δάλει τὴν εἰκόνα στὰ σχολικὰ τοὺς διδλῖα, στὴν ταινία θὰ παραλείψουν αὐτὴ τὴν ὑπέροχην σκηνή; Ὁχι, βέβαια. Μία ζωὴ στὴν παραποίησιν τῆς ἱστορίας ἔχω τάξει τὸν ἑαυτό μου· δὲν θὰ ἀλλάξω τώρα. Καὶ ἂς μὴν ἀνησυχοῦν οἱ δικοί μου, ὅτι δὲν θὰ εὐρεθῶν αἰθουσὲς προβολῆς ἀκόμη καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὑπάρχει ταινία, ποὺ διαστρέφει τὴν ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ δὲν ἐπαίχθηκε στὴν Ἑλλάδα; Ἀν εἶναι δυνατὸν νὰ συμδῇ κάτι τέτοιο; Ἀν τολμοῦν, ἂς τὸ ἀρνηθοῦν. Ὅσο γιὰ τὴν ἄλλη ταινία, ποὺ δείχνει τὸν Ἀλέξανδρον ἀμφίφυλο, κακῶς διαμαρτύρονται. Ἐδῶ οἱ μισοὶ ὑπουργοὶ τῆς πάλαι ποτὲ κραταιᾶς Ἀγγλίας ἔχουν δηλώσει ὁμοφιλόφυλοι... Ἐτσι εἶναι τὰ πράγματα. Κι ἂν δὲν ὑπῆρχαν αὐτοὶ οἱ ὑπερῶχοι χολνγουντιανοὶ καὶ οἱ Ἑγγλέζοι θὰ μὲ εἶχε πάρει ἀπὸ καιρὸ τὸ

Σάρωθρον

Τὸ Χόλνγουντ καὶ ἡ Ἑλλάδα

Ἐτοιμάζονται ἤδη στὸ Χόλνγουντ δύο ταινίες μὲ θέμα τὴ ζωὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Στὴν πρώτη, πὸν σκηνοθετεῖ ὁ Ὑλιβερ Στόουν, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος παρουσιάζεται ὡς ἓνας αἰμοσταγῆς καὶ πολεμοχαρῆς ἡγεμῶν, ἓνα εἶδος Τζένγκις Χάν τῆς ἀρχαιότητος, πὸν τελικὰ δολοφονεῖται ἀπὸ συνωμότες στρατηγούς του. Στὴ δευτέρη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος παρουσιάζεται ὡς ἓνας μέθυσος, πὸν τελικὰ αὐτοκτονεῖ. Ἀλλὰ δέδοια ἀπὸ τὴ στιγμή πὸν Ρωμαῖοι παρουσιάζουν τὸν Μέγα Ἀλέξανδρο ὡς «σφαγέα λαῶν» (Μίχας, Δήμου κ.τ.λ.), τί ἀπαιτήσεις νὰ ἔχουμε ἀπὸ τοὺς ξένους; Μετὰ ἀπὸ τὸν... καρατερίστα «Ἡρακλῆ», τὴν μαύρη «Καλυψὼ» (βλέπε τὴν πρόσφατη σειρὰ «Ὀμήρου Ὀδύσσεια»), τὴν μαύρη «Ἐλένη» καὶ τὸν μαῦρο «Κέκροπα» (βλέπε σειρὴς «Ἡρακλῆς», «Ζίνα»), τὸν... θρυκόλακα (!!!), «Διόνυσο» (σειρὰ «Ζίνα»), τοὺς «μοχθηροὺς θεοὺς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» (βλέπε σειρὰ «Ἡρακλῆς») καὶ πολλὰ ἄλλα ἀπίστευτα πράγματα, ἦρθε ἡ ᾠρα νὰ παρουσιασθῇ καὶ ὁ «σφαγέας» Ἀλέξανδρος. (Ἐλπίζουμε τουλάχιστον ὅχι καὶ «κίναϊδος», ὅπως νομίζει ὁ ποδοσφαιριστὴς Γιώργος Σκαρτάδος καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι «Ἑλληνες»).

Υ.Γ.: Εἶναι πάντως ἐνθαρρυντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν πρώτη προβολὴ τῆς «μίνι» σειρᾶς «Ὀμήρου Ὀδύσσεια» στὶς ΗΠΑ σὲ ἐθνικὸ δίκτυο παρακολούθησαν 50.000.000 τηλεθεατές!

Π.Α.

Ἡ ἐλληνικὴ ἀντίληψη περὶ θρησκείας

Ἐχει εὐστόχως παρατηρηθῇ ἐπανειλημμένα στὸν «Δ» ὅτι ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ θρησκεία δὲν ἦταν δόγμα οὔτε διέθετε «ἱερὸ βιβλίον» (Εὐαγγέλιο, Τορὰ, Βέδδες, Κοράνι κ.ο.κ.). Ἐκεῖνο ὅμως πὸν δὲν ἔχει ἐπαρκῶς συνειδητοποιηθῇ ἀπὸ τὸν σημερινὸ Ρωμιο εἶναι, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ θρησκεία δὲν ἦταν καὶ ὀργάνωση. Πραγματικὰ δὲν ὑπῆρχε ἱεραρχημένος οὔτε ἐπαγγελματικὸς (ἀμειβόμενος) κλῆρος, ἀλλὰ τὰ ἱερατικὰ καθήκοντα (τελετές, θυσίαι κ.λπ.) στοὺς διαφόρους ναοὺς, ἱερὰ καὶ θωμὸν ἐκτελοῦσαν ἀμισθί καὶ ἀφιλοκερδῶς ἰδιῶτες, οἱ ὅποιοι κατὰ κανόνα ἀνῆκαν σὲ ἀριστοκρατικὰ γένη καὶ εἶχαν κληρονομικὸ τὸ δικαίωμα τοῦ ἱεροῦργου, ὡς τιμητικὸ καὶ μόνο ἀξίωμα. Οἱ ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος αὐτοῦ ἦταν σπανιώτατες καὶ ἐλαχιστότατες (μαντεῖα). Δόγμα, ἱερὰ βιβλία, ἱεραρχία, ἐπαγγελματικὸς κλῆρος, ὀργάνωση εἶναι λοιπὸν πράγματα πὸν ἐμφανίσθηκαν στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν επικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ («ἐν τῷ ναῷ δουλεύετε, ἐν τῷ ναῷ τραφῆσεσθε»). Ἐπομένως ἡ σήμερα διαφημιζόμενη ἰδέα τῆς ὁργανώσεως καὶ ἱεραρχήσεως ἐλληνικῆς θρησκείας εἶναι μὴ ἐλληνικὴ καὶ ἔχει ἀσιατικὴ καταγωγή.

Ω.

Ἀρχαιότης καὶ τέχνη

Τὰ ὑπαρξιακὰ μας ἐρωτηματικὰ εἶναι πολὺ μικρά, γιὰ νὰ καλύψουν τὸν ἀτέλειωτο χῶρο τοῦ Ἀπείρου. Ἡ βιολογικὴ - ὄντολογικὴ μας ὑπόσταση ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Σύμπαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ Σύμπαν. Ὁπωσδήποτε ἡ κατασκευὴ αὐτὴ ἔχει ὅρια.

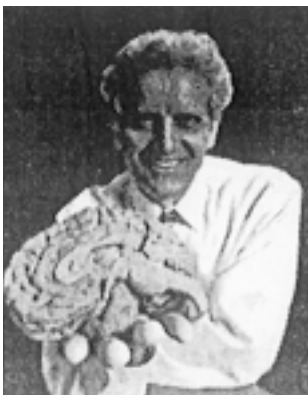
Μόνο ἡ μεγάλη Τέχνη καὶ μάλιστα τῆς Ἀρχαιότητος ἀντανακλᾷ ἐξανθρωπισμένα ἀσύλληπτες καταστάσεις τοῦ Σύμπαντος. Γι' αὐτὸ ἡ ἐνοποιημένη θεωρία Ἐπιστήμης

- Τέχνης μπορεί φιλοσοφικά να φθάση στο απώτερο επιτρεπτό όριο για εμάς, το "Απειρο". Έτσι μοναδικά ή Αρχαιότης είχε συνδέσει την Τέχνη και την Έπιστήμη. Η καταπληκτική Τέχνη της, εκφράζοντας τόσο υψηλά νοήματα, μέσα από την πραγματικότητα της Φύσης και της δομής μας φθάνει στο απώτατο με μοναδικό εισιτήριό της την υπέρτατη τεχνική. Από εκεί και πέρα δεν υπάρχουν ερωτηματικά, υπάρχει το ασύλληπτο. Τα ερωτηματικά αποτελούν ανθρωποκεντρική χαμηλή αντίληψη του Σύμπαντος. Ούτε ο Φειδίας ούτε ο Μπετόδεν διερωτήθηκαν. Δονήθηκαν! Αυτό το «γιατί», που πυκνώνει στην ύπαρξή μας όσο πιο πολύ χαμηλά βρισκόμαστε, μπορεί για το "Απειρο" να αραιώνει στο τίποτε.

Π.Γ.

Η ελληνική επιστήμη στην έξορία

Το διβλίο ενός εγκατεστημένου στην Αυστραλία πανεπιστημιακού Έλληνα τιμήθη-

κε πρόσφατα σε διαγωνισμό του συλλόγου Αμερικάνων εκδοτών (Association of American Publishers). Πρόκειται για το διβλίο «Άτλας του ανθρώπινου εγκεφάλου», που έγραψε ο καθηγητής ψυχολογίας του πανεπιστημίου της Νέας Νότιας Ουαλλίας (Σίδνεϊ) Γεώργιος Παξινός και το οποίο τιμήθηκε με το περίφημο βραβείο «1997 Medical Science Award». Στην ίδια κατηγορία είχαν λάβει μέρος στον διαγωνισμό χιλιάδες εκδόσεις. Ο όμογενής καθηγητής έχει εκδώσει 18 διβλία σχετικά με τον εγκέφαλο διαφόρων θηλαστικών. Το πρώτο του διβλίο για τον εγκέφαλο των ποντικών παραμένει το δεύτερο σε ζήτηση σε όλες τις σχετικές επιστήμες. Το νέο του διβλίο, που βραβεύθηκε στις ΗΠΑ, το «Άτλας του ανθρώπινου εγκεφάλου», απευθύνεται, κυρίως, σε επιστημονικούς

έρευνητές και κυκλοφορεί και σε CD.

D. Th.

Δεοντολογία δημοσιογράφου

Το περιοδικό της Θεσσαλονίκης «Ανιχνεύσεις» στο τεύχος του διμήνου Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 1998 δημοσίευσε ένα έκτενές άρθρο με θέμα τις Πυραμίδες του έλλαδικου χώρου. Ο υπογράφων την έρευνα κ. Νικόλας Όρφανονδάκης παρουσιάζει μία ακριβή και ολοκληρωμένη εικόνα του θέματος, σημειώνοντας ότι τις πυραμίδες του Λυγονουσιού και του Έλληνικού έχει μελετήσει ο στατικός - μηχανικός Βασίλειος Κατσιαδράμης.

Έκείνο όμως που παραλείπει στο γραπτό του ο κ. Όρφανονδάκης είναι ή αναφορά ότι ακριβώς την πρώτη εύρεία και πλήρη παρουσίαση και χρονολόγηση των πυραμίδων έκανε ο «Δαυλός» εδώ και έξι χρόνια, εξαντλώντας το θέμα με σειρά έρευνών, άρθρων και μελετών. Και θεδαίως ότι ο στατικός - μηχανικός κ. Β. Κατσιαδράμης είναι ό εκ των στενότερων συνεργατών του «Δ», ό οποίος έδημοσίευσε τά περί έλληνικών πυραμίδων πράγματι ριζοσπαστικά άρθρα του στά τεύχη

M.M.

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΣΤΟΝ «Δ» «Στήν ήλικία πού είμαι, προτιμῶ νά είμαι πιστός»

Ὁ πρόην ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καί Νοτίου Ἀμερικῆς Ἰάκωβος φωτογραφούμενος ἐνῶ παραχωρεῖ τήν συνέντευξη πού ἀκολουθεῖ στήν συνεργάτιδα τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Νάνσυ Μπίσκα, στό σπίτι του, ἔξω ἀπό τή Νέα Ὑόρκη.

«Οἱ Ἕλληνες ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Δευκαλίωνος εἴμαστε λίθοι ζῶντες. – Γιατί νά ἀρνηθοῦμε τήν ἱστορία μας; – Δέν μπορεῖ κανεῖς νά ἐκφράσῃ τόν χριστιανισμό χωρὶς τήν ἐλληνική γλῶσσα. – Δέν ὑπάρχει λόγος νά ὑδρίζεται ἡ ἐλληνική σκέψη καί κυρίως ὁ Πλάτων ἀπό τήν Ὑμνογραφία, τήν καθαρῶς ἀνθελληνική. Θά σκεφθῶ λίγο περισσότερο, πρὶν ἀφήσω τὸ χέρι μου νά γράψῃ καί τὸ στόμα μου νά λαλήσῃ. – Τὰ πιστεύω μας δέν θά μπορούσαν νά εἶναι αὐτὰ πού εἶναι χωρὶς τήν ἐλληνική γλῶσσα καί τήν ἐλληνική σκέψη».

Ἡ συνεργάτις τοῦ «Δ» κ. Νάνσυ Μπίσκα συνάντησε τὸν πρόην Ἀρχιεπίσκοπο Βορείου καί Νοτίου Ἀμερικῆς, κ. Ἰάκωβο στήν οἰκία του ἔξω ἀπὸ τή Νέα Ὑόρκη. Ἡ ὑποδοχὴ τῆς κ. Ν. Μπ. ἦταν πολὺ θερμῇ. Στὴ συνέντευξη πού τῆς παρεχώρησε ὁ πρόην Ἀρχιεπίσκοπος μιλά γιὰ τὴν ἰδέα

τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος. Ὁ λόγος του, ἀποκαλυπτικός ὅσο καὶ ἀπολογητικός, παρουσιάζεται στὸν «Δαυλὸ» χωρὶς δημοσιογραφικὲς παρεμβάσεις. Μετὰ τὸ κείμενο τῆς συνεντεύξεως ἀκολουθεῖ ἓνα ἀναπόφευκτο σχόλιο τοῦ «Δ».

«Οἱ Ἕλληνες εἴμαστε Λίθοι Ζῶντες...»

«Ἡ προέλευσις τῶν Ἑλλήνων, ὅπως τὴν διετύπωσε ἡ – πολὺ ὁμορφὴ καὶ μοναδικὴ στὸ εἶδος καὶ στὸ ἔπος – ἐλληνικὴ μυθολογία, μ' ἀρέσει πολὺ. Μ' ἀρέσει ὅτι ὁ προπάτοράς μας ὁ Δευκαλίων ἔρριχνε πέτρες καὶ γινόμεσταν ἐμεῖς. Κάνει κάποια ἀναφορὰ καὶ ὁ Χριστὸς σ' αὐτό, ὅταν λέγῃ: «Ἀφήστε τὰ παιδιὰ νὰ φωνάξουν ὡσαννὰ ἢ νὰ ψάλλουν ὕμνους, οἱ λίθοι κεκραῖονται», οἱ πέτρες θὰ φωνάξουν. Κι ἐννοοῦσε, οἱ μὴ τῆς αὐλῆς, οἱ ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλὴν, ἐννοοῦσε τοὺς Ἕλληνες.

»Ὅπως τὸ εἶπε καὶ ὅταν τοῦ ζήτησαν οἱ μαθητὲς του νὰ δῇ μερικοὺς Ἕλληνες ποὺ ἔμεναν στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ γιορτάσουν τὸ Πάσχα – προφανῶς ἦταν Ἰουδαῖοι ἐλληνίζοντες. Ὅταν τοὺς εἶδε, εἶπε: «Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος ὁμιλεῖ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους σὰν λίθους ζῶντας. Ἐπομένως ἡ καταγωγὴ μας ἀπὸ πέτρες, θεόπλαστες πέτρες, ριγμένες ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ πάνω στὴν γῆ, εἶναι σωστή. Καὶ μοῦ ἀρέσει αὐτὴ ἡ καταγωγὴ μου. Προτιμῶ νὰ εἶμαι ἀπὸ πέτρα, παρὰ ἀπὸ τὴν λάσπη καὶ τὰ σκουλήκια ποὺ βγαίνουν, γιὰ νὰ γίνουν ἄνθρωποι – ὅπως λέει ἡ Δαρβίνειος θεωρία. Δὲν ξέρω καμμία ἄλλη μυθολογία, ποὺ νὰ θέλῃ τοὺς ἀνθρώπους καμωμένους ἀπὸ πέτρα. Αὐτὸ μᾶς ἔκανε νὰ ἀντέξουμε τόσα χρόνια στὴν μακραίωνη ἱστορία μας. Εἴμαστε Λίθοι Ζῶντες. Εἶναι προνόμιο καὶ καύχημα».

«Γιὰτί νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν ἱστορία μας;»

«Μιλᾶμε σήμερα γιὰ τὴν παρουσία τῆς Ἑλληνορθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσὴ. Ὁ νοῦς μου πάει ἄλλου. Πῶς θὰ παρουσιασθῇ ἡ ὀρθόδοξη παράδοση στὴν Ε.Ε. ἢ στὴ σύγχρονη κοινωνικὴ, πνευματικὴ θεμελίωση γιὰ τὸ αὐριο. Τί μπορούμε νὰ προσφέρουμε; Μποροῦμε νὰ γίνουμε Λίθοι Ζῶντες, γιὰ νὰ κτισθῇ αὐτὴ ἡ παράδοση; Γίνεται τόσος θόρυβος γιὰ τὸ ἐὰν μπορῇ ἢ πρέπει ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία νὰ ἔχῃ παρουσία στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσὴ. Γιὰτί τὸ ρωτοῦμε αὐτό; Γιὰτί ἐσεῖς δὲν ρωτήσαμε τώρα ποὺ ἤρθατε ἐδῶ “τί θὰ πῶ”, “τί θὰ σκεφθῶ”, “τί θὰ ρωτήσω”; Ὅταν συναντῶνται δύο ρεύματα πνευματικά, κάτι ἔχουν νὰ ποῦν. Κι αὐτὸ τὸ «κάτι» ἔχει σημασία. Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ μονάχα γύρω ἀπὸ τὸ «Εὐρό», γύρω ἀπὸ δανειοδοτήσεις καὶ ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸ Ταμεῖο ἢ τὶς διάφορες παροχὲς ἢ χορηγίες ποὺ δίνει γιὰ τὴν προαγωγὴ τῆς μιᾶς χώρας ἢ τῆς ἄλλης στὴν παραγωγὴ ἢ τὴν γεωργία.

»Ἡ ἔννοια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως ἔχει συλληφθῇ πολὺ ὕλικά. Κάτι τὸ ὑλικὸ εἶναι φυσικό, γιὰ νὰ μὴν πῶ ἐνδεχόμενο, νὰ ἀτονίσῃ καὶ νὰ διαλυθῇ. Ἡ πνευματικὴ παρουσία τῆς Ἑλλάδος μὲ δικὴ της φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνικὸ σύστημα σήμερα μπορεῖ νὰ προσφέρῃ πολλὰ. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ζήσει πολλοὺς πολέμους καὶ συμφορὰς – καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ἔχῃ ἀποκρυσταλλώσει δικιά της κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ φιλοσοφία καὶ σκέψη. Μονάχα παίρνουμε “εἰσπράττουμε”. Μαζὶ σας διερωτῶμαι καὶ ἐγώ. Ἀκούω ὅτι οἱ ἐκκλησίαι τῶν χωρῶν ποὺ ἀνήκουν στὴν Ε.Ε. παίρνουν καὶ αὐτὲς κάτι γιὰ

τις οικονομικές τους ανάγκες κι ακόμη για την θεμελίωση ενός υγιέστερου κοινωνικού συστήματος. Πιστεύω ότι αληθεύει. Ἀλλά θὰ ἤθελα νὰ ἀληθεύῃ καὶ κάτι ἄλλο. Τί προσφέρουμε ἐμεῖς, γιὰ νὰ παίρνουμε; Δὲν ἐννοῶ πιά τί προσφέρουμε σ' ἓνα πανευρωπαϊκὸ ταμεῖο. Τί προσφέρουμε; Οὔτε κἀν τὴν μυθολογία μας. Εἴχαμε καὶ ἡμεῖς Νομισματικὸ Ταμεῖο στοὺς Δελφούς. Καί, λίγο παρακάτω, εἴχαμε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες, ποὺ καλοῦσαν ὅλους τοὺς λαοὺς σὲ ἀγῶνες, ὅχι μονάχα σωματικῆς ρώμης ἀλλὰ καὶ διανοητικῆς ρώμης. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ προσφέραμε πολλὰ, τὸ πᾶν θὰ ἔλεγα, ὅταν οἱ ἄλλοι λαοὶ δὲν εἶχαν τίποτα. Γιατί νὰ ἀρνηθοῦμε τὴν ἱστορία μας; Καὶ τώρα μποροῦμε νὰ προσφέρουμε πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες. Θᾶταν εὐχῆς ἔργον».

«Δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ὑβρίζεται ἡ Ἑλληνικὴ σκέψη»

«Ποτὲ δὲν θὰ ἀντάλλασσα τὴν λειτουργικὴ γλῶσσα, τὴν ἑλληνικὴ, παρὰ μόνο γιὰ πρακτικοὺς λόγους. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ τὴν θεολογία τῆς θρησκείας μας, τὴν πίστη, τὴν πρακτικὴ χωρὶς μία γλῶσσα τόσο διαλεγμένη, τόσο κρυστάλλινη, τόσο ὁμορφη, ὅσο ἡ ἑλληνικὴ. Δὲν γίνεται. Ὅπως κι ἂν τὴν πῆς τὴν λειτουργία – ἀγγλικά, ρωσικά, ἀραβικά, – δὲν ἔχει τὸ κάλλος καὶ τὴν δύναμη νὰ ἐξυψώσῃ ἢ νὰ διεισδύῃ πιὸ βαθιὰ ἀπὸ ὅ,τι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Πῆς τὸ “*Lord Have Mercy*”, εἶναι πολὺ “κρύα”. Δὲν μπορεῖς νὰ πῆς “Κύριε, δώσε μου τὸ ἑλὸς σου”. Τὸ “Κύριε ἐλέησον” εἶναι δύο λέξεις – καὶ μουσικά νὰ τίς πάρῃς, εἶναι οἱ πιὸ ὁμορφες. Ἐπειτα γίνεται χρῆση καὶ κατάχρηση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ ὅλες τίς γλώσσες, πρὸ παντὸς ἀπὸ τίς σύγχρονες, ἀπὸ τίς ἠλεκτρονικὲς καὶ τίς ὑπερηλεκτρονικὲς. Τὴν γλῶσσα μας αὐτὴ δὲν τὴν σεβόμαστε οἱ ἴδιοι. Δὲν τὴν χρησιμοποιοῦμε σωστά».

»Οἱ Ἑλληνοαμερικανοὶ ἔπασαν θύματα τῆς παλιᾶς ἀντίληψης ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ γλῶσσα νὰ συνομιλῇς, νὰ συννενοῇσαι καὶ νὰ συναλλάσσεσαι. Δὲν μπορεῖς, κύριε Ἑλληνα τῆς Ἀμερικῆς, γιὰ νὰ πῆς “θὰ κινηθῶ”, νὰ χρησιμοποιήσῃς τὴν λέξη “*μουνθάρω*” (ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴ λέξη *move* καὶ τὴν ἑλληνικὴ κατάληξη *-αρω*). Δὲν μπορεῖς νὰ πῆς τὸ “ἔλα κοντά μου” “*come closer to me*”. Φυσικά, δὲν γεννήθηκα στὴν Ἀμερικὴ, γιὰ νὰ νοιώθω τὴν ὅποια ζεστασιά τῆς Ἀμερικανικῆς γλώσσας. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ ἀπλὲς λέξεις γιὰ τὸ παιδί, τὸ ἀμερικανογεννημένο, τὸ “ἔλα κοντά μου” ἢ “ἔλα ἐδῶ” ἔχουν μία ζεστασιά ἰδιαίτερη. Ὅταν λέω στοὺς Μαροκινούς “ἔλα ἐδῶ”, ἔρχονται ἀμέσως, σὰν νὰ καταλαβαίνουν τί θὰ πῇ ἡ φράση. Δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ νὰ ἐρθῇς ἀπ’ ἐκεῖ ἐδῶ, “ἔλα ἐδῶ κοντά μου”. Ἐχει μία ἰδιοτυπία ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ δὲν τὴν ἔχει καμμία ἄλλη. Ἀπὸ μία λέξη μποροῦμε νὰ σχηματίσουμε τὸ λιγώτερο 20 λέξεις. Αὐτὴν τὴν γονιμότητα – τρόπον τινά – τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας δὲν τὴν ἔχει καμμία ἄλλη γλῶσσα.

»Μιλώντας προηγουμένως γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, θυμῆθηκα ὅτι κάποιοι τὴν ἀποκάλεσαν “*δάρβαρη*”. Οἱ δὲ ἑβδομήκοντα μεταφραστές τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὴν «*δάρβαρη*» τὴν ἔκαναν “*δατολογία*”. “*Μὴν δατολογῇτε στὴν προσευχή σας, μὴν χρησιμοποιῇτε πρόχειρες, ἄτακτες καὶ δάρβαρες λέξεις*” καὶ μᾶς ρίχνουν τὴν κατηγορία ὅτι “*δοκοῦσιν ὅτι δατολογοῦντες θὰ πείσουν περισσότερον τὸν Θεὸ νὰ τίς προσέξῃ...*”. Δὲν κάνω τὸν ἐθνικιστὴ, διότι ἔγω ἔχω ἄλλη ἔννοια περὶ ἔθνους. Τὸ ἔθνος ἔχει καὶ *ὀθνεῖα*, ξένα, στοιχεῖα. Ἡ παλαιὰ Ἑλλὰς ἦταν ἔθνος. Ἡ σημερινὴ δὲν εἶναι. Ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα εἶναι κράτος. Κράτος ποὺ θὰ πῇ ἓνας περιορισμένος χώρος ἢ ἑκτασίς δυνάμεως καὶ κυριαρχίας. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς διπλωμάτες μας ἐδῶ ἦταν πολὺ ἐκλεκτικοὶ στὴν χρῆση τῆς γλώσσας. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν ὁ μακαρίτης ὁ Ἀλέξανδρος Μάτσας.

Ἔνας ἄλλος σύγχρονος Ἕλληνας, γιὰ τὸν ὁποῖο εἶμαι ὑπερήφανος καὶ ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα σὲ ὁποιοδήποτε κείμενο, ἐνῶ θὰ μπορούσε κάλλιστα λόγῳ γνώσεως τῆς Ἀγγλικῆς, νὰ τὴν χρησιμοποιῇ, εἶναι ὁ Ξενοφῶν Ζολώτας. Γηραιὸς σήμερα, ἀλλὰ ἄριστος χειριστὴς καὶ γνώστης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.

»Ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα καὶ ἡ σημερινὴ νεολαία θὰ ἔπρεπε νὰ θεωροῦν ὡς μία ἀξία τὴν γλῶσσα καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς διατυπώσεως μιᾶς σκέψεως. Οἱ νέοι ἐν ὀνόματι τῆς νέας ἐποχῆς φαίνεται ὅτι κάνουν ἀπρόσεκτη χρήσι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἡ γλῶσσα θὰ ἔμενε πολὺ πιὸ ζωντανή, ἂν ὅλοι μας τὴν ὀμιλούσαμε στὸ ἀρχικὸ τῆς ὕψους καὶ ἡθους, χωρὶς νὰ τὴν κάνουμε γεωργικὴ, ἐμπορικὴ, σταφιδοπαργωγικὴ ἢ γλῶσσα τοῦ καπνοῦ ἢ γλῶσσα τῆς ἐλιάς ἢ γλῶσσα τοῦ ποιμνίου ἢ τῶν ζώων. Καλὸ δεδαίως εἶναι νὰ τὴν κατεβάσουμε στὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ὄχι ὅμως ἀπὸ τὸν ρυθμὸ καὶ τὴν ὁμορφίαν τῆς. Νὰ τὴν χρησιμοποιοῦμε περιπτωσιολογικὰ καὶ νὰ τὴν σεβώμαστε πάντοτε.

»Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐρμηνεύει καὶ διατυπώνει στὴν καθαρώτερη μορφή της τὴν φιλοσοφικὴ σκέψη. Μία φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἐθεωρεῖτο καὶ σὰν ἀφορμὴ συζητήσεως θεολογικῶν, κοινωνικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θεμάτων. Οἱ διάλογοι τοῦ Πλάτωνος δὲν μπορούν νὰ ἀντιγραφοῦν σὲ καμμία γλῶσσα, οὔτε στὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ οὔτε σὲ ἄλλες γλώσσες. Ἦταν ἡ ἐποχὴ, μπορῶ νὰ πῶ, ἡ χρυσὴ ἐποχὴ τοῦ σωστοῦ χειρισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἡ γλῶσσα ὄχι μονάχα μεταδίδει ἀλλὰ καὶ διεισδύει στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸ νόημα ποὺ θέλει νὰ ἐκφράσῃ.

»Εἶναι γνωστὸ αὐτὸ ποὺ λέει ὁ Σοφοκλῆς στὴν “Ἀντιγόνη”. “Οὔτοι συνέχθην ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν”, γεννήθηκα ὄχι γιὰ νὰ μισῶ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀγαπῶ. Καὶ ἡ “Ἀντιγόνη” τοῦ Σοφοκλέους νομίζω ὅτι εἶναι ἓνα ἀριστοῦργημα, ὄχι μόνον νοημάτων, συλλογισμῶν καὶ ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ ἓνα ἀριστοῦργημα γλωσσικό.

»Μεταχειριστήκαμε τὴν γλῶσσα καὶ γιὰ θάνατους ἐκφράσεις. Οἱ πιὸ θάνατους μπορούν νὰ θεωρηθοῦν ἐκεῖνες ποὺ ὑπάρχουν στὸν λεγόμενο Ἐπιτάφιο Θρῆνο, ἐκεῖ ποὺ ὅ,τι μπορούσε νὰ φέρῃ στὰ χεῖλη τὸ μῖσος γιὰ τοὺς Ἑβραίους, τὸ ἔφερε. Κι ἔγινε μία γλῶσσα ἀνάξια νὰ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ψάλλεται. Νομίζουμε ὅτι ἡ γλῶσσα ἡ ἐκκλησιαστικὴ, ποὺ καθιερώθηκε στὸ Βυζάντιο ἀπὸ τὸν 4ο αἰῶνα καὶ ὕστερα, ἦταν ἡ πιὸ σωστὴ γλῶσσα. Ἦταν σωστὴ. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ὑδορίζεται ἡ ἑλληνικὴ σκέψη καὶ κυρίως τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τὴν ὁμιλογραφία τὴν καθαρώς ἀνθελληνικὴ, ποὺ συναντοῦμε στὴν ἀκολουθία τοῦ ἱερομάρτυρος Πλάτωνος. Ἐπειδὴ ὁ ὁμιλόγραφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δοῖκε τὴν ἀφορμὴ νὰ χρησιμοποιήσῃ λέξεις ἀταίριαστες σὲ κάθε ἄνθρωπο θρησκευτικὰ πιστό. Μπορεῖ νὰ ἔφταγε τὸ μῖσος τῶν δυζαντινῶν κατὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ.

»Ἐχει μία μοναδικότητα ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν θεωροῦμε πρόνομο, ὅτι εἶναι δική μας καὶ ὅτι χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ ἐκφραστοῦν ἔννοιες, νοήματα καὶ ὅροι ποὺ δὲν μπορούν νὰ ἐκφραστοῦν σὲ μία γλῶσσα ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ παγκόσμια.

»Αὐτὰ γιὰ τὴν γλῶσσα, δὲν θὰ πῶ τίποτε ἄλλο παρὰ πόσο μοῦ εἶναι ἐμένα προσφιλὴς γλῶσσα καὶ πόσο ἐπαναπαύομαι πνευματικὰ μὲ τὴν χρήσι της καὶ τὴν ὀμιλίαν της. Βεβαίως ὑπάρχουν κι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν συμφωνοῦν μὲ αὐτὰ ποὺ εἶπα. Μπορεῖ νὰ θεωροῦν αὐτὰ ποὺ εἶπα ὅτι εἶναι συναισθηματικὰ – χωρὶς ἄλλη ἔννοια».

«Στην ηλικία που είμαι προτιμῶ νὰ εἶμαι ὀρθόδοξος...»

«Νομίζω ὅτι γίνεται μία ἀδικία, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἔννοια τῆς λέξεως *ὀρθοδοξία*. Ὁ ὀρθοδοξία δὲν εἶναι ἀπλῶς φιλοσοφικὴ μορφή ἢ ἔκφραση μιᾶς θρησκευτικῆς πίστεως. Εἶναι κάτι πολὺ παραπάνω. Εἶναι ὁδηγὸς στὴν ζωὴ. Ἡ λέξις ὀρθοδοξία - ὀρθο-πραξία θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον νὰ συνέβαινε στὴν πραγματικότητα. Ἡ ὀρθοδοξία χωρὶς πράξη, χωρὶς ἐνεργοποίηση τῶν νοημάτων καὶ τῶν διδασκαλιῶν τῆς δὲν θὰ εἶχε καμμία ἀξία. Θὰ ἦταν μία ἀπὸ τὶς φλύαρες φιλοσοφοῦσες θρησκευτολογικὲς παραδόσεις λαῶν καὶ τίποτα περισσότερο. Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει αὐτὴ τὴν μοναδικότητα, καὶ στὴν καρδιά νὰ διεισδύῃ καὶ στὸ νοῦ, καὶ νὰ ἀποκρυσταλλώνεται ὅχι σὰν δόγμα ἢ σὰν ὕμνος ἀλλὰ καὶ σὰν πράξη. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἐκτίμησαν ἀρκετὰ οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι γιὰ τὸν λαό, εἶναι γιὰ ὅλους. Δὲν εἶναι μονάχα γιὰ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν μποροῦν νὰ σκεφθοῦν ὑψηλότερα, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι μποροῦν νὰ ἀνέβουν σὲ ἐπίπεδα πνευματικὰ ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἐὰν οἱ διανοούμενοι τῆς ἐποχῆς μας πραγματικῶς ἦσαν διανοούμενοι, θὰ ἔδιναν στὸν ἑαυτό τους καὶ τὸν καιρὸ καὶ τὸ προνόμιο ἀκόμη νὰ ἀναδείξουν γιὰ τοὺς ἴδιους πρῶτα καὶ ὕστερα γιὰ μία ἐποχὴ 1.000 ἐτῶν καὶ γιὰ μία ἔκταση χώρου ὅπως ὅλη ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη τὸν ἰδιαίτερο πολιτισμό, τὴν τέχνη καὶ τὴν φιλοσοφία τους.

»Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ θέλουν νὰ πιστεύουν καὶ νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὴν πίστη τους, καὶ τέτοιοι δυστυχῶς σπανίζουν. Ἀλλὰ ἐλπίζω ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ πᾶμε πιὸ πέρα ἀπὸ ὅ,τι πῆγαμε. Νὰ φθάσουμε στὸ σημεῖο νὰ μὴν πιστεύουμε σὲ τίποτα ποὺ εἶναι μεταφυσικό, ἀνώτερο καὶ πέρα ἀπὸ τὶς ὑλικὲς δυνάμεις καὶ γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν δημιούργησε ἀπλῶς τεχνικὴ καινούργια στὴν οἰκοδόμησι τοῦ Βυζαντίου ἢ τῶν χωρῶν ποὺ ἐξηρτῶντο ἀπὸ τὸ Βυζάντιο τότε ἢ σὲ τόπους λατρείας.

»Ἡ Ὁρθοδοξία ἦταν μία ἐπανάσταση στὴν τεχνικὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἦταν μία σκála γιὰ τὸ ἀνέβασμα πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο στὸ ὁποῖο συνήθως σκέφτεται. Γι' αὐτὸ καὶ σᾶς συγχαίρω σὰν σκεπτόμενη γυναῖκα, συγχαίρω καὶ τὸ περιοδικό σας. Εἴμαστε ὅλοι πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ὅχι μία ἐξέλιξη τῆς θεωρίας του Δαρβίνου. Μπορεῖ νὰ μὴν ἀρέσῃ στοὺς ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μὲ τὸ διάστημα, αὐτὴ ἡ ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ διάστημα. Ἀλλὰ γιὰ μᾶς κάθε τι πέρα ἀπὸ τὴ γῆ δὲν εἶναι γήινο.

»Προτιμῶ στὴν ηλικία ποὺ εἶμαι καὶ μετὰ ἀπὸ ὅσα ἔχω διαβάσει γιὰ τὴν πίστη μου νὰ εἶμαι πιστὸς στὴν γνωστὴ καὶ παραδοσιακὴ μου θρησκεία. Πιστεύω ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεόπλαστος καὶ ὅτι τοῦ ἀνήκει νὰ εἶναι καὶ θεολόγος καὶ θεογνώστης».

«Θὰ σκεφθῶ περισσότερο προτοῦ νὰ μιλήσω καὶ νὰ γράψω»

«Τώρα μελετῶ καὶ γράφω. Ἀπομνημονεύματα, ὅχι. Ὁχι, γιατί δὲν θέλω νὰ κάνω ἓνα ἐκκλησιαστικὸ μυθιστόρημα. Δὲν εἶμαι μυθιστορηματογράφος. Δὲν εἶναι οἱ πλεόν κατὰλληλες συνθήκες. Οἱ ἄνθρωποι δὲν διαβάζουν μὲ τὰ ἴδια μάτια οὔτε ἀντιλαμβάνονται μὲ τὰ ἴδια κριτήρια. Τὴν μεγάλη προσωπικὴ μου ἱστορία θὰ τὴν ἀγγίξω κάθε τι τὸ ἀνθρώπινο. Ἀφ' ὅτου γεννήθηκα – διότι γιὰ μένα ὁ Θεὸς τὸ ἤθελε ἔτσι ὅχι ὅτι πιστεύω στὴν θεωρία περὶ ἀπολύτου προορισμοῦ – ἀλλὰ γιὰ μένα τὸ κάθε τι τὸ γράφω ὁ Θεός, τὸ χάραξε ὁ Θεός καὶ τὸ ἀκολούθησα. Πολλὲς φορὲς χωρὶς ἐμπόδια, τίς πιὸ πολλὰς φορὲς μὲ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνέκοψαν τὸν δρόμο μου, ἀλλὰ μὲ σταματοῦσαν ἐδῶ πίσω.

»Ἡ ζωὴ ἐνὸς κληρικοῦ εἶναι καθαρῶς πνευματικὴ, δυστυχῶς κάποτε γίνεται καὶ διοικητικὴ ἢ ποιμαντικὴ. Σ' αὐτὸν τὸν τομέα δὲν μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ, χωρὶς νὰ κάνω κρίσεις. Καὶ δὲν νομίζω ὅτι εἶναι καιρὸς γιὰ κρίσεις. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει στοὺς Κορινθίους. «Ὁ καιρὸς δὲν εἶναι γιὰ κρίσεις, εἶναι γιὰ ἀνακρίσεις τοῦ ἑαυτοῦ μας». Ἀνακρίσεις τοῦ νοητικοῦ ἀνθρώπου, πού πρέπει νὰ εἴμαστε ὁ καθένας μας. Καὶ τώρα διερωτῶμαι, αὐτὴ ἡ ἀνάκριση θὰ ὠφελήσῃ ἢ θὰ θεωρηθῇ αἰρετική;

»Θὰ σκεφθῶ λίγο περισσότερο πρὶν ἀφήσω τὸ χέρι μου νὰ γράψῃ καὶ τὸ στόμα μου νὰ λαλήσῃ. Εἶναι πάρα πολὺ δύσκολη στιγμή γιὰ μένα.

»Λέει κάποιος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Τί κάνω τώρα, οἰκοδομῶ ξανὰ αὐτὰ πού κατέλυσα ὁ ἴδιος;», «οὐκ ἤλθον καταργῆσαι τὰς γραφὰς ἀλλὰ πληρῶσαι»... Θὰ μπορέσω νὰ τὸ κάνω αὐτό; Ἦταν ἐπιτυχία τὸ ἔργο μου σὰν κληρικοῦ 64 χρόνια καὶ σὰν ἀρχιεπισκόπου 37; Θὰ τὸ ποῦν ἄλλοι, ὅχι ἐγώ».

Τὸ πιστεύω του καὶ ἡ ἐλληνικότητα

«Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι δύο συστήματα φιλοσοφικὰ, κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ. Κινήματα, πού εἶναι πάντοτε ἐν κινήσει. Δὲν σταμάτησαν. Ἄν σταματοῦσαν, θὰ ἦσαν ἀρχαῖα ἀγάλματα. Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι ἀείρροοι ποταμοί, πού τρέχουν διαρκῶς. Δὲν θὰ στεγνώσουν. Μὴν σᾶς πειράζουν οἱ καταρράκτες ἢ οἱ χείμαρροι. Τὰ ξεραμένα ποτάμια εἶναι πάντα ἐκεῖ καὶ περιμένουν τὰ ρεῦματα αὐτῶν τῶν ἀείρρων ποταμῶν.

»Ὁ Χριστιανισμὸς, ἂν θέλετε, μιᾶς πού εἶναι ἡ θρησκεία τῆς ἀγάπης, ἐκφράζει τὴν καρδιά πὺλ πολὺ καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκφράζει τὴν διανόηση. Τὸ πιστεύω μας καὶ ἡ θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι αὐτὰ πού εἶναι χωρὶς τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὴν ἐλληνικὴ σκέψη».

Νάνσυ Μπίσκα

Ἀναπόφευκτο σχόλιο τοῦ «Δ»:

Ἄν «**δάνανσες ἐκφράσεις**» ὑπάρχουν στὸν «Ἐπιτάφιο Θρηνο», πού προκαλοῦν τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἑβραίων, εἶναι αὐταπόδεικτο ὅτι τοῦτο δὲν καθιστᾷ τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα «**μία γλῶσσα ἀνάξια νὰ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ ψάλλεται**», ὅπως ἐπὶ λέξει – καὶ πολὺ ἀποκαλυπτικά – λέγει ὁ κ. Ἰάκωβος (πρᾶγμα πού ἔπραξε ἄλλωστε στὴν περιοχὴ τῆς δικαιοδοσίας του καταργώντας ὡς ἀρχιεπίσκοπος τὴν Ἑλληνικὴ στίς λειτουργίες καὶ γενικὰ τίς ἱεροπραξίες τῶν ἐκκλησιῶν Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς).

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κ. Ἰάκωβος θὰ ἔπρεπε νὰ ζητᾷ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ «**τὴν Ὑμνογραφία τὴν καθαρῶς ἀνθελληνική**», ὅπως ὁ ἴδιος ἐπὶ λέξει λέγει, καὶ ὅχι νὰ δηλώνῃ ἀπλῶς ὅτι «**δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ὑβρίζεται ἡ ἐλληνικὴ σκέψη καὶ κυρίως τοῦ Πλάτωνα**», ὅταν αὐτὸ μάλιστα γίνεται εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων μὲ πολὺ πὺλ δάνανσο τρόπο, τέτοιο πού δημιουργεῖ καταστρεπτικὸ, ὅπως ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει, μῖσος κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Πρέπει νὰ μείνουν τὰ ἀνθελληνικὰ ἀποσπάσματα στὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ὁρθοδοξίας; Ἡ πρέπει νὰ ἀποβληθοῦν; Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα δὲν φταίει σὲ τίποτε, φταῖνε αὐτοὶ πού τὴν χρησιμοποιοῦν. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ στίς δύο περιπτώσεις πού θίγει ἐδῶ ὁ κ. Ἰάκωβος, οἱ φταίχτες εἶναι οἱ ἴδιοι.

Δ.Ι.Α.

Ἡ διαστρέβλωση ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐννοιῶν στὸ χριστιανικὸ λεξιλόγιο

Σύμφωνα μὲ τὰ ὅσα ἀναφέρει στὸ ἔργο του «Statistik des neutestamentlichen Wortschatzes» Zürich 1958, ὁ Robert Morgenthaler περὶ στατιστικῶν στοιχείων ἀναφορικὰ μὲ τὴ γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ τελευταία ἀριθμεῖ 5.436 λέξεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ 3.000 προέρχονται ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες οἱ 1.900 διατυπώθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τῆς Κ.Δ., οἱ 491 εἶναι δημιουργήματα τῆς μετακλασσικῆς γραμματείας, ἐνῶ οἱ 45 εἶναι ξένες. Ἡ κατηγοριοποίηση αὐτὴ δέβαια εἶναι ἐντελῶς συμβατική, ἀφοῦ μία εἰς βάθος γλωσσολογικὴ ἐξέταση δύναται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν λέξεων (τόσο τῆς Κ.Δ. ὅσο καὶ τῆς μεταγενέστερης Ἑκκλησιαστικῆς καὶ Πατερικῆς γραμματείας) – ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Λουκάς Χ. Φίλης στὸ βιβλίο του «Ἡ γλῶσσα τῆς Κ.Δ.», Ἀθήνα 1984 – «προέρχεται γλωσσικὰ καὶ ἐννοιολογικὰ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ διανοήσεως καὶ συντίθεται, γιὰ τὴν ἀποτελέσει ὠλοκληρωμένη ἐννοια, μὲ τὸν καθαρὰ ἑλληνικὸ τρόπο διατυπώσεως».

Ὅσοσο τὸ θρησκευτικὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς γραμματείας σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀναμφισβήτητὴ ἐπιρροὴ τῆς γλώσσας στὸν ψυχισμὸ τοῦ ἀνθρώπου ὁδηγεῖ στὴν ἀλλοίωση ἢ ἐν πολλοῖς ὠλοκληρωτικὴ διαστρέβλωση τοῦ ἐννοιολογικοῦ τοῦ περιεχομένου, καθὼς ἄνευ ἀναφορᾶς στὸ Θεό, κατανοοῦν κενὴ νοήματος στὴ συνήθη χρῆση τοὺς ἕως σήμερα.

Ἔστωσαν ὡς παραδείγματα ὠρισμένα ἀπὸ τὶς λέξεις αὐτές μὲ ἀντιπαράβολὴ τῆς προτέρας καὶ νεώτερης (χριστιανικῆς) σημασίας τοὺς.

Ἄγγελος: Ἀρχαία Ἑλληνικὰ αὐτὸς ποὺ κομίζει μήνυμα, ὁ ἀγγελιαφόρος. Στὸ χριστιανισμὸ (ἀλλὰ καὶ στὸν Ἰουδαϊσμὸ κυρίως καὶ στὸ Ἰσλάμ) οἱ ἄγγελοι εἶναι ὑπερκόσμια ὄντα, μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ Γιαχβὲ κάνει γνωστὴ τὴ βουλὴ του στοὺς θνητοὺς.

Ἀγάπη: Ἀρχ. ἑλλ. τοῦ «ἀγαμαί» καὶ τοῦ ποιητικοῦ τύπου του «ἀγάζομαι» (= θανμάζω, παρὰξενεῖμαι). Στὴ χριστιανικὴ γραμματεία ἔλαβε τὴν ἐννοια ὅχι μόνον τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸ μῖσος, ἀλλὰ καὶ τῆς φιλότητος, ὅμως ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ (Α' Ἰωαν. 2.5, 3.17, 5.3, Β' Ἰωαν. 6, Ἐφεσ. 2.4, Κολ. 1.13) κατὰ τοὺς βιβλικοὺς συγγραφεῖς.

Ἀγιότης: (= ἀγνότης). Ἀρχ. ἑλλ.: ἐνίοτε ὅμως ἐσήμαινε καὶ τὴ μιαιρότητα. Περαιτέρω ἔλαβε τὴν σημασίαν τῆς ἀφιερώσεως στὸν Θεό.

Ἀδελφοσύνη: Ἀ. ἑ. παράγεται ἐκ τοῦ ἀδελφός (= ὁ προσερχόμενος ἀπὸ τὴν ἴδια μήτρα: δελφὺς = μήτρα). Ἐφθασε νὰ σημαίνη τὴν «ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ» ἀποκλειστικὰ ἀδελφικὴ σχέση ὅλων τῶν θνητῶν ἔχόντων ὡς πατέρα τὸν Θεό.

Αἰωνιότης: Ἀ. ἑ. ἡ λέξις ἦταν δηλωτικὴ τοῦ μεγάλου χρονικοῦ διαστήματος, τῆς ἐποχῆς ἢ τῆς ἡλικίας, ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωσιν χρήσεώς της. Ἡ σημασία της στὸ χριστιανικὸ λεξιλόγιο εἶναι αὐτὴ τῆς ἀτελεύτητης ζωῆς στὴν ὑπερκόσμια διάστασιν τοῦ Γιαχβέ.

Ἀλήθεια: Ἀ. ἑ. τὸ μὴ ἀποκεκρυμμένο, ἡ πραγματικότης. Καὶ μόνον ἡ θεολογικὴ ἀναφορὰ στὸν Θεὸ ὡς ἀπόλυτὴ Ἀλήθεια ὑστερεῖ ὡς πρὸς τὴν ἀποδεικτικὴν πλευρά, καθὼς ἡ ὑψὴ τῆς ἐννοίας ἀλήθεια (α-λήθω- λανθάνω) προϋποθέτει τὴ σαφὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἀπόδειξιν.

Ἀμαρτία: Ἀ. ἑ. ἀποτυχία, ἀστοχία. Ὁ ὅρος σημαίνει πλέον τὴν κακοπραξίαν ποὺ ἀντιβαίνει στὴ θεία βούλησιν.

Ἀρετὴ: Ἀ. ἑ. ἡ παλικάριά, ἡ γενναιότης. Ἡ χριστιανικὴ τῆς ἐννοια εἶναι ἡ συμμόρφωσις μὲ ὅσα ἐντέλλεται ὁ Θεός.

Δαίμων: Ἀ. ἑ. ἡ θεότης. Ἡ ἀρνητικὴ σημασία τῆς λέξεως σήμερα συνίσταται στὴν ταύτι-

σή της με τὸ κακὸ πνεῦμα. Δαίμονες ἐπίσης ὀνομάζονταν καὶ οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων, πού ἀποτελοῦσαν τὸ συνδυαζόμενον κρικο μεταξὺ θεῶν καὶ θνητῶν.

Διάβολος: Ἀ. ἐ. = ὁ συκοφαντῶν, ὁ ψευδῶς κατηγορῶν. Ἡ προσωποποίησή του καὶ ἡ σημασία πού ἔλαβε ἔκτοτε δὲν χρήζουν σχολιασμοῦ.

Δόγμα: Ἀ. ἐ. = ἡ γνώμη, ἡ ἀπόφαση, τὸ ψήφισμα. Στὸ χριστιανικὸ λεξικό ἡ λέξη σημαίνει τὴν μὴ ἐπιδεχόμενη ἀμφισβήτηση τῆς αὐθεντικῆς θεωρίας περὶ Θεοῦ.

Ἐκκλησία: Ἀ. ἐ. = ἡ συνέλευση τοῦ δήμου: Ἔχει πλέον τὴν ἔννοια τοῦ συνόλου τῶν πιστῶν στὸν Θεό.

Ἐλπίς: Ἀ. ἐ. = ἡ προσδοκία, ἡ ἀναμονή. Ἡ ἀναφορὰ τῆς ἐλπίδος στὸν Θεὸ τὴν κατατάσσει μετὰ τῶν τριῶν βασικῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν (πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη).

Εὐλογία: Ἀ. ἐ. = ὁ ἐπαινος, τὸ ἐγκώμιο.

Ἑωσφόρος: Ἀ. ἐ. = ὁ φωτοδότης, ὁ φέρων τὴν αὐγὴ τῆς ἡμέρας. Ἦταν προσωνύμιο τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ μῖσος κατὰ τοῦ ἐλληνισμοῦ ὑπῆρξε ἡ αἰτία ταυτίσεώς του μετὰ τὸν Σατανᾶ.

Θεός: Ἀ. ἐ. ἐκ τοῦ ρ. «θέω» (= δράμω, σπεύδω, τρέχω). Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως φανερῶνει τὴν ἀνθρωπομορφικὴ περὶ θεῶν ἀντίληψη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Κατόπιν «Θεός» ἐκλήθη τὸ ἐξωσυμπαντικὸ - ὑπερκόσμιον ὄν, πού κατὰ τὴν σημερινὴ ἀντίληψη ἐξουσιάζει τὸν κόσμον.

Κοινωνία: Ἀ. ἐ. ἡ συναναστροφή, ἡ ἐπικοινωνία. Οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἐκκλησίας περιορίζουν τὴν ἀρχικὴ εὐρύτητα αὐτῆς τῆς ἔννοιαις στὴ σχέση μετὰ πιστοῦ - Θεοῦ καὶ πιστῶν μετὰ τοὺς.

Κόλασις: Ἀ. ἐ. τιμωρία. Ὁ ἀρχαῖος αὐτὸς δικανικὸς ὅρος ἔφθασε νὰ σημαίνει τὸν τόπον ἢ τὴν μέθοδον τιμωρίας τῶν μὴ ὑπακούων στὸ Γιαχβὲ μετὰ τὸ θάνατό τους.

Λόγος: Ἡ λέξις ἦταν πολυσήμαντη. Ἡ κύρια ἔννοιά της ὡστόσο εἶναι αὐτὴ τοῦ νόμου λειτουργίας τοῦ σύμπαντος. Στὴ Χριστιανικὴ Θεολογία σημαίνει ἀφ' ἑνὸς τὸν νόμον δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐνσάρκωση τοῦ ὁποίου φέρεται ὁ Ἰησοῦς (ὡς ἐνδιάθετος Λόγος) καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν προφορικὸ ἢ γραπτὸ λόγον τῶν διδασκῶν προσώπων καὶ συγγραμμάτων.

Πίστις: Ἀ. ἐ. ἡ ἀξιοπιστία, ἡ ἐμπιστοσύνη. Στὴ θρησκευτικὴ τῆς χρήσῃ ἡ ἔννοια ἐπιτείνεται μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Θεοῦ ὡς ἀπολύτου κυρίου καὶ τὴν ὑποταγὴν σ' αὐτόν.

Πνεῦμα: Ἀ. ἐ. τὸ φύσημα, ἡ πνοή, ἡ ἀναπνοή. Στὴ φιλοσοφία ἐφέρετο ἐνίοτε καὶ ὡς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ψυχῆς ἢ κάτι κεχωρισμένο ἀπ' αὐτήν. Στὴν Χριστιανικὴ θρησκεία σημαίνει τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγ. Τριάδος ὡς ὁμοούσιον μετὰ τὰ δύο ἄλλα καὶ οὐσιαστικὰ τὴν ψυχὴν τοῦ κάθε ἀνθρώπου.

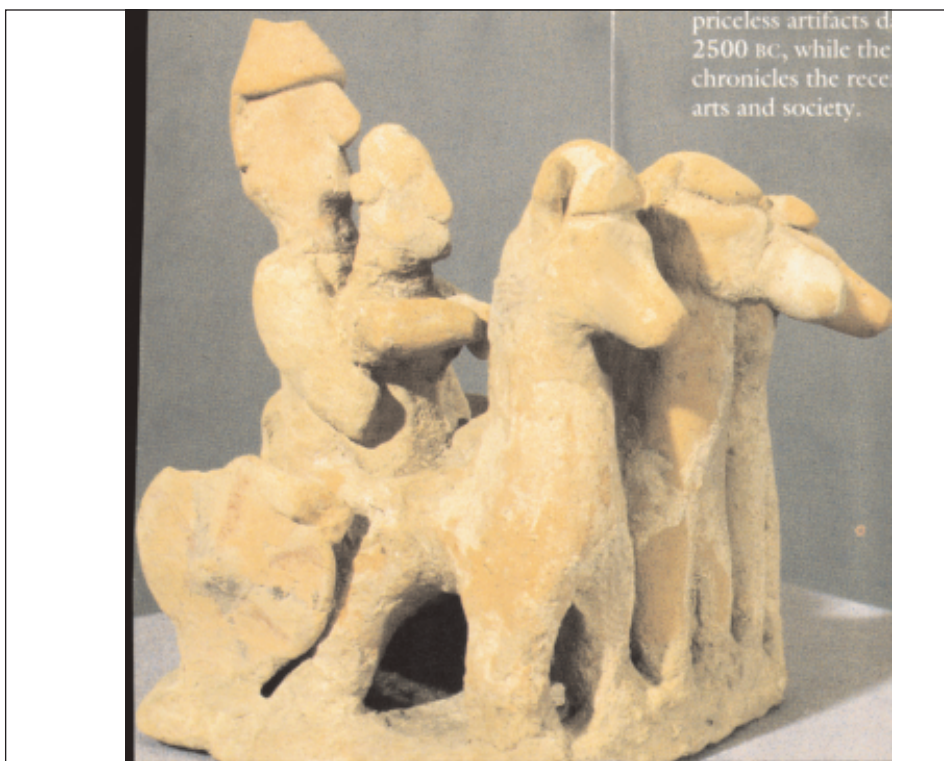
Σωτηρία: Ἀ. ἐ. ἡ διάσωση ἀπὸ κίνδυνον. Στὸ χριστιανικὸ λεξικό σημαίνει τὴν λύτρωση ἀπὸ τὰ διαβολικὰ δεσμά τοῦ κόσμου καὶ τὴν διὰ τῆς ὑπακοῆς στὸν Θεὸ, ἀποφυγὴν τῆς Κολάσεως (!).

Χάρις: Ἀ. ἐ. ἡ εὐνοία, ἡ γοητεία, τὸ θέλητρο, ἡ αἴγλη. Στὸ χριστιανικὸ λεξικό ὡς γνώρισμα τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων ἀπαντᾷ μετὰ τὴν πρώτην σημασίαν, καθὼς οἱ ὑπόλοιποι... ἀπαγορεύονται.

Οἱ ἀλλαγές τῶν νοημάτων στὰ παραπάνω λήμματα εἶναι ἐκδηλές καὶ ἀναμφισβήτητες. Ἡ βασικώτερη συνέπεια αὐτῶν δὲν εἶναι μόνο οἱ παρανοήσεις στὴ χρῆσιν λέξεων σὰν αὐτὲς, ἀλλὰ κυρίως ἡ ἀποκοπὴ τῶν χρηστῶν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ τὴν γενετικὴν ἀπαρχὴν τῆς. Συνεπῶς τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ συγγραφὴ τῆς Βίβλου καὶ τῆς Πατερικῆς Γραμματείας στὰ ἐλληνικά ἔσωσε καὶ τὴν γλῶσσα μας ἀπὸ ἀφανισμόν εἶναι μᾶλλον ἀδόκιμο. Ἀκριβέστερον θὰ ἦταν, ἐὰν ἐλέγετο ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς τῆς Ἀνατολῆς ἔσωσε ἕνα ἐλληνικὸ λεξικό, ἀλλὰ παρήλλαξε ἢ διεστρέβλωσε ἐσκεμμένα τὸ νόημα τῶν λέξεων, δίδοντας σ' αὐτὲς ἄλλο περιεχόμενο, αὐτὸ πού συνέφερε στὸ δόγμα.

Μάριος Μαρναέας

«Μουσείο Κύπρου»: Ένα κέντρο του Έλληνισμού στην Β. Καρολίνα ΟΙ ΚΛΕΜΜΕΝΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Ένα από τα εκθέματα του «Μουσείου της Κύπρου» της Άριζόνας: «Η άμαξα με τα τρία άλογα και τους δύο επιβάτες», ένα σπάνιο δείγμα της κεραμικής του 7ου π.Χ. (ς) αιώνα από την Β. Κύπρο, απόκτημα του κ. Τάκη Κρίστ, ο οποίος το διέσωσε αγοράζοντάς το από τους αρχαιοκάπηλους.

Στο Τζάκσονβιλ, στην Βόρειο Καρολίνα, ο «Δαυλός» εντόπισε το κέντρο μας νέας κίνησης: μίας προσπάθειας διατήρησης και διάδοσης της ιστορίας και του πολιτισμού της Κύπρου. Πρόκειται για το «Μουσείο της Κύπρου», το οποίο στεγάζει πάνω από 365 αρχαιολογικά ευρήματα που εκλάπησαν από το νησί και λειτουργεί ως κέντρο οικονομικής ενίσχυσης μελετών και έρευνας. Το Μουσείο, μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ιδρύθηκε το 1988 από τον Κυπριακής καταγωγής, Τάκη Κρίστ. Αποτελεί το μοναδικό πολιτιστικό κέντρο των ΗΠΑ που ενημερώνει το αμερικανικό κοινό για την ιστορία της Κύπρου.

Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει: αρχαία κεραμικά και γλυπτά από την πρώιμη Χάλκινη Έποχή, μεσαιωνικούς χάρτες (χαρτογράφοι: Γεράρδος Μερκάτωρ και

Ἀδραάμ Ὁρτέλιος), δυζαντινές εἰκόνες καὶ λατρευτικὰ ἀντικείμενα, παραδοσιακὰ χειρόγραφα, ἔγγραφα τῆς Κυπριακῆς κυβερνήσεως, ἀρχαιολογικὲς ἐρευνες, μελέτες καὶ ἀρχεῖα στὸ Κυπριακὸ πρόβλημα, μαγνητοσκοπημένο ὕλικό, φωτογραφίες καὶ ντοκουμέντα ἀπὸ τὶς διαμαρτυρίες τῶν γυναικῶν στὴν Πράσινη Γραμμή.

Μετὰ τὴν Τουρκικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο τὸ 1974 πολλὲς ἀπὸ τὶς ἀρχαιότητες τοῦ νησιοῦ ἐμφανίσθηκαν στὴν μαύρη ἀγορὰ τῶν ΗΠΑ. Οἱ Ἑλληνοαμερικανοί, οἱ ὁποῖοι προσπάθησαν νὰ τὶς ἀγοράσουν, συνάντησαν ἐμπόδια. Οἱ πωλητὲς προτιμοῦσαν νὰ τὶς σπάσουν μπροστὰ τους, παρὰ νὰ τὶς ἀφήσουν νὰ περάσουν στὰ χέρια Ἑλλήνων ἢ Κυπρίων. Στὸ τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ '80 τὸ Μουσεῖο τῆς Κύπρου δημιουργήσε ἕνα ἀνώνυμο δίκτυο ἀγορᾶς ἀρχαιοτήτων, χωρὶς νὰ φαίνεται ἡ ἐθνικότητα τῶν ἀγοραστῶν.

Ἕνα κτήριο 2500 τετραγωνικῶν ποδῶν χτίσθηκε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1988, γιὰ νὰ στεγάσῃ τὶς Κυπριακὲς ἀρχαιότητες, πηγὲς ὕλικου γιὰ τὴν σύγχρονη Κύπρο ἀλλὰ καὶ μία ἀπὸ τὶς καλὺτερες συλλογὲς διδλίων καὶ περιοδικῶν στὴν Βόρειο Ἀμερικὴ. Ὁ δημοσιογράφος καὶ συγγραφέας τοῦ διδλίου *«Who killed John Polk»* ... κατάφερε νὰ συγκεντρώσῃ καὶ παρέδωκε στὸ Μουσεῖο ὅλη τὴν ἀλληλογραφία μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων Ἑλλάδος, Κύπρου, Βρετανίας καὶ Τουρκίας ἀπὸ τὸ 1940 ἕως τὸ 1960. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ μέχρι τότε χαρακτηρισμένα ὡς ἀπόρρητα ἀπὸ τὸ Στέιτ Νηπάαρτμεντ δὲν ἔχουν μελετηθῇ. *«Εἴμαστε πρόθυμοι νὰ ἀναλάβουμε τὴν χρηματοδότηση ὅποιουδήποτε Ἑλλήνα ἢ Κύπριου φοιτητῆ» ἢ ἱστορικοῦ, προκειμένου νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ δημοσιεύσῃ τὰ ντοκουμέντα αὐτά*, μᾶς διαβεβαίωσε ὁ Τάκης Κρίστ. Ὁ Τάκης Κρίστ, Κύπριος, γιὸς μετανάστη, γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴν Βόρειο Καρολίνα. Σήμερα, πετυχημένος γυναικολόγος, ἔχει δημιουργήσῃ τὴν δική του κλινικὴ καὶ ἱατρικὸ κέντρο καὶ δραστηριοποιεῖται ἔντονα στίς Ἑλληνοαμερικανικὲς ὑποθέσεις.

Μιά συζήτηση μὲ τὸ δημιουργὸ τοῦ Μουσείου

– Δρ. Κρίστ, πῶς ξεκίνησε ἡ ἰδέα δημιουργίας τοῦ Μουσείου;

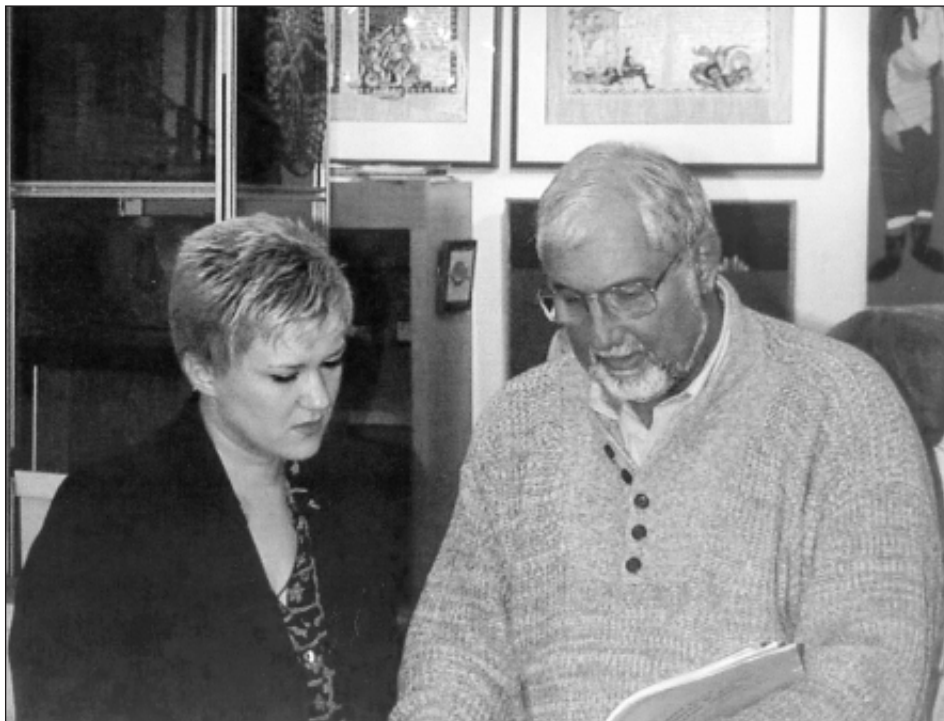
– Ταξιδεύοντας στίς ΗΠΑ καὶ κυρίως στὴν Νέα Ὑόρκη, κυττάζοντας σὲ διτρίνες ἐντόπισα κατ' ἐπανάληψη ἀρχαῖα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα καταλάβαινα ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὴν Κύπρο. Γνωρίζα ὅμως ὅτι ἡ νομοθεσία τῆς Κύπρου ἀπαγόρευε τὴν ἐξαγωγή τους ἀπὸ τὴν χώρα. Τὸ γεγονὸς μοῦ κίνησε τὴν περιέργεια καὶ ἄρχισα νὰ διαβάζω γιὰ τὰ μωσαϊκὰ στὰ Κανακάρια, τὰ ὁποῖα ἐκλάπησαν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν λεηλασία ἐκκλησιῶν στὸ Βόρειο μέρος τοῦ νησιοῦ. Συζήτησα τὸ θέμα στοὺς ἑλληνοαμερικανικοὺς ὁργανισμοὺς πού ἀνῆκα, καὶ σκεφθήκαμε νὰ συγκεντρώσουμε τοὺς κλεμμένους θησαυροὺς, γιὰ νὰ διατηρήσουμε τὴν πολιτιστικὴ μας κληρονομιά. Ἔτσι γεννήθηκε ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας τοῦ Μουσείου τῆς Κύπρου.

– Πῶς βλέπετε τὸ μέλλον τοῦ Μουσείου;

– Τὸ Μουσεῖο πρέπει νὰ μεταφερθῇ σὲ ἕνα μέρος, πού νὰ εἶναι προσιτὸ στὸν πολὺ κόσμο. Εἰδικοί πού ἔχουν δεῖ τὴν συλλογὴ του, ἐκτίμησαν πῶς ἔχει μεγάλῃ ἀξία. Τὰ ἐκθέματα εἶναι σὲ καλὴ κατάσταση καὶ οἱ πληροφορίες πού τὰ συνοδεύουν εἶναι ἀκριβεῖς. Ἐλπίζουμε νὰ δοῦμε νέα στέγη ἢ σὲ κάποιο μεγάλο πανεπιστήμιο τῆς Ἀμερικῆς ἢ στὴ Νέα Ὑόρκη. Ἐπιθυμοῦμε νὰ γίνουν προσιτὰ κυρίως στὴν νεολαία, γιὰ νὰ μελετηθοῦν τὰ ἀντικείμενα ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρχεῖα πού φυλάσσονται στὸ Μουσεῖο.

– Δραστηριοποιεῖστε ἔντονα σὲ ἑλληνοκυπριακὲς ὁργανώσεις;

– Εἶμαι μέλος τῆς ΠΣΕΚΑ, τῶν ΑΧΕΠΑ καὶ τῶν Παγκυπρίων καὶ ἄλλων ὁργανώσεων.

‘Ο κ. Τάκης Κρίστ στο Μουσείο, στο Τζάκσονβιλ της ‘Αριζόνας, δείχνει στη συνεργάτιδα του «Δαυλού» κ. Νάνσυ Μπίσκα το αρχείο υλικού του Κυπριακού προβλήματος, που συγκέντρωσε και διατηρεί μαζί με άλλα ντοκουμέντα στο Μουσείο.

Συνεργάζομαι με τόν πρόεδρο της Έλληνοαμερικανικής Συμμαχίας Ευγένιο Ρωσσίδη. Καταβάλαμε μεγάλη προσπάθεια μετά την τουρκική εισβολή να είμαστε σε έπαφή με τούς Κυπρίους προέδρους και ταυτοχρόνως διατηρούμε έπαφες και με την ‘Αμερικανική κυβέρνηση. Βοηθήσαμε τούς Κυπρίους τών προσφυγικών καταυλισμών με ανθρωπιστική βοήθεια και κυρίως φάρμακα.

– Γεννηθήκατε και μεγαλώσατε στις ΗΠΑ, πότε ξεκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὴν Κύπρο;

– Πήγα στὴν Κύπρο γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1947. ‘Η ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον μου γιὰ τὴν Κύπρο ξεκίνησε μετὰ τὴν τουρκικὴ ἐισβολή, ὅταν ἐπισκεπτόμενος τούς προσφυγικοὺς καταυλισμοὺς βρῆκα τούς συγγενεῖς μου ἐκεῖ νὰ ἔχουν χάσει τὰ πάντα. Τότε συνειδητοποίησα ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸ αἷμα μου, ἐκείνη ἡ γῆ ἦταν δική μας καὶ ἐγὼ ἀποτελοῦσα μέρος της. Ἔτσι μελέτησα τὴν ἱστορία μας καὶ ἄρχισα νὰ δραστηριοποιοῦμαι ἐντονα γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων.

– Πιστεύετε, ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ περιουσίες θὰ ἐπιστραφοῦν κάποτε στοὺς ἰδιοκτῆτες τους;

– Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα. Ὡστόσο ἔχουν περάσει

Τρία μικρά αρχαία Κυπριακά αγγεία, (πρό του 1000 π.Χ.) που εκλάπησαν από την Βόρειο Κύπρο και τα αγόρασε ο κ. Τάκης Κρίστ. Και τα τρία στο διάκοσμό τους φέρουν τὸν δεξιόστροφο ἀγκυλωτό σταυρό (σδάστικα), πανάρχαιο ἑλληνικὸ σύμβολο.

πάνω ἀπὸ δύο δεκαετίες καὶ ὠρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς Κύπρου ἔχουν ἀρχίσει καὶ κουράζονται. Διαρκῶς κινητοποιοῦμε τὸν κόσμο καὶ λέμε: «Γράψτε γράμματα στὴν Οὐάσιγγτον καὶ οἱ καμπάνες τῆς ἐλευθερίας θὰ ἠχήσουν στὴν Κύπρο». Κι ὅμως τίποτα δὲν γίνεται. Αὐτὸ πὺν μὲ ἀνησυχεῖ εἶναι ὅτι μὲ τὸν καιρὸ ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ δυναμικὲς φωνὲς διαμαρτυρίας θὰ σιγήσουν. Εἶναι τόσα τὰ παράδοξα πὺν σχετίζονται μὲ τὸ Κυπριακό. Ἡ χώρα στὴν ὁποία ζοῦμε, οἱ ΗΠΑ ἐνδιαφέρονται γιὰ Βοσνιακὸ καὶ γιὰ τὶς ἐκεῖ ἐθνικὲς ἐκκαθαρίσεις. Ὡστόσο ἡ ἴδια χώρα ὑποστηρίζει τὶς ἐθνικὲς ἐκκαθαρίσεις στὴν Κύπρο ἐξοπλίζοντας καὶ ἐνισχύοντας οἰκονομικὰ τὴν Τουρκία.

– Βλέποντας κανεῖς τὶς φωτογραφίες σας στοὺς τοίχους διαπιστώνει ὅτι ἔχετε πρόσβαση σὲ ὑψηλόβαθμα στελέχη τῆς Ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως;

– Τὸ χρῆμα ἐξασφαλίζει τὴν πρόσβαση. Οἱ πολιτικοὶ χρειάζονται πόρους, γιὰ νὰ ἐπανεκλεγοῦν. Αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐκλογικῆς ἐπιτυχίας σ' αὐτὴ τὴν χώρα. Βρισκόμαστε σὲ διαρκῆ ἐπαφὴ μὲ τοὺς γερουσιαστὲς καὶ τὰ μέλη τοῦ Κογκρέσου πὺν ὑποστηρίζουν τὰ ἐθνικά μας θέματα καὶ ἐμεῖς μὲ τὴ σειρά μας τοὺς βοηθοῦμε νὰ συγκεντρώσουν χρήματα γιὰ τὴν ἐπανεκλογή τους.

Νάνσυ Μπίσκα

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΠΑΤΗΜΑΣΙΕΣ 50.000 ΕΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Πώς ή διεθνής Ἀρχαιολογία κάνει
τὴν Ἑλλάδα «ἀκατοίκητη» τὴν ἐποχὴ αὕτῃ

*Ἡ ἀρχαιολόγος κ. Νίνα Κυπαρίσση μετὶ τῶν συνεργάτες της ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐντὸς
τοῦ περὶ φημον σπηλαίου τῆς Θεόπετρας.*

Συνέντευξη τῆς ἀνασκαφῆς Νίνας Κυπαρίσση στὸ «Δαυλό»

Στὸ χωριὸ Θεόπετρα τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου ὑψώνεται ἓνας μικρὸς ἀσβεστολιθινὸς λό-
φος, πὺν στὴν ἀνατολική του πλευρὰ φέρει ἓνα μικρὸ σχετικὰ σπήλαιο, τὸ ὁποῖο ἔτυχε συ-
στηματικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς τὴν τελευταία δεκαετία. Τὰ ἐντυπωσιακὰ εὐρήματα
στὸ ἐν λόγῳ σπήλαιο, ἔρχονται νὰ φωτίσουν τὸν προϊστορικὴν περίοδο τῆς Θεσσαλίας καὶ νὰ
καταδείξουν τὴν συνεχῆ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἐλλαδικὸν ὄρω, καταρρίπτοντας ἔτσι
τὶς διεθνῶς κατεστημένες ἀπόψεις πὺν ὑπεστήριζαν ὅτι τὸ ἀνθρώπινο εἶδος ἀπουσίαζε ἀπ’
τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι οἱ πρῶτοι της κάτοικοι ἤρθαν μεταγενέστερα ἀπ’ τὴν Ἀνατολή.

Ἐπικεφαλῆς τῆς ἀνασκαφῆς καθ’ ὅλη τὴ διάρκειά της ἦταν ἡ κ. Νίνα Κυπαρίσση, ἀρχαι-
ολόγος τοῦ Τμήματος Παλαιοανθρωπολογίας καὶ Σπηλαιολογίας τοῦ Ὑπουργείου Πολιτι-
μοῦ, ἡ ὁποία μᾶς παρεχώρησε τὴν συνέντευξη πὺν ἀκολουθεῖ:

ΣΥΝΤ.: Κυρία Κυπαρίσση, πότε ἀρχισε ἡ ἀνασκαφὴ στὸ σπήλαιο τῆς Θεόπετρας;

Ν.Κ.: Ἀρχισε τὸ 1987 καὶ συνεχίστηκε μέχρι τὸ 1996 μετὰ ἓνα μετὰ ἑνάμισιν μῆνα ἀνασκαφικὸ

ἔργο τὸ χρόνο.

ΣΥΝΤ.: *Οἱ ἐργασίες ἔχουν ὁλοκληρωθῇ;*

Ν.Κ.: Ὅχι δὲν ἔχουν ἀκόμη ὁλοκληρωθῇ. Τὰ τελευταῖα δύο χρόνια δὲν σκάψαμε, γιατί ὑπάρχει μιὰ διετὴς ἀναστολή ὅλων τῶν συστηματικῶν ἀνασκαφῶν, ἀπὸ τὸν ἀρμόδιο ὑπουργὸ καὶ στὶς ὁποῖες ἀνήκει καὶ ἡ Θεόπετρα.

ΣΥΝΤ.: *Μὲ ποιό αἰτιολογικό;*

Ν.Κ.: Μᾶλλον τὸ σκεπτικό του ἦταν ὅτι θὰ πρέπει νὰ προχωρήσῃ ἡ μελέτη τῶν εὐρημάτων πού ἤδη ἔχουμε. Ἡ ὀρθότητα βέβαια τῆς ἀπόφασης αὐτῆς εἶναι σχετική, ἀφοῦ συνήθως ἡ μελέτη προχωρεῖ παράλληλα μὲ τὴν ἀνασκαφή, γι' αὐτὸ εἶναι κάτι πού δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχύῃ γιὰ ὅλες τὶς ἀνασκαφές. Ἐν πάσῃ περιπτώσει μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια δὲν σκάψαμε τὰ δύο τελευταῖα χρόνια καὶ ἀσχοληθήκαμε μόνο μὲ ἐργασίες πού ἀφοροῦν στὴ μελέτη, τὸ σχεδιασμό, τὴ φωτογράφιση, τὴ συντήρηση κ.ἄ. Ἡ ἀνασκαφή δὲν ἔχει τελειώσει καὶ οὔτε βέβαια σκέφτομαι νὰ τὴν ὁλοκληρώσω, μὲ τὴν ἔννοια νὰ ἀδειάσω τὸ σπήλαιο ἀπ' ὅλες τὶς ἐπιχώσεις του, γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἔχουμε ἐξαντλήσει ὅλες τὶς φάσεις τῶν ἐπιχώσεων καὶ τώρα θὰ ἐστιάσουμε τὴν προσοχή μας στὰ βαθύτερα στρώματα, γιὰ νὰ δοῦμε τί ἔχνη ἀνθρώπινης παρουσίας ἔχουμε ἐκεῖ. Καὶ ἐπίσης νὰ ἐξετάσουμε διεξοδικὰ τὸ στρώμα, στὸ ὁποῖο ἔχουμε βρεῖ ἀποτυπώματα ἀνθρώπινων ποδιῶν, καθὼς παρουσιάζουν μεγάλο ἐνδιαφέρον.

Τέσσερις πατημασιές ἀνθρώπου 50.000 ἐτῶν

ΣΥΝΤ.: *Πρόκειται δηλαδή γιὰ ἔχνη ἀπὸ πατήματα ἀνθρώπων;*

Ν.Κ.: Ἀκριβῶς ὅπως τὸ εἶπατε. Εἶναι τέσσερις πατημασιές στὴ σειρά. Οἱ τρεῖς εἶναι ὁλόκληρες, καθαρές καὶ ἡ τέταρτη μισή. Εἶναι ἐντυπωσιακὸ καὶ μεγάλης ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος εὖρημα. Νὰ φανταστῇτε ὅτι παρόμοια ἔχνη στὴν Εὐρώπῃ μετροῦνται στὰ δάκτυλα τοῦ ἐνὸς χειροῦ καὶ στὰ δάκτυλα τῶν δύο χειρῶν σ' ὅλο τὸν κόσμο. Γιὰ τὴν Εὐρώπῃ τὰ ἔχνη αὐτὰ εἶναι τὰ παλαιότερα. Αὐτὸ πού τώρα κυρίως μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι, νὰ δοῦμε σὲ ποιο ἀνθρώπινον τύπο ἀνήκουν, δεδομένου ὅτι δὲν ἔχουμε ἀνθρωπολογικὰ εὐρήματα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πολὺ βαθιὰ στρώματα. Πρέπει νὰ πῶ, ὅτι στὸ στρώμα στὸ ὁποῖο βρέθηκαν τὰ ἔχνη ἔχουμε καὶ τὰ παλαιότερα κατάλοιπα φωτιᾶς τοῦ σπηλαίου. Τὰ ἔχουμε χρονολογήσει μὲ τὴ μέθοδο «Ἀνθρακας 14» στὸν «Δημόκριτο», καὶ ἔχουν δώσει ἡλικία 46.000 ± 1600 ἔτη, δηλ. εἴμαστε γύρω στὸ 50.000. Ἐπίσης κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ στρώμα ὑπάρχει ἓνα ἄλλο ἴζημα ἀρκετὰ παχὺ χωρὶς ἔχνη φωτιᾶς, ἀλλὰ μὲ ἀνθρώπινα ἐργαλεῖα. Ἐπομένως τὸ σπήλαιο κατοικεῖτο νορμίτερα ἀπ' τὸ 50.000. Τώρα, γιατί δὲν ἄναβαν φωτιά, πιστεύω θὰ τὸ ἐρμηνεύσουμε στὸ μέλλον.

ΣΥΝΤ.: *Χρησιμοποιοῦσαν τὸ σπήλαιο ὡς κατοικία;*

Ν.Κ.: Κάποιες ἐποχὲς τὸ σπήλαιο ἐχρησιμοποιεῖτο σὲ μόνιμη βάση, κάποιες ἄλλες ἐποχὲς περιστασιακῶς, ἀναλόγως μὲ τὸ κλίμα καὶ τὸ γύρω περιβάλλον. Αὐτὸ πού εἶναι βέβαιο, εἶναι ὅτι δὲν ἔχουμε νεκρὰ διαστήματα στὴν ἐπίχωσή μας, πού νὰ λένε ὅτι χιλιάδες χρόνια ὑπῆρχε κάποιον κενὸ στὴ χρῆση τοῦ σπηλαίου. Τὸ πόσο μόνιμα ἢ περιοδικὰ ζοῦσαν μέσα, αὐτὸ θὰ τὸ μελετήσουμε. Ἀπὸ τὶς ἐπιχώσεις τοῦ σπηλαίου βλέπουμε καὶ τὶς κλιματικὲς ἀλλαγές.

– *Πρὶν 50.000 χρόνια πῶς ἦταν τὸ κλίμα στὴ Θεσσαλία;*

– Ἦταν ἀρκετὰ ἡπιο. Καὶ λίγο πρὶν τὰ ἔχνη ἦταν θερμά. Μετὰ γύρω στὸ 30.000, φαίνεται πῶς ἀρχίζει νὰ ψυχραίνῃ, καὶ ἔχουμε τὴν κορύφωση τῆς ψυχρῆς φάσης γύρω στὸ 18.000. Αὐτὲς οἱ χρονολογίες ἔρχονται ἀπ' τὰ διβλιογραφικὰ δεδομένα τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα βέβαια θὰ ἀναπροσαρμοστοῦν ἀνάλογα μὲ τὰ δικά μας συμπεράσματα. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ ἀνασκαφή τῆς Θεόπετρας ἀναδεικνύεται σὲ κομβικὸ σημεῖο στὴν προσπάθεια κατανόησης τῆς προϊστορικῆς Εὐρώπης.

ΣΥΝΤ.: *Πόσο μοιάζουν αὐτὰ τὰ ἔχνη μὲ τὰ ἀποτυπώματα ἐνὸς σημερινοῦ ποδιοῦ;*

Γυναικείο ειδώλιο της Αρχαιότερης ή Μέσης Νεολιθικής, που βρέθηκε στις ανασκαφές της Θεόπετρας.

N.K.: Αὐτὸ εἶναι πού μελετοῦμε αὐτὴ τὴ στιγμή. Παίρνουμε ἀποτυπώματα ἀπὸ παιδάκια –γιατὶ παιδικὰ ἦταν τὰ ἴχνη– ἀντιστοίχου μεγέθους.

ΣΥΝΤ.: *Τί ἡλικίας;*

N.K.: Οἱ ἀνθρωπολόγοι τὰ τοποθετοῦν σὲ παιδάκια 3-4 ἐτῶν.

ΣΥΝΤ.: *Καὶ μοιάζουν ἀρκετά;*

N.K.: Ναὶ μοιάζουν πάρα πολύ. Τὸ περιέργο εἶναι ὅτι καὶ τὰ τέσσερα ἀποτυπώματα εἶναι ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ πόδια διαφορετικῶν παιδιῶν. Τὰ δύο ἀπ' αὐτὰ φαίνεται ὅτι ἦταν καλυμμένα ἀπὸ κάποιο ὕφασμα ἢ δέρμα, ἐνῶ τὸ μεσαῖο ἀπὸ τὰ τρία, τὰ περισσότερα εὐκρινῆ, ἔχει καὶ ἀποτυπώματα δακτύλων, ἦταν δηλαδὴ γυμνό.

ΣΥΝΤ.: *Καὶ πῶς διατηρήθηκαν γιὰ 50.000 χρόνια;*

N.K.: Αὐτὰ τὰ ἀποτυπώματα ἔγιναν πάνω σὲ ἓνα ὑγρὸ ἴζημα, σὰν σημερινὸ ὑγρὸ τσιμέντο, τὸ ὁποῖο κάποια στιγμή στερεοποιήθηκε, πιθανὸν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς φωτιᾶς. Εἶναι πιθανόν, αὐτὰ τὰ ἀποτυπώματα νὰ εἶναι παλαιότερα ἀπ' τὴ φωτιά, γιατί ἡ φωτιά εἶναι ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὸ ἴζημα πού τὰ φέρει.

Σκελετοὶ γυναίκας 9.000 καὶ ἄνδρα 16.500 ἐτῶν

ΣΥΝΤ.: *Βρέθηκαν, νομίζω, καὶ κάποιοι σκελετοί;*

N.K.: Ναί, ἔχουμε δύο ἀκέραιους σκελετούς. Τὸν ἓναν τὸν βρήκαμε σὲ κανονικὴ ταφὴ καὶ εἶναι ἡλικίας 7.000 π.Χ. Πρόκειται γιὰ μιὰ μεσολιθικὴ ταφὴ γυναίκας εἴκοσι χρόνων περίπου.

ΣΥΝΤ.: *Τί ὕψος εἶχε;*

N.K.: Εἶχε ὕψος σημερινῆς γυναίκας, δὲν θυμᾶμαι ἀκριβῶς, καὶ ἀνήκει στὸν σημερινὸ ἀνθρώπινο τύπο. Ὁ δεύτερος εἶναι τοῦ τέλους τῆς Ἀνώτερης Παλαιολιθικῆς, πρὸς τὸ τέλος τῆς ψυχρῆς φάσης καὶ ἔχει χρονολογηθῇ στὸ 14.500 π.Χ. Εἶναι ἀνδρικός σκελετός καὶ ἐπειδὴ τὸν βρήκαμε ἀρκετὰ διαταραγμένο ἀπὸ λαθροανασκαφές, δὲν εἴμαστε σίγουροι ἂν πρόκειται γιὰ ταφὴ, ἀλλὰ εἶναι τὸ πιθανότερο.

ΣΥΝΤ.: *Καταρρέει λοιπὸν ἡ ἐπικρατοῦσα διεθνῶς ἄποψη ὅτι ὁ ἐλλαδικὸς χώρος δὲν ἐκατοικεῖτο ἀπὸ ἀνθρώπους, γιὰ τὴν περίοδο πού μιλάμε;*

N.K.: Ναί, αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ σπουδαιότερη συμβολὴ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ σπηλαίου τῆς Θεόπετρας. Ἐρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν συνεχῆ παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου τὰ τελευταῖα 50.000 χρόνια στὸν θεσσαλικὸ καὶ στὸν εὐρύτερο ἐλλαδικὸν χώρον. Καὶ ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ ἀκόμη περισσότερο, ἀφοῦ ἤδη ἀπ' τὰ γεωλογικὰ στρώματα τὸ βαθύτερο ἴζημα τὸ τοποθετοῦμε στὶς 75.000. Αὐτὸ ἀπλῶς δὲν τὸ ἔχουμε ἐπιβεβαιώσει ἀκόμη μὲ κάποιον εἶδους χρονολόγησιν, τὴν ὁποία ὅμως ἀναμένουμε. Ἡ Θεόπετρα ἔρχεται νὰ ἀνατρέψῃ τίς ἀπόψεις πού θέλουν τὴν Ἑλλάδα ἀκατοίκητη καὶ τοὺς πρώτους κατοίκους τῆς νὰ ἔρχονται ἀργότερα ἀπ' τὴν Ἀνατολή.

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ δόγματος «Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς»

ΣΥΝΤ.: *Ποιοὶ ἔχουν περάσει αὐτὴ τὴν ἄποψη;*

N.K.: Αὐτὲς οἱ ἀπόψεις διαμορφώθηκαν στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα. Μὲ βάση τὰ ἀνασκαφικὰ δεδομένα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐλλείψει ἀνασκαφῶν στὴν Ἑλλάδα ἐπεκράτησε μιὰ ἄποψη ἐντελῶς ἀπλοποιημένη, ὅτι στὴν Ἀνατολὴ ἀνέπτυξαν ξαφνικὰ ἓναν πολιτισμὸν καὶ εἶπαν ὅς πᾶμε νὰ τὸν μεταδώσουμε. Ἦδη ἀπὸ τὴν Παλαιολιθικὴ ἐποχὴ οἱ ἄνθρωποι ταξίδευαν, πηγαίνοντας καὶ φέροντας γνώσεις. Θὰ πρέπει νὰ καταλάβουμε, ὅτι ὁ γεωγραφικὸς χώρος ἐκεῖνα τὰ πανάρχαια χρόνια δὲν ἦταν ἐθνικὰ ἢ πολιτισμικὰ τεμαχισμένος. Θὰ πρέπει νὰ μάθουμε νὰ σκεφτώμαστε τοὺς πρώτους ἀνθρώπους, χωρὶς τὴν ἐθνικότητα πού ἀποδίδεται στοὺς σημερινούς λαούς. Γιὰ παράδειγμα βλέπουμε ὅτι οἱ ὀργανωμένες κοινωνίες τῆς Νε-

Θεώπετρα: Χάνδρες από ὀστρακο *Spondylus gaederopus* της Νεώτερης Νεολιθικής Έποχής.

ώτερης Νεολιθικής παρουσιάζουν μιὰ καταπληκτική όμοιομορφία πέρα απ' τὰ σημερινὰ ἔθνικα ὄρια. Ἡ Ἑλλάδα μὲ τὸ σύνολο τῶν Βαλκανίων ἀποτελοῦσε ἓναν ἐνιαῖο χῶρο.

ΣΥΝΤ.: *Θὰ ξέρετε ἀσφαλῶς τὴν ἔντονη τάση πὺν ὑπάρχει στὴν διεθνή διδλιογραφία, ἡ ὁποία περνᾷ καὶ στὴν κοινή γνώμη παγκοσμίως, πὺν θέλει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν πολιτισμὸ νὰ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Θὰ γνωρίζετε τὰ ἱστορικά δόγματα τοῦ Ἀνατολισμοῦ καὶ τοῦ Ἀφροκεντρισμοῦ;*

Ν.Κ.: Ναί, ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ κάνουν «μαύρη» καὶ τὴν Ἀθηνᾶ. Ἐγὼ παρατηρῶ ὠριμένους ξένους ἔρευνητές, πὺν ἔρχονται ἐδῶ, συνήθως καλοκαίρι, κάνουν μιὰ ἐπιφανειακή ἔρευνα ἑνὸς μηνὸς καὶ στὴν συνέχεια δημοσιεύουν πράγματα, πὺν ἐπιτρέψτε μου νὰ τὰ χαρακτηρίσω, πρόχειρα καὶ ἐπιπόλαια. Βγαίνουν λοιπὸν καὶ λένε γιὰ παράδειγμα, ὅτι ἡ Θεσσαλία δὲν ἔκατοικεῖτο τὴν ἐποχὴ πὺν μιλάμε καὶ ὅτι στὰ σπήλαια δὲν ὑπῆρχαν ἄνθρωποι. Καὶ τὴν ἴδια χρονιά ἀποδεικνύεται ἀπ' τὴ δική μας ἀνασκαφὴ τὸ ἀντίθετο. Καὶ ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι εἶναι πανεπιστημιακοὶ ἢ ἔχουν τὴν κάλυψη κάποιου πανεπιστημίου καὶ ἔχουν πρόσδωση στὰ διεθνή περιοδικά, ἢ ἄποψή τους περνᾷ ἀπὸ μελετητὴ σὲ μελετητὴ διεθνῶς καὶ γίνεται ἡ ἐπικρατοῦσα ἄποψη, τὴν στιγμὴ μάλιστα πὺν ἔχει ἤδη ἀνατραπῆ.

ΣΥΝΤ.: *Δὲν διακρίνετε στὴν ὅλη κατάσταση καὶ πολιτικὲς σκοπιμότητες;*

Ν.Κ.: Τέτοιες διαθέσεις διαφαίνονται στὰ ἀμερικανικά πανεπιστήμια. Ἀπὸ κεῖ ξεκίνησαν καὶ τὰ περὶ «Μαύρης Ἀθηνᾶς» καὶ τὰ συναφῆ. Τὸ πολὺ κακὸ ξεκινᾷ ἀπ' τοὺς Ἀμερικανούς.

Ἡ περίεργη κατάσταση στὸ χῶρο τῆς Ἀρχαιολογίας

ΣΥΝΤ.: *Ἡ κατάσταση πὺν ἐπικρατεῖ στὸ χῶρο τῆς ἀρχαιολογίας πὺν μᾶς περιγράψατε, ἔχει καλύψει ὁλόκληρο τὸν χῶρο τῆς ἱστορίας. Οἱ ὑποστηρικτὲς γιὰ παράδειγμα τῆς θεωρίας περὶ καταγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἀπ' τὸ ὑποτιθέμενο φοινικικὸ (συλλαβικὸ) ἀλφάβητο (;) δὲν ἐξηγοῦν πῶς λίγα χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τὴν στιγμὴ τοῦ δανεισμοῦ, ἐμφανίζονται τὰ ὁμηρικὰ ἔπη μὲ γλωσσικὴ λεπτότητα καὶ συνθετότητα σαφῶς ἀνώτερη τῶν σημερινῶν γλωσσῶν.*

Ν.Κ.: Ἐχετε ἀπόλυτο δίκιο. Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη στὸ μέλλον θὰ ἀποκαταστήσει μὲ ἀποδείξεις πολλὲς τέτοιες ἱστορικὲς ἀνακρίβειες. Νὰ ξέρετε ὅτι στὴ διάρκεια τῶν τελευταίων δέκα ἐτῶν ὁ πλοῦτος τῶν ἀρχαιολογικῶν εὗρημάτων εἶναι μεγαλύτερος ἀπ' ὅλα τὰ εὐρήματα τῶν ἑκατὸ περίπου χρόνων, πὺν ἔχουμε ἀνασκαφὲς στὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἀνασκαφὲς σπηλαίων δὲν ὑπῆρχαν. Ὑπάρχει σήμερα μεγάλη δραστηριότητα. Τὰ χρήματα τοῦ ΛΟΤΤΟ μᾶς ὑπεστήριξαν πάρα πολὺ.

ΣΥΝΤ.: *Μὰ δὲν ἔχει χρήματα τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, νὰ χρηματοδοτήση τίς ἀνασκαφές; Ἐδῶ βλέπουμε καθημερινὰ τὸ Ὑπουργεῖο αὐτὸ νὰ χρηματοδοτῇ μὲ πολλὰ ἑκατομμύρια διάφορες «πολιτιστικὲς» ἐκδηλώσεις, πὺν στεροῦνται ὅποιοιδήποτε νοήματος.*

Ν.Κ.: Πράγματι χρηματοδοτοῦνται διάφορες ἐκδηλώσεις πὺν ἔχουν ἐντυπωσιακὸ χαρακτήρα μὲ μεγάλες δαπάνες. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ θὰ μπορούσε νὰ χρηματοδοτηθῇ ἡ ἀνασκαφὴ ἑνὸς μηνὸς ἢ καὶ περισσότερο. Αὐτὰ εἶναι ἐπιλογὲς τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας.

ΣΥΝΤ.: *Τελειώνοντας, κυρία Κυπαρίσση, θὰ ἤθελα νὰ σχολιάσετε τὸ αὐξημένο ἐνδιαφέρον πὺν δείχνει πλέον ἓνα μεγάλο τμῆμα τῶν Ἑλλήνων γιὰ θέματα ἀρχαιολογικά καὶ ἱστορικά. Πρόκειται γιὰ μιὰ προσπάθεια ἱστορικῆς αὐτογνωσίας;*

Ν.Κ.: Οἱ ἐπικοινωνιακὲς δυνατότητες τῆς σημερινῆς ἐποχῆς μποροῦν νὰ κάνουν τὴν ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ γνώση κτῆμα ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὅπωςδήποτε ἀποτελεῖ ἓνα θετικὸ δῆμα, καθὼς βλέπουμε τὴν κοινὴ γνώμη, καὶ ὄχι μόνο τοὺς εἰδικούς, νὰ ἐνδιαφέρεται ὅλο καὶ περισσότερο γιὰ τὰ θέματα αὐτά.

Παν. Α. Κουβαλάκης

κβ'. *Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος*

Ὁ Ἰππίας, ὁ ἐλληνικώτερος καὶ «ὀξυδερκέστερος ἐξ ὅλων τῶν σοφιστῶν» (Αμ. Μαροκελλίνος), ὡς ὑπέριστατον ἀγαθὸν ὥριζε τὴν αὐτάρκειαν, τὴν ἀποδέσμευσιν δηλαδή τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῶν ἄλλων· καὶ τοῦτο ὅχι καθὼς τὸ ἐννοοῦσαν οἱ Κυνικοί, διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἀτόμου ἀπὸ κάθε περιττὴν ἀνάγκη, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰκανότητος νὰ παράγῃ καὶ νὰ διαθέτῃ ἕκαστος ὅλα τ' ἀναγκαιοῦντα. Ὁ σοφιστὴς, ποὺ συνταίριαζε τὰ ἔργα μὲ τοὺς λόγους του (λόγος-ἔργον), ἐνεφανίσθη κάποτε, λέγεται, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, φέροντας ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα, ζώνην καὶ δακτύλιον, σφραγίδα καὶ στελεγγίδα, ποὺ ἀποτελοῦσαν ἔργα τῶν χειρῶν του.

Ὁ σοφιστὴς ὑπῆρξεν πολυμερὲς διάνοια· ἄνθρωπος δηλαδή μὲ πολλὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ποικίλες γνώσεις. Γνώριζε γραμματικὴν καὶ ῥητορικὴν, διαλεκτικὴν καὶ μαθηματικά, ἀρμονικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἐπιστῆμες ποὺ συστηματικὰ ἐδίδασκεν εἰς τοὺς μαθητές του. Εἰς τὸν Ἰππίαν λοιπὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ, ὅτι πρῶτος διέγνωσεν τὴν μορφωτικὴν ἀξίαν τῶν ὡς ἄνω ἐπιστημῶν καὶ πρῶτος εἰσήγαγε τὴν διδασκαλίαν τοὺς εἰς τὴν ἀνωτάτην παιδείαν, ἐπιστημῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῶν προγραμματίων τῶν Πανεπιστημίων μας. Πέραν αὐτῶν ὁ σοφιστὴς συνέθετε καὶ ποιήματα καὶ τραγῳδίες καὶ διθυράμβους.

Ὦντας Δωριεὺς ὁ Ἰππίας ἠσχολήθη ἰδιαίτερος μὲ τὴν ἐθνολογίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν (οἱ Δωριεῖς, ὡς γνωστόν, ἦσαν παραδοσιακοὶ καὶ ἀγαποῦσαν τὴν Ἱστορίαν). Ὁ ὅρος «ἀρχαιολογία» θεωρεῖται πλάσμα τοῦ Ἰππίου, ἀφοῦ εἰς οὐδένα τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἀπαντᾶται. Ἀπὸ τὸ ἔργον του «Ἐθνῶν Ὀνομασία» πληροφοροῦμεθα, ὅτι ὑπῆρξεν ἓνα ἔθνος καλούμενον «Σπαρτοὶ» καὶ ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν ἡπείρων Ἀσίας καὶ Εὐρώπης προέρχονται ἀπὸ τὶς ὁμώνυμες Ὠκεανίδες, τὶς θυγατέρες τῶν πρεσβυτάτων Τιτάνων Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος. Κατὰ «τοὺς παμπαλαίους καὶ πολὺν πρὸ τῆς νῦν γενέσεως θεολογήσαντας» (Ὀρφεύς, Ὅμηρος, Ἡσίοδος) ὑπῆρξαν οἱ γεννήτορες ὅλων τῶν Ὀλυμπίων. Στὸ δεύτερο παρομοίον ἀντικειμένου ἔργο του «Ὀλυμπιονικῶν Ἀναγραφὴ» ὁ σοφιστὴς εἶχε συγκεντρώσει τὰ ὀνόματα τῶν ὀλυμπιονικῶν, τὴν καταγωγὴν τοὺς καὶ τὸ ἀγώνισμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρώτευσαν – ἓνα πολὺτιμο πῖνακα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθησαν ὅλοι οἱ μεταγενέστεροί του, προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὴν χρονολόγησιν τῆς ἱστορίας.

Ἡ «Συναγωγὴ» τοῦ σοφιστοῦ τὸν ἀναδεικνύει ὡς πρῶτον συστηματικὸν δοξογράφον τῆς ἐλληνικῆς γραμματείας, ἀπ' τὸν ὁποῖον ἀντλοῦν τὶς πληροφορίες τοὺς ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἀθηναῖος καὶ ὁ Στοβαῖος καὶ δι' αὐτῶν ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι. Ἐκ τῆς «Συναγωγῆς» ἦντλησε ὁ Σταγίριτις τὴν πληροφορίαν, ὅτι ὁ Θαλῆς κατέληξε στὴν ἄποψιν, τὰ «πάντα πλήρη θεῶν εἶναι», παρατηρώντας τὸ ἤλεκτρον καὶ τὴν μαγνήτιδα λίθον, ἡ ὁποία δύναται νὰ κινή τὸν σίδηρον.

Ὁ Ἰππίας σεμνύνεται καὶ γιὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς «Τετραγωνιζούσης», μιᾶς καμπύλης» γραμμῆς καταλλήλου γιὰ τὸν τετραγωνισμόν τοῦ κύκλου καὶ τὴν τρι-

χοτόμησιν οἰασθήποτε ὀξεΐας γωνίας. Τοιοντοτρόπως, ὁ σοφιστής ἔκανε ἓνα σημαντικὸν δῆμα εἰς τὴν μελέτην τῶν γεωμετρικῶν μορφῶν ἀνωτέρας τάξεως. Παρὰ τὶς ἀμφιβολίας πὺν διευτυπώθησαν ἡ ἐπινόησις τῆς ἐν λόγῳ γραμμῆς ἀνήκει εἰς τὴν πολυμερῆ διάνοιαν τοῦ Ἡλείου σοφιστοῦ, τοῦ ὁποῖον τὸ ὄνομα φέρει ἄλλωστε, ὡς λέγει ὁ Πρόκλος (Ἰππίειος γραμμῆ).

Ἀξία λόγου εἶναι καὶ ἡ μνημονοτεχνικὴ τοῦ Ἰππίου, ὁ ὁποῖος ἦταν ἱκανὸς ν' ἀκούσῃ πενήντα ὀνόματα καὶ νὰ τὰ ἐπαναλάβῃ μὲ τὴν σειρὰν πὺν εἰπώθησαν. Ὁ W. Nestle καὶ οἱ σύγχρονοι κριτικοὶ δὲν ἀμφιβάλλουν, ὅτι ὁ σοφιστής χρησιμοποιοῦσε ὅλα τὰ σύγχρονα ψυχολογικὰ μέσα ἤτοι τοὺς συνειρμούς ὁμοιότητος-ἀντιθέσεως, τὶς ἐπαναλήψεις, τὶς συνδέσεις μὲ εἰκόνες ἢ ἱστορίες κ.ο.κ.

Ἐκ τοῦ λόγου του (Πλάτων) ἢ διαλόγου του (Φιλόστρατος) «Νέστορ πρὸς Νεσπτόλεμον» συνάγεται, ὅτι ἡ ἠθικὴ τοῦ Ἰππίου δὲν ἦταν ταπεινὴ καὶ διεφθαρμένη ἀλλ' ἀπεναντίας δωρικὴ. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἔργον του τοποθετεῖ τὸν σοφὸν τῆς Πύλου Νέστορα νὰ συμβουλεύῃ τὸν υἱὸν τοῦ «ἀρίστου» ὁμηρικῷ ἥρωος «ἂ χρη ἐπιτηδεύοντα ἄνδρα ἀγαθὸν φαίνεσθαι». Ἕνα ἔργο πὺν κατὰ τοὺς κριτικούς εἶν' ἐφάμιλλον τοῦ «Ἡρακλέους Αἵρεσις» τοῦ Προδίκου. Τὸ ἴδιον ἔργο ἀναδεικνύει τὸν σοφιστὴ καὶ χαρακτηρολόγο. Ἡ παρατήρησις του, ὅτι ὁ Ὅμηρος «πεποίθηκεν ἄριστον μὲν ἄνδρα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικόμενων Ἀχιλλέα, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δὲ Ὀδυσσεά» ὁδηγεῖ, κατὰ τὸν Nestle, εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς «τυπολογίας τῆς πνευματικῆς ιδιοσυστάσεως», πράγμα πὺν σημαίνει ὅτι οἱ ψυχολόγοι-ἀνθρωπολόγοι πολλὰ ὀφείλουν εἰς τὸν Ἡλεῖον σοφιστὴν.

Εἰς τὸ μέγα σοφιστικὸν δῆλημα «φύσις-νόμος» ἢ «φυσικὸν-νόμιμον» ὁ Ἰππίας τάσσεται ἀνενδοίαστα ὑπὲρ τοῦ φυσικοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον συνταυτίζει μὲ τὸν θεϊκὸν νόμον, κατὰ πὺν παραπέμπει εἰς τὸ ἡρακλειτικὸν «τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι ὑπὸ ἐνός, τοῦ θεοῦ». Ἡρακλειτικὲς εἶναι καὶ οἱ ὀντολογικὲς του ἀπόψεις, ἀφοῦ θεωρεῖ τὸ σῦμπαν ὡς μίαν ἐνιαίαν καὶ ἀδιάσπαστον ἐνότητα.

Τὴναραγμένη ἐκείνη ἐποχὴ οἱ ἀνθρώποι ζητοῦσαν δικαιοσύνην, ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν· οἱ διακρίσεις μὲ δάσιν τὸν πλοῦτον, τὴν εὐγενὴ καταγωγὴν ἢ τὴν φυλὴν εἶχαν τεθῆ ὑπὸ ἀμφισδότησιν. Ἡ ἀποψὶς τοῦ Δημοκρίτου, ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ ἄρχουν οἱ Ἕλληνες τῶν βαρβάρων ἢ τοῦ Ἀλκμέωνος, ὅτι οἱ δοῦλοι εἶναι ἀνάξιοι τοῦ παντός, ἀφήνουν τοὺς Ἀθηναίους ἀδιάφορους. Ὁ Ἰππίας συγκεκριμένα δὲν βλέπει καμμίαν ἀπολύτως διαφορὰ μεταξὺ δεσποτῶν καὶ δούλων ἢ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων: «ᾧ ἄνδρες, ἔφη, ἡγοῦμαι ἡμᾶς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φύσει συγγενές ἐστιν, ὁ δὲ νόμος, τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν διάζεται» («Πρωταγόρας» 337 c).

Ὅσοι φρονοῦν, ὅτι ἡ ἐνότης πὺν ἐξαγγέλλει ὁ σοφιστής ἀφορᾷ μόνο εἰς τοὺς Ἕλληνες ἢ καὶ τοὺς φιλοσόφους μονάχα, δὲν ἔχουν παρὰ νὰ μελετήσουν ἓνα ἄλλο ἀπόσπασμα ἀπ' τὸν «Μενέξενο», πὺν δὲν ἀφήνει ἀμφιβολίας γιὰ τὸ οἰκουμενικὸ πνεῦμα τοῦ σοφιστοῦ: «Ἡμεῖς δὲ οἱ ἡμέτεροι μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπότες ἀλλήλων εἶναι, ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον».

Σαράντος Πάν

Η ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΘΑΡΣΙΣ, Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΙΣ Ο ΝΤΑΣΣΕΝ ΚΑΙ Ο ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ι. Η ΚΑΘΑΡΣΙΣ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

Τò 534 π.Χ. òργανώθησαν οί πρώτοι θεατρικοί άγώνες και ένετάχθησαν στο έορτολόγιο τών Άθηνάϊων. Έκτοτε οί θεατρικές παραστάσεις ύπακούουν σ' ένα γενικώτερο κανόνα: τήν συναισθηματική αποφόρτιση τών μετεχόντων.

Αυτή ή δύναμις του θεάματος (νά άπελευθερώνη τήν εκδήλωσιν τών συναισθημάτων) γίνεται φανερή στον καθένα μας σήμερα με τήν παρακολούθησιν από τήν τηλεόρασιν ενός σπουδαίου γεγονότος, όπως ήταν ή δολοφονία του Κυπρίου Σολωμού ή ή κηδεία τών ήρώων τών Ύμίων. Άρα και τò Θέατρο, για νά κατορθώση νά έλευθερώση τήν εκδήλωσιν τών συναισθημάτων και νά επιφέρει τήν *κάθαρσιν* (αποφόρτιση) τής ψυχής, πρέπει νά αναπαραγάγη αυτά τὰ σπουδαία γεγονότα.

Όπως πρώτος κατέγραψε ό Άριστοτέλης στην «Ποιητική»: «*Εστιν ούν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας και τελείας, μέγεθος έχούσης, ήδυσμένης λόγω, χωρίς εκάστου τών ειδών έν τοις μορίοις, δρώντων και ού δι' άπαγγελίας, δι' έλέου και φόβου περαίνουσα τήν τών τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν*». Μία άπλη φιλολογική μετάφρασις του όρισμού δέν φθάνει, για νά αποδώση τὰ βαθύτερα νοήματα του Άριστοτέλους και νά αποκαλύψη, τί είναι ή τραγωδία και πώς επέρχεται ή κάθαρσις του θεατοϋ· γιατί πολλοί άναλυτές πλανώνται θεωρώντας ότι ή κάθαρσις επέρχεται στον ήρωα του δράματος.

Π.χ. καταλήγουν στο συμπέρασμα, ότι με τήν αυτοκτονία της ή Ίοκάστη και τήν αυτοτύφλωσιν του ό Οιδίπους καθαίρονται εκ του μιάσματος. Συγχέουν τήν Νέμεσιν με τήν κάθαρσιν. Γιατί στην κατάσταση της Νεμέσεως περιέπεσαν Ίοκάστη και Οιδίπους, που κανείς Θεός δέν είναι υπεύθυνος και κανείς Θεός δέν τους έτιμώρησε για τήν άνόσια πράξιν τους ούτε και κανείς Θεός είχε αποφασίσει γι' αυτήν. Δέν είχαν κανένα ένδοιασμό οί άρχαίοι, όποτε ήταν άναγκαίο, νά παρουσιάζουν τους Θεούς νά καθορίζουν τήν μοίρα του ανθρώπου (ό «άπό μηχανής θεός» τής τραγωδίας). Ό χρησμός του μαντείου τών Δελφών έξηγοϋσε τήν αίτία τής συμφορής· δέν ώριζε ταυτόχρονα και τήν τιμωρία τών ενόχων. Αυτή ήλθε σαν φυσικό επακόλουθο τής μαρής πράξεως, που ή Ίοκάστη και ό Οιδίπους επέλεξαν. ΈΝέμεσις ως «θείκη τιμωρία» είναι χριστιανική έρμηνεία, για νά υποτάξη άκόμα περισσότερο τò άτομο στον φόβο Θεοϋ. Για τους άρχαίους ή Νέμεσις ήταν τò φυσικό επακόλουθο τών πράξεων του καθενός, που δέν είχε καμμία σχέση με τήν βούλησιν κάποιας υπέρτατης δυνάμεως. Ήταν καθαρή έξίσωσις μαθηματική· τò άθροισμα τών μαρών πράξεων, που τò αποτέλεσμα αποκαλύπτεται, άφου επέλθη. Κάλλιστα θα ήδύνατο νά αυτοκτονήσιν ό Οιδίπους και νά τυφλωθί ή Ίοκάστη. Αυτή ή άντιστροφή δέν άναιρεί τήν Νέμεσιν. Οί ήρωες τής τραγωδίας δέν αποκαθαίρονται εκ του μιάσματος με τήν τιμωρία τους και τήν μετάνοιά τους. Με τò στίγμα του μαρου άπέθαναν και ό Οιδίπους και ή Ίοκάστη. Δέν εξαγνίσθησαν ούτε άγιοποιήθησαν.

Άντίθετα ή επίδρασις του μιάσματος εκράτησε έως τήν έξαφάνισιν του οίκου τών Λαβδακιδών. Είναι δέ άκατανόητο ή Νέμεσις, ως θείκη τιμωρία, νά κρατᾷ έως τόν θάνατο τής άθώας Άντιγόνης, που τò μόνο της άμάρτημα ήταν ή τήρησις του άγραφου (ήθικου-θείκου) νόμου. Έ κάθαρσις άφορᾷ μόνο στους θεατές. Για τόν λόγο

αὐτὸν ὁ Ἀριστοτέλης στὸν ὀρισμὸ τῆς τραγωδίας ὑποδεικνύει τὸν τρόπο, γιὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ κάθαρσις τῶν θεατῶν. Αὐτὸ θὰ ἐπιτευχθῇ, ἂν γίνη «*μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας*» (δηλαδή φθάσῃ στο τέλος, τὴν ὁλοκλήρωσιν). Μὲ ἄλλα λόγια δὲν πρέπει νὰ εἶναι σπουδαῖα μόνον τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ οἱ πράξεις τους, πού πολλές φορὲς οἱ σπουδαῖες πράξεις καθιστοῦν καὶ τὰ, ἕως τότε ταπεινά, πρόσωπα σπουδαῖα.

II. Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΚΑΙ Η ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

Τὴν ἀξία τῆς σπουδαιότητος τῶν προσώπων ἢ τῶν πράξεων μᾶς τὴν παρουσιάζει ἀνάγλυφα τὸ τηλεοπτικὸ θέαμα. Ὅσο καὶ ἂν ὑπερτονίζεται ὁ πληροφοριακὸς ρόλος τῆς τηλεοράσεως, δὲν παύει νὰ εἶναι κυρίαρχος ὁ χαρακτήρ τοῦ θεάματος, ἀκόμα καὶ στὴν ἄμεση μετάδοσιν τοῦ γεγονότος εἶναι μίμησις, ἀφοῦ αὐτὸ δὲν ἐκτυλίσσεται παρουσίᾳ μας, ἀλλὰ «μεταδίδεται». Πολὺ δὲ περισσότερο εἶναι *μίμησις*, ὅταν αὐτὸ ἀναπαράγεται τεχνικά, ὅπως συμβαίνει στὴν ἀναπαράστασιν ἐνὸς ἐγκλήματος. Βεβαίως ὅλα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν καλὴν τέχνην, δὲν εἶναι θέατρο, ἀλλὰ προκαλοῦν τὴν συγκίνησιν τοῦ θεατοῦ, πού πρέπει νὰ προκαλῇ μία θεατρικὴ παράστασις, καὶ γι' αὐτὸ ἐπιλέγονται σὰν παραδείγματα.

Ἡ θυσία τοῦ 26χρονου ὑποσηναγοῦ Νικ. Παρούση, πού προετίμησε νὰ κατευθύνῃ τὸ ἔχον ὑποστῇ βλάβῃ ἀεροπλάνο του σὲ μὴ κατοικημένη περιοχὴ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ εὕρῃ τραγικὸ θάνατο, τὸν κατέστησε σπουδαῖο πρόσωπο καὶ τὸν ἐνέταξε στο πάνθεο τῶν ἡρώων. Ἐτσι ἡ ἀναμετάδοσις τῆς κηδείας του προεκάλεσε μεγάλην συγκίνησιν τῶν θεατῶν τοῦ γεγονότος. Τὴν συγκίνησιν αὐτὴν ἐνίσχυσε πολὺ περισσότερο ἡ μυθολογία τοῦ ἡρώος ὑποσηναγοῦ· δηλαδή τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας του ὁ υἱὸς του συνεπλήρωσε ἕνα χρόνον ζωῆς καὶ πρὶν ἀπὸ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ὁμοίως ὁ Ἰκαρὸς ἐξάδελφός του Κων. Παρούσης εἶχε χαθῇ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ λογισθῇ ὅμως σὰν ἔργο τέχνης, ἀφοῦ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονὸς δὲν πληροῖ τὸ ἀναγκαῖον μέγεθος μιᾶς θεατρικῆς παραστάσεως, οὔτε βεβαίως μεταδίδεται τελειωμένο· δηλαδή ἔχει ἀρχή, μέση καὶ τέλος. Ἀλλ' ὅμως εἶναι δυνατὸν τὸ γεγονὸς αὐτὸ νὰ ἀναπαραχθῇ τεχνικά καὶ νὰ γίνη ἕνα καθ' ὅλα ἄξιον θεατρικὸ ἔργο καὶ νὰ παρασταθῇ ἄξια. Τότε πράγματι θὰ ἔχουμε ἕνα ἔργο τέχνης.

Γιὰ νὰ συμβῇ αὐτὸ ὅμως, πρέπει νὰ πληροῦται μία ἄλλη προϋπόθεσις, ὁ «*ἡδυσμένος λόγος*». Ὁ Ἀριστοτέλης ὀρίζει ὁ ἴδιος τί θεωρεῖ ἡδυσμένον λόγον. «*Λέγω δὲ ἡδυσμένον μὲν λόγον τὸν ἔχοντα ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν καὶ μέλος, τὸ δὲ χωρὶς τοῖς εἶδεσι τὸ διὰ μέτρων ἔνια μόνον περαίνεσθαι καὶ πάλιν ἕτερα διὰ μέλους*». Φυσικὰ στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν ἐτίθετο θέμα γλωσσικῆς ἐπάρκειας τοῦ συγγραφέοντος, ὅπως σήμερα· οὔτε γιὰ κάποιον ἀπὸ τοὺς θεατῆς, ἀφοῦ εἶναι πέρα πάσης λογικῆς νὰ ὑπῆρχαν θεατῆς, πού παρηκολούθουν κάτι πού δὲν κατενόουν. Γιὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος ἐπεξήτει ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ὁ λόγος του νὰ ἔχῃ ρυθμὸ, ἁρμονία καὶ μέλος (μελοποιημένο λόγο - «ᾄρια») καὶ ὅχι νὰ ἔχῃ γλωσσικὴ ἐπάρκεια κάτι πού δυστυχῶς σήμερα εἶναι ζητούμενο.

Ἡ αἰτία τῆς γλωσσικῆς ἀνεπάρκειας ἀνιχνεύεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων αἰτιῶν, καὶ στὶς σκοπιμότητες πού ὑπείσρχονται. Π.χ. στὴν προαναγγελία τοῦ δελτίου εἰδήσεων ἐνὸς τηλεοπτικοῦ σταθμοῦ διεφηνίζοντο ἀποκλειστικὲς εἰκόνες ἀπὸ τὴν κηδεία τοῦ ὑποσηναγοῦ, μὲ προφανῇ σκοπὸ τὴν προσέλκυσιν τηλεθεατῶν, ὥστε τὸ καλὸ ποσοστὸ τῆς τηλεθέσεως νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ποθούμενη αὔξισιν τῶν ἐσόδων ἀπὸ τὰ

διαφημιστικά μηνύματα.

Κάτω από το δάρος αυτής της σκοπιμότητας και ο λόγος της παρουσιάσεως του γεγονότος πτωχεύει (πέρα από την γλωσσική ένδεια του παρουσιαστού), αφού το δάρος δεν ρίπτεται στο ίδιο το γεγονός, αλλά στην αποκλειστική εξασφάλισιν των εικόνων· και το ίδιο το γεγονός υποδιβάζεται στο επίπεδο των τηλεοπτικών σκουπιδιών («*ριάλιτυ σόου*»), πού είναι έτσι και αλλιώς αποκλειστικά θεάματα του κάθε σταθμού. Είναι ή ίδια «ξύλινη» γλώσσα της σκοπιμότητας ενός πολιτικού, πού δεν τον ενδιαφέρει αυτό καθ' έαυτο το πολιτικό γεγονός, αλλά προσπαθεί με τον λόγο του να δικαιολογήση την ανάγκην να τον επανεκλέξουν οι ψηφοφόροι, ώστε να μακροημερεύση στο κοινοβούλιο. Αυτή ή σκοπιμότης του κέρδους εκφράζεται στην τέχνη με τον όρο «*έμπορική τέχνη*». Το κέρδος ως σκοπός παραγωγής ενός θεάματος οφείλεται σε μία και μόνον αιτία: στην δίψα του ανθρώπου να αποφορτισθῇ (καθαρθῇ) ψυχικά. Έτσι ο παραγωγός ενός εμπορικού θεάματος εκμεταλλεύεται την ανάγκη των θεατών για κάθαρσιν, αδιαφορώντας για την ποιότητά του). Σ' αυτή την σκοπιμότητα υπακούει και το λεγόμενο ευτυχισμένο τέλος («*happy end*»).

III. ΚΑΘΑΡΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Σε μία σκηνή του κινηματογραφικού έργου «*Ποτέ την Κυριακή*» του Ζυλ Ντασσέν ή πρωταγωνίστρια Μελίνα Μερκούρη διασκευάζει το τέλος της «*Μήδειας*» λέγοντας, ότι δεν έσκότωσε τα παιδιά της, αλλά ότι τα έπηρε και έπηγαν όλοι μαζί περίπατο στην ακρογιαλιά. Στην ταινία ή Μερκούρη υπεδύετο μία πόρνη. Μία πόρνη, εάν παρακολουθήση μία παράστασιν της «*Μήδειας*», θά κλάψη· όχι όμως για το γεγονός του μύθου, αλλά για την μίζερη ζωή της. 'Ο έρωτας και το έρωτικό πάθος της Μήδειας λείπει από την ζωή της, αφού είτε ο έρωτάς της προς τον προαγωγό της έχει σθήσει και αντικατασταθῇ από την εκμετάλλευσιν είτε δεν υπήρξε ποτέ· γιατί είτε μόνη της απέφασσε να γίνῃ πόρνη είτε έξηναγκάσθη.

Οί περιστασιακοί έρωτικοί σύντροφοί της δεν εκπληροῦν την έπιθυμία της για έρωτική μέθεξιν, πράγμα αναγκαίο για την φυσική λειτουργία της ψυχῆς της. Έτσι ο έρωτας περιορίζεται στο βουλητικό, γίνεται έπιθυμία, πού ή αντικειμενική πραγματικότητα την κάνει άπιαστο όνειρο. 'Η 'Ατη (μανία καταστροφῆς) έχει κυριαρχήσει στην ζωή της πόρνης. Δεν έχει την δύναμιν να την αντιμετωπίσει και τότε την έξαπατᾷ· δεν υπάρχει σύγκρουσις δραματική, για να έπιφέρῃ την κάθαρσιν. Την παρακάμπτει και με άπάτη την οδηγεί στην επανασύνδεσιν της με τον 'Ιάσονα, αποτραγικοποιεί το γεγονός της σφαγῆς των παιδιών της και το αντικαθιστᾷ με την χαρούμενη έκδρομή στην παραλία. Έτσι κατασκευάζει μία ψευδή πραγματικότητα (άπάτη), ίκανοποιεί (ψευδῶς) το βουλητικόν της και διατηρεῖ το θυμικόν της στρεβλό (μὴ αποκαθαρμένο). Και προς αυτό το ευτυχισμένο τέλος οδηγεί την ταινία ο δημιουργός της Ζυλ Ντασσέν (έγραψε το σενάριο και την έσκηνοθέτησε). Την άνυπότακτη, όπως την θέλει ο Ντασσέν πόρνη, την υποτάσσει ο νεαρός όμορφος εργάτης (τόν ρόλο υποδύεται ο Γιώργος Φούντας), πού την αποσπᾷ από την μίζερη ζωή της και την έντάσσει στην κοινωνία, εξασφαλίζοντας έτσι τούς περιπάτους στίς ακρογιαλιές.

Βεβαίως ή πόρνη στο «*Ποτέ την Κυριακή*» είναι άνυπότακτη, γιατί είναι απόβλητη. 'Ο άνυπότακτος χαρακτήρ της δεν έχει διαμορφωθῇ από τόν πόλεμο προς την αντικειμενική αλήθεια (την κοινωνία), πού την έχει απομονώσει. Για τόν λόγο αυτό

δὲν γκρεμίζει τὸν τοῖχο πού τῆς ἔχουν σηκώσει· τὸν ὑπερπηδᾷ. Ἀδιαφορεῖ πλέον γιὰ τὶς ὁμοίες τῆς, πού παραμένουν ἀποκλεισμένες. Ἔτσι ὁ νεαρὸς ἐργάτης, πού τὴν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν μιζέρια τῆς δὲν εἶναι ὁ ἰσότημος ἐρωτικὸς σύντροφός τῆς, ἀλλὰ τὸ μέσον (ὁ Μεσσίας) πού θὰ τὴν βοηθήσῃ νὰ ὑπερβῇ τὸν τοῖχο· γι' αὐτὸ καὶ ὑποτάσσεται στὸν Μεσσία, πού θὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸν ἴσιο δρόμο. Ἡ στρεβλὴ ψυχὴ τῆς δὲν θὰ ἀποκαθαρθῇ, ἀλλὰ θὰ δεχθῇ νέα στρέβλωσιν, πού θὰ τῆς ἐπιβάλῃ ἡ ἀντικειμενικότητα, πού ἐκπροσωπεῖ ὁ Μεσσίας τῆς.

Δὲν κάνει καμμία ἐπανάστασιν· ἀφεντικὰ ἀλλάζει. Ὁ ἔρωτας, ἡ γυμνὴ ἀπὸ τὶς βουλητικὰς σκοπιμότητες φυσικὴ λειτουργία, ἔχει πάει καὶ αὐτὸς περίπατο· ὄχι στὴν ἀκροθαλασσιὰ ὅπως ἡ Μήδεια (κατὰ τὴν πόρνη), ἀλλὰ στὰ βουνὰ καὶ δὲν θὰ τὸν συναντήσῃ ποτέ.

Ὁ νεαρὸς καὶ ὁμορφος ἐργάτης δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν παρουσιαστὴ τῶν τηλεοπτικῶν σκουπιδιών, πού σὰν μεσσίας βοηθᾷ τοὺς ἀπόβλητους καλεσμένους του νὰ ὑπερβῶν τὸν τοῖχο πού τοὺς ὑψώνεται, γιὰ νὰ ἐπανενταχθοῦν ὁμαλὰ στὸν ἴσιο δρόμο. Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ τραγικοῦ γεγονότος δὲν ὀδηγεῖ στὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς τῶν θεατῶν, ἀλλὰ ἀπευθύνεται στὸ βουλητικὸ τους. Ἐπιθυμοῦν καὶ οἱ ἴδιοι νὰ τοὺς συνδράμουν οἱ τηλεθεατές, γιὰ νὰ διαφύγουν ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο τὸ δικό τους. Δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει ἡ κάθαρσις τῆς ψυχῆς τους, ἀλλὰ ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἐπιθυμιῶν τους. Καὶ ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναχθοῦν τὰ διάφορα «ριάλτιν σόου» σὲ Τέχνη, τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἐμπορικὸ θέαμα, ὅπως τὸ «*Ποτὲ τὴν Κυριακή*», ἔστω καὶ ἂν διαθέτῃ θαυμάσιες ἐρμηνεῖς ἡθοποιῶν, καλὴ σκηνοθεσία καὶ ὥραϊα σκηνικά. Εἶναι ἀκατανόητο νὰ γίνονται ἀποδεκτὰ σκουπίδια σὰν ἔργο Τέχνης εἴτε εἶναι πολυτελείας εἴτε πτωχά.

Βεβαίως ἡ ἀριστερὴ συνείδησις τοῦ Ντασσέν (εἶχε διωχθῇ σὰν κομμουνιστὴς ἀπὸ τὶς ΗΠΑ τὴν ἐποχὴ τοῦ μακαρθισμοῦ) δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ σώσῃ τὴν πόρνη του ὁ πλούσιος ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος (πού ὑπεδύετο ὁ ἴδιος), ἀλλὰ ὁ ἐργάτης, πού ἦταν καὶ πιὸ ὁμορφος καὶ πιὸ δυνατός καὶ πιὸ νέος, ὅπως ὁ σοσιαλισμός. Αὐτὴ ἡ σκοπιμότης (ἄλλοτε ὑφέρπουσα καὶ ἄλλοτε φανερὴ) ἀλλοιώνει τὸν χαρακτήρα ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ ἔργου καὶ τὸ μετατρέπει σὲ μέσον προπαγάνδας. Ἔτσι ἓνα εἰκαστικὸ ἔργο μετατρέπεται σὲ «ἀφίσσα»· ἐνῶ στὰ θεάματα (θέατρο-κινηματογράφος) ὁ τραγικὸς μῦθος ἀποδυναμώνεται (ἡ ἀνέλιξις τοῦ μύθου στέκεται σὲ λεπτομέρειες πού ἀναδεικνύουν τὸ «μῆνυμα»), ἡ δρᾶσις παραχωρεῖ τὴν θέσιν τῆς στὴν ἀπαγγελία καὶ ὁ λόγος παύει νὰ εἶναι ἡδυσμένος καὶ γίνεται ρητορικὸς (στεγνός, «ξύλινος»). Αὐτὴ τὴν διαφορὰ τὴν διαπιστώνουμε σὲ δύο ταινίες τοῦ Θεόδωρου Ἀγγελόπουλου, «*Ἀναπαράστασις*» καὶ «*Θίασος*». Καὶ οἱ δύο πηγάζουν ἀπὸ τὸν μῦθο τῶν Ἀτρειδῶν.

Στὴν πρώτη ὁ Ἀγαμέμνων εἶναι ἓνας μετανάστης στὴν Γερμανία, πού ἔδινε τὴν δική του μάχη γιὰ νὰ νικήσῃ τὴν πτώχεια του. Ἡ γυναῖκα του (Κλυταιμνήστρα) μένει στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους καὶ συνάπτει ἐρωτικὸ δεσμὸ μ' ἓναν ἄλλο ἄνδρα (Αἰγισθο). Ὅταν ὁ σύζυγος ἐπιστρέφῃ, εἶναι παρείσακτος καὶ ὁ φόνος του εἶναι φυσικὸ (γιὰ τοὺς ἐραστές) ἐπακόλουθο. Τὸν ρόλο τοῦ Ὁρέστη στὴν ταινία ἐπωμίζεται ὁ χωροφύλαξ, πού ἀναλαμβάνει νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ ἔγκλημα καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἐνόχους στὴν τιμωρία. Προσηλωμένος ὁ Ἀγγελόπουλος στὴν ἐξέλιξιν τοῦ μύθου, τὸν ἐνδυναμώνει μὲ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ φόνου, ἀναδεικνύει τὴν τραγικότητά του καὶ ἐπιφέρει τὴν κάθαρσιν τῶν θεατῶν. Ἀντίθετα στὸν «*Θίασο*» ὁ μῦθος ἀποτελεῖ τὸ πρόσχημα, γιὰ νὰ διακηρύξῃ ὁ δημιουργὸς πολιτικὰς θέσεις. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ Ἀγγελόπουλος περιδιαβαίνει διάφορες ἱστορικὰς περιόδους (δικτατορία Μεταξᾶ,

ἀντίστασις στὸν κατακτητὴ, ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἐπιβολὴ τοῦ κράτους τῆς δεξιᾶς). Αὐτὸ τὸ «σερφάρισμα» (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε μία σύγχρονη ἔκφρασιν) ἀποδυναμώνει τὸν μῦθο. Ἡ τραγικὴ σύγκρουσις τῶν προσώπων μεταβάλλεται σὲ σύγκρουσι γεγονότων· ὁ λόγος παύει νὰ ἔχῃ ποιητικὴ ἀμεσότητα (ποὺ εἶχε στὴν «Ἀναπαράστασι») καὶ γίνεται ῥητορικός, καθοδηγητικός πρὸς τὶς πολιτικὰς πεποιθήσεις τοῦ Ἀγγελόπουλου· ἡ δρᾶσις μὲ τὰ γοργὰ κοντινὰ πλάνη μετατρέπεται σὲ ἀργὰ μακρυνὰ πλάνη· τὸ «μέγεθος ἐχούσης» τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπιμηκύνεται σὲ μία τριώρηταινία, ἀδικαιολόγητη ἀπὸ τὴν ἐξέλιξι τοῦ γεγονότος. Ὁ θίασος εἶναι ἓνα θαυμάσιο (ἂν κάποιοι τὸ θέλουν) πολιτικό-ἱστορικὸ κινηματογραφημένο δοκίμιο, ἀλλὰ κατὰ κανένα τρόπο καλλιτεχνικὸ δημιούργημα. Δὲν δρᾷ, ἀλλὰ ἀπαγγέλλει (ἀνατρέπει τὸ ἀριστοτέλειο «δρώντων καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας»)· δὲν ἐπιφέρει τὴν κάθαρσι τῶν θεατῶν, ἀλλὰ τοὺς καθοδηγεῖ σὲ μία συγκεκριμένη πολιτικὴ ἐρμηνεία τῶν γεγονότων, ποὺ ὁ Ἀγγελόπουλος τοὺς ἔχει ἀποστερήσει τὴν τραγικότητά τους.

IV. Η ΑΠΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΣΕΩΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

Ἡ ἔλλειψις τῆς καθάρσεως καὶ ἡ εἴσοδος τῆς σκοπιμότητος ἀπεστέρησε ἀπὸ τὸ θέατρο (καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἀπὸ τὸ θέαμα) τὸν λειτουργικὸ του χαρακτήρα. Ἄν ἐξετάσουμε μὲ προσοχὴ ὅλες τὶς ἐποχὰς τῶν ἀρχαίων, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ἀπέδλεπαν στὴν κατανόησιν τῶν λειτουργιῶν τῆς φύσεως καὶ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀνθρώπου-ὑποκειμένου γιὰ τὴν ἔνταξιν του στὴν συμπαντικὴ ἀντικειμενικότητα. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ προετοιμασία τῆς ψυχῆς μὲ τὸν καθαρόν της ἔπανσε νὰ ὑπάρχῃ στὸ θέατρο, αὐτὸ ἔχασε τὴν συμπαντικὴν του μορφή.

Ὁ κύκλος ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸ ἀσφυκτικὸ παραλληλόγραμμο. Τὸ διάμεσο, ὁ χορός, ποὺ μὲ τὰ τραγούδια του διευκόλυνε τὴν ψυχὴν στὴν κάθαρσιν, κατηργήθη. Ὁ θεατὴς δὲν κάθεται πλέον στὶς κερκίδες, ὥστε νὰ παρατηρῇ τὰ δρώμενα. Ἀντίθετα κάθεται χαμηλότερα ἀπὸ τὴν σκηνὴ καὶ τὰ γεγονότα τὸν πιέζουν. Τέλος ἡ στέγη τοῦ θεάτρου τοῦ στερεῖ τὴν ἐπαφὴν του μὲ τὸ σύμπαν καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ περιφέρῃ τὸ βλέμμα του σ' ἓναν κατασκευασμένον χῶρο, ποὺ ὅσο τέλεια καὶ ἂν κατασκευαστῇ, δὲν ὑπάρχει περίπτωσις ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐλεύθερη περιπλάνησιν τοῦ ματιοῦ. Αὐτὸ γίνεται περισσότερο κατανοητὸ σ' ὅποιον ἔχει παρακολουθήσει ἔστω μία παράστασι σ' ἓνα ἀρχαῖο θέατρο. Ἡ κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἔχει τὴν ἴδια αἴσθησιν, ὅταν παρακολουθῇ μία κινηματογραφικὴ ταινία, μία θεατρικὴ παράστασι σὲ θερινὴ (ἀσκεπῇ) αἴθουσα, μὲ τὴν παρακολούθησιν σὲ χειμερινή. Καὶ πιὸ ἀπλᾶ· ἄλλο νὰ βλέπῃς τηλεόρασι στὸν ἐξώστη τοῦ σπιτιοῦ σου καὶ ἄλλο τὸ χειμῶνα μὲ κλειστὰ τὰ παράθυρα.

Αὕτῃ ἡ ἀποκοπὴ τοῦ ἀνθρώπου-ὑποκειμένου ἀπὸ τὴν συμπαντικὴν ἔνταξιν του καὶ λειτουργία εἶναι ἡ χειρότερη μορφή τοῦ ἐξουσιασμοῦ. Εἶναι δὲ παλαιὰ ἱστορία καὶ ἀρχίζει μὲ τὴν πτώσι τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας. Μετὰ τὸν Εὐριπίδη οἱ θεατρικὲς παραστάσεις περιορίζονται σὲ ἐπαναλήψεις μέχρι τὴν κατάργησίν τους ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ἐκκλησία. Ἡ ἀναδίωξις τοῦ θεάτρου ἔγινε μὲ νέα δεδομένα στὴ νέα του μορφή. Ἀξίζει δὲ μὲ δάσιν σύγχρονα ἔργα νὰ παρακολουθήσουμε τὴν νέα πορεία τοῦ θεάτρου. Ὅπως ἐξ ἄλλου ἀξίζει νὰ ἐξετάσουμε τὴν διαφορὰ λειτουργικότητος μετὰξὺ ἀρχαίων καὶ σύγχρονων ἐποχῶν.

Ἀθανάσιος Κουκοβίστας

«Υπουργείο Πολιτισμοῦ»: Λίγα λόγια χωρίς σχόλια

Ἦχει ἀπορριφθῆ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Κρήτης ὡς «μὴ συγκεντρῶνων τὰ τυπικὰ προσόντα γιὰ ἐκλογή σὲ καμμία ἐπιστημονικὴ βαθμίδα μὲ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία...». Οἱ ἐργασίες ποὺ ὑπέβαλε «ἀποτελοῦν κλασσικὸ δείγμα ἀτεκμηρίωτης ἀρχαιολογικῆς δοξογραφίας» καὶ «εἶναι ἄθροισμα κοινοτοπιῶν, μεγαλοστομιῶν καὶ ἐκφράσεων ποὺ δρῶνται στὸν ἀντίποδες τῆς σοβαρῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας» «Ἡ ἐντύπωση ἐρασιτεχνισμοῦ ἀναδύεται σὲ κάθε γραμμὴ»· «πρόκειται γιὰ μέθοδο ἐργασίας ἀπολύτως ἀπαράδεκτη». «Τὸ κείμενο καὶ οἱ γνώμες του ἀποτελοῦν ἓνα ἄτακτο σύνολο κοινοτοπιῶν καὶ ἀτεκμηρίωτων παραδοχῶν, ὅπου ἡ σύγχυση πραγμάτων, ἐννοιῶν, μεθόδων, ὑποθέσεων, συμπερασμάτων εἶναι πλήρης. Εἶναι ἐξαιρετικὰ ὀδυνηρὸ γιὰ τοὺς συντάκτες αὐτῆς τῆς ἔκθεσης νὰ ἀναγκάζονται νὰ κάνουν αὐτὴ τὴ διαπίστωση...».

Περὶ ποίου προέκειται; Πρόκειται περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος πρὸ τριῶν μηνῶν διωρίσθηκε γενικὸς κυρίαρχος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας προαχθεὶς μὲ ἐιδικὴ εἰσήγηση τοῦ ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ κ. Εὐαγ. Βενιζέλου σὲ νεοδημιουργηθεῖσα θέση «Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων», μολονότι κατὰ νόμον εἶχε λήξει ἡ δημοσιονομικὴ του σταδιοδρομία καὶ ἔπρεπε νὰ συνταξιοδοτηθῇ. (Μὲ πῶς πολλὰ λόγια οἱ δραστηριότητες τῶν Ἐφοριῶν Ἀρχαιοτήτων, τῶν ἀνασκαφῶν ἀλλὰ καὶ ἡ σταδιοδρομία τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ κράτους ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτόν).

Οἱ ἀνωτέρω κρίσεις γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ γραπτά του περιλαμβάνονται αὐτολεξεὶ στὴν ὑπ' ἀρ. Γεν. Πρωτ. Παν. Κρήτης Δ.Ε. 19168/31-1-84 πολυσέλιδη ἀπορριπτικὴ ἔκθεση, ὑπογραφόμενη ἀπὸ ἐπιστημονικοὺς ἐκλέκτορες γιὰ τὰ γνωστικὰ ἀντικείμενα τῆς Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Μινωϊκοῦ Πολιτισμοῦ καὶ συνταχθεῖσα ἀπὸ τὸν καθηγητὴ-εἰσηγητὴ κ. Ἀντώνιο Ζώη τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων. Ἀποτελοῦν δείγματα μόνον μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀναλόγων. (Ἀντίγραφο τοῦ πλήρους κειμένου τῆς ἔκθεσεως εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ «Δ»). Τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Ἰωάννης Τζεδάκις· ὄνομα ποὺ φέρει στὴ μνήμη τῶν παρακολουθούντων τὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα τὴν ἐπιτυχὴ «ἐπιχείρηση» του (ἐν συμμαχίᾳ μὲ τὸν ἀλήστου μνήμης Μοσκόφ) νὰ διακόψῃ τὴν ἀνασκαφὴς τῆς κ. Λιάνας Σουβαλτζῆ στὴν ὄαση Σίδα τῆς Αἰγύπτου, τὴν δικαστικὴ ἐξουδετέρωση τοῦ ἀντιλόγου τοῦ πυρηνικοῦ φυσικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Ι. Λυριτζῆ (ὁ ὁποῖος χρονολόγησε τὴν ἑλληνικὴν πυραμίδα στὴν 3η χιλιετία π.Χ.), τὴν στάση του ἐναντὶ τῶν κ.κ. Πίτσιου, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀρη Πουλιανοῦ, προέδρου τῆς Ἀνθρωπολογικῆς Ἑταιρείας Ἑλλάδος καὶ κύριου ἐπιστημονικοῦ ἀντιπάλου τοῦ Ἀφροκεντρισμοῦ στὴν Ἑλλάδα, κ.λπ.

Ἀπὸ τὴν πλευρά μας δὲν νομίζουμε ὅτι χρειάζεται κανένα σχόλιο οὔτε γιὰ τὸν κ. Ι. Τζεδάκι οὔτε γιὰ τὸν ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ κ. Εὐ. Βενιζέλο. Σημειώνουμε μόνον ὅτι ἡ κρατικὴ Ἀρχαιολογία ἀποτελεῖ τὴν ἀπόλυτη αὐθεντία στὸν τομέα τῆς ἀπώτερης ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ὅσοι ἐκφράζουν ἀντίθετες ἀπόψεις, ὅπως οἱ ἀρθρωμένες ἐπιστημονικὰ ἀποδείξεις ποὺ παρουσιάσθηκαν στὸν «Δαυλὸ» κατὰ τὴν τελευταία 15ετία γιὰ τὴν ἀναχρονολόγηση τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, γιὰ τὴν χρονολόγηση τῶν Ἑλληνικῶν πυραμίδων, γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀπάτη περὶ Ἰνδοευρωπαίων, περὶ Φοινικισμοῦ, περὶ Ἀφροκεντρισμοῦ κ.λπ. «ἀναθεματίσθηκαν» καὶ «ἀφωρίσθηκαν» ἢ τὸ λιγώτερο «πνίχθηκαν» ὡς «ἐθνικιστικῆς», «ἐλληνοκεντρικῆς» ἢ καὶ «φασιστικῆς» φαντασιώσεις.

Τὸ «κενὸν» καὶ τὸ «πλήρες» Σύμπαν καὶ τὸ «ξερόνιον» τῆς «πληροφορίας»

ΥΠΑΡΧΕΙ ΔΙΑΣΤΡΙΚΟΣ «ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΑΙΘΕΡΑΣ»;

Ι. ΕΙΣΑΓ-ΓΗ

Στὸ τεῦχος 197 τοῦ «Δαυλοῦ», ποὺ φιλοξένησε τὸ ἄρθρο μου «*Ἡ Φιλοσοφία τῆς Φύσεως καὶ οἱ Ἀριθμοί*», ἀναφέρθηκα μὲ μεγάλη συντομία στὴν ὑπαρξὶ ἑνὸς «πληροφοριακοῦ αἰθέρα», ποὺ ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ ὑπόστρωμα τῆς λογικῆς καὶ φυσικῆς δομῆς ὅλων τῶν γεγονότων, φαινομένων, καταστάσεων, ὁρατῶν καὶ μὴ ὁρατῶν, τῆς Φύσεως καθὼς καὶ στὶς συνθήκες ἰδανικοῦ σχεδιασμοῦ τῶν βασικῶν φαινομένων. Ἀναμφισβήτητα πολλὰ ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ ἀνεφέρθησαν ἔχουν ἀνάγκη περαιτέρω διευκρινίσεων καὶ σχολιασμοῦ. Θὰ προσπαθήσουμε σήμερα νὰ δώσουμε μίαν πολὺ συνοπτικὴ εἰκὼνα τῶν παραδεδεδεγμένων φυσικομαθηματικῶν θεωριῶν καὶ προτύπων, ποὺ μποροῦν νὰ δικαιώσουν τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ γράφοντος σχετικὰ μὲ τὰ δύο κύρια συνθετικὰ τοῦ ὅρου «πληροφορικὸς αἰθέρας», δηλ. τὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις γιὰ τὸν «αἰθέρα» γενικῶς καὶ τὶς παραδεδεδεγμένες σύγχρονες θεωρίες γιὰ τὴν «πληροφορία». Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι καὶ τὰ δύο αὐτὰ θέματα ἀνήκουν στὸ γενικώτερο ἐπιστημονικὸ πλαίσιο συγχρόνων θεωριῶν καὶ ἀντιλήψεων, ποὺ καλύπτουν ὅχι μόνον θέματα τῆς μικροφυσικῆς καὶ κοσμολογίας ἀλλὰ σὺν ὅλοις τὰ θέματα στατιστικῆς, θερμοδυναμικῆς, πιθανοτήτων, δυναμικῆς τοῦ χάους, σχέσεις ἀδεσπαστικῆς, ἐντροπίας καὶ πληροφορίας καὶ πολλῶν ἄλλων φυσικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ μεταφυσικῶν προσεγγίσεων σὲ θέματα τύχης, προγραμματισμοῦ, διαφοροποιήσεων, προκαθορισμοῦ κ.λπ., ποὺ ἔχουν ἀπασχολήσει καὶ συνεχῶς ἀπασχολοῦν πλῆθος ἐπιστημόνων φιλοσόφων καὶ στοχαστῶν. Ἐπομένως ὁ ἀναγνώστης θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῇ γιὰ πλήρη καὶ ὀρθὴ πληροφόρησι σὲ ὑπάρχοντα ἐκλεκτὰ ἔργα καὶ διδλία διακεκριμένων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, φιλοσόφων καὶ στοχαστῶν, ποὺ διεξοδικὰ καὶ ἐμπεριστατωμένα καὶ μὲ φιλοσοφικὲς ἀναλύσεις καὶ ἐρμηνεῖς ἐρευνοῦν καὶ σχολιάζουν τὰ ἀνω θέματα. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ ἀναφέρονται στὴ διδλιογραφία (βλ. I, II, III, IV).

II. «ΚΕΝΟΝ» ΚΑΙ «ΠΛΗΡΕΣ» ΣΥΜΠΑΝ ΚΑΙ Ο ΑΙΘΕΡΑΣ

Τὸ γενικώτερο θέμα τοῦ αἰθέρα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς θεωρίες καὶ τὶς δοξασίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ τὶς σχετικὲς πρωταρχικὲς ἑννοίες (βλ. π.χ.: I), ποὺ ἐπανειλημμένως ἔχουν παρουσιασθῇ στὶς σελίδες τοῦ Δαυλοῦ καὶ τὶς πιὸ πρόσφατες ἀρνητικὲς ἢ θετικὲς προσεγγίσεις στὴν ἐρμηνεία των, θὰ πρέπει νὰ παραδεχθῶμε ὅτι σήμερα ὑπάρχει πλῆθος ἀνθρώπων συνήθους γενικῆς μόρφωσης ποὺ πιστεῖει στὴν ὑπαρξὶ κάποιου «πνεύματος» κάτω ἀπὸ διάφορες ὀνομασίες καὶ ὁρισμούς. Αὐτὲς εἶναι ὑπερδογματικὲς μορφὲς κάποιου εἶδους αἰθέρα, ποὺ ἐπεξηγοῦνται εἴτε δογματικὰ εἴτε ἱστορικὰ καὶ παραδοσιακὰ εἴτε ἐπιστημονικὰ.

Ὑπάρχει ὁμως καὶ μεγάλος ἀριθμὸς, κυρίως νέων στοχαστῶν καὶ ἐπιστημόνων ποὺ πιστεύουν στὴν πλήρη ἀνυπαρξία ὁποιασδήποτε μορφῆς πνευματικοῦ «μέσου» καὶ ἐπομένως τὴν ἀνυπαρξία τοῦ αἰθέρα. Στὴν πρώτη ἀλλὰ κυρίως στὴ δευτέρῃ περιπτώσει ἡ ἑννοία τοῦ αἰθέρα ἐξετάζεται μαζὺ μὲ τὴν θεμελιώδη κατάστασιν τοῦ λεγομένου «τελείου κενοῦ», τοῦ *Vacuum*, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ «κενὸν» μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ σήμερα θεωρητικὰ ἢ πειραματικὰ (βλ. πρόσφατο τίτλο ἁρθροῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ στὴ διδλιογραφία: V). Ἡδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 ὁ διάσημος φυσικὸς Larmor εἶχε προτείνει τὸν ὅρο

Plenum ἀντί τοῦ παραπλανητικοῦ πλέον ὅρου Vacuum. Ὑποκαθίσταται ἡ διακρίνουσα δύο σύγχρονες δοξασίες καὶ τάσεις: τὴν θεωρίαν καὶ ἀντιλήψεις γιὰ ἓνα «αἰθερικό» σύμπαν (ἢ σύμπαντα) καὶ τὴν ἀντιλήψεις γιὰ ἓνα μὴ αἰθερικό, ἀλλὰ ὅχι ἀπαραιτήτως «κενόν», σύμπαν. Ἀντίθετες φιλοσοφικὲς τάσεις, ποὺ προσδίδουν ὅμως πολὺ διαφορετικὰ βασικὰ φυσικὰ χαρακτηριστικά στὸ γενικώτερο σύνολο ποὺ ἀποκαλοῦμε σύμπαν.

Ὁ αἰθέρας τοῦ 19ου αἰώνα, ποὺ εἶχε τὴν γενικὴ ἀποδοχὴ τοῦ τότε ἐπιστημονικοῦ κόσμου, ἐπεξηγοῦσε τὰ βασικὰ φαινόμενα ἡλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ καὶ κυρίως τὴν μετάδοση ἡλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων. Ὑπῆρχαν πολλὲς ἡλεκτρομαγνητικὲς ἢ μηχανιστικὲς ἐρμηνεῖες τοῦ αἰθέρα. Εἶναι ἐπίσης γνωστὰ τὰ θέματα τῶν ἐρμηνειῶν ποὺ ἐδόθησαν στὸ λεγόμενο «μηδενικό ἀποτέλεσμα» τοῦ πειράματος Michelson-Morley τὸ 1887, ποὺ οὐσιαστικῶς ἀποδεικνύει μιὰ ἀδυναμία «ἀνιχνεύσεως τοῦ αἰθέρα» καὶ τίποτε ἄλλο.

Ὑποκαθίσταται ἡ ἀρχὴ τοῦ αἰώνα μας τὰ χαρακτηριστικά τοῦ αἰθέρα περιεγράφοντο εἴτε σὰν «μία ἄχρωμη ἔδρα ἡλεκτρομαγνητικῶν διανυσμάτων» ἢ μὲ ἄλλες βασικὰ μὴ ὕλικες μορφές, ποὺ θὰ μπορούσαν εὐκόλως νὰ δώσουν «πνευματικὴ» βάση στὶς ἐρμηνεῖες. Ἀνεξαρκῆτως ἀπὸ τὸ θέμα δημιουργίας καὶ μεταδόσεως τῶν ἡλεκτρομαγνητικῶν κυμάτων αὐτὸ ποὺ παραμένει ἀπροσδιόριστο εἶναι ἡ «προ-φυσικὴ» ἀντίληψη τοῦ χώρου/χρόνου καὶ φωτὸς/σκοτὸς, δηλ. πῶς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μὲ τὰ αἰσθητήρια ὄργανά του δημιουργεῖ τὴν ἐνσυνείδητὴ ἀντίληψη τοῦ χώρου, χρόνου, φωτός, ποὺ κατὰ τὴν γνώμη τοῦ γράφοντος θὰ πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν στὸν προτεινόμενο «πληροφοριακὸ αἰθέρα».

Εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ἡ εἰδικὴ θεωρία τῆς σχετικότητος τῶν Ἀϊνστάιν-Μινκόβσκι θεωρεῖ ἁπλῶς «περιττὴ» τὴν χρῆσι τῆς ἐννοίας τοῦ αἰθέρα. Ἡ «ἀναγεωμέτρηση» τοῦ χώρου καὶ χρόνου ἀποτελεῖ φυσικὰ ἓνα ἐξαιρετικῶς εὐφυῆ μαθηματικὸ χειρισμό, ἀλλὰ οὔτε καθιστὰ τὸ «περιττόν», γιὰ τὸ συγκεκριμένο μοντέλο, «ἀνύπαρκτο», οὔτε μπορεῖ νὰ μεταβάλῃ τὴν φυσικὴ κατάστασι ποὺ διαπιστώνουν τὰ ἀνθρώπινα αἰσθητήρια ὄργανα μέσω τῶν ἐξωτερικῶν ἐρεθισμάτων ποὺ δέχονται, καὶ ὀνομάζονται εἴτε Sense Data ἢ Sensibilia ἢ Protofenomena ἢ Qualia κ.λπ., λέξεις ποὺ σήμερον ἀποτελοῦν τὴν βάση νέων ὀλοκληρωμένων ἐπιστημῶν. Δὲν εἶναι πιθανῶς πολὺ γνωστὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ μετέπειτα ἀντιλήψεις τοῦ Ἀϊνστάιν ἀνεδίωσαν τὴν ἀνάγκη χρησιμοποίησης κάποιου γεωμετρικοῦ εἶδους αἰθέρα (βλ. σχετικὰ σχόλια καὶ ἀποσπάσματα στὰ: VI καὶ VII). Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως τὸ γεγονός ὅτι ὁ μὲν ἀνθρώπινος νοῦς ἔχει τὴν ἰκανότητα διανοητικῆς ἐπεξεργασίας ἀφηρημένων εἰκόνων ποὺ ἀναπαριστοῦν ὑπεργεωμετρικὰ καὶ τοπολογικὰ δεδομένα καὶ μαθηματικὰ καὶ ἀρρήτως προσδεδεμένα στὸν γνωστὸ μας τρισδιάστατο χωρὸς, ποὺ συμπληρώνεται ἀπὸ τὴν ροὴ ἀνεξαρκῶν μορφῶν χρόνου.

Ἡ ἀναγεωμέτρηση τοῦ χωροχρόνου, ποὺ πῆρε πολλὰ καὶ διάφορες μορφές, ἔγινε πάντως ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς λαμπρῆς καὶ μακρᾶς ἱστορίας κυρίως στὴν κοσμολογία, μὲ τὴν σύγχρονη συσσώρευσι ὅμως πολλῶν χιλιάδων σελίδων κριτικῶν ἀναλύσεων, ἐρμηνειῶν καὶ ἐπεξηγήσεων. Μέχρι καὶ σήμερον γίνονται διεθνῆ συνέδρια πάνω στὸ θέμα τῆς «φυσικῆς ἐπεξηγήσεως καὶ ἐρμηνείας» τῶν ἐννοιῶν, τύπων καὶ ἀρχῶν τῶν θεωριῶν σχετικότητος (σὲ λίγο καιρὸ γίνεται ἄλλο ἓνα τέτοιο συνέδριο στὸ Λονδίνο μὲ συμμετοχὴ διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, ποὺ δὲν ἀμφισβητοῦν καθόλου τὴν μαθηματικὴ ὀρθότητα καὶ ἀπόδοσι τῶν θεωριῶν). Ὁ κατάλογος πάντως τῶν δυσκολιῶν, παραδόξων καὶ ἐπανερμηνειῶν παραμένει ἀρκετὰ μεγάλος. Τὸ 1988 τὸ γνωστὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ «Nature» (βλ.: VIII) σὲ κύριον ἄρθρον τῶν ἐκδοτῶν ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων: «... οἱ ἐπιστολὲς ἀναγναστῶν ποὺ ἀναφέρονταν σὲ κάποιον λάθος τῆς εἰδικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος – ποὺ ὁρῶντο ὁ ἀναγνώστης – ἀποτελεῖ ἀνεξάντλητὴ πηγὴ εἰδήσεων...». Ποὺ τὸ περιοδικὸ ἀπεφάσισε ὅμως νὰ μὴν δημοσιεύῃ. Γιατί; Ὅχι μόνον διότι οἱ θεωρίες ἀπεδεικνύοντο «ὀρθές» στὴν πρᾶξι (ποὺ δὲν εἶναι πάντως ἀπαραίτητο νὰ ὀφείλεται στὰ πρότυπα καὶ βασικὲς ἀρχὲς ποὺ ἐβεδαίωνε ἡ θεωρία), ἀλλὰ κυρίως γιατί εὐθύς ὡς κάποιον παράδοξο ἢ «λάθος» ἀνεφέρετο, οἱ εἰδικοί τῆς θεωρίας ἦταν σὲ θέσι νὰ τὸ «ἐπεξηγήσουν» πάραυτα. Αὐτὸ τοῦτο τὸ γε-

γονός είναι άρκετά παράδοξο και γεννά το ερώτημα: μήπως τα τέλεια και ραφιναρισμένα μαθηματικά εργαλεία που μεταχειρίζονται οι σύγχρονες θεωρίες με τις σχεδόν άπειροίστες δυνατότητες αναπροσαρμογής θέσεως, κινήσεων, προσανατολισμού του παρατηρητού και του υπό παρατήρησι γεγονότος, καθιστούν πλέον δυνατή κάθε μαθηματική άπεικόνισι του γεγονότος-ανεξάρτητα από την «πραγματικότητα» των άλλων ανθρωπίνων αισθητηρίων όργάνων; (βλ.: XII).

Το γεγονός είναι ότι ο μέσος άνθρωπος δεν έχει πλέον σαφείς διανοητικές παραστάσεις του ευρύτερου φυσικού του περιβάλλοντος και πολλών από τα μεγάλα φαινόμενα, που οι έρμηνείες τους είναι μόνον «μαθηματικές». (Το θέμα των αναπαραστάσεων και άπεικονίσεων της φυσικής πραγματικότητας, της σχετικής θέσεως και κινήσεως του παρατηρητή κ.λπ. άποτελεί σύγχρονο σημαντικό φιλοσοφικό και ψυχοβιολογικό θέμα: βλ. π.χ. IX). Είναι γνωστό πώς ξεκινήσαμε προ άρκετών δεκαετιών με την «μαθηματικοποίηση της επιστήμης» (βλ. X), αλλά έχουμε πλέον καταλήξει σήμερα στην «φυσικοποίηση των μαθηματικών» (βλ. XI).

Είναι άναμφισήτητο γεγονός ότι δεν υπάρχει τίποτε στον κόσμο και στο ανθρωπίνως άντιληπτό σύμπαν, που να μὴν μπορῇ να έρευνηθῇ και εξετασθῇ με μαθηματικές μεθόδους και μαθηματικά πρότυπα, ιδίως με την άλματώδη πρόοδο των συγχρόνων μαθηματικών. Είναι όμως αυτό άπόδειξις ότι τα πάντα είναι πλέον «μαθηματικά» και ότι όλόκληρο το σύμπαν είναι «μαθηματικό»; (όπως π.χ. ισχυρίζεται στο περιοδικό «New Scientist» λαμπρός νέος επιστήμων; βλ. XII). "Ας δοῦμε ένα μικρό παράδειγμα: Το Σῶμα Έλλήνων Προσκόπων ἢ ἡ «Αδελφότης Έθελοντριών Νοσοκόμων» άποτελοῦν δύο διακεκριμένα σύνολα ανθρώπων, που τα σωματικά τους χαρακτηριστικά και δεδομένα (άπό των ἡλεκτρονίων των ατόμων μέχρι των μορίων και των διατάξεών τους στα ανθρώπινα κύτταρα κ.λπ.) ἔχουν σαφείς και γνωστές μαθηματικές σχέσεις, που εκφράζονται με διάφορα μαθηματικά πρότυπα και ιδιότητες. Επί πλέον ἡ σύνθεση του ανθρωπίνου δυναμικού των δύο σωμάτων ὑπόκειται σὲ πῆθος στατιστικῶν κυρίως μελετῶν σχετικά με την ἡλικία, τὸ ὕψος, τὴ μόρφωση, τις δυνατότητες εξέλιξεως κ.λπ. των μελῶν των δύο σωμάτων, που διερευνῶνται με διάφορα μαθηματικά μοντέλλα και τύπους πιθανοτήτων κ.λπ. Σκεφθήκαμε όμως ποτὲ να άποκαλέσουμε τὸ Σῶμα Προσκόπων «μαθηματικό» ἢ τὴν άδελφότητα νοσοκόμων ὡς «άδελφότητα μαθηματικῶν προτύπων»; Φυσικά ὄχι. Καὶ τὰ δύο θεωροῦνται κατ' άρχὴν ὡς «κοινωνικά» σύνολα ἢ σώματα. Γιατί λοιπὸν θὰ πρέπει να ὀνομάσουμε τὸ ὑπάρχον και λειτουργοῦν σύμπαν και τις ἱεραρχικὲς δομές του «μαθηματικά» και ὄχι π.χ. βιολογικά σύμπαντα και δομές; Τὴν στιγμή μάλιστα πού, ὅπως θὰ δοῦμε, ἡ εξέτασις και διερεύνησις του σύμπαντος σιωπηλά αλλά σταθερά ἔχει περάσει τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ τὰ χέρια των φυσικῶν-κοσμολόγων στα χέρια των βιολόγων επιστημόνων.

Ἡ ἄλλη ἐπιτυχὴς θεωρία του αἰῶνος μας είναι φυσικά οἱ διάφορες ἀποδόσεις και μορφές των κβαντικῶν θεωριῶν, που ἀφοροῦν κυρίως στὸν μικρόκοσμο. Θὰ μπορούσαμε να ποῦμε ὅτι οἱ κβαντικὲς θεωρίες άποτελοῦν «ἀναγεωμέτρησι» του χωροχρόνου του μικροκόσμου πρὸς τὰ κάτω, δηλ. πρὸς τὰ στοιχειώδη διακεκριμένα κβάντα. Πιθανῶς τὸ ἀντίβαρο τῆς ανθρωπίνης προσπάθειας κατανόησης του σύμπαντος με τὴν ἐπέκτασι σὲ ἀνώτερες γεωμετρικὲς και τοπολογικὲς διαστάσεις. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει πάντως στὴν ἐποχὴ μας ἡ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια συγκερασμοῦ των διαφόρων ἀνεξαρτήτων κλάδων των ανθρωπίνων φυσικῶν, βιολογικῶν διοχημικῶν κ.λπ. ἐπιστημῶν και ἡ δημιουργία τῆς ἐννοίας και μεθόδων τῆς πολυκλαδικῆς ἔρευνας που λαμβάνει ὑπ' ὄψιν και τις ανθρωπίνες ἀντιλήψεις και αἰσθήσεις, τις ανθρωπίνες διανοητικὲς λειτουργίες κ.λπ.

III. ΘΕ·ΡΙΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕ·Σ ΚΑΙ ΘΕ·ΡΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Σ' αὐτὸ τὸ σημείο θὰ πρέπει να προσέξουμε τὴν ἐπανάληψη των ἀπλῶν λέξεων «ἄνθρωπος» και «ανθρώπινος». "Οταν λέμε «ανθρώπινο» δὲν ἐννοοῦμε «ανθρωπόμορφο» ἀλλά

βιολογική ύπαρξη ανθρώπινου τρόπου διανοήσεως και αντίληψης του έαυτού του και του περιβάλλοντός του. Τό σύμπαν και τὰ φαινόμενα ή και τὰ επιφαινόμενά του μπορούν νά περιγραφούν με ποικιλία μαθηματικών μοντέλων όλίγων ή πολλών διαστάσεων, βαθμών έλευθερίας κ.λπ. Παρά την μεγάλη χρησιμότητα και τὰ άληθή αποτελέσματα αυτών των μαθηματικών τύπων και προτύπων θά πρέπει νά αντιληφθούμε ότι μπορεί νά παριστάνουν κόσμους και γεγονότα που δέν υποπίπτουν στην αντίληψη των αισθητηρίων όργάνων του ανθρώπου της Γής, του ανθρώπου που μάς ενδιαφέρει. Έπομένως, έστω και άν δεχθούμε ότι τὰ υπεργεωμετρικά και τοπολογικά αυτά πρότυπα μπορεί νά έχουν «φυσική» και «πραγματική» υπόσταση και ύπαρξη, πιθανώς και έδώ στη Γή των τριών φυσικών διαστάσεων, τὰ γεγονότα ή τυχόν όντα που αναπαριστάνουν, παρά τις έκπληκτικές ιστορίες έπιστημονικής φαντασίας, δέν είναι δυνατόν νά γίνουν αντίληπτά από έμάς. Έπομένως μάς ενδιαφέρουν τὰ γεγονότα, φαινόμενα και σύμπαντα που είναι άρρηκτως συνδεδεμένα με τη λέξι και έννοια «άνθρωπος». Οί σύγχρονες «θεμελιώδεις ανθρώπινες θεωρίες», ή «*κοσμογονία ανθρώπινης αυτο-άναφοράς*» του J.A. Wheeler, ή ύπαρξη διανοήσεως και διανοιών «ανθρώπινου» τύπου, είναι οι άπαράιτητες βάσεις για κάθε κοσμική έρευνα. Μία ακόμη διάκριση, που θά πρέπει νά γίνει είναι μεταξύ της «*λογικής της Φύσεως με τους δοθητικούς της τρόπους λογισμού*», που κατοπτρίζεται π.χ. στον τρόπο κατασκευής, διαπλάσεως και λειτουργίας του ανθρώπινου μυαλού και νευροφυσιολογικού του συστήματος, και της λογικής του «ανθρώπινου νοΰ», που είναι μία διαφορετική λογική, έλεγχομένη σε μεγάλο βαθμό από τον ίδιο τον σκεπτόμενο άνθρωπο, τις γνώσεις του και τις έμπειρίες του. Τό μεγάλο χάρισμα της ανθρώπινης φαντασίας είναι άσφαλώς συνεργατικό δημιουργήμα και των δύο αυτών «λογικών». Πολλές φορές όμως ή διερευνητική και δημιουργική δύναμη της ανθρώπινης φαντασίας συγχέεται με τις φυσικοβιολογικές ικανότητες του ανθρώπινου έγκεφάλου, που έξ ανάγκης, και πιθανώς εκ σχεδιασμού, είναι θαυμαστές αλλά και περιορισμένες.

Θά κλείσουμε αυτή την παράγραφο με την παρατήρηση ότι θέματα του συγχρόνου αϊθέρα, παρά' όλον ότι είναι πολύ λίγο γνωστά, μελετώνται και έρευνώνται έν σχέσει με νέες αντίληψεις του κλασσικού «ήλεκτρομαγνητικού αϊθέρα», νέες κβαντικές θεωρίες αϊθέρα, νέες γεωμετρικές θεωρίες αϊθέρα κ.λπ. έτσι, ώστε ή ύπάρχουσα αντίληψη ότι ό αϊθέρας έχει όριστικά παραγραφή είναι τελείως άδόσιμη.

Μερικά λόγια τώρα για την τεχνική εξέλιξι της έννοιας της «πληροφορίας». Όπως είναι άρκετά γνωστό στην σημερινή έποχή των Bits, Bytes του κυβερνοχώρου κ.λπ. ή λέξις «*πληροφορία*» από την άρχικά άφηρημένη και καθαρά ανθρώπινη σημασία της έχει λάβει πολλές και διαφορετικές επιπρόσθετες έννοιες και χαρακτηρισμούς (δλ. XIII). Παρά' όλον ότι ίχνη της «πληροφορίας» μπορούν νά εύρεθούν σε παλαιότερα έργα των Boltzmann, Planck, ή πρώτη προσέγγιξις στην μαθηματική και τεχνική άποψι του θέματος έγινε στο τέλος της δεκαετίας 1920/30 με ένα τρίδυμο άνεξαρτήτων μελετών: της πρώτης, τηλεπικοινωνιακής για την μετάδοσι της πληροφορίας, από τον R. Hartley, της δεύτερης, μαθηματικής, από τον R.A. Fisher και της τρίτης στα πλαίσια της θερμοδυναμικής από τον L. Szilard (1929: δλ. XIV) γνωστόν κυρίως από την μετέπειτα δραστηριότητά του στις Η.Π.Α. σχετικά με την έφαρμογή της ατομικής ενέργειας.

Μέχρι τό τέλος του II Παγκοσμίου πολέμου ύπήρξαν και άλλες αλλά περιορισμένης έκτάσεως μελέτες. Η ούσιαστική θεμελίωσι και διάδοσι της «θεωρίας πληροφοριών» έγινε από ένα άλλο τρίδυμο έρευνητών, που σχεδόν σύγχρονα παρουνίσασαν την έξάαιρετη εργασία τους πάνω σε τρία τελείως διαφορετικά έπιστημονικά πεδία: α) την βιολογική έρμηνεία της πληροφορίας, την DNA κ.λπ. από τους Watson και Crick, β) την μαθηματική έπεξεργασία της άδεδαιότητος, πληροφορίας κ.λπ., για τις τηλεπικοινωνίες, από τον C. Shannon και W. Weaver και γ) την μαθηματική θεωρία της «Κυβερνητικής» από τον R. Wiener. (Έδώ δέν αναφέρουμε φυσικά τους πολλούς και διακεκριμένους έπιστήμονες,

11η Φιλοσοφική ἐξίσωσι (ὁμάδα ἀριθμοσυνδέσμων)

Ἀριθμοσύνδεσμοι τῶν δύο θεμελιωδῶν ἀλφαριθμῶν/κωδικῶν καὶ κλιμάκων τῆς Φύσεως: N (ἀριθμὸς Avogadro = 6.023×10^{23} περίπου) καὶ λόγου X. (τοῦ Eddington-Dirac κοσμικοῦ ἀριθμοῦ $\cong 2.3 \times 10^{39}$, καθαροὶ ἀδιάστατοι ἀριθμοί, μὲ πολλοὺς ἄλλους ἀριθμοσυνδέσμους) μὲ τὸ Πυθαγόρειο χρυσὸ μέτρο: $2\phi^2$ ($\phi = [1 + \sqrt{5}]/2 = 1.618034$, $2\phi^2 = 1 + \phi + \phi^2$). Συνθῆκες ἰδανικοῦ καὶ ἁρμονικοῦ σχεδιασμοῦ, μονάδες c.g.s., φυσικοὶ λογάριθμοι:

$$\log(2\phi^2) \cong \frac{\log X}{\log N} \text{ κ.λπ. ἢ ὡς: } 2\phi^2 \cong X^{1/\log N} \text{ κ.λπ.}$$

μὲ πολλοὺς ἄλλους σημαντικοὺς ἀριθμοσυνδέσμους σωστῶν φυσικῶν διαστάσεων.

2η Φιλοσοφική ἐξίσωσι (ὁμάδα ἀριθμοσυνδέσμων)

Ἡ ἐσωτερικὴ ἐνέργεια (intrinsic rest energy) 2 ξερονίων σὲ ἁρμονικὸ ἀριθμοσύνδεσμο μὲ τὸν χρυσὸ ἀριθμὸ καὶ τὸν «ἀριθμὸ τοῦ Πλάτωνος» 216 ($= 6^3$ κ.λπ.). Τὸ ξερόνιον $Mx = m e/X = \sim 4 \times 10^{-67}$ γραμμ. Ἡ «ταχύτης φωτός», $c = 3 \times 10^{10}$ cm/sec. ὡς καθαροὶ ἀδιάστατοι ἀριθμοί. Ὁ χρυσὸς ἀριθμὸς ϕ ὡς ἄνω.

$$2Mx \cdot c^2 \cong \frac{1}{\phi 216} \text{ κ.λπ.}$$

μὲ πολλοὺς ἄλλους σημαντικοὺς ἀριθμοσυνδέσμους σωστῶν φυσικῶν διαστάσεων.

© 1998 P. Analytis

Γιὰ τὴν πολλαπλὴ χρῆσι καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ ϕ καὶ τοῦ χρυσοῦ μέτρου $2\phi^2$ ὑπὸ τῶν πυθαγορείων στὴν ἀρχαιότητα βλ. σχετικὰ ἄρθρα τοῦ κ. Ἰπποκράτη Δάκωγλου στὸν «Δαυλὸ», τ. 1992, 1993, 1994, 1995 καὶ 1996, καθὼς τὴν ἐξάιρετη, λεπτομερῆ καὶ τεκμηριωμένη περιγραφή καὶ ἀνάλυσι στὰ διδλία του «Ὁ Μυστικὸς Κώδικας τοῦ Πυθαγόρα», τόμοι I, II, III, IV, ἐκδ. Νέα Θέσις, Ἀθήνα (1987-1996).

ποὺ συνεισέφεραν στὴν θεμελίωσι καὶ ἐπέκτασι τῆς «πληροφορικῆς», δηλ. τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης τῶν ἠλεκτρονικῶν υπολογιστῶν). Ἡ «πληροφοριακὴ ἐντροπία» τοῦ C. Shannon πολὺ γρήγορα ἐπεξετάθη καὶ συνεδέθη μὲ φυσικὲς καὶ θερμοδυναμικὲς ἔννοιες καὶ καταστάσεις (D. Gabor, P. Brillouin καὶ πολλοὶ ἄλλοι διάσημοι ἐπιστήμονες καὶ ἐρευνητὲς καθὼς καὶ γνωστότατοι φιλόσοφοι τῆς ἐποχῆς). Σήμερα ἔχει ὑπείσέλθει δυναμικὰ σὲ ὅλους τοὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους.

IV. «ΙΝΦΟΝ», ΕΝΑ ΠΙΘΑΝΟ ΣΩΜΑΤΙΔΙΟ ΤΟΥ ΑΙΘΕΡΑ

Τὸ τρίτο καὶ σοβαρώτερο στάδιο τῆς νέας θεωρίας, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἀποκορύφωμά της, δὲν εἶναι ἀρκετὰ γνωστό. Στὰ τέλη τῆς δεκαετίας 1980/90 τρεῖς νέοι βιολόγοι συνέγραψαν καὶ παρουσίασαν ἓνα βιολογικὸ σύγγραμμα, ποὺ ἡ μαθηματικὴ δομὴ του βασίζεταν πλήρως στὴν εἰδικὴ καὶ γενικὴ θεωρία τῆς σχετικότητος τῶν Αἰνστάιν, Μινκόβσκι (βλ. XV). Ἀπὸ τὴν «Γεωμετρία τοῦ Σύμπαντος» δημιούργησαν τὴν «Γενετικὴ Γεωμετρία» καὶ ἓναν καθαρὰ «πληροφοριακὸ χωρὸ-χρονο» μὲ τοὺς ἴδιους ἀκριδῶς τύπους τῶν ἀρχικῶν θεωριῶν. Ἡ νέα «Γενετικὴ Κοσμολογία» φυσικὰ δὲν κάνει χρῆσι τοῦ «περιττοῦ» γιὰ τὴν θεωρία αἰθέρα, ἀλλὰ καθιστᾷ τὸν χωρὸ-χρονο καθαρὰ βιολογικὸ, πληροφορικὸ, γεγονός ποὺ ἀποτελεῖ ἓνα τεράστιο ἄλμα σὲ σύγκρισι μὲ τὶς ὑπάρχουσες συμβατικὲς θεωρίες.

Ὅμως περίπου τὴν ἴδια ἐποχὴ ἓνας ἄλλος λαμπρὸς βιολόγος παρουσιάζει ἓνα δικό του

σύγγραμμα (βλ. XVI) με τὸν τίτλο «Ἡ Πληροφορία καὶ Ἑσωτερικὴ Δομὴ τοῦ Σύμπαντος». Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ προσέγγισι καὶ ἀνάλυσι εἶναι κβαντικὴ/θερμοδυναμικὴ. Μεταξὺ ἄλλων ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφερόντων μαθηματικῶν τύπων καὶ σχολίων παρουσιάζει ἓνα σωματίδιο ἀπολύτου φυσικῆς πληροφορίας, ποὺ τὸ ἀποκαλεῖ «*Ἴνφον*».

Ἐνα σωματίδιο μηδενικῆς μάζας, ὡς εἶδος φωτονίου, πέρα ἀπὸ τὰ συμβατικά σωματίδια τῆς ἐνέργειας/μάζας. Τὰ χαρακτηριστικά ποὺ τοῦ ἀποδίδει, τὸ καθιστοῦν ἓναν δυναμικώτατο ὑποψήφιο γιὰ πιθανὸ θεμελιῶδες σωματίδιο τοῦ αἰθέρα, πᾶρ' ὅλον ὅτι τοῦτο δὲν ἀναφέρεται σαφῶς ἀπὸ τὸν συγγραφέα-ἐφευρέτη του. Δὲν ἀρκεῖ ὁμως ἡ φυσικὴ περιγραφὴ καὶ ἡ φυσικὴ κατάστασι ἐνὸς σωματιδίου, ἔστω καὶ μὲ μηδενικὴ μάζα γιὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ κύριο συστατικὸ τοῦ αἰθέρα. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ εἶναι καὶ κύριο συστατικὸ τῆς «λογικῆς τῆς Φύσεως», δηλ. συστατικὸ καὶ δημιουργικὸ σωματίδιο τῆς Φύσεως/Λόγου.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἓνας πραγματικὰ ἀπίθανος καὶ ἀπρογραμματίστος «συγχρονισμός» ἔλαβε χώρα. Ἐνας διακεκριμένος μαθηματικός, ποὺ συνέγραφε σὲ τελειῶς διαφορετικὸ τόπο καὶ περιβάλλον καὶ μὲ διαφορετικὸ σκοπὸ, παρουσιάζει τὸ ἔργο του μὲ τίτλο «Λογικὴ καὶ Πληροφορία». Μία ἐμπειροστατωμένη ἀνάλυσι τῆς ἐννοίας τῆς πληροφορίας μὲ κανόνες μαθηματικῆς καὶ συστηματικῆς λογικῆς (βλ. XVII). Ὁ συγγραφεὺς ἐθεώρησε χρήσιμο καὶ ἀναγκαῖο νὰ παρουσιάσῃ ἓνα βασικὸ στοιχεῖο τῆς «λογικῆς πληροφορίας», ποὺ τὸ ἀποκαλεῖ, ἐπίσης καὶ κατὰ σύμπτωσι, «*Ἴνφον*».

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψι τὸν ἐπιστημονικὸ κύκλο μέσα στὸν ὁποῖο κινοῦνται οἱ δύο συγγραφεῖς, ἡ ταυτότητα τοῦ ἐπιλεγέντος ὀνόματος δὲν εἶναι ἀσφαλῶς οὔτε παράδοξη οὔτε ἀπρόσμενη. Ἡ χρονικὴ ὁμως σύμπτωσις καὶ ἡ σύμπτωσις στὸ ὄνομα, ξεκινώντας ἀπὸ δύο τελειῶς διαφορετικὰ σημεῖα, εἶναι πράγματι ἀξιοπρόσεκτη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ φυσικὸ «*Ἴνφον*» ἀποκτᾷ καὶ τὸ ἀναγκαῖο λογικο-θεωρητικὸ συμπλήρωμά του, ὁπότε τὸ δίδυμο τῶν «*Ἴνφον*» μπορεῖ κάλλιστα νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ θεμελιῶδες «σωματίδιο» τοῦ ἀποκαλουμένου ἀπὸ τὸν γράφοντα τὸ παρὸν ὡς «πληροφοριακοῦ αἰθέρα».

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀντιμετωπίζουμε μίαν «ἀναγέννησι» καὶ «ἀναμόρφωσι» τῶν θεωριῶν σχετικότητας καὶ τῶν κβαντικῶν θεωριῶν μέσα σὲ ἓνα πληροφοριακὸ χῶρο καὶ χρόν. Σημειωτέον, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἐνεργές θεωρίες πάνω στὸ ἴδιο θέμα. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους L. Brillouin καὶ D. Gabor ἡ πληροφοριακὴ θεωρία τοῦ Bekenstein (βλ. XVIII), ἡ θεωρία τοῦ R. Carnap καὶ R. Baierlein καὶ ἄλλων διακεκριμένων ἐπιστημόνων, ποὺ παραμένουν ὁμως μέσα στὰ καθαρῶς φυσικά, κοσμολογικὰ ἢ καθαρῶς βιολογικὰ πλαίσια. Ὁ γράφων τὸ παρὸν ἀποδίδει ἰδιαίτερη σημασίαν ὅχι μόνον στὸ φυσικομαθηματικὸ περιεχόμενο τῶν δύο δημιουργῶν, ἀφ' ἐνὸς τοῦ «λογικοῦ» καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ «φυσικοῦ» *Ἴνφον*, ἀλλὰ καὶ στὴν χρονικὴ σύμπτωσι καὶ σύγχρονη ἐπιλογὴ τοῦ ὅρου «*Ἴνφον*». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸ περιβάλλον τοῦ τέλους τοῦ αἰῶνα μας ὅχι μόνον δὲν ἀπορρίπτει ἀλλὰ ἐπιβάλλει τὴν ἐπανεξέτασι τῆς ἐννοίας τοῦ αἰθέρα, μέσα ἀπὸ τὰ νέα δεδομένα ὡς καὶ τὴν προφανῆ δυνατότητα ἐπιλογῆς τῶν ὀρων «*Φύσις/Λόγος*» καὶ «*Βιολογικὸ Σύμπαν*» ὡς πραγματικῶν φυσικῶν καταστάσεων γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἀνθρώπινο νοῦ τοῦ Homo-Sapiens καὶ τὴν νοημοσύνη τοῦ Homo-Informaticus, ὅπως ἐξελίσσεται στὴν Γῆ τοῦ παλαιοῦ Homo-Erectus.

Γιὰ τὰ πολλὰ ἄλλα θέματα σχετικὰ μὲ τοὺς ἀριθμούς, τοὺς ἀριθμοσυνδέσμους, τὶς φιλοσοφικὲς ἐξισώσεις κ.λπ. ὑπάρχουν λεπτομέρειες σὲ ἄλλα ἐκδοθέντα ἢ ὑπὸ ἐκδοσιν ἔργα τοῦ γράφοντος.

Θὰ κλείσουμε τὸ παρὸν μὲ τὴν παρουσίαν δύο ἀκόμη θεμελιωδῶν ἀριθμοσυνδέσμων ποὺ συνδέουν τὶς κύριες δύο σταθερές/ἀλφάβητα τῆς Φύσεως, μὲ τὸ πυθαγόρειο χρυσὸ μέτρο, σὲ λογαριθμικὴ σχέσι ποὺ μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῇ κατὰ πολλοὺς τρόπους μὲ τὶς σύγχρονες θεωρίες καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ἐνέργεια τοῦ «*ξερονίου*» μὲ τὸν χρυσὸ ἀριθμὸ καὶ τὸν ἀριθμὸ τοῦ Πλάτωνος, τὸν 216. Νὰ σημειωθῇ, ὅτι τόσοι τὸ ξερόνιον Μχ ὅσον καὶ ἄλλες

μάζες που παρουσιάζονται στίς έξισώσεις, έχουν προταθῆ και διερευνηθῆ και ἀπὸ ἀρκετοὺς ἄλλους ἐρευνητές, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὴν περιορισμένη καθαρὰ φυσικὴ ἐρμηνεία των, ἐνῶ στὰ κείμενα τοῦ γράφοντος ἀποκτοῦν ἐπὶ πλέον πληροφοριακὲς ἐρμηνεῖες καὶ σημασίες. Τὸ προαναφερθὲν σωματίδιο Ὕψον θεωρεῖται ὡς τὸ μαθηματικὸ μηδὲν στὸ σχεδιασμὸ τῆς Φύσεως, δηλ. ὡς φωτόνιο μηδενικῆς μάζας. Τὸ ξερόνιο Μχ εἶναι τὸ «φυσικὸ μηδέν», ἐνδιάμεσο μεταξὺ πνεύματος καὶ ὕλης καὶ «πληροφοριακὸ ἀνάφορο». Ὑπάρχει καὶ τὸ σωματίδιο «αἰθέριον», μία ἄλλη κατάστασις φωτονίου, ποὺ δὲν ἀναφέρεται στὰ παρόντα κείμενα.

V. Βιβλιογραφία

(Δὲν εἶναι κατὰ ἀλφαθητικὴ ἢ ἄλλη σειρά. Ὑπάρχει πολὺ ἐκτεταμένη σχετικὴ βιβλιογραφία, ποὺ ἀναφέρεται στὰ κύρια ἔργα τοῦ συγγραφέα).

- I. Θεωδ. Μ. Χρησιτῆ, «Χάος καὶ Πιθανολογικὴ Αἰτιότητα: Μεταξὺ Προκαθορισμοῦ καὶ Τύχης», Ἐκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1997.
- II. Γερ. Γραμματικακή, «Ἡ Κόμῃ τῆς Βερενίκης», Πανεπιστημιακὲς Ἐκδόσεις Κρήτης 1990-1996.
- III. Γ. Γραμματικακή, «Κοσμογραφήματα», Ἐκδ. Πόλις Ἀθήνα (1996-7).
- IV. Χρ. Μαροπούλου, «Τύχη καὶ Τάξη», Ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα (1995).
- V. «Nothing like a vacuum» Ἀρθρο τοῦ R. Matthews στὸ περιοδικὸ «New Scientist», σελ. 30, 25 Φεβρ. 1995, ἐκδ. Reed Business Information, London England.
- VI. A. Einstein, «On the Ether», Ἀγγλ., μετάφρ. ὑπὸ S.W. Saunders, ἐξ ἀρχικοῦ Γερμανικοῦ κειμένου τοῦ 1924. Ἀρθρο στὸ βιβλίο «The Philosophy of the Vacuum», ἐκδ. Clarendon Press Oxford 1991, καὶ ἄλλα σχετικὰ ἄρθρα στὸ ἴδιο βιβλίο.
- VII. W.M. Honing, «Nonstandard Logics and Nonstandard Metrics in Physics», ἐκδ. World Scientific Singapore etc. 1995, σελ. 180.
- VIII. «When to publish pseudo-science»: Ἀρθρο στὸ περιοδικὸ «Nature», σελ. 367 Vol. 334, 4 Αὐγούστου 1988.
- IX. Ian Stewart - Jack Cohen, «Figments of Reality», ἐκδ. Cambridge University Press, 1997.
- X. G. Bosque καὶ D. Blanco, «La matematizacion de la ciencia», ἔρευνα, ἐκδ. ἀπὸ Univ. de Valladolid, Ἰσπανία 1964.
- XI. Peter Milne, «The Physicalization of Mathematics», τίτλος κριτικῆς 4 βιβλίων στὸ περιοδικὸ τῆς Br. Soc. Philosophy of Science, Vol. 45, Μάρτιος 1994, σελ. 305.
- XII. «Anything goes» Ἀρθρο στὸ περιοδικὸ «New Scientist» τῆς 6 Ἰουνίου 1998, σελ. 30, σχετικὸ μὲ τὴν θεωρία τοῦ M. Tegmark.
- XIII. D.M. Mackay, «Information, Mechanism and Meaning», ἐκδ. The M.I.T. Press, Cambridge Mass., 1969.
- XIV. L. Szilard «Von the decrease of entropy etc.» ἄρθρον τοῦ 1929 ἀνατυπωθὲν στὸ βιβλίο «Maxwells Demon» κλπ. ἐκδ. Adam Hilger, Bristol 1990.
- XV. A.M. Findley, S.P. Mc Glynn, G.L. Findley, «The Geometry of Genetics», ἐκδ. John Willey and Sons, New York κ.λπ., 1989.
- XVI. Tom Stonier, «Information and the Internal Structure of the Universe», ἐκδ. Springer-Verlag, London κ.λπ., 1990.
- XVII. K. Devlin, «Logic and Information», ἐκδ. Cambridge University Press, 1991.
- XVIII. J.A. Wheeler, «At home in the universe», ἐκδ. American Institute of Physics Press, N.Y., 1994-1996.
- XIX. P.G. Analytis «Fine Str. Constants and Fragmentation of the Electron. The Intercosmic Relations», ἐκδ. P.G.A., Athens Greece (1972 καὶ 1990).
- XX. P.G. Analytis, «The digital philosophy and the design conditions of nature», ἐκδ. P.G.A., Athens, Greece, 1996· καὶ διάφορα ἀ δημοσίευτα ἔργα τοῦ ἴδιου.

Παν. Ἀναλυτῆς

«Ὁδηγῶ καὶ σὲ σκέπτομαι...»

«Ὁδηγῶ καὶ σὲ σκέπτομαι», τραγουδᾷ ὁ λαϊκὸς μας δάρδος. Ἐν καὶ προσωπικὰ δὲν γνωρίζω, ἂν σκέπτεται τὴν ἀγαπημένη του ἢ τὴν Πανεπιστημίον. Καθόσον, ὡς γνωστόν, πιὸ εὐκόλα τὴν σήμερον ἡμέραν σ' ἐρωτεύεται ἢ Ναστάζια Κίνσκυ, παρὰ διασχίζεις τὴν λεωφόρον Ἀμαλίας. Ὁ εὐτυχὴς ὁδηγός, ποῦ ἔχει τὴν τύχη νὰ ἀνεδαῖνῃ τὴν Συγγροῦ, μπορεῖ καὶ νὰ αἰσθάνεται ἱκανοποίηση, παρὰ τὰ ἔργα τοῦ μετρό, καθὼς βλέπει ὅτι ἡ κυκλοφορία γενικὰ τσουλάει. Μικρὲς ὑποψίες γιὰ τὴν περαιτέρω πορεία τῆς μέρας του τὸν καταλαμβάνουν ἐκεῖ στὸ ὕψος τῆς ὁδοῦ Νέγρη, ὅταν ἀτενίσῃ τὴν οὐρὰ τῶν αὐτοκινήτων ποῦ ἀκίνητῃ μακαρίζω. Ἀναδοσθῇνουν μὲ τὴν συνήθη συχρότητα τὰ φανάρια, πράσινο-κίτρινο-κόκκινο, ἀλλὰ κανένα δὲν ἐνδιαφέρει, ἀφοῦ τίποτε δὲν κινεῖται. Ἡ, μᾶλλον, κάτι κινεῖται μὲ σταθερὰ ἀργοὺς ρυθμοὺς ποῦ εἶναι σχεδὸν ἀνεπαίσθητοι. Στὴν ἀρχὴ ὁ ὁδηγός μας μὲ τὴν στωικότητα τοῦ Ἀθανασίου Διάκου ὀλίγον πρὸ τοῦ μαρτυρίου ἀνάθει σσιγάρο καὶ ἀφήνει τὴν σκέψη του νὰ περιπλανηθῇ σ' εὐχάριστα πράγματα ὅπως λ.χ. στὴν ἐφορία, τοὺς ἠῤῥημένους λογαριασμοὺς τῶν παροχῶν καὶ τὴν αὐξηση, ποῦ γιὰ φέτος δὲν προβλέπεται. Καὶ ἡ κυκλοφορία συνεχίζεται μὲ τοὺς γρήγορους ρυθμοὺς ἐτοιμόγεννης χελώνας.

Τὴν ἡρεμία τοῦ τοπίου τώρα διακόπτουν τὰ ὁμαδικὰ κλάξον τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν μιὰ μελωδική ἀρμονία, ἐνῶ ταυτόχρονα τά... Γαλλικὰ δίνουν καὶ παίρνουν. Παράθυρα ἀνοίγονται καὶ ἀρχίζουν οἱ δημόσιες σχέσεις στὸ ὕψος τοῦ Φελληνικοῦ νεο-ρεαλισμοῦ: «Ποιὸς ποῦ (μπίπ) ἔχει κλείσει πάλι τὸν δρόμο»; ἢ «Μᾶς ἔχουν γα (μπίπ) αὐτὲς τίς μέρες». Τελικὰ, μὲ τὰ νεῦρα τσατάλια, κι ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα, ὁ ὁδηγός μας ἀτενίζει πανευτυχὴς τὴν ἀρχὴ τῆς Ἀμαλίας, ἡ ὁποία παρὰ τὸ πηξιμάτακι τῆς «τραδάει». «Ὡραῖα», σκέπτεται, ὁ ἄνθρωπος. «Ἡ Συγγροῦ ἦταν τὸ πρόβλημα. Βοῦρ τώρα γιὰ τὴν δουλειά μας». Καὶ προχωρεῖ. Ὅμως στὸ ὕψος τῆς μεσαιᾶς λωρίδος τῆς λεωφόρου Βασιλέως Κωνσταντίνου τὸν ἀναμένει μιὰ εὐχάριστη ἐκπληξη: Δυὸ γερανοὶ τῆς τροχαίας καὶ τρία περιπολικά ἔχουν κλείσει τὴν διέλευση τῶν ὁχημάτων καὶ τὰ στέλνουν νὰ θαυμάσουν τὸν «Δισκοδόλο» καὶ τὸ Παναθηναϊκὸ Στάδιο. Μὲ μόλις συγκρατημένη τὴν ψυχραιμία του ὁ ὁδηγός, ποῦ εἶναι ἐτοιμος νὰ ἐκραγῇ σὰν τὴν Αἴτνα, ρωτᾷ ἐυγενέστατα τὸ ἐκεῖ ὑπάρχον ἀστυνομικὸ ὄργανο, τί ἐπὶ τέλους συμβαίνει. Γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀπάντησιν πὼς αὐτὴ τὴν στιγμὴ πραγματοποιιοῦν ἐκατοστὴ εἰκοστὴ ἔκτη πορεία τους οἱ ὑπάλληλοι τοῦ «Ὁργανισμοῦ γιὰ τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος». Ἐνῶ ἀπὸ μακριὰ ἀκούγονται τὰ καινοφανῆ συναισθήματα «Μ' ἀγῶνες κατακοῦμε τὰ δικαιώματά μας» καὶ τὸ ρυθμικώτατον «Δὲν θὰ περάσῃ».

Τὸ ὅτι δὲν θὰ περάσῃ πρὸς τὴν Πανεπιστημίον ὁ ὁδηγός μας εἶναι κατὰ παραπάνω ἀπὸ βέβαιο. Ὅσο γιὰ τὸ δικαίωμά του νὰ φτάσῃ στὴν Ὁμόνοια, σίγουρα ἀπαιτεῖ πολὺν ἀγῶνα. Τελικὰ, ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος πιὸ εὐκόλα πηγαίνει στὸ φεγγάρι παρὰ ἀπὸ τὸ Κουνκάκι στὴν Ὁμόνοια. Ἐκτὸς πιά κι ἂν πάῃ μέσφ Λαμίας. Τελικὰ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος πάῃ στὴν δουλειά του μὲ χίλιους κόπους καὶ ἐπὶ τέλους γυρίσῃ σπίτι του, βάζει τὴν τηλεόραση νὰ δῇ εἰδήσεις. Καὶ τί βλέπει καὶ φτάνει στὰ ὅρια τοῦ ἐγκεφαλικοῦ; Εἴκοσι ἀξέχριστους (γιὰ νὰ μὴ χάνουμε καὶ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐπανάστασιν) μὲ μιὰ ντουνοῦκα νὰ ἔχουν κλείσει τὴν Πανεπιστημίον διαμαρτυρόμενοι γιὰ τὴν καταπίεση καὶ ἐνάντια στὴν ἐντατικοποίηση τῆς δουλειᾶς, ποῦ μεθοδεύουν τὰ ξένα μονοπώλια καὶ τὰ ντόπια τσιράκια τους τῆς ὀλιγαρχίας, ποῦ ξεξονιμίζουν τοὺς ἐργαζόμενους. Ὅχι! Δὲν γνωρίζω ἂν ὁ ὁδηγός μας ἔκαψε τ' ἀμάξι του. Ἀλλὰ ποῦ θὰ πάῃ; Κάποτε θὰ γίνη καὶ αὐτό.

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ «ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ», ΤΟ «ΕΚΑΤΟΜΠΕΔΟΝ» ΚΑΙ Ο «ΙΕΡΟΣ ΠΟΥΣ»

Οί Γάλλοι τὸ «ἀντέγραψαν» ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη;

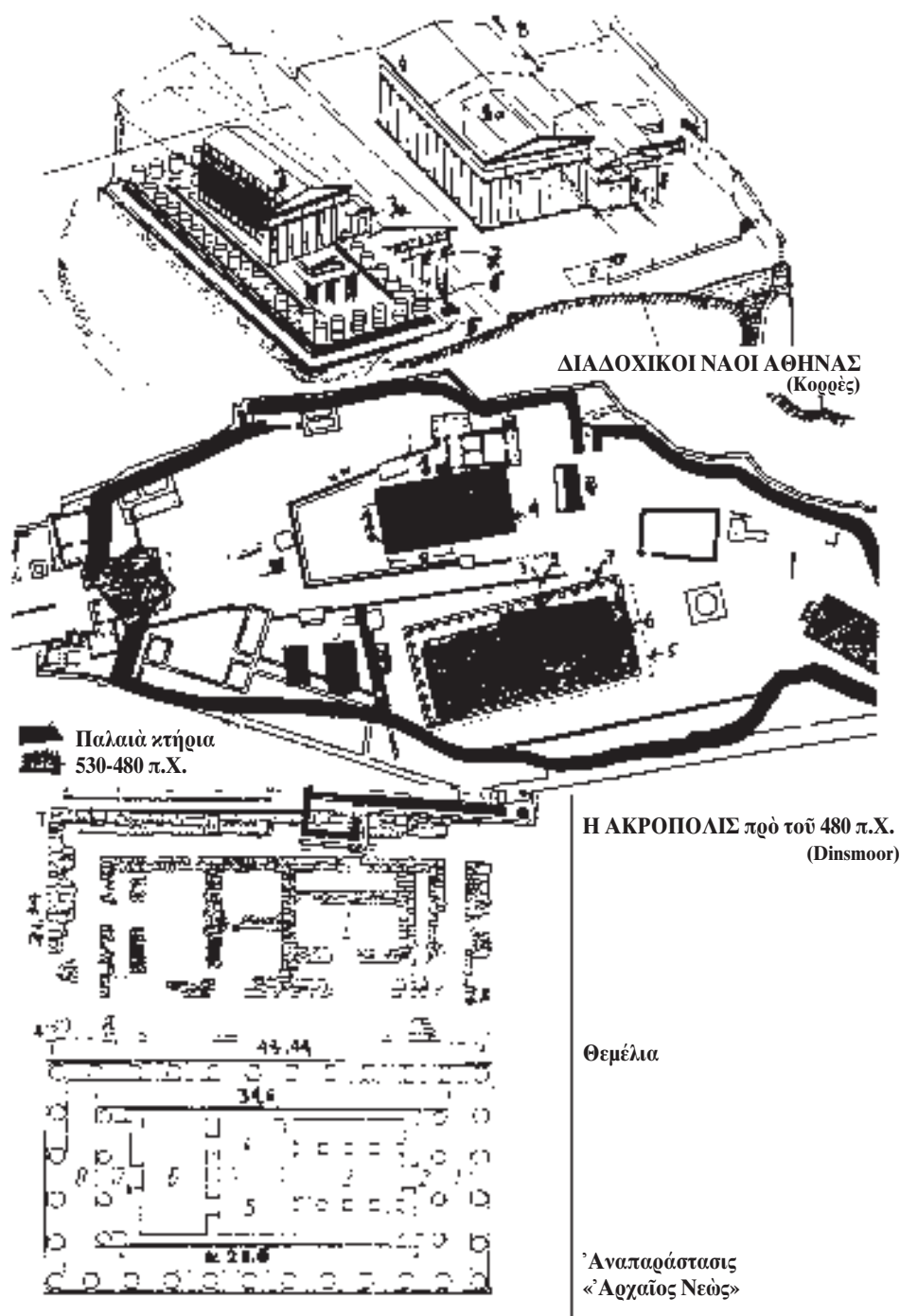
“Ολοι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ (ὅπως σήμερα στὸ Ἀγγλοσαξωνικὸ σύστημα) χρησιμοποιοῦσαν ἀνθρωποκεντρικὲς μονάδες μετρήσεως μηκῶν (δάκτυλος, παλάμη, σπιθαμή, πούς, πήχυς, βῆμα, ὄργυια). Εἰδικὰ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μέτρα (Dörpfeld, «Λεξικὸ Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης» Σταματάκου) ἰσοῦται μὲ $\Delta=1.93$ ἐκ., $\Pi=4\Delta=7,7$, $\Sigma=12\Delta \approx 23$, $\text{Ποῦς}=16\Delta = 30.83$ ἐκ., $\text{πήχυς} \approx 4.6$, $B=77$ καὶ $O=6\Pi=1,85\mu$. (Ι. Δάκογλου, «Τὸ ἑκατόμπεδον...», «Δαυλός», τ. 120/1991).” Ἀν λάβουμε ἀνθρωπομετρικὰ στοιχεῖα σὲ ἄτομο ὕψους 1.85μ., θὰ ταυτίζονται μὲ τὰ ἀντίστοιχα τῶν ἀνωτέρω μέτρων, **πλὴν** τοῦ ποδός. Πράγματι ὁ $\Pi=30.84$ ἐκ. εἶναι πολὺ μεγαλύτερος τοῦ φυσιολογικοῦ ποδιοῦ. Τότε ὁ πούς τί ἀντιπροσωπεύει;

ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΗΚΟΥΣ ΤΟΥ: Ὑπάρχουν πλὴν τοῦ ἄνω ποδός καὶ ἄλλοι ἑλληνικοὶ πόδες ὅπως ὁ Δωρικὸς $\approx 32,7$ ἐκ. (Dinsmoor), ὁ Ἴωνικὸς κ.ἄ. Ἔχουν βρεθῇ χαράξεις ποδῶν σὲ τοίχους καὶ δάπεδα ναῶν. Ἄλλοι ἀρχαῖοι λαοὶ χρησιμοποιοῦσαν πόδας ἀπὸ 27 ἕως 35 ἐκ. Ἐπομένως θὰ εἶχε μῆκος περίπου 30 ἐκ. Πόσο ἀκριβῶς; Ἐπειδὴ ὁ πούς εἶχε μικρὸ μέγεθος, γιὰ νὰ ἔχουν μεγαλύτερη ἀκρίβεια χρησιμοποιοῦσαν ὡς σταθερὰ τὸ ἑκατονταπλάσιο ($\approx 30\mu$.), τὸ **ἑκατόμπεδον** (;) ἢ **πλέθρον** <πέλεθρον<πίμπλημι = πλήρες (μέτρον). Ὁ Hooker στὴν «Εἰσαγωγή στὴ Γραμμικὴ Β» (σ. 97) διαβάζει σὲ πλήλινη πινακίδα τῆς Πύλου τὴν λέξη re-re-go-ta III (= πελέθορα 3). Τί μονάδα εἶναι τὸ πλέθρον ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὰ δάθη 4.000 ἐτῶν;

”Ἀς συνεχίσουμε μὲ ὑπολογισμούς. Τὰ 6 πλέθρα = 1 στάδιον, 10 στάδια = $6 \times 10 \times 30 \approx 1800\mu$. = 1.853,2μ. = 1 ναυτικὸ μίλιον (6080 feet x 0,3048), ποῦ θεωρεῖται τὸ μῆκος τοῦ πρώτου λεπτοῦ τῆς μοίρας τῶν κύκλων τῆς Γῆς. Πράγματι $\delta\text{ρίσκοντας τὸν μέσο ὄρο τῶν γηίνων περιμέτρων } (40.009.300 + 40.076.800) : 2 = 40.044.100\mu$. 1ο στάδιο καὶ διαιρῶντας τον μὲ τὸ $360^\circ \times 60'$, δρίσκουμε 1.853,90μ. ≈ 1 μίλι = 10 στάδια.

”Ἀν σύμφωνα μὲ τὶς πρόσφατες δορυφορικὲς μετρήσεις οἱ διαστάσεις τῆς Γῆς εἶναι μεγαλύτερες, ὁ μέσος ὄρος θὰ πλησιάξῃ τὸν ἀριθμὸ 40.048.600μ. Διαιρῶντας τον μὲ τὸ $360^\circ \times 60' \times 60''$, δρίσκω τὴν τιμὴ 1'' δευτέρου λεπτοῦ τῆς μοίρας = 30,9017 μ. = 1 **πλέθρον**. Ἐπομένως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες γνῶριζαν ὅτι ἡ γῆϊνη περίμετρος ἦταν κατὰ μέσον ὄρο $6 \times 60 \times 60 \times 60 = 1.296.000$ πλέθρα. Τὸ ὑπολόγισαν οἱ ἴδιοι ἢ εἶχαν γνώσεις προηγούμενων πολιτισμῶν; Καὶ γιατί χρησιμοποιοῦσαν τὸ ἑξαδικὸ σύστημα, ὅπως καὶ γιὰ τὴ μέτρηση τῶν γωνιῶν καὶ τοῦ χρόνου; Ἀγνωστο.

ΤΟ «ΕΚΑΤΟΜΠΕΔΟΝ»: Τὸ μῆκος τῶν 100 ποδῶν = 30,90... γιὰ νὰ ὑλοποιηθῇ, πρέπει νὰ εἶναι διάσταση κτηρίου ἢ ναοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἄν περιορισθοῦμε στὴν Ἀθῆνα καὶ εἰδικώτερα στὴν Ἀκρόπολη, θὰ στηριχθοῦμε σὲ σχετικὰ συγγράμματα καὶ ἐπιγραφὰς μὲ κυριώτερα: 1. Τὴν περίφημη ἐπιγραφὴ IG II² σὲ

Σχέδιο 1α.

δύο μετόπες τοῦ πρωταρχικοῦ Παρθενώνα (κτήριο Η), ποὺ ἀναφέρεται στοῦ ἑκατόμπεδον· καὶ 2. Τὸν Ἑσυχίο (λ. Ἑκατόμπεδος = «... νεὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει τῇ Παρθένῳ, κατασκευασθεὶς ὑπὸ Ἀθηναίων μείζων τοῦ ἐμπροσθέντος ὑπὸ Περσῶν ποσὶ πεντήκοντα» (κτήριο Η;).

Τί εἶναι τὸ «ἑκατόμπεδον». Εἶναι ναὸς, διάσταση, χώρος ναοῦ ἢ περιοχὴ; Πρὶν ἀπαντήσουμε, ἂς δοῦμε τί συνέβη στὴν Ἀκρόπολη. (Τὰ στοιχεῖα ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ «*The Hekatompedon on the Athenian Acropolis*» τοῦ Dinsmoor καὶ ἀπὸ τὴν διάλεξη τοῦ Μ. Κορρέ (1994), ποὺ περιελήφθη στὴν «*Αρχαιολογία τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν*».

ΚΑΙ ΟΛΙΓΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Ἀπὸ τὰ μυκηναϊκὰ χρόνια ὑπάρχουν στὴν Ἀκρόπολη κτίσματα, τεῖχος καὶ ἄγνωστης μορφῆς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς στὴ δόρεια πλευρὰ (πλησίον τοῦ Ἑρεχθείου) [Ἀρ. 1 στοῦ σχέδιο 1].

Τὸν 8ο-7ο αἰῶνα (Γεωμετρικὴ Περίοδος) ἀνανεώνεται μᾶλλον ὡς «ἐν παραστάσιν» ναὸς, πλίνθινος μὲ ξύλινους κίονες (ἄρ. 1α). Παράλληλα κτίζεται ναὸς στὰ νότια (στον γῶρο τοῦ νῦν Παρθενῶνος) (ἄρ. 2). Ὁ Κορρέ δέχεται τὴ συνύπαρξη τῶν δύο ναῶν καὶ τὴν Ἀθηνᾶ Παρθένον (Πολεμικὴ) στοῦ νότο.

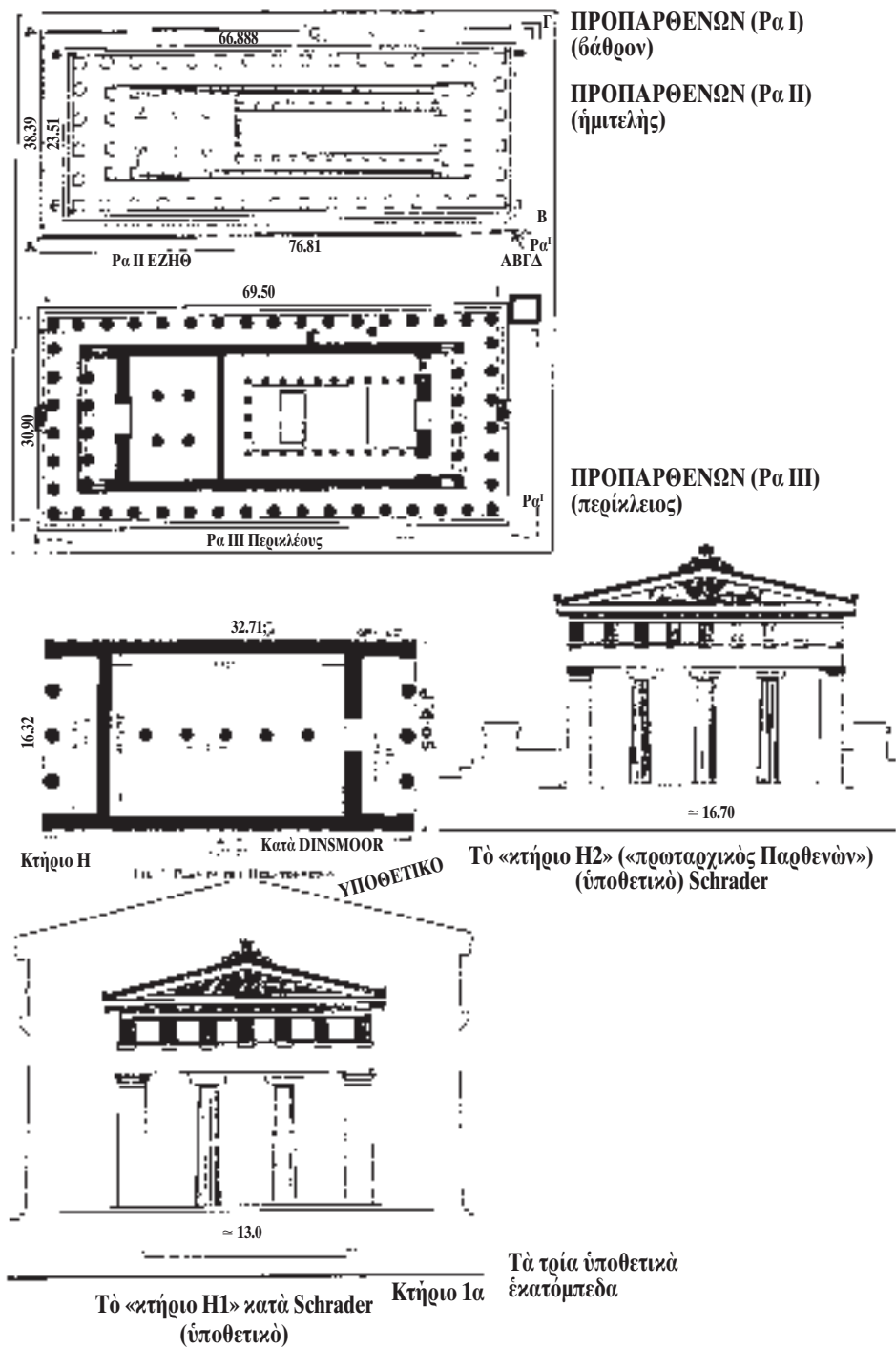
Τὸ 566 π.Χ. οἰκοδομεῖται (ἀντὶ τοῦ προηγουμένου;) τὸ περίφημο «Κτήριο» ἢ *Ur. Pathenon* (Πρωταρχικὸς) (ἄρ. 3) ἄγνωστης πλέον θέσεως καὶ μορφῆς, ἐξάστυλος περίπτερος κατὰ τοὺς Schuchardt καὶ Κορρέ, πλ. ≈ 21 μ. «ἐν παραστάσιν» κατὰ Shrader (H2) καὶ Dinsmoor («*Hekatompedon*») [Σχέδιο 2]. Μόνο μερικὰ τρίγλυφα, μετόπες καὶ κιονόκρανα ἀπέμειναν, ἐνῷ ἡ κάτοψή του καλύφθηκε ἀπὸ τὸν στερεοβάτη (βάση) τοῦ Προπαρθενῶνα.

Τὸ 525 ἐπὶ Πεισιστράτου οἰκοδομεῖται στον βορρᾶ ὁ «Ἀρχαῖος Νεὼς» (ἄρ. 4) ἀντὶ τοῦ πλίνθινου, ἐξάστυλος περίπτερος ἐκ πώρου λίθου.

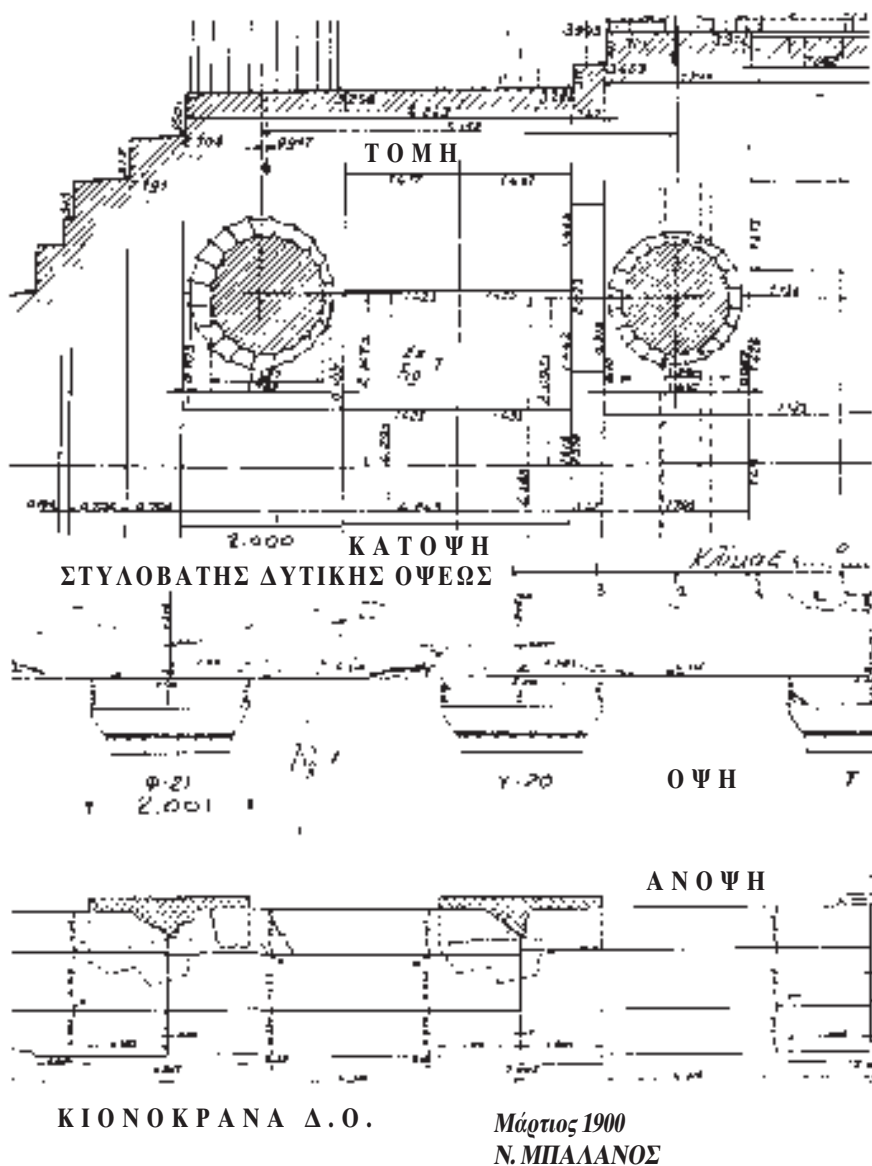
Περὶ τὸ 485 κατασκευάζεται μόνον ὁ στερεοβάτης τοῦ Προπαρθενῶνος (Pa I), οἱ δὲ ἐργασίες τοῦ ναοῦ κατὰ πάσαν πιθανότητα ἀκυροῦνται (ἄρ. 5). Ξεκινοῦν τὸ 490 μὲ ἀναθεωρημένα σχέδια (Pa II), ἀλλὰ διακόπτονται λόγω Περσικῆς ἀπειλῆς (ἄρ. 6) (βλ. σχέδιο 2).

Τὸ 480 οἱ Πέρσες καταστρέφουν στὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸ κτήριο Pa II, κτήριο Η καὶ «Ἀρχαῖον Νεών». Τὸ 477 - 432 οἰκοδομεῖται ὁ σημερινὸς Παρθενῶν (Pa III) (ἄρ. 7), ἐνῷ ἀπὸ τὸν κατεστραμμένον Ἀρχαῖον Νεὼν ἀνοικοδομεῖται μόνο τὸ δυτικὸ τμήμα του, ὁ Ὀπισθόδομος (ἄρ. 8).

ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΤΟΥ ΕΚΑΤΟΜΠΕΔΟΥ: Ἀπὸ τὸ 1807 ὁ Leake ὑπέθεσε ὅτι θραύσματα ἀνῆκαν σὲ παλαιὸ μὴ εὑρεθέντα ναὸ (Ἑκατόμπεδον). Ἑρευνητὲς ὅπως οἱ Penrose, Michaelis, Dörpfeld ἀποδέχονται μὲ δεδομένα μόνο μερικὰ δομικὰ στοιχεῖα, ὅτι δύο ναοὶ προϋπήρχαν στοὺς χώρους τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ «ἀρχαίου νεώ». Τὰ ὑπολείμματα τῆς τεράστιας Περσικῆς Καταστροφῆς ὁμαδοποιοῦνται σὲ κτήριο Α, Β, ..., Τὸ κτήριο Η συγκεντρώνει τὴν προσοχὴ λόγω τῶν περίφημων γλυπτῶν. Ὁ Schrader (Σχ. 2) ὑποστηρίζει, ὅτι εἶναι δύο κτήρια, Η1 καὶ Η2. Τὸ πρῶτο στοῦ βορρᾶ πλ. ≈ 13,0 μ. (7 τρίγλυφα = 6x1,96+0,9), τὸ δεύτερο στοῦ νότο πλ. ≈ 16,7 μ. (9 τρίγλυφα). Ὁ Schuchardt προτείνει ἓνα κτήριο Η κάτω ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα πλ. βάσεως ≈ 21,5 μ. (11 τρίγλυφα), ναὸν ἐξάστυλον περίπτερο. Ὁ Dinsmoor ναὸν «ἐν παραστάσιν» πλάτους 50 *Δωρικῶν* ποδῶν x 32,71 = 16,32 μ. (9 τρίγλυφα) καὶ μήκους 100 *Δ.Π.* = 32,71 μ. (19 τρίγλυφα). Πιθανολογεῖ δὲ καὶ παλαιότερο ναὸν ὑπὸ τὸν «Ἀρχαῖον νεών» πλ.

Σχέδιο 2α.

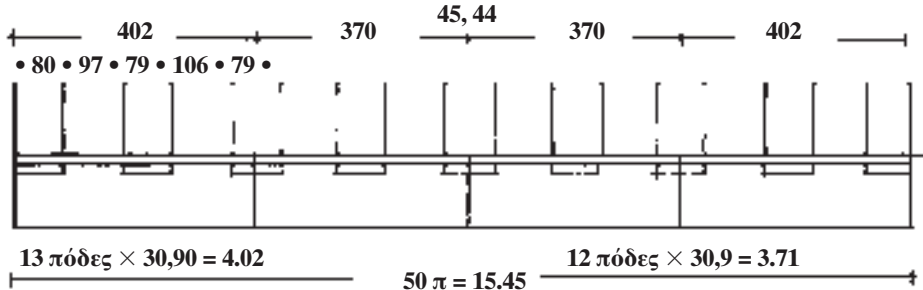

Σχέδιο 3.

50 Δ.Π. = 16,32 και μήκους $\approx 10,0\mu$. (Οί μετρήσεις από τὸ Σχ. σελ. 2 ὑπὸ κλίμακα ἴσως χρυσὸ ὀρθογώνιο). Ἐφ' ὅσον δὲν εὐρέθησαν βάσεις ναῶν, ὑπελόγιζαν πιθανὰ μήκη διαζωμάτων μόνον ἀπὸ εὐρεθέντα τρίγλυφα καὶ μετόπες, καὶ αὐτὰ μὲ μικροδιαφορές διαστάσεων. Οὔτε λοιπὸν ὁ ἀριθμὸς τῶν τριγλύφων οὔτε ὁ συνδυασμὸς τῶν εἶναι γνωστὰ, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ καθεὶς νὰ προτείνῃ διάφορες διαστάσεις ναῶν, γιὰ νὰ

γίνονιν Ἑκατόμπεδα!

Ἄς προτείνω κι ἐγὼ δύο συνδυασμούς: α. Πλάτος διαζώματος 15,45μ. = 50π.

καὶ δ. Μῆκος 30,90 μ. = 100π=2 (0,79+1,01+0,38)+15 (0,76+1,01).

Η ΛΥΣΗ: Τί συμβαίνει λοιπόν; Ἀπὸ τοὺς 9 ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς κανεὶς δὲν ἔχει διάσταση 100 ποδῶν (ὅποιων ποδῶν), ὥστε νὰ δικαιουῖται τὸν τίτλο τοῦ Ἑκατομπέδου; Διότι οὔτε ὁ «Ἀρχαῖος νεὼς» εἶναι (28μ. ἢ 34,6), οὔτε οἱ Προπαρθενῶνες (τὸ δάθρο τοῦ ΡαΙ = 31,39 πλησιάζει σὲ τιμὴ πλέθρου, ἀλλὰ δὲν ταυτίζεται μὲ καμμία τιμὴ του).

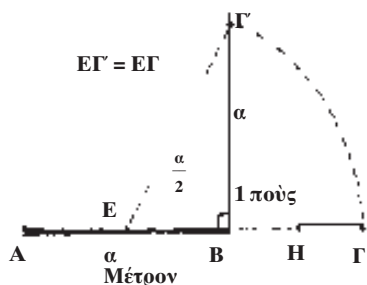
Ἀπομένει ἡ μικρὴ πλευρὰ τοῦ δάθρου τοῦ νῦν Παρθενῶνος. Ὁ Μπαλᾶνος κατὰ τὴ σωστικὴ ἐπέμβαση, τὸ 1900, μετράει στὴ δυτικὴ πλευρὰ 30,88 (τὸ ἴδιο καὶ ὁ Κορρές). Ὁ Θ. Μανιὰς μὲ τοπογραφικὰ μέσα τὸ βρῖσκει 30,89. («Τὰ ἄγνωστα μεγαλουργήματα»...). Ἡ διαφορὰ 1~2 ἐκ. ὀφείλεται σὲ πιθανὲς φθορές. Τὸ «Ἑκατόμπεδον» λοιπὸν εἶναι ἀπλῶς **διάσταση!** = 30,901 τοῦ Παρθενῶνος (Ρα ΙΙΙ) καὶ πιθανῶς τῶν παλαιῶν κατεστραμμένων ναῶν (βορείως μήκους 50π. κατὰ Ἡσύχιον καὶ νοτίως μήκους 100π.). Εἶναι τὸ Ἱερὸν Πλῆθρον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ συγχρόνως τὸ δεῦτερο λεπτό (1'') τῆς μοίρας τῶν περιμέτρων τῆς Γῆς, μία **γῆ-ινη σταθερά!**

Ἄς κάνουμε καὶ δύο συγκρίσεις: Ὁ λόγος λ=Ἱερὸς πούς: κοινὸς πούς = 0,3090:0,30838 = 1.002. (Μήπως τὸ «χίλια δύο», ποὺ λέγει ὁ λαὸς μας μέχρι σήμε-ρα, εἶναι τὸ κλειδί τῆς μετατροπῆς τοῦ Ἱεροῦ ποδὸς σὲ κοινό;). Ὁ λόγος λ=Ἱερὸς πούς: Ἱερὸς Αἰγυπτιακὸς πούς = 0.309017:0.305958=1.01! (Ἀπὸ ὕψος πυραμίδας 148.21 μ. X 12:5812 δάκτ. = 0.305958 μ.).

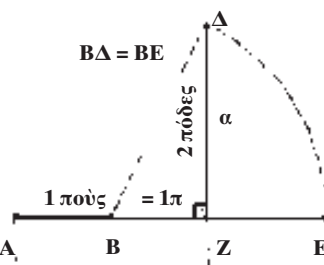
ΤΟ «ΓΑΛΛΙΚΟ ΜΕΤΡΟ» ΚΑΙ Ο «ΙΕΡΟΣ ΠΟΥΣ»: Μὰ ἐπὶ τέλους τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἱερὸς ἀριθμὸς 0.309017=1 πούς σὲ μέτρα; Εἶναι καὶ «χρυσός», ὡς παράγωγο τοῦ περίφημου ἀριθμοῦ Φ=1,618034... τῆς «χρυσῆς τομῆς» (βλ. «Δαυλόν», τ. 200/Σεπτ. 1998: «Ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ Κύκλου», Κ. Καρμιράντζου).

Καὶ λίγα μαθηματικά: Ὁ Φ. εἶναι ρίζα τῆς ἐξίσωσης τῆς «χρυσῆς τομῆς» $\Phi^2 - \Phi - 1 = 0$, δηλ. $\Phi = (1 + \sqrt{5}) : 2$, καὶ $\frac{1}{\Phi} = \Phi - 1 = 0.6180...$ Ἄν ὁ ἀπόλυτος ἀριθ- μὸς $\Pi = \frac{1}{2\Phi} = 0.309017...$, τότε ὁ σχετικὸς ἀριθμὸς 0.309017 μέτρα δηλώνει ὅτι, ἂν λάβουμε ὡς μονάδα ἓνα «γαλλικὸ» μέτρο (M=1), τὸ $\frac{1}{2\Phi}$ αὐτοῦ εἶναι ὁ ἱερὸς πούς $\Pi = \frac{M}{2\Phi}$ (καὶ τὸ ἀντίστροφο).

Οἱ κατασκευὲς εἶναι οἱ ἐξῆς:

Σχ. 1. "Αν $AB=1\mu$, τότε $BH=HG=1\text{ πούς}$
Μυκηναϊκός ναός

Σχ. 2. "Αν $AB=1\text{ πούς}$, τότε τεθλασμένη $AB\Delta = AE = 1\mu$.

Ἀπὸ τὸ ἐκατόμπεδον λοιπὸν στὸ μέτρον < μέδομαι, σχεδιάζω νά... = μέτρημα, μονάς μετρήσεων, ρυθμὸς ὁμίλιας καὶ μουσικῆς, ἀναλογία, ὄριον, κανὼν ζωῆς, ἰδανικὸν κ.ἄ. Ἡ μήπως ἀπὸ τὸ μέτρον στὸν πόδα; Γιατὶ ἂν ὁ πούς εἶναι γήινη σταθερά, μήπως τὸ μέτρον εἶναι κοσμική; Καὶ τότε ποιοὶ «γαλλικὸ» μέτρο δοῦντο οἱ Γάλλοι;

ΚΑΙ ΛΙΓΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Ἡ Γαλλικὴ Ἐθνουσνέλευση τὸ 1790 συγκρότησε ἐπιτροπὴ (με δάση τὴν ἰδέα τοῦ Mouton, 1670) ἐκ πέντε σοφῶν, ἡ ὁποία ἐξέλεξε ὡς μονάδα μετρήσεως μήκους τὸ 1:40.000.000 τοῦ γήινου μεσημβρινοῦ. (Γιατί:). Ἡ μέτρησης ἄρχισε τὸ 1791 καὶ περατώθηκε τὸ 1808 ἀπὸ τοὺς μηχανικοὺς Arago καὶ Biot με μονάδα τὴν γαλλικὴ ὀργυιὰ ($\approx 2\mu$). Μέτρησαν λοιπὸν τὴν ἀπόσταση Βαρκελώνης - Δουνκέρκης καὶ δοῦντο ὅτι τὸ μέτρο εἶναι ἴσο με 0.513074 τῆς ὀργυιᾶς. Ἐτσι κατασκευάστηκε τὸ πρότυπο μέτρο. Ὁ Bessel ἀργότερα ἀπέδειξε ὅτι ἡ μέτρηση τοῦ μεσημβρινοῦ δὲν ἦταν ἀκριβής, τὴν διώρθωσε σὲ 40.003,400 (τὸ 1940 μετρήθηκε 40.009.900). Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἀυξήθηκε κατὰ 0.25 mm ἀλλὰ ἀποφασίσθηκε νὰ παραμείνῃ ὡς πρότυπο τὸ φυλασσόμενο στὴν πόλη Sevres.

ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ: Ἐτσι ὁμως ἐγίναν τὰ πράγματα; Πῶς μπόρεσε τὸ συνεργεῖο δύο μηχανικῶν νὰ μετρήσῃ σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ ἓνα μῆκος 1.100 χιλιομέτρων με πρότυπο μία ὀργυιὰ με τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς (1791), νὰ περάσῃ τὰ Πυρηναιῖα, τὰ Κεντρικὰ Ὅρη, νὰ διασχίσῃ πόλεις ὅπως τὸ Παρίσι (ἔπρεπε νὰ μὴ παρεκκλίνουν κατ' ἐλάχιστον ἀπὸ τὴν πορεία πρὸς τὸν βορρᾶ), ὡς ἐπίσης νὰ μετρηθῇ με ἀκρίβεια δεύτερου λεπτοῦ τῆς μοίρας τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τῶν δύο ἀκραίων πόλεων καὶ νὰ δοθεῖ γραφικὰ τὸ κλάσμα τῆς ὀργυιᾶς;

Μήπως δὲν ἐχρειάζετο παρὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν Παρθενῶνα, νὰ δοῦν τὸ μέσο Β τοῦ στυλοδάτου ΑΓ τῆς Δ ὅψεως (Σχ. 2). (Εἶναι ὁ ἀρμός τοῦ πιὸ κάτω σκαλιοῦ), νὰ προεκτείνουν τὴν μακρὰ πλευρὰ ΓΖ καὶ νὰ πάρουν ΓΔ=ΑΓ; Γιατὶ τότε τὴν τεθλασμένη γραμμὴ ΑΒΔ, θὰ τὴν εὑρίσκαν 50.000 μ . ἀκριβῶς. Παίρνοντας τὸ πεντηκοστὸ τῆς, θὰ κατασκεύαζαν τὸ «γαλλικὸ» μέτρο ἀνέξοδα καὶ σίγουρα χωρὶς λάθη. Κι ἂν δὲν εἶχαν διάθεση νὰ μπλέξουν με σπάγγους καὶ διαιρέσεις, ὁ καλὸς ὁ Παρθενὼν θὰ τοὺς χάριζε τὸ διμέτρο ἔτοιμο ἢ ψηλὰ στὰ μεσαῖα δυτικὰ κιονόκρανα, ἢ πιὸ εὐκόλα στὸν στυλοδάτη του (πλάτους 2.000 μ ., ἀπὸ τὰ σχέδια τοῦ Μπαλάνου).

Τώρα καταλαβαίνουμε, γιατί τὸ «γαλλικὸ» μέτρο δὲν διωρθώθηκε, ἂν καὶ ἀπέτυχε νὰ εἶναι τὸ 1:40 ἑκατομυριοστὸ τῆς περιμέτρου τῆς Γῆς. Τὸ «Κοσμικὸν Μέτρον» εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶναι καὶ φυλάσσεται καλὰ στὶς Sevres.

Κ. Καρμιράντζος
Ἀρχιτέκτων

‘Ο ὀργανωτῆς-θεὸς τῆς Ρώμης ‘Ιανὸς ἦταν ῥῆλλον ἐποικὸς

ΣΥΝΤΡΙΠΤΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ κ.ά.

Οἱ σοβαρότερες Ἑλληνικὲς ἐγκυκλοπαίδειες, ἐνδεικτικῶς ἡ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ» Δρανδάκη καὶ τὸ «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἡλίου» τοῦ Ἱ. Πασσᾶ, στὴν λέξιν «Ἰανὸς» διαλαμβάνουν ἀντιστοιχῶς: ἡ πρώτη, τόμος IB', σελ. 784: «Ἰανὸς (Μυθολ.). Ἀρχαιότατος ἐπιχώριος θεὸς τῆς Ἰταλίας εἰς οὐδεμίαν ἀρχαίαν θρησκείαν ἀνευρισκόμενος. Εἰς τὴν Ρώμην ἡ θρησκεία του ἐλέγετο ὅτι εἶχεν εἰσαχθῆ ὑπὸ τοῦ Ρωμύλου...» ἡ δευτέρα, τόμος 9, σελ. 755: «Ἰανὸς (Μυθολ.). Αὐτόχθων πανάρχαιος θεὸς τῆς Ἰταλίας διπρόσωπος ἀντίστοιχος, τοῦ ὁποῖου δὲν ἀπαντᾷ εἰς καμμίαν τῶν ἄλλων μυθολογιῶν...».

Τὰ αὐτὰ ἢ ἀνάλογα, πού γράφουν οἱ λοιπὲς ἑλληνικὲς καὶ ἀλλοδαπὲς ἐγκυκλοπαίδειες ὡς ἡ La rousse, ἡ Colliers, ἡ Brittanica, ἡ Americana κ.λπ., δὲν εὐσταθοῦν. Ὁ Ἰανὸς ὑπῆρξε ῥῆλλον, καταγόμενος ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου, ὅπως θὰ ἀποδειχθῇ εἰς τὴν παροῦσαν ἐρευναν.

Ἀπὸ τὴν Περγαίδια μέσῳ Ἀθηνῶν στὴ Ρώμῃ

Ὁ Πλούταρχος στὰ «Ἡθικά» του, βιβλίον «Αἴτια Ρωμαϊκά» (ἔκδ. Loeb, σ. 30) ἐρωτᾷ: «Διὰ τὸν Ἰανὸν νομίζουσιν ὅτι κατέστη διπρόσωπος καὶ τὸν ζωγραφίζουσιν καὶ πλάττουσιν (σμιλεύουσιν γλυπτά του)» καὶ συνεχίζει: «Διότι κατὰ τὸ μὲν γένος ἦτο ῥῆλλον ἐκ Περγαίδιας, ὡς λέγουσιν οἱ ἱστορικοί, ἀφοῦ δὲ διέδῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν στοὺς ἐκεῖ θαλάσσιους μετέδωκε καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δίαιταν (συνθηθείας) ἢ μᾶλλον διότι τοὺς περὶ τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦντας πού ἀγρία φυτὰ καὶ ἄνομα ἔθιμα ἐχρησιμοποιοῦν, μετέδωκε καὶ μετεκόσμησε εἰς ἄλλο σχῆμα δῖον, ἀφοῦ τοὺς ἔπεισε νὰ γεωργοῦν καὶ πολιτεύονται».

Αὐτόθι εἰς σελίδα 70 προσθέτει: «Διὰ τὸ ἀρχαῖον νόμισμα στὴν μία πλευρὰ του εἶχε τὴν διπρόσωπῃ εἰκόνα τοῦ Ἰανοῦ, στὴν ἄλλῃ πρὸς τὴν πλοῖον ἢ πλώρη: ποῖον τῶν δύο, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν, πρὸς τὴν τοῦ Κρόνου διὰ πλοῖον διαπεράσαντος εἰς Ἰταλίαν; Ἡ τοῦτο εἶναι πού πολλοὶ λέγουσιν καὶ διότι ὁ Ἰανὸς καὶ Εὐάνδρος καὶ ὁ Αἰνείας ἐκ τῆς θαλάσσης ἀφίχθησαν... ὁ μὲν Ἰανὸς ἐγκατέστησεν καλὴν διακονήσασιν εἰς αὐτοὺς ἐξημερώσας τὸν δῖον... σύμβολον ἔσχε τοῦ μὲν νομοθέτου τὸ δῖμορφον ὡς ἐλέχθη διὰ τὴν μεταβολὴν»...

Ἐκ τῶν ἄνω ἀποσπασμάτων προβάλλεται ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἰανοῦ ἐκ Περγαίδιας, ἢ τοῦ τῆς περιβαλλούσης τὸν Ὀλύμπου περιοχῆς. Ὁ Ἰανὸς διεπεραιώθη διὰ πλοῖον εἰς Ἰταλίαν, ὡς ἔπραξαν ἀργότερον οἱ Εὐάνδρος (Ἀρκὰς υἱὸς τῆς Νικοστράτης καλουμένης καὶ Καρμέντας τῆς μάντιδος, ἀποικιστῆς Ρώμης) περὶ αὐτῶν διαλαμβάνει τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν σύγγραμμά μου «Αἰώνιες Ρίζες: – Ἑλλήνων Πνεῦμα καὶ Τέχνη», πού θὰ κυκλοφορήσῃ λίαν προσεχῶς) καὶ Αἰνείας, καταρριπτομένου τοῦ αὐθαιρέτου καὶ ψευδοῦς, ὅτι δῆθεν ἦτο «ἐπιχώριος» ἢ «αὐτόχθων» θεὸς τῆς Ἰταλίας. Σύμφωνα μὲ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς, ἦτο «ἐπηλύς», ῥῆλλον ἐκ Περγαίδιας προερχόμενος. Μέγας ἀνὴρ, γενάρχης, διδάσκαλος τῆς γεωργίας, ἐξημερωτῆς καὶ νομοθέτης τῆς Ἰταλίας, θεοποιηθεὶς.

Ὁ Ἰανὸς - Ἰάων ὑπῆρξε νομοθέτης τῆς Ἰταλίας - Ρώμης, μετήλλαξε καὶ ἐξημέρωσε τὸν δῖον τῶν «θαλάσσιων τῆς Ἰταλίας» ἐκ τῆς χρήσεως ἀγρίων φυτῶν στὴν γεωργίαν καὶ τὴν καλλιέργειαν στρέψας καὶ διδάξας αὐτοὺς νὰ πολιτεύονται. Στὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα ὡς Ἰων ἔδωκε τὸ πρῶτον Ἀθηναῖκον πολίτευμα, ἐπηλύς ὢν καὶ εἰς Ἀθήνας ἐκ Περγαίδιας. Στὴν Ἀνατολικὴν ὡς Ἰων ἐπηλύς κατέστη γενάρχης τῆς Ἰωνίας. Τὸ γεγονός τοῦτο δείκνυται διὰ

Ἀργυρᾷ τετράδραγμα
τῶν Τενεδίων (Νομισμα-
τικοῦ Μουσείου τῶν
Ἀθηνῶν). Στὴν μίαν
ὄψιν φέρουν δικέφαλον
Ἰανὸν μὲ τὴν πρὸς Ἀνα-
τολὴν (Ἰωνίαν) ὁρῶσα
κεφαλὴ νεαροῦ, τὴν πρὸς
Δύσιν (Ἰταλίαν) γέρο-
ντος γενειοφόρου.
Ἀμφότερα ἀρίστης τέ-
χνης καὶ ἐξαιρετόν ὡραι-
ότητος ὁ Ἰανὸς-Ἴων.

πολλῶν Ρωμαϊκῶν νομισμάτων (ἀλλὰ καὶ ἑλληνικῶν πόλεων), φερόντων στὴν μίαν ὄψιν τὸν Ἰανὸν δίμορφον, γενάρχη των, θεοποιηθέντα διὰ τοὺς ρηθέντας λόγους, στὴν ἄλλη ἄλλοτε πρῦμνας, ἄλλοτε πῶρας τοῦ πλοίου, πὺν ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸν διεπεραιώσεν εἰς Ἰταλίαν, ὡς συνέβη καὶ μὲ τοὺς Εὐάνδρον Ἀρκάδα καὶ Αἰνείαν ἐκ Τροίας ἀργότερον, διαπεραιωθέντας εἰς αὐτήν.

Ὁ Πλούταρχος στὸν «Βίον Νουμᾶ», σελ. 60, διαλαμβάνει: «Ἐξάλλον πρῶτος (μὴν ὀνομάσθη) Ἰανουάριος ἀπὸ τοῦ Ἰανοῦ. Νομίζω δέ, ὅτι τὸν Μάρτιον ὁ Νουμᾶς πὺν ἦτο ἐπώνυμος τοῦ Ἀρεως ἀπὸ τὴν πρώτη θέσι τὸν μετέθεσε, ἐπιθυμῶν νὰ προτιμᾶται ἐν παντὶ ἡ πολιτικὴ τῆς πολεμικῆς δυνάμεως. Διότι ὁ Ἰανὸς εἴτε δαίμων ὑπῆρξε, εἴτε βασιλεὺς ἐκ τῶν παναρχαίων, λέγεται, ὅτι ἦτο πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς μεταβαλὼν τὸν τρόπον τοῦ ζῆν ἀπὸ ἄγριον καὶ θηριώδη. Διὰ τοῦτο τὸν σμιλεύουν διπρόσωπον, ὡς προσδῶσαντα ἄλλην μορφήν καὶ διάθεσιν στὸν βίον. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ ναὸς του στὴ Ρώμῃ δίθυρος καὶ ὀνομάζεται Πύλη πολέμων. Διότι νομίζεται, ὅτι ἀνοίγει μὲν, ὅταν εἶναι πόλεμος καὶ κλείνει, ὅταν γίνεται εἰρήνη»...

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι ὁ Ἰανὸς ὡς θεὸς ἢ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἦτο ὁ ἀρχαιότατος ἐκπολιτιστής. Ὁ μέγας νομοθέτης τῆς Ρώμης Νουμᾶς τὸν μῆνα Ἰανουάριον, πὺν ἦτο ἐπώνυμος τοῦ Ἰανοῦ, μετέθεσε στὴν πρώτη θέσι καὶ ἔθεσε δευτέρον τὸν Μάρτιον ἐπώνυμον τοῦ Ἀρεως (Mars λατινιστί). Ἔτσι συνάγεται ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ Ἰανὸς ἦτο προγενέστερος τοῦ Νουμᾶ. Ἀρα ὁ Ἰανὸς εἶναι ἡ ἀρχή, ὁ γενάρχης τῆς Ἰταλίας - Ρώμης. Σημειωτέον ὅτι ὁ Ἰανὸς ταυτίζεται μὲ τὴν Εἰρήνην ἀντιδιαστελλόμενος πρὸς τὸν Ἀρη.

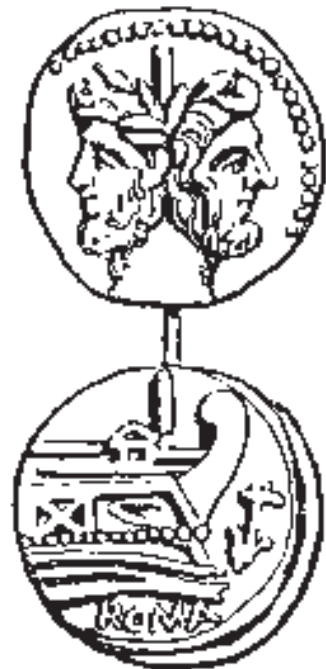
Σχέσεις τῶν γεναρχῶν Ἑλλάδος (Ἰωνος) - Ἰταλίας (Ἰανοῦ)

Ὁ Ἀθήναιος στοὺς «Δειπνοσοφιστάς» τ. VII, σ. 208 διαλαμβάνει: «Ἐπειδὴ τὸ θέμα μας εἶναι (περὶ μύρων καὶ στεφάνων) “θὰ συνεισφέρω σὲ σὰς κάποιο μέλος στὸν ἔρωτα” κατὰ τὸν Κυθήριον ποιητὴν (ἐννοεῖ Φιλόξενον), ὅτι ὁ Ἰανὸς ὁ θεὸς μας, πὺν τὸν προσαγορεύομε

καὶ πατέρα, πρῶτος εὗρε (ἐφεῦρε) τὸ στεφάνι». Καὶ συνεχίζει ὁ Ἀθήναιος: «Καὶ τὸ ἐξῆς ἱστορεῖ Δράκων ὁ Κερκυραῖος στὸ περὶ Λίθων γράφων τὰ ἐξῆς: “Λέγεται ὅτι ὁ Ἰανὸς εἶχε γίνει διπρόσωπος, τὸ ἐν πρόσωπον ἔχων ὀπίσω, τὸ ἄλλο ἐμπρὸς ἀπὸ αὐτὸν ὠνομάσθη καὶ ὁ Ἰανὸς ποταμὸς καὶ τὸ ὄρος Ἰανόν, διότι κατώκησε αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους. Αὐτὸς δὲ καὶ πρῶτος εὗρε στέφανον καὶ σχεδίας καὶ πλοῖα καὶ χάλκινο νόμισμα πρῶτος ἐχάραξε. Δι’ αὐτὸ καὶ στὴν Ἑλλάδα πολλὰς πόλεις καὶ στὴν Ἰταλία καὶ Σικελία χαράζουν ἐπὶ τοῦ νομίσματος πρόσωπον δικέφαλον καὶ στὴν ἄλλῃ ὅσιν ἢ σχεδία ἢ στεφάνι ἢ πλοῖον. Αὐτὸς, δὲ ἀφοῦ συνεζεύχθη τὴν ἀδελφὴν Καμήση, ἐγέννησε υἱὸν τὸν Αἴθηκα καὶ θυγατέρα τὴν Ὀλιστήνην. Κι αὐτὸς ὀρεγόμενος νὰ πραγματοποιήσῃ μεγαλύτερα πράγματα στὴν Ἰταλία διέπλευσε καὶ κατώκησε στὸ πλησίον τῆς Ρώμης κείμενον ὄρος τὸ ὀνομαζόμενον ὑπ’ αὐτοῦ Ἰανοῦκλον».

Ἀπὸ τὰ λεγόμενα τοῦ Κυθηρίου ποιητοῦ Φιλοξένου καὶ τοῦ Κερκυραίου συγγραφέως Δράκοντος (Ἀθηναῖος «Δειπνοσοφισταί») αὐτοὶ (οἱ Ἕλληνες) προσηγόρευαν τὸν θεὸ τοὺς Ἰανὸ πατέρα, ἔζησε ὁ Ἰανὸς στὴν ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι, ἔδρασε, πρωταγωνίστησε καὶ ἐκαινοτόμησε στὴν τριαδικὴ Ἑλλάδα. Σὲ πολλὰς ἑλληνικὰς πόλεις στὴν Ἑλλάδα, Ἰταλία καὶ Σικελία φέρεται πρῶτος εὐρέτης τοῦ στεφάνου, τῆς σχεδίας, τῶν πλοίων καὶ χαράκτης χαλκῶν νομισμάτων. Προκύπτει ὅτι πρωτοέδρασε στὴν κυρίως Ἑλλάδα μὲ κέντρο τὴν Ἀθήνα, καὶ ἀφοῦ συνεζεύχθη ἐκεῖ τὴν ἀδελφὴν Καμήση, ἐγέννησε υἱὸν τὸν Αἴθηκα καὶ κόρη τὴν Ὀλιστήνην, μὴ ἀρκούμενος τῆς δρᾶσέως του εἰς Ἑλλάδα, «ὀρεγόμενος μειζόνων πραγμάτων» διέπλευσε στὴν Ἰταλία, ὅπου ἐγκατέστη (κατὰ πάγιον ἔθιμον τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν) ἐπὶ ὄρους (λόφου) τῆς Ρώμης, ποὺ ὠνόμασε Ἰανοῦκλον. Προηγῆθη δρᾶσας ὡς γενάρχης Ἀθηνῶν, εἶτα Ἰωνίας καὶ ἐν συνεχείᾳ Ρωμαίων Ἰταλίας. Γι’ αὐτὸ πολλὰς πόλεις κατὰ τὴν Ἑλλάδα, Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν τὸν ἀπετύπωσαν σὲ νομίσματά τους διπρόσωπον καὶ στὴν ἄλλῃ ὅσιν τους ἔθεσαν (πλὴν ἄλλων παραστάσεων ὡς οἱ Τενέδιοι διπλοῦν πέλεκυν) στέφανον, σχεδίαν ἢ πλοῖον. Ἡ εὐρεσις ὑπ’ αὐτοῦ σχεδίας καὶ ἀποτύπωσός της σὲ νομίσματα – ἐφευρέσεις προσηγηθεῖσα τοῦ πλοίου – μαρτυρεῖ τὸ πανάρχαιον αὐτοῦ ἔργον ἐκπολιτιστοῦ, ποὺ ἐξηγάγεν τῆς βαρβαρότητας, τοῦ πρωτογονισμοῦ καὶ τῶν ἀγρίων ἔθιμων τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς εἰσηγάγε στὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν βίον. Πρὸ αὐτῶν ὁ Ἴων - Ἰανὸς στοὺς Ἀθηναίους, ὀνομασθέντας ἔξ αὐτοῦ Ἰωνας, ἔδωσαν τὸ πρῶτο τους πολίτευμα, ἔπηλυσ ὦν ἔξ Ὀλύμπου (Περραιβίας).

Διαπλεύσας τὸ Αἰγαῖον ἔξ Ἀθηνῶν διεπεραιώθη εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μετονομασθεῖσαν Ἰωνίαν. Τοῦτο μὲ τὴν σειρὰ τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τοῦ Ἴωνος - Ἰανοῦ ἐπιβεβαιοῦν τὰ νομίσματα τῆς Τενέδου, ἀπεχούσης ἐλάχιστα τῆς Ἰωνίας, φέροντα Ἰανὸν δίμορφον, τῆς πρὸς Ἀνατολὴν - Ἰωνίαν - ὀρώσης κεφαλῆς νέου ἀνδρός, τῆς πρὸς Δύσιν γέροντος γενειοφόρου.

Ρωμαϊκὸ νόμισμα φέρον στὴν μίαν ὅσιν τὸν διπρόσωπον Ἰανόν, μὲ χαρακτηριστικὴ ἑλληνικὴ κατανομή στὶς δύο μορφές, στὴν ἄλλῃ πλῶρη πλοίου μὲ ἄγκυρα πρὸ αὐτῆς καὶ ἐπιγραφήν ROMA, μὴ ἀπέχονσα τῆς περιγραφῆς τοῦ Πλουτάρχου. Ὑποσημειοῦμε τὴν διπλὴν ὅσιν τοῦ Ἰανοῦ μὲ ἑλληνικὴν κατανομήν.

Ὁ διπλοῦς πέλεκυς, Μινωϊκὸν - Μυκηναϊκὸν σύμβολον, μετασηματισθὲν εἰς δικέφαλον αἰτόν, εἶτα σήμαντρον τῶν μονῶν, σφύρα τῶν δικαστῶν, αἰώνιο σύμβολον ἐξουσίας, ἀλληγορεῖ διὰ τοῦ ἄξονός του τὴν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου κάθοδον τοῦ Ἰωνος - Ἰανοῦ εἰς Ἀθήνας, διὰ τῆς δεξιᾶς κόψεως τὸν ἐκείθεν διάπλουν του εἰς Ἀνατολὴν (ἐγκατέστη εἰς Ὀλυμπον Ἰωνίας), ἐξηγουμένων τῶν κοινῶν τοπωνυμίων μεταφερομένων ὑπὸ ἐκπολιτιστῶν, διὰ τῆς ἀριστερᾶς κόψεως τὴν εἰς Ἰταλίαν διέλευσιν, ἐγκατέστη πλησίον τῆς Ρώμης στὸν λόφον, ποῦ ὠνόμασεν Ἰανοῦκλον. Σχετικὰ γράφουν καὶ ὁ Λυδὸς στὸ *De Mensibus*, iv. 2 καὶ Μακρόβιος στὰ *Saturnalia* i. 7.21 i. 9.

Ἡ ἐγκατάστασις Ἰανοῦ εἰς Ρώμην (Ἰανίκουλον)

Ὁ Ἰανὸς ὡς ἄνω λέγεται «εἰς τὴν Ἰταλίαν διαπλεῦσαι καὶ οἰκῆσαι τὸ πλησίον Ρώμης ὅρος κείμενον τὸ ὑπ' αὐτοῦ Ἰανοῦκλον ὀνομαζόμενον». Ἐξεταστέον ποῦ ἐγκαθίστατο ὁ Ἰανὸς - Ἰάων - Ἰων. Ὁρμητήριόν του ἡ Περγαίδια, ὁ Ὀλυμπος. Κατῆλθε εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἔδωσε τὸ πρῶτον τῆς πολιτείας κατ' Ἀριστοτέλην («Ἀθηναίων Πολιτεία»). Φυσικὰ ὡς γενάρχης καὶ ἐκπολιτιστής, ὀνομάσας τοὺς Ἀθηναίους Ἰωνας, ἐγκατέστη στὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως. Διέπλευσε εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ποῦ ὠνόμασε Ἰωνίαν, μετονομασθέντος τοῦ ὅρους τῆς Μυσίας Ὀλυμπος, ὅπου προφανῶς ἐγκατέστη. Διεπεραιώθη ἀκολούθως στὴν Ἰταλία καὶ ἐγκατέστη στὸ τῆς Ρώμης ὅρος (λόφον) ποῦ ὑπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Ἰανοῦκλον. Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ Ἰανοῦκλον, ὑφίσταται σήμερον, ποία ἡ ὀνομασία του, ποῦ κεῖται; Διετηρήθη μέχρι σήμερον ὡς τὸ ὅρος τῆς Μυσίας Ὀλυμπος, ὡς ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν καὶ ὁ Ὀλυμπος τῆς Περγαίδας; Ναι ὑφίσταται σήμερον τὸ διαχρονικῶς ἱερὸν ὅρος Ἰανοῦκλον.

Εἰς τὴν «Μεγάλην Ἐγκυκλοπαίδειαν» Δρανδάκη στὸ λῆμα Ἰανίκολος ἢ Ἰανίκουλος, ἢ Ἰανίκλος ἢ Ἰόνικλος (λατ. *Janiculus mons*, ἰταλ. *Gianicolo*) τοῦτο εἶναι «εἰς τῶν ἐπὶ τὰ λόφων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχε κτισθῇ ἡ ἀρχαία Ρώμη. Κεῖται κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Τιβέρεως, παρὰ τὸ Βατικανόν, καὶ εἶναι λίαν ἐπιμήκης... Ἡ ὑψηλότερα τὸν κορυφὴ παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἔχει ὕψος 77 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ποταμοῦ... ὑπῆρχαν ἄλλα πολλά. Μεταξὺ τούτων ἦσαν ὀνομαστοὶ οἱ κῆποι τῆς Ἀγριππίνας, στὴν θέσιν ὅπου σήμερον περιῖπον εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν τῇ Βατικανῷ καὶ πρὸς νότον οἱ κῆποι τοῦ Καίσαρος. Ἀναφέρεται ἐπίσης ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε καὶ παλαιοτάτη ἐλληνικὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀντίπολις, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐτάφη ὁ ἀρχαῖος βασιλεὺς τῆς Ρώμης Νουμάς... Σήμερον, ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ λόφου δημόσιον ἄλσος, ὅπου ἔχει στηθῇ τὸ ἔφιππον ἄγαλμα τοῦ Γαριβάλδη, αἱ προτομαὶ πολλῶν Γαριβαλδινῶν... ὁ φάρος μὲ τὰ Ἰταλικά χρώματα, ποὺ οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἰταλοὶ ἐδώρησαν στὴν πόλιν τῆς Ρώμης... θεωρεῖται εἰς τῶν καλλιτέρων περιπάτων».

Ἐκ τῶν ἄνω δεικνύται, ὅτι ὁ λόφος τῆς Ρώμης, ὅπου ἐγκατέστη ὁ Ἰανὸς καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομά του, λατινικὰ *Janiculum mons* μεθερμηνευόμενον Ἰανοῦκλον ὅρος, ὑπάρχει σήμερον ἰταλιστὶ ὡς *Gianicolo*! Ὡς ὁ ὠραιότερος τῶν ἐπὶ τὰ λόφων τῆς Ρώμης ἐπελέγη ὑπὸ τοῦ Ἰανοῦ, κατέστη καὶ ἔμεινε ἱερὸς στίς διαρρευσάσας χιλιετίες μέχρι σήμερον. Ἐκεῖ ἐτάφη ὁ Νουμάς Πομπίλιος, ἔγιναν οἱ κῆποι τῶν Καίσαρος καὶ Ἀγριππίνας, ἀνηγέρθη ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τὸ Βατικανόν, ἐστήθη ἀνδριάς τοῦ νεωτέρου θεμελιωτοῦ τοῦ ἰταλικοῦ ἔθνους Γαριβάλδη. Ἀρίστη ἐπιλογὴ τῶν προγόνων μας τῶν ἱερῶν τόπων, ποῦ παραμένουν ἔσας ἱεροί. Σὲ τέσσαρες ἱεροὺς τόπους, ἤτοι δύο ὄρη καὶ δύο λόφους, ἔζησεν ὁ Ἰανὸς - Ἰάων - Ἰων: Ὀλυμπον Περγαίδας, Ὀλυμπον Μυσίας, Ἀκρόπολιν Ἀθηνῶν, Ἰανούκλον ἢ *Janiculum mons* ἢ *Gianicolo* Ρώμης.

Ἡ ταύτισις Ἰανοῦ καὶ Ἰωνος

Ἐρωτᾶται: ταυτίζονται Ἰανὸς καὶ Ἰων; Ναι, ἀναμφιδόλως ταυτίζονται ἐκ πλειάδος στοι-

χείων: 1) ἀπὸ διασωθέντα ἀρχαῖα ἑλληνικά κείμενα, συγγραφῆς πνευματικῶν ταγῶν, εὐρεθείσες ἀκέραιες ἢ σὲ ἀποσπάσματα. Σ' αὐτὲς ἀποκαλοῦν τοὺς Ἰωνας «Ἰάωνας» καὶ «Ἰάνας».

Ὁ Αἰσχύλος στὴν τραγωδία τοῦ «Πέρσαι» (ἐκδ. «Παπύρου») γράφει (στίχ. 178): «Ἰάων γῆν οἷχεται πέρσαι θέλειν» (δηλ. τὴν Γῆν τῶν Ἰαόνων σπεύδει ἐπιθυμῶν νὰ καταλάβῃ) καὶ στίχ. 564-5 «νάες πανωλέθροισιν ἐμβολαῖς, διὰ δ' Ἰαόνων χέρας...» (δηλ. τὰ πλοῖα διὰ πανωλεθρίων ἐμβολισμῶν, διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν Ἰαόνων (Ἰώνων)...) καὶ στίχ. 1025: «Ἰάων λαὸς οὐ φνυγαίμας» (δηλ. ὁ τὸν Ἰάων (Ἰώνων) μὴ φνυγόμαχος λαός). Οὕτω Ἰων, Ἰάων καὶ Ἰανός (= Ἰανος ἢ Ἰάνος, ὑπὸ διαφόρων συγγραφῶν ἢ σχολαστικῶν φιλολόγων φερόμενος) ταυτίζονται, ὄντες ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, κατ' ἀκολουθίαν καὶ Ἰων = Ἰάων = Ἰανός = Ἰων.

Ὁ Ἀριστοτέλης στὴν «Ἀθηναίων Πολιτείαν», σὲ διασωθέντα ἀποσπάσματα καὶ στὸ κυρίως διασωθὲν σῶμα, ἐπιβεδαιοῖ τοῦτο, γράφων, ὅτι εἰς Ἀθήνας (ἐκδ. «Παπύρου», σ. 38): «ἔπληλς ὁ Ἰων, συνοικήσας μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐγκαταστάς ἐν Ἀττικῇ ἔδωσε τὸ ὄνομά του εἰς τοὺς αὐτόχθονας, ἐπονομασθέντας ἔκτοτε Ἰωνας» (ἀφοῦ συνοίκησε ὁ Ἰων μ' αὐτούς, τότε γιὰ πρώτη φορὰ ἐκλήθησαν Ἰωνες) καὶ XLI, σ. 134: («πρώτη μὲν πολιτικὴ ὁργάνωσις ἀρχῆθεν ἢ τοῦ Ἰωνος καὶ ἐκείνων οἱ ὅποιοι μετ' αὐτοῦ συγκατώκησαν»), ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ διὰ τῶν συμφραζομένων ὅτι πρῶτον τῶν ἄλλων δέκα πολιτευμάτων τῶν Ἀθηνῶν ἦτο τὸ τοῦ Ἰωνος. Αὐτὰ διδάσκουν ὅτι ὁ ἐκ Περγαίδιας ὀρμώμενος ἔπληλς Ἰων ἔδωσε τὸ πρῶτον πολιτεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθησαν Ἰωνες.

Ἀναγόμεθα ὁμως καὶ σὲ κείμενα παλαιότερα ἐκείνων τῶν ἀπωτάτων Ἑλλήνων συγγραφῶν, ἰδιαίτερα στὶς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς – πελασγικὲς ἐπιγραφές, ποὺ ἀνέλυσε καὶ ἐπεξηγήσας ὁ Ἰάκωβος Θωμόπουλος στὸ ἔργο του «Πελασγικά». Στὸ κεφάλαιόν του «Ὄνόματα θεῶν καὶ Ἡρώων», σελ. 512, ὁ Ἰάκ. Θωμόπουλος γράφει: «Τίνια ἢ Τίνα = Ζεὺς – *Προβλ.* τὸ Κρητικὸν Τῆνα Βιδάταν = Ζῆνα (ἦτοι Δία) Ἰδάτην (ἦτοι Ἰδαῖον), Ἐπιγρ. Κρητικῶν ἐν Ἀθήναις, CIA II 549, καὶ TAN ὃ ἐστὶ Zān ἐπὶ Κρητικῶν νομοσμάτων, τὸ Βοιωτικὸν Δεὺς = Ζεὺς (Ἀριστοφ. Ἀχ. 91)· ὡσανύτως Δῆν = Ζῆν, Ζεὺς (Ἡρωδιαν. Ἐπιμ. 6.14). Οὐνι = Ἡρα - Θεωρῶ τὸ Ἐτρουσκικὸν ὄνομα τῆς θεᾶς Οὐνι, ἐξ οὗ τὸ διὰ τῶν Τυρρηγῶν Πελασγῶν εἰσαχθὲν λατινικὸν Juno, ὡς ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἄλβαν. *hynji* «θεότης» (*Χρ. Α.* 482, *Βασκ. Α.* 164, ἔτερος τύπος του *hienei*) καὶ ταυτόσημον πρὸς τὸ ἐπίσης Πελασγικὸν (*προβλ.* Ἡρα Πελασγίς Ἡροδ. II, 50, Ἀπολλών. *Ροδ.* Ἀργον. I, 14, Διονυσ. *Περιηγ.* 534) Ἡρα «θεά, ὥραία» – Ἀποβολὴ τοῦ h- καὶ j- εἰςὶ συνήθη Πελασγικά φθογγικά παθήματα».

Συγκλονιστικὴν ἀποκάλυψιν στή σελ. 516 ὅπου ἀναγράφει:

«Ἀνὶ ὁ τῶν Ρωμαίων θεὸς Ianus Ἰανός θεὸς τοῦ φωτός, ἀρχικῶς “Ἀπόλλων, ἥλιος” καὶ Iana “Ἄρτεμις, σελήνη” – Διὰ τὸ θέμα *προβλ.* ἄλβαν. *hane* (γεγ.) *heve* (τοσκ.) *ἀνε* “σελήνη” καὶ *ἵνε*, *ἵουαρε* «σεληνήεις σεληνόφωτος» MEA 151 *Gustav Meyer, Albanesische Studien, Wirtterbuch der Albanischen Sprache, Strassburg, 1891*) ἀρχ. ἱνδ. *candra* “σελήνη” λατιν. *candeo*, ἑλλην. *κάνδαρος* «ἄνθραξ» (ἀποβολὴ τοῦ κ-) *ζενδ.* *qani* “λάμπων”».

Ἡ ἀνωτέρω ἀποκάλυψις συνδυαζόμενη μὲ τὴν στὸ κεφάλαιόν του «Γλῶσσα Ἐτρουσκικά» σελ. 502 διαφωτίζει: «Ἀνταρ “ἀετός” ὑπὸ Τυρρηγῶν (Ἡσύχιος) *προβλ.* ἄλβαν. *αῖτ-ε*, *αῖν-ι* “ἀετός” MEA 5 *Gustav Meyer, Albanesische Studien, Wirtterbuch der Albanischen Sprache, Strassburg, 1891*)».

Στὸ Λατινοελληνικὸν Λεξικὸν τοῦ Εὐστρ. Τσακαλώτου, ἐκδ. 1889: «Juno-onis θ. Ἡρα, ἢ τοῦ Διὸς ἀδελφὴ καὶ γυνή». Ἡρα Junus-Juno Ζεὺς - Ἡρα, ὡς Junus-Iana Ἀπόλλων - Ἄρτεμις ἀντιστοιχῶς.

Ἐδῶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν παρατιθεμένων ἠλεγμένων πληροφοριῶν ἀνάγκη νὰ συσχετίσωμε τὸν διμορφον Ἰανόν, μὲ τὶς εἰς Ἀθήνας Ἑρμαϊκὲς στήλες. Φθάνομε στὴν τολμηρὴν ὑπόθεσιν

- συλλογισμόν - διόρθωσιν: ἀφοῦ οὐδαμοῦ τῆς μυθολογίας ὁ Ἑρμῆς ἀναφέρεται δικέφαλος ἢ διμορφος, γιὰ τὶς διμορφες στήλες τῶν Ἀθηναίων ἔξω τῶν οἰκίων καὶ στὰ σταυροδρόμια ὠνόμασαν Ἑρμαϊκὲς; Στὴν παγκόσμιον ἱστορία καὶ μυθολογία μόνον ὁ Ἰανὸς σὲ νομίσματα καὶ ἀγάλματα παρίσταται διμορφος καὶ οἱ ἀθηναϊκὲς Ἑρμαϊκὲς στήλες, δηλ. αὐτὲς ποὺ οἱ Ἀθηναῖοι, κληθέντες Ἴωνες, ἔστησαν. Φυσικώτερον εἶναι ἀντὶ τοῦ Ἑρμοῦ νὰ εἰκονίζουν τὸν ἐπηλυν κοινὸν γενάρχην Ἴωνα, Ἰανὸν οἱ Ἴωνες Ἀθηναῖοι, θεὸν καὶ πατέρα τῶν Ἑλλήνων, «πατέρα θεῶν τε ἀνθρώπων τε», τὸν Ἴωνι (Ἰαν ἀναγραμματιζόμενον), Ἰανόν, Ἰᾶνα, Ἰάωνα, Ἴωνα, ποὺ τοὺς ἔδωσε τὸ πρῶτον πολίτευμα καὶ ὄνομα.

Συνεπῶς διορθοῦται ἡ Ἱστορία καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν πρόκειται Ἑρμαϊκὲς στήλες, ἀλλὰ στήλες τοῦ Ὀλυμπίου - Περραιβοῦ Ἰανοῦ - Ἴωνος - Διός. Ἔτσι ἐξηγεῖται, διὰ τὴν ἐκηρύχθησαν ἱερόσυλοι οἱ «Ἑρμοκοπίδαι» Ἀλκιβιάδης καὶ σύντροφοί του, ἀκρωτηριάσαντες τὶς στήλες τοῦ φερομένου Ἑρμοῦ Ἰανοῦ - Ἴωνος.

Ἡ ταῦτις Ἰανοῦ καὶ Ἴωνος μὲ Ἰωνᾶν - Ὀάνδες - Ἴωνι

Τὰ ὀνόματα Ἴωνι, Ἰανός, Janus, Ἰάνας, Ἰάων, Ἴων συνδέονται μὲ τὰ ὀνόματα Ἰωνᾶς, Ὀάνες. Ἐξαίρετα ὑπάρχει σχέση τούτων καὶ ποία; Συνδυάζονται μὲ τὴν Ἑλληνικὴν προελεύσεως ἱστορίαν τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης» τοῦ γνωστοῦ φερομένου ὡς «μικροῦ προφήτου» Ἰωνᾶ, ποὺ ἐδανείσθη προϊστορικὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα. Τὰ διετήρησεν οὕτε μέχρι σήμερον, ἀπολεσθέντων τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων καὶ κειμένων.

Στὸ λήμμα Ἰωνᾶς τὸ λεξικὸν Δρανδάκη στὸ ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Θεολογίας Παν. Ι. Μπραταιώτη διατελέσαντος πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀναγράφει: «...ἄλλον τὸ πρόδλημα περὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ διβλίου (τοῦ μικροῦ προφήτου Ἰωνᾶ)... Κατὰ τινὰς πρόκειται περὶ ἐλευθέρας διηγήσεως μετὰ ἱστορικοῦ πυρήνος, καὶ ἄλλως πρόκειται περὶ ἀλληγορίας ἐποικοδομητικῆς (κῆτος = ἡ ἀντίθετος δύναμις, Ἰωνᾶς = ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἥτις θὰ θριαμβεύσῃ καὶ θὰ κηρυχθῇ ἐν τοῖς ἔθνεσι...».

Ταυτόσημος πρὸς τὸν κοινὸν γενάρχην Ἑλληνα Ἰανὸν - Ἴωνα - Ἰάωνα εἶναι ὁ Ἰωνᾶς τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης», τῆς ἱστορίας του ἀφελῶς ἐν αὐτῇ γραφείσης, Ἰωνᾶ τινος (ἐμφανιζομένου Ἰουδαίου), ἐξεληθόντος ἐκ θαλασσίου κήτους. Εἰς τὸν «Παλαιὰν Διαθήκην» παρίσταται ὡς μυθικὸν ἀδύνατον συμβάν, ἀφοῦ οὐδεὶς ἐπέζησεν ἐντὸς θαλασσίου κήτους, οὐδ' ἐξῆλθεν τις ποτὲ ζῶν καὶ ἀρτιμελὴς ἐκ στομάχου κήτους (φαλαίνης). Ἡ φάλαινα - κῆτος δὲν εἶναι ἀνθρωποφάγος ἐχθρά, ἀλλὰ φίλη τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀπέδειξε σειρὰ ντοκυμανταῖρ τοῦ Ὑδ Κουστῶ κ.ἄ., ὅπου ἐκινηματογραφήθησαν δύται κολυμβῶντες παραπλεύρως ἢ ὑποκάτω φαλαινῶν. Συνεπῶς ὁ Ἰανός - Ἴων - Ἰωνᾶς δὲν ἐξῆλθεν ἐκ τινος κήτου ζῶου, ἀλλὰ κήτους εἰδους πλοίου.

Συναφῶς στὸ λήμμα Λεξικοῦ Δρανδάκη Ὀάννης γράφει ὁ αἰγυπτιολόγος διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ὑπουργείου Ἑξωτερικῶν Γ. Λ. Ἀρβανιτάκης: «Ὀάννης (σημ. μου Ὀάνες). Κατὰ τὴν Χαλδαϊκὴν κοσμογονίαν, συμπληρωθείσης τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος... οἱ πρῶτοι... πληθυσμοί... ἔζων ἀθλίως... τὸ πρῶτον ἔτος ἀνεδύθη ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐκεῖ ὅπου συνορεύει πρὸς τὴν Βαβυλωνίαν, ζῶον πεπρωτισμένον μὲ λογικόν, ὀνομαζόμενον Ὀάννης. Εἶχε σῶμα ἰχθύος, ἀλλὰ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἰχθύος ὠρθοῦτο κεφαλὴ ἀνθρώπου, καθὼς καὶ πόδες ἀνθρώπων ἐξήρχοντο κάτωθεν τῆς οὐρᾶς. Εἶχε φωνὴν ἀνθρωπίνην καὶ διήρχετο τὴν ἡμέραν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς νὰ μεταλαμβάνῃ τροφῆς. Ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, τοὺς κανόνας ἰδρύσεως τῶν πόλεων καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ναῶν, τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῶν νόμων καὶ τῆς γεωμετρίας, ἐδείκνυνεν εἰς αὐτοὺς τὸν τρόπον τῆς ποροῦσας καὶ τῆς συγκομιδῆς καὶ ἐν γένει πᾶν ὅτι συντελεῖ στὸ νὰ ἀμβλύνῃ τὰς τραχύτητας τῆς ζωῆς. Ἐκτοτε οὐδὲν τι τὸ ἄξιον λόγου ἐφευρέθη. Μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὁ

᾽Οάννης ἐδυθίζετο πάλι στήν θάλασσα καί διεννυκτέρευεν ὑπὸ τὰ κύματα, διότι ἦτο ἀμφίβιος. Συνέγραψε περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ βιβλίον μέγα, τὸ ὁποῖον παρῆδωκε στοὺς ἀνθρώπους. Ταῦτα παραδίδει περὶ αὐτοῦ ὁ Βηρωσός, ἱερεὺς τοῦ ναοῦ τοῦ Βήλου ἐν Βαβυλῶνι.

Εἰς τὸ ἔργον καὶ σπάνιον λεξικὸν τοῦ Albert MacKey ἐκδοθὲν τὸ 1873, στὴ λέξιν *Oannes* ἀναγράφονται κατὰ ἀκριβῆ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ: «᾽Οάννης (-ης) ὁ παλαιότατος καθοδηγητὴς τοῦ ἀνθρώπου στὰ γράμματα, τὶς ἐπιστῆμες, τὶς τέχνες, εἰδικῶς στὴν ἀρχιτεκτονικὴν, γεωμετρίαν, βοτανικὴν καὶ γεωργίαν καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην χρῆσιμον γνῶσιν, ὑπῆρξεν ὁ ἰχθύς θεὸς ᾽Οάννης (μῦθος). Αὐτὸς ὁ παγκόσμιος διδάσκαλος, κατὰ τὸν Βηρωσὸν ἐνεφανίσθη στὸν Περσικὸ κόλπο, γειτνιάζοντα τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἂν καὶ ζῶον, ἦτο προικισμένος μὲ λογικὴν καὶ θαθεῖαν γνῶσιν. Ἡ συνήθης ἐμφάνισις τοῦ πλάσματος ἦτο τοῦ ἰχθύος, ἔχοντος ἀνθρωπίνην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος, καὶ πόδας ὑποκάτω ἀνθρώπου. Αὕτῃ ἡ προσωπικότης, συνωμίλει μετὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν συνέτρωγε μετ' αὐτῶν. Εἰς τὸ Κοινηκὸν ὑπῆρχε κολοσσιαῖο ἄγαλμα τοῦ ἰχθύος θεοῦ ᾽Οάννης».

Τὰ ἀκόλουθα ἐκ τοῦ βιβλίου Ἐνώχ (τ. II, σ. 154) «Οἱ τέκτονες ἔχουν τὴν μεγάλην των ἐορτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, μὴ γνωρίζοντες δι' αὐτῆς ἀπλῶς δηλοῦν τὸν ἰχθὺν θεὸν ᾽Οάννης, τὸν πρῶτον Ἐρμῆ, τὸν πρῶτον ἰδρυτὴ τῶν Μυστηρίων, τὸν πρῶτον ἀγγελιαφόρο στὸν ὁποῖον ἡ Ἀποκάλυψις ἐδόθη, καὶ τὸν ὁποῖον ἐξ ἀγνοίας συγχέουν μὲ τὸν διάσημο συγγραφέα τῆς Ἀποκαλύψεως...».

Κατὰ τὴν ἀποψὶν μας πέραν τῆς γραμματικῆς καὶ ἡχητικῆς ὁμοιότητος - ταυτίσεως τῶν ὀνομασιῶν Ἰάνας, Ἰων, Ἰάων, Ὀάνες (Ὀάννης) παρίσταται καὶ ὁμοιότης προέλευσης ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν Ἰωνᾶ καὶ Ὀάνες ἀφ' ἐνὸς καὶ Ἰανου καὶ Ἰωνος ἐκ τοῦ Ὀλύμπου ἀφ' ἑτέρου, εὐχέρεια κινήσεώς των διὰ θάλασσης, εὗρεσις ἢ διδασκαλίας χρήσεως τῆς σχεδίας καὶ τοῦ πλοίου, διδασχὴ τῆς γεωργίας, ἐπιβολὴ τοῦ νόμου, συγκρότησις τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, ταυτότης ἐν γένει τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῶν ἄνω μεταξὺ των μεγάλων διδασκάλων τῶν ἀνθρώπων γεωργίας, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἐφευρετῶν, εἰσηγητῶν τοῦ πολιτεύματος, εἰρηνοποιῶν. Ταῦτα ἀποκαλύπτουν τὰ ἀναφερόμενα κείμενα.

Βιβλιογραφία

᾽Αριστοτέλους, «᾽Αθηναίων Πολιτεία», ἔκδοσις «Loeb».
Πλουτάρχου, «Ἡθικά Αἴτια Ρωμαϊκά», ἔκδοσις «Loeb».
Πλουτάρχου, «Βίος Νουμᾶ», ἔκδοσις «Παπύρου»
᾽Αθηναίου, «Δειπνοσοφισταί», ἔκδοσις «Loeb».
Αἰσχύλου, «Πέρσαι», ἔκδοσις «Παπύρου».
Λυδοῦ, «*De Mensibus*».
Μακροβίου, «*Saturnalia*».
«Παλαιὰ Διαθήκη»
Θωμόπουλου Ἰακώβου, «Πελασγικά», ἔκδ. 1912.
Julius Caesar, «*De bello Gallico*», ἔκδοσις Loeb Heinemann.
«Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια», Δρανδάκη.
«Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλίου», Ἰωάννου

Πασσᾶ, ἀ' ἔκδοσις.
«Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Colliers».
«Λεξικὸν Λατινοελληνικόν», Εὐστρ.
Τσακαλώτου 1889.
«Λεξικὸν Δίτομον», Albert Mackey, ἔκδοσις 1873.
Βηρωσός ἢ Βήρωσος ἱερεὺς τοῦ Βήλου συγγραφεύς.
Gustav Meyer, *Albanesische Studien*, Wirtterbuch der Albanischen Sprache, Strassburg, 1891.
Περιοδικὸν «Δαυλός», ἀρ. τεύχους 76, σ. 4333-4336, Ἀπριλίου 1988.
Περιοδικὸν «Δαυλός», ἀρ. τεύχους 96, σ. 5487-5496, Δεκεμβρίου 1989.
Γεωργανᾶ Κωνσταντίνου, «*Ρίζες Ἐλευθερίας – 2500 πνευματικοὶ δημιουργοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος*», ἔκδοσις «Δαυλός», 1994.
Γεωργανᾶ Κωνσταντίνου, «*Αἰώνιες Ρίζες – Ἑλλήνων Πνεῦμα καὶ Τέχνη*», [ὑπὸ ἔκδοσιν].

Κωνσταντῖνος Γεωργανᾶς

Ἐνδείξεις ὅτι Διόνυσος καὶ Θέατρο γεννήθηκαν στὴν Μινωϊκὴ Κρήτη

Ἡ γραπτὴ παράδοση καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα

Τραγωδία, κωμωδία, σατυρικὸν δράμα. Ὅλα θεατρικὰ δρώμενα μὲ βαθύτατη θρησκευτικὴ προέλευση, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, ἡ προέλευσις τοῦ θεάτρου σχετίζεται ἀρδῆκτα μὲ τὰ πάθη τοῦ Διονύσου, πού ἦσαν καὶ ἡ αἰτία γενέσεως τοῦ δράματος. Εἶναι ἐπίσης γνωστόν, ὅτι ἡ ἀρχικὴ μορφή θεάτρου ἦταν ὁ διθύραμβος πού ἱστοροῦσε τοὺς σχετικούς μὲ τὸν θεὸ μύθους καὶ ἀναπαριστοῦσε τὰ ἱερὰ δρώμενα μὲ τὴν βοήθεια ἑνὸς χορικοῦ ἄσματος πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Ὅμως καὶ ὁ διθύραμβος ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ἔξαψη τῆς γιορτῆς, ἀπὸ τὴν λατρεία τοῦ Διονύσου. Γνωρίζουμε ὅτι ἤδη ἀπὸ τὸν 7ο αἰῶνα π.Χ., καὶ συγκεκριμένα τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀρίωνα τοῦ Μηθυμναίου, ὑπῆρχαν εἰδικοί ποιητὲς πού συνέθεταν στίχους γιὰ ὅσους λάμβαναν μέρος στὴν ἱεροτελεστία τῶν Διονυσιακῶν δρωμένων. Δὲν γνωρίζουμε ὅμως τὸ ἀπώτερο καὶ ἀπώτατο παρελθὸν τοῦ διθυράμβου καὶ τοῦ θεάτρου, διότι λίγα ἔχουν διασωθῇ καὶ ταυτόχρονα ἡ ἔρευνα δὲν προχωρεῖ σὲ παλαιότερες ἐποχές, γιὰ νὰ ἀνιχνεύσῃ στοιχεῖα τοῦ πανάρχαιου ἑλληνικοῦ δράματος. Βέβαια ἡ τελικὴ ἀνεύρεσις τέτοιων θεατρικῶν δρωμένων σὲ παλαιότερες ἐποχές, θὰ ἐσήμαινε ταυτόχρονα καὶ τὴν ἀναγνώριση τῆς ὑπάρξεως παλαιότερας λατρείας τοῦ Διονύσου, καὶ βεβαίως θὰ ἐπέφερε καὶ τὰ ὅποια ἀνεπιθύμητα ἀποτελέσματα γιὰ ἐκείνους τοὺς κύκλους πού προωθοῦν τὴν ἔξωθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου προέλευση τοῦ θεοῦ. Ἀς ποῦμε λοιπὸν ἀπὸ πότε ἔχουμε ἱστορικὲς πηγὲς σχετικὲς μὲ τὸν Διόνυσο.

ΤΑ ΠΑΝΑΡΧΑΙΑ «ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ»

Πρῶτα ἀπ' ὅλα στὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσεια ἔχουμε ἀναφορὲς τόσο στὸν θεό, ὅσο καὶ στὰ μυστήριά του. Στὴν Ὀδύσεια, καὶ συγκεκριμένα στὸ λ 321-325, ἀναφέρονται καθαρὰ τὰ μυστήρια τοῦ Διονύσου, κατὰ τὰ ὅποια ἡ Ἀρτεμις φονεύει τὴν Ἀριάδνη. Στὴν Ἰλιάδα, στὸ Z 134, ἀναφέρονται τὰ *θύσθλα*, οἱ γνωστοὶ θύρσοι τῶν Μαινάδων, πού κρατοῦνται ἀπὸ τὶς μετέχουσες στὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ. Παράλληλα ἀπὸ τὶς πινακίδες Γραμμικῆς Β πού εὑρέθησαν στὸ ἀνάκτορο τοῦ Νέστορος στὴν Πύλο, γνωρίζουμε ὅτι ὁ Διόνυσος εἶχε θεϊκὴ ὑπόσταση ἤδη ἀπὸ τὸν 13ο αἰῶνα π.Χ. Ἀπ' αὐτὰ συνεπῶς εὐκόλα γίνεται κατανοητὸ τὸ γεγονός τῆς προϋπάρξεως τοῦ Διονύσου καὶ τῶν τελετῶν του τοῦλάχιστον 7 αἰῶνες παλαιότερα, ἀπὸ τότε πού πιστεύουμε ὅτι ξεκινᾷ ὁ διθύραμβος, ἀφοῦ ὅπως προείπαμε, αὐτὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ συνέχεια τῆς ἀπεικονίσεως τῶν μυστηριακῶν δρωμένων πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου.

Γιὰ τὸ τί ἐλάμβανε χώρα σὲ αὐτὰ τὰ μυστήρια μᾶς ἔχουν διασωθῇ μερικὲς πολὺ σημαντικὲς πληροφορίες. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης διασώζει (Ε, 75, 4): «Γιὰ τὸν Διόνυσο οἱ μῦθοι λένε, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸ κληῖμα καὶ τὴν καλλιέργειά του... Αὐτὸς ὁ θεός, λένε, γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Δία καὶ τὴν Περσεφόνη στὴν Κρήτη καὶ ὁ Ὀρφεὺς διέσωσε τὴν παράδοση στὶς μυστικὲς τελετουργίες, ὅτι εἶχε τεμαχισθῇ ἀπὸ τοὺς Τιτᾶνες». Ἐδῶ ἔχουμε πολλὰ σημαντικὰ στοιχεῖα πού θὰ μᾶς ἀπασχο-

λήσουν καὶ στὴν συνέχεια, στοιχεῖα ποὺ ἀφοροῦν στὸν τόπο γεννήσεως τοῦ Διονύσου, τὸν τεμαχισμό του, καθὼς καὶ τὴν ὁμοιότητα τῶν Διονυσιακῶν καὶ Ὀρφικῶν μυστηρίων.

Πολλοὺς αἰῶνες ἀργότερα, ὅταν ἀρκετὰ ἔχουν διαρδεύσει, ἔρχεται ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατὰ τοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους νὰ γράψῃ: «*Πρὸς τιμὴν τοῦ μαινομένου Διονύσου οἱ Βάκχοι τελοῦν ὄργια μὲ ὠμοφαγία, τηροῦν τὴν ἱερὰν μανίαν καὶ τελειώνουν τὴν τελετουργία τους, στεφανωμένοι μὲ φίδια καὶ μὲ τὸ μοίρασμα τῆς σάρκας τῶν σφαγίων, ἀλαλάζοντας τὸ ὄνομα τῆς Εὐᾶς. Καὶ αὐτὰ τὰ μυστήρια εἶναι φόνοι καὶ τάφοι*» (Προτρεπτικὸς πρὸς Ἕλληνας Β12 καὶ Β6). Βέβαια αὐτὸ ποὺ νόμιζε «Εὐᾶ» καὶ τὸ σέτιζε μὲ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα ὁ Κλήμης προφανῶς ἦταν ἡ κραυγὴ «εὐᾶ» ποὺ δοῖσκουμε καὶ σὲ ἀναφορὰς ἀπὸ τὰ Ὀρφικὰ κείμενα. Ἄς κρατήσουμε ἀκόμα ὅμως ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα τοὺς χοροὺς ποὺ ἐτελοῦντο μὲ στεφάνωση ἀπὸ φίδια. Καὶ παρακάτω ὁ Κλήμης πάλι ἀναφέρει: «*Γιατὶ τὰ Διονυσιακὰ μυστήρια εἶναι ἀπάνθρωπα, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἦταν ἀκόμα παιδὶ ὁ Διόνυσος καὶ οἱ Κουρήτες χόρευαν ἔνοπλοι γύρω του, μὲ δόλο οἱ Τιτᾶνες, ἐξαπατανώντας τον μὲ παιδαριώδη παιχνίδια, τὸν πῆραν μαζί τους καὶ τὸν διεμέλισαν*» (Β17).

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ – ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΔΙΑ

Συνάγουμε λοιπὸν καὶ ἀπὸ τὰ παραπάνω τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Διόνυσος ἐγεννήθη στὴν Κρήτη καὶ ἐφυλάσσετο μάλιστα ἀπὸ τοὺς Κουρήτες, ποὺ χόρευαν ἔνοπλοι γύρω του, ὅπως ἀκριβῶς ἡ παράδοσις διασώζει πολὺ ἀργότερα ὅτι συνέβη καὶ μὲ τὸν Δία. Διότι ὄντως ἡ παρουσία τοῦ Διονύσου εἶναι πολὺ παλαιότερα στὴν Κρήτη, ἀπὸ αὐτὴν τοῦ Διὸς, ὅπως πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Διόδωρο τὸν Σικελιώτη (Γ', 72, 5, 6): «*Ἀλλὰ ὁ Διόνυσος δὲν ἔδειξε τὴν ἴδια διάθεσιν μ' αὐτόν. Γιατὶ ἂν καὶ αἰχμαλώτισε τὸν Κρόνον καὶ τὴν Ρέα, ... τοὺς κάλεσε στὸ μέλλον νὰ τὸν ἀγαποῦν σὰν γονεῖς του... Ἡ Ρέα λοιπὸν σὲ ὅλη τὴν ζωὴ τῆς τὸν ἀγαποῦσε σὰν παιδί της, ἐνῶ ὁ Κρόνος τοῦ ἔδειχνε ὑπουλὴ στοργή. Καὶ ἀπέκτησαν αὐτὰ τὰ χρόνια ἕναν γυιό, ποὺ ὠνομάστηκε Ζεὺς καὶ δέχτηκε μεγάλες τιμὲς ἀπὸ τὸν Διόνυσον, ἐνῶ γιὰ τὴν ἀρετὴν του ἀναδείχτηκε ἀργότερα βασιλεὺς ὄλων*». Καὶ παρακάτω (73, 4) ἀναφέρει ρητὰ ποιὸς Δίας ἦταν αὐτός: «*Γι' αὐτό, λένε, ὑπερήφανος ἀπὸ τὴν προφητεία (ὁ Διόνυσος) ἐξεστράτευσε πρῶτα ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου καὶ διώρισε βασιλεὺς τῆς χώρας τὸν Δία, γυιὸ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, ποὺ ἦταν ἀκόμα παιδί στὴν ἡλικία*».

Αὐτὸς ὁ Διόνυσος, ὁ πρῶτος στὴν σειρά, ἦταν, ὅπως καὶ ὁ Διόδωρος παραδίδει, ὁ γυιὸς τοῦ Ἀμμωνος καὶ τῆς Ἀμάλθειας (καὶ ἐδῶ ἔκδηλη ἡ σχέσις μὲ τὴν Κρήτη). Στὴν μάχη δὲ τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ Ἀμμωνος, «*ὁ Ἀμμων πιεζόμενος ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῆς ἔφυγε στὴν Κρήτη, ὅπου παντρεύτηκε τὴν Κρήτη, θυγατέρα ἐνὸς ἀπὸ τοὺς Κουρήτες, ποὺ βασίλευαν ἐκεῖ τότε καὶ ἔγινε βασιλεὺς σὲ αὐτὰ τὰ μέρη καὶ τὴν νῆσον ποὺ πρὶν ὠνομαζόταν Ἰδαία, καὶ τώρα τὴν ὠνόμασε Κρήτη ἀπὸ τὴν γυναῖκα του*» (Διόδωρος Γ', 71, 2). Κι αὐτὸς ὁ Ἀμμων δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν σύζυγο τῆς Ρέας, τῆς κόρης τοῦ Οὐρανοῦ, καθαρὰ Ἑλληνικὴ θεότης.

Ἐνα ἄλλο πολὺ σημαντικὸ γεγονός, ποὺ δένει τὸν Διόνυσον μὲ τὴν Κρήτη ἀκόμα περισσότερο, εἶναι καὶ ὁ γάμος του μὲ τὴν κόρη τοῦ Μίνωα Ἀριάδνη, ποὺ ἔκλεψε κατὰ μία ἐκδοχὴ ἀπὸ τὸν Θησέα στὴν Νάξο. Μετὰ δὲ τὸν θάνατό της τὴν ἔκα-

Τὸ «ἀρχαιότερο θέατρο τοῦ κόσμου» στὸ ἀνάκτορο τῆς Φαιστοῦ. Στὸ βάθος δεξιὰ τὸ μεγάλο κλιμακωστάσιο τῶν προπυλαίων.

νε ἄστερισμό, τὸν «στέφανο τῆς Ἀριάδνης» ἢ «Κρητικό στεφάνι». Ἀκόμα δὲ καὶ τὰ παιδιὰ πού ἀπέκτησε μὲ τὸν Διόνυσο ἢ Ἀριάδνη, ὁ Οἰνωπίων, ὁ Θόας, ὁ Στάφυλος, ὁ Εὐάνθης καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπόδεικνύουν καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἐξαπλώσεως τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ οἴνου πρὸς Βορρᾶν (Λέσβος, Χίος, Λήμνος, Θρακικὴ χερσόνησος καὶ ἄλλαχοῦ), σὲ συνάρτηση μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν Κρήτη ἔχουμε τὰ ἀρχαιότερα πατητήρια σταφυλίου καὶ τὶς ἀρχαιότερες ἀποδείξεις γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἀμπελιῶν στὸν εὐρύτερο Ἑλληνικὸ χῶρο. Δὲν γίνεται δέβαια λόγος γιὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Θρακικὸς Διόνυσος ἔπεται σαφῶς τοῦ Κρητικοῦ.

Συνοψίζοντας λοιπὸν σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο μποροῦμε νὰ ξεκαθαρίσουμε τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου ὑφίσταται ἀπὸ τὰ δάθη τῆς Ἑλληνικῆς προϊστορίας καὶ συνδέεται ἀρμονικὰ μὲ τὸν οἶνο.

β) Πρώτη πατρίδα τοῦ Διονύσου φέρεται ἡ Κρήτη.

γ) Ὑπάρχουν σαφῶς περισσότεροι τοῦ ἐνὸς Διόνυσου, καὶ ὁ πρῶτος προηγεῖται χρονολογικῶς τοῦ Διὸς.

δ) Τὰ βακχικὰ μυστήρια εἶχαν ὡς κεντρικὸ τους σημεῖο ἀναφορᾶς τὸν διαμελισμὸ τοῦ θεοῦ ἀπὸ τοὺς Τιτᾶνες καὶ κατόπιν τὴν ἀναγέννησή του.

ε) Ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ εἶναι ὠργανωμένη καὶ τελεῖται ἀπὸ στεφανωμένους μὲ ὄφεις μαινάδες.

Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΡΗΤΙΚΟ ΤΑΥΡΟ

Ἀπομένει τώρα νὰ δοῦμε καὶ τὶ ἀρχαιολογικὲς ἀποδείξεις ἔχουμε, πού μαζί μὲ τὶς ὅποιες ἄλλες ἀκόμα φιλολογικὲς θὰ τεκμηριώνουν ἀσφαλέστερα τὴν ὑπαρξὴ λατρείας τοῦ Διονύσου στὴν Κρήτη ἀπὸ τὰ Μινωϊκὰ χρόνια. Εἶναι λοιπὸν γνωστὸ ὅτι τὰ πιὸ σημαντικὰ σύμβολα τῆς μινωϊκῆς θρησκείας εἶναι ὁ διπλοῦς πέλεκυς, τὰ διπλᾶ μινωϊκὰ κέρατα καὶ ἡ κεφαλὴ ταύρου μὲ δύο κέρατα. Ἄς δοῦμε τώρα τὶ σχέση μπορεῖ νὰ ἔχη ὁ Διόνυσος μὲ τὰ κέρατα, τὸν ταῦρο καὶ τὸν παρουνισαζόμενο ἀριθμὸ 2. Μποροῦμε ἀρχικὰ νὰ ἀναφέρουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα μὲ τὰ ὁποῖα ἦταν γνωστὸς στὴν ἀρχαιότητα: *Ταυροκέφαλος, Ταυρόμορφος, Ταυρόκερως, Ταυρόκρανος, Ταυροφάγος, Ταυρωπός, Ταυροφαής, Ταυρομέτωπος*. Ἀκόμα στίς «Βάκχες» τοῦ Εὐριπίδη διαβάζουμε στὴν 1η ἀντιστροφή 99-104: «Καὶ οἱ Μοῖρες σὰν τὸν εἶχαν πιὰ σωστὸ καὶ τέλειο κάνει, // μὲ ταῦρον κέρατα θεὸ τὸν γέννησε καὶ τοῦ ἔβαλε φιδόπλεχτο στεφάνι. // Γι' αὐτὸ οἱ Μαινάδες ἔχουνε τὰ φίδια στόλισμά τους, // καὶ ὁλόγυρα τυλίγουνε τὰ μαλλοπλέξουνδά τους». Ἐδῶ ἂς ἐπισημάνουμε καὶ τὸ στοιχεῖο πού ἀφορᾷ στὸν πατέρα τοῦ Διονύσου, τὸν Ἀμμωνα, πού ὡς τὴν ὕστερη ἀρχαιότητα παριστάνετο καὶ αὐτὸς μὲ κέρατα.

Ὁ δὲ Πενθέας, ὅταν δένη τὸν Διόνυσο, ἀντὶ γι' αὐτὸν δένει ἕναν ταῦρο. Καὶ ξεκαθαρίζουν ἀκόμα περισσότερο τὰ πράγματα στοὺς στίχους 920-924, πάλι τῶν «Βακχῶν» τοῦ Εὐριπίδη, ὅταν ὁ Πενθέας ἀπευθυνόμενος στὸν Διόνυσο τοῦ λέει: «καὶ ἐσὺ πού μ' ὀδηγεῖς, μοῦ φαίνεσαι σὰν ταῦρος καὶ ἔχουν φυτρώσει κέρατα στὴν κεφαλὴ σου. Καὶ ἀλήθεια ἦσαν ποτέ σου ζῶο; Γιατί τώρα στὰ σίγουρα ἡ μορφή σου μοιάζει μὲ τοῦ ταύρου». Καὶ ὁ Διόνυσος τοῦ ἀπαντᾷ: «Φίλος μας ἔγινε ὁ Θεὸς καὶ συνοδός μας, πού θυμωμένος ἦταν πρὶν καὶ τώρα βλέπει ὅσα ἐπιτρέπεται νὰ βλέπῃς». Ἐδῶ λοιπὸν ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ μία μυστηριακὴ ἀποκάλυψη, μὲ τὴν φανέρωση τοῦ Διονύσου-Ταύρου. Καὶ ἡ ἐρώτησις τοῦ Πενθέα, ἐὰν κάποτε ἦταν Ταῦρος, εἶναι καταλυτικὴ γιὰ τὴν σχέση Διονύσου καὶ Μινωϊκῆς Κρή-

Τὸ θέατρο τοῦ ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ, ἀπὸ Ἀνατολικά πρὸς τὸν Βασιλικὸ δρόμο.

της. Μὲ ὅλα αὐτὰ συνάδει καὶ ἡ προτροπὴ ποὺ κάνουν ἀργότερα, πάλι στὶς «Βάκχες» τοῦ Εὐριπίδη, οἱ Μαινάδες πρὸς τὸν Θεό, νὰ φανερωθῇ μὲ μορφήν Ταύρου γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ τὸ δρώμενον.

Ἔχουμε ὅμως καὶ τοὺς Ὀρφικοὺς ὕμνους, ὅπου καὶ ἐκεῖ ἔχουμε ἀναφορὲς στὸ Διόνυσσο-Ταῦρο: «*Τὸν Διόνυσσον προσκαλῶ τὸν θορυβώδη, ποὺ φωνάζει εὐᾶ, τὸν πρωτογενῆ ποὺ ἔχει δύο φύσεις καὶ ἐγεννήθη τρεῖς φορές, τὸν Βακχικὸν βασιλέα, ... τὸν ἀπόκρυφον, ποὺ ἔχει δύο κέρατα καὶ δύο μορφές*». Καὶ στὸν ὀρφικὸ πάλι ὕμνο τοῦ Διονύσου τοῦ Βασσαρέως τοῦ τριετηρικῷ διαβάζουμε: «*Ἐλα, μακάριε Διόνυσε, ποὺ σπάρθηκες στὴν φωτιὰ καὶ ἔχεις μέτωπον ταύρου*». Καὶ ὁ Πλούταρχος («Περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος» XXXV) ἀναφέρει: «*Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀναπαριστοῦν τὸν Διόνυσσο ὡς ταυρόμορφο καὶ οἱ γυναῖκες τῆς Ἥλειας προσευχόμενες στὸν Θεὸ τὸν ἐπικαλοῦνται ὡς ταυροπόδαρο, καὶ μετὰ τῶν Ἀργείων ὑπάρχει Διόνυσος ὁ Ταυρογεννημένος*». Ἐνα πολὺ σημαντικό ἀπόσπασμα εἶναι καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν «Ἀλεξάνδρα» τοῦ Λυκόφρονος (1237), ὅπου ἀναφέρει ὁ σχολιαστής: «*οἱ γυναῖκες ποὺ λάτρεναν τὸν Διόνυσσο Λαφύστιο, ἔφεραν καὶ οἱ ἴδιες κέρατα, μιμούμενες τὸν θεό, γιὰ τὸν φαντάζονταν ὡς ταυροκέφαλο καὶ ἔτσι ἀναπαρίστατο στὴν τέχνη*». Γνωρίζουμε ἀκόμα ὅτι στὶς τελετουργίες τοῦ Διονύσου στὴν Θράκη ὑπῆρχαν «*ταυρόφθογγοι μίμοι*» ποὺ μούγκριζαν πρὸς τὸν Θεό.

Ἐὰν δάλουμε ὅλα τὰ προηγούμενα σὲ μία σειρά, τότε μπορούμε πραγματικὰ νὰ ὁδηγηθοῦμε σὲ πολὺ σημαντικὰ συμπεράσματα:

α) Ὁ κρητικὸς θεὸς Διόνυσος ἐλατρεύετο στὴν Κρήτη μὲ τὴν μορφή ταύρου.

β) Ἡ τραγωδία δὲν ξεκίνησε ὡς *τράγων-ὠδή*, ἀλλὰ ὡς *ταύρων-ὠδή*, ἀπὸ τοὺς ταυροφθόγγους μίμους ποὺ ἀπευθύνοντο στὸν θεὸ-ταῦρο, τὸν Διόνυσσο καὶ αὐτὸς ἀπαντοῦσε. Ἡ πρώτη μορφή δράματος ὠνομάζετο *Ταυρωδία*.

γ) Ὁ θεὸς Διόνυσος-Ταῦρος δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν Μίνωα-Ταῦρο, τὸν Μινώταυρο, ἀφοῦ τὰ ὅρια κοσμικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐξουσίας στὴν Μινωϊκὴ Κρήτη ἦταν ἀσαφῆ ἕως ἀνύπαρκτα. Γι' αὐτὸ καὶ ὅλα τὰ ἱερὰ σύμβολα ἦταν καὶ σύμβολα ἐξουσίας (διπλοῦς πέλεκυς-ταυροκεφαλὴ-διπλὰ κέρατα ταύρου κ.ἄ.).

δ) Ἡ «*μίμησις πράξεως σπονδαίας καὶ τελείας*» φαίνεται ἔντονα τόσο στὸν Μίνωα-ταῦρο, ποὺ μιμεῖται τὸν θεὸ φορῶντας τὴν ταυροκεφαλὴ καὶ ὑποδύμενος τὴν θεότητα, ὅσο καὶ στὶς Μαινάδες ποὺ ἔφεραν καὶ οἱ ἴδιες κέρατα, μιμούμενες τὸν θεὸ-Διόνυσσο.

ε) Οἱ ἱέρειες τῶν Ὀφεων δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ Μαινάδες ἀκόλουθοι τοῦ θεοῦ Διονύσου, γι' αὐτὸ καὶ ἀπεικονίζονται μὲ φίδια νὰ ἐλίσσωνται γύρω τους καὶ μὲ γυμνὰ τὰ στήθη, σὲ ἱερὰ μανία.

στ) Οἱ δύο μορφὲς τοῦ Διονύσου εἶναι ἡ μία ὀργιαστικὴ καὶ θορυβώδης τοῦ Διονύσου Ζαγρέως καὶ ἡ ἄλλη τοῦ Ὀρφέως, ποὺ πραγματικὰ πνεύματα καὶ ἡρεμεῖ τὴν φύση. Ὁ θνήσκων καὶ ἀναγεννώμενος θεός. Ὁ διπλὸς θεός, ποὺ βρῖσκουμε στοὺς Δελφοὺς ὡς Διόνυσσο-Ἀπόλλωνα, στοὺς Δελφοὺς ὅπου ὑπεδεικνύετο καὶ ὁ τάφος τοῦ διαμελισμένου Διονύσου, ἐκεῖ ὅπου ἐκτίσθη ἀργότερα ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἀνεγεννήθη ὁ Διόνυσος. Νὰ μὴν ξεχνᾶμε καὶ τὴν παράδοση ποὺ θέλει τὸ μαντεῖο νὰ ἔχη ἰδρυθῇ ἀπὸ Κρήτες.

Ὅλα δείχνουν λοιπὸν ὅτι τὸ δράμα γεννήθηκε στὴν Κρήτη, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς του, ὁ Διόνυσος, καὶ οἱ Μαινάδες-Μινῶαδες, ποὺ ἀρχικὰ θὰ πρέπει νὰ ἀνῆκαν

Ἡ «θεὰ μὲ τὰ φίδια» ἀπὸ τὸ θησανροφυλάκιο τοῦ ἱεροῦ τῆς Κνωσοῦ. Τὸ ὕψος, τὰ φίδια καὶ ἡ στάση δείχνουν ὅτι ὁρίζεται σὲ κατάσταση ἱερᾶς μανίας, ὅπως καὶ αἱ ἀκόλουθοι τοῦ Διούνσου Μαινάδες.

στὸν στενὸ συγγενικὸ κύκλο τοῦ κάθε Μίνωος, καὶ ἦσαν οἱ ἐπιφορτισμένες μὲ τὰ ἱερὰ δρώμενα καὶ τὴν ὀρθὴ τέλεσή τους. Σὰν ἀπὸ ἄποχος αὐτοῦ τοῦ γεγονότος μοι-
άζει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς «Βάκχες» τοῦ Εὐριπίδη, τὶς Μαινάδες, ποὺ σκοτώ-
νουν τὸν Πενθέα καὶ συγγενῇ τους, ὑποδύονται ἡ Ἀγαυή ἢ μητέρα τοῦ Πενθέα
καὶ οἱ ἀδελφές της Ἰνώ καὶ Αὐτονόη. Κάπως ἔτσι θὰ ἐτελεῖτο καὶ ἡ ἱερουργία
στὴν Μινωϊκὴ Κρήτη, ὅπου σὲ ἀναπαράσταση οἱ συγγενεῖς γυναῖκες τοῦ Μί-
νωα, οἱ θεές μὲ τὰ φίδια, θὰ ὑπεδύοντο τὴν τελετουργικὴ σφαγὴ καὶ τὸν διαμε-
λισμὸ τοῦ Μίνωα-Ταύρου, τοῦ Μινώταυρου, ἀλλὰ τελικὰ μόνο τὴν θυσία ἑνὸς
πραγματικοῦ ταύρου, ποὺ παρέπεμπε στὸν Μίνωα καὶ τελικὰ στὸν Διόνυσο. Ἔτσι
θὰ εἶχαμε τὴν ἀναζωογόνηση τῆς θρησκευτικῆς καὶ ταυτόχρονα κοσμικῆς ἔξου-
σίας μέσα ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸ κοσμικὸ αὐτὸ δρώμενο. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ γένεσις
τοῦ δράματος.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἐὰν βέβαια θελήσουμε νὰ ψάξουμε τοὺς χώρους, ὅπου θὰ ἐλάμβαναν χώρα
αὐτὲς οἱ τελετουργίες, οἱ ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες στὰ μινωϊκὰ ἀνάκτορα ἀποδει-
κνύουν τοῦ λόγου τὸ ἀληθές. Τόσο στὸ ἀνάκτορο τῆς Κνωσσοῦ ὅσο καὶ σὲ αὐτὸ
τῆς Φαιστοῦ ὑπάρχουν οἱ λεγόμενοι ἀπὸ τὴν ἐπίσημο ἀρχαιολογία θεατρικοὶ
χώροι. Στὸ δὲ ἀνάκτορο τῶν Μαλλίων ὁ θεατρικὸς χώρος εἶναι σὲ ἄμεση ἐπαφὴ
μὲ τὸν χώρο τῆς μεγάλης αὐλῆς. Τὸ πιὸ πιθανὸν λοιπὸν εἶναι τὰ διονυσιακὰ
αὐτὰ δρώμενα νὰ ἐτελοῦντο στοὺς θεατρικοὺς χώρους καὶ μέσῳ τῶν πομπικῶν
ὁδῶν ὕστερα, ὁδῶν ποὺ εἶναι προχαραγμένες στὸ πλακόστρωτο, νὰ ὠδηγεῖτο ἡ
πομπὴ κοντὰ στὸν χώρο τῆς αὐλῆς, ὅπου ἀπὸ ἀσφαλῆ θέσῃ θὰ παρακολουθοῦσαν
ὅλοι τὰ ὀνομαζόμενα *Ταυροκαθάψια*, μέσα στὸν χώρο τῆς αὐλῆς. Τελικὴ δὲ στιγ-
μὴ τῶν μυστηρίων θὰ ἦταν, ὅπως φαίνεται, ἡ θυσία τοῦ ταύρου, ὁ διαμελισμὸς
του καὶ τὸ μοίρασμα στοὺς ὑπόλοιπους Μινωῖτες. Ἔτσι θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ
ἀναγέννησις καὶ ἡ δραματικὴ ἀναπαράστασις τοῦ μύθου, ὅταν ὁ θεὸς Διόνυσος
θὰ διμελίζετο, ὑπὸ μορφὴν ταύρου, καὶ θὰ ἀνεγεννᾶτο.

Κλείνοντας, θὰ πρέπει νὰ παραθέσουμε καὶ ἓνα ἀκόμα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν
Διόδωρο τὸν Σικελιώτη ποὺ ἀναφέρεται στὰ πόσα ἔχει συνεισφέρει ἡ Μινωϊκὴ
Κρήτη στὴν ὑπόθεσις τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ τῶν μυστηρίων:
«Βεβαιῶνουν ἐπίσης, (οἱ Κρηῖτες), ὅτι οἱ τιμὲς ποὺ ἀπονέμονται στοὺς θεοὺς καὶ
οἱ θυσίαι καὶ οἱ τελετουργίες τῶν μυστηρίων ἀπὸ τὴν Κρήτη παραδόθηκαν στοὺς
ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τὸ ὑποστηρίζουν μὲ τὴν ἀκλόνητη κατὰ τὴν γνώμη τους
ἀπόδειξις. Ἡ μυστηριακὴ τελετὴ, ποὺ τελεῖται στὴν Ἐλευσίνα ἀπὸ τοὺς Ἀθη-
ναίους καὶ εἶναι ἡ ὀνομαστότερη ἀπὸ ὅλες, καὶ αὐτὴ ποὺ τελεῖται στὴν Σαμοθρά-
κη, καὶ ἡ ἄλλη στὴν Θράκη ἀπὸ τοὺς Κίκονες, ἀπ' ὅπου προερχόταν ὁ Ὀρφεὺς ποὺ
τὴν εἰσήγαγε, ὅλες αὐτὲς οἱ τελετὲς μᾶς παραδόθηκαν μὲ τὴν μορφὴ τῶν μυστη-
ρίων, ἐνῶ στὴν Κνωσσὸ τῆς Κρήτης ὑπῆρχε ἡ συνήθεια ἀπ' τοὺς ἀρχαίους χρό-
νους αὐτὲς οἱ τελετὲς νὰ μεταδιδάζονται σὲ ὅλους φανερά, καὶ αὐτὰ ποὺ οἱ ἄλλοι
κρατοῦσαν μυστικά, αὐτοὶ δὲν τὰ ἐκρυβαν ἀπὸ κανέναν ποὺ ἤθελε νὰ τὰ μάθῃ»
(Ε, 77, 3).

Σίγουρα ἡ ἔρευνα ἔχει πολλὰ ἀκόμα νὰ ἀποκαλύψῃ.

Εὐάγγελος Μπεξῆς

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

A. D. TRENDALL, *Ἐρυθρόμορφα Ἀγγεῖα τῆς Νοτίου Ἰταλίας καὶ Σικελίας*

Μακριὰ ἀπὸ τὴν θορυβώδη εἰσέτι Ἀθήνα –ὅπου ὁ παλαιὸς κόσμος ἀγωνιζόταν νὰ διατηρήσῃ τὸν ἑλληνικὸ τρόπο ζωῆς, τὴν αὐτάρκεια καὶ τὴν ὁμορφιά τῆς πόλεως, τὴν σφριγηλότητά του– ἡ παρακμὴ τοῦ 4ου αἰῶνος εἶναι ὁμιλητικὴ. Ὁμιλητικώτερη ὅμως εἶναι στὴν Μεγάλῃ Ἑλλάδᾳ (Σικελία, Τάρας, Ἀκράγας, Ἑλέα, Ρήγιον κ.ο.κ.), ὅπου οἱ ἄποικοι –ἀποκοιμμένοι ἀπ’ τὶς μητροπόλεις τους, καταβεβλημένοι ἀπ’ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὴν συνεχῆ ἐνατένισι τοῦ ἥλιου καὶ τοῦ θανάτου– εἶχαν ἐνδώσει στοὺς πειρασμοὺς τῆς ζωῆς, στὸν ἐφησυχασμὸ καὶ τὴν ἀσφάλεια, στὴν πολυλογία καὶ τὴν αἰσθητικὴ, στὸν εὐδαιμονισμὸ καὶ τὴν ἀπονάρκωσι.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἀποδίδουν μὲ τὸν καλῦτερο τρόπο τὰ φιλοσοφικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργα, ἡ λογοτεχνία καὶ τὰ ἔργα τέχνης, ποὺ ἀπεικονίζουν μὲ τὸν καλῦτερο τρόπο τὶς ἡθικο-πνευματικὰς καὶ κοινωνικο-πολιτικὰς ἀναζητήσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς κάθε ἐποχῆς. Τὰ ἐρυθρόμορφα λοιπὸν ἀγγεῖα τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἀπεικονίζουν ὄντως τὴν προϊοῦσα πνευματικὴ παρακμὴ. Εὐκόλᾳ διακρίνει κανεὶς τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τῶν ὕστερων χρόνων τοῦ 5ου αἰῶνος ἀπ’ τὰ ἔργα τῶν ἐπομένων αἰώνων τόσο ἀπὸ ἄποψι μορφῆς ὅσο καὶ περιεχομένου.

Τὰ ἔργα τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ 5ου αἰῶνος εἶναι ἔργα Ἀθηναίων μεταναστῶν μοιάζουν καταπληκτικὰ μὲ τὰ ἀθηναϊκὰ καὶ μάλιστα σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε πολλοὶ κριτικοὶ νὰ κάνουν λόγῳ περὶ εἰσαγωγῆς τους ἀπ’ τὴν Ἀθήνα. Κι ὅμως πρόκειται γιὰ γνήσια σικελικὰ ἢ ἰταλικά ἔργα, ἄσχετο ἂν προέρχωνται ἀπὸ χέρια Ἀθηναίων καλλιτεχνῶν. Τέτοιοι εἶναι οἱ κωδωνόσχημοι κρατῆρες τοῦ Σελινούντος, τὰ ἔργα τοῦ «Ζωγράφου τοῦ Ζατρίκιου» (Σι-

Ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν δημιουργία ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες τῶν δῆθεν «Ἀραβικῶν ἀριθμῶν»

Κύριε Διευθυντά,

Διαβάζοντας στὸ ὑπ’ ἀρ. 203 τεῦχος σας τὴν μελέτη τοῦ κ. Βασίλη Κατσιαδράμη: «Οἱ Ἀραβικοὶ Ἀριθμοὶ προῆλθαν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο», θὰ ἤθελα νὰ παρατηρήσω τὰ ἑξῆς:

1. Ὅταν ἐφευρέθῃ τὸ θεσιακὸ σύστημα καὶ ἦταν ἀρκετὰ τὰ πρῶτα 9 γράμματα, τότε τὰ ὑπόλοιπα ἀπὸ τὰ 27 γράμματα-ἀριθμοὺς ἦταν περιττὰ στὰ Μαθηματικά. Αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο βῆμα, γιὰ νὰ γίνῃ ὁ διαχωρισμὸς –ἄλλο πρᾶγμα τὰ γράμματα, ἄλλο πρᾶγμα οἱ ἀριθμοί. Τὸ ἔτος 402 π.Χ. μὲ ψήφισμα τῆς Βουλῆς τῶν Ἀθηναίων καθιερώθηκε ἡ Ἀλφάβητος τῶν 24 γραμμάτων. Ἡ ἔκπτωσις τῶν 3 γραμμάτων-ἀριθμῶν καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴ χρῆσις τοῦ παλαιοῦ συστήματος. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θεσιακοῦ συστήματος μπορούσε νὰ γραφτῇ ὁποιοσδήποτε ἀριθμὸς. Ἡ ἀπουσία τοῦ μηδενὸς μὲ τὸ θεσιακὸ σύ-

κελία), τοῦ ζωγράφου Ἀμύκου «Κρέουσα» καὶ «Δόλων» (Μεταπόντιον), ὁ «Ἀχιλλεύς» καὶ ἡ «Κενταυρομαχία τοῦ Λούδρου» (Λευκανία), ὁ «Κάδμος» καὶ ὁ «Πρόνομος» (Ἀπουλία) κ.ἄ.

Τὰ ὑστερότερα ἔργα (4ος αἰὼν κ.ἔ.) σαφῶς διακρίνονται ἀπ' τὰ προαναφερθέντα, ἀφοῦ δίδουν τὴν ἐντύπωσι ὅτι πρόκειται γιὰ ψεύτικα, ποὺ ἔγιναν «κατὰ παραγγελίαν» καὶ μὲ σκοπὸ τὴν διακόσμησι μόνο. Πρόκειται περὶ περὶτεχνων ἔργων, μὲ συνθέσεις ποὺ διευθετοῦνται σὲ «ζῶνες» καὶ συμπεριλαμβάνουν πλῆθος μορφῶν καὶ κοσμημάτων, μὲ ποικίλους χρωματισμούς. Τὸ θεματολόγιό τους εἶναι κυρίως μυθολογικὸ ἢ νεκρικὸ μὲ ἔμφασι στὸ θρηνώδες. Τέτοια ἔργα εἶναι: «Ἡ ἀναγνώρισι τοῦ Θησέως», «Ὁ θάνατος τοῦ Σαρπηδόνο», «Ἡ μεταμόρφωσις τῆς Καλλιστοῦς σὲ ἀρκούδα». Πολλὰ ὡστόσο ἔργα ἀναφέρονται καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἢ ἀποτελοῦν παρωδίες μυθολογικῶν θεμάτων.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἀπεικονίζουν μὲ τὸν καλῦτερο τρόπο τὰ ἔργα τέχνης, ποὺ ἀναφέρονται στοὺς θεοὺς καὶ τὶς θεότητες. Ἀξίζει νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς, ὅτι οἱ μεγάλοι θεοὶ (Ζεὺς, Ποσειδῶν, Ἥρας) σπανίως ἀπασχολοῦν τοὺς καλλιτέχνες, ἐνῶ ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμις, ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἔρως, ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἴρις ἢ ὁ Πάν καὶ ὁ Ἑρμῆς ὑπολαμβάνονται ὡς προσωποποιεῖς καὶ ἀλληγορίες. Ὁ Ἀπόλλων προΐσταται τῶν συνελεύσεων καὶ συμβουλίων (ἀπέλλαι), ἡ Ἀφροδίτη ἀποτελεῖ τὴν ἐνσάρκωσι τοῦ Ἑρωτος, ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Ἴρις ἐκφράζουν τὰ ταχυδρομεῖα, ὁ Πάν καὶ ὁ Ἑρμῆς τὴν φιλοσοφία καὶ τὸν προφορικὸ καὶ γραπτὸ λόγο ἀντίστοιχα...

Πλῆθος ἔργων ἀναφέρονται καὶ στὸν Τρωϊκὸν Πόλεμο καὶ στὰ βάσανα τοῦ Ὀδυσσεως, ἐνῶ ἄλλα παρωδοῦν ἢ διακωμῶδοῦν τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Θησέα καὶ τοὺς ἄλλους ἥρωες. Ὁ Ἀχιλλεύς κατέχει τὴν πρώτη θέσι. Ἡ παράδοσις τῆς Πανοπλίας τοῦ ἀπ' τὴν Θέτιδα, ἡ περιφορὰ τοῦ νεκροῦ τοῦ Ἑκτορος, ἡ μεταφορὰ τοῦ ἰδίου νεκροῦ στὴν Λυκία ἀπ' τὸν Ὑπνο καὶ τὸν Θάνατο, ὁ θρῆνος Πριάμου-Ἀχιλλέως κ.ἄ. ἀποτελοῦν τὰ πιὸ ἀγαπημένα θέματα τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ 4ου αἰῶνος.

Ἀπὸ τὸν χῶρο τοῦ θεάτρου ἀντλοῦν τὴν θεματογραφία τους πολλὰ ἔργα, προτιμῶνται

στημα δὲν δημιουργοῦσε καμμία δυσκολία, ἂν στὴν θέση του ὑπῆρχε κενό. Ὁ ἀριθμὸς π.χ. 1098 θὰ μπορούσε νὰ γραφθῇ $A - \Theta H$, δηλαδὴ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ A καὶ τὸ Θ θὰ ὑπῆρχε κενό. Τὸ μηδὲν δὲν μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῇ, γιατί ἦταν εὐκόλο νὰ μπερδευτῇ μὲ τὸ ὄμικρον (=70) ἢ μὲ μιὰ γραμμούλα νὰ γίνῃ Q (κόππα=90) κ.λπ. Τὸ ψήφισμα μπορεῖ νὰ ἦταν ἓνα δῆμα θετικὸ στὸ διαχωρισμὸ γράμμάτων-ἀριθμῶν, ἀλλὰ δὲν ἦταν τέλειο, γιατί χρησιμοποιοῦσε ἀκόμη γράμματα-ἀριθμοὺς (τὰ πρῶτα 9). Τὰ πράγματα γινότανε πιὸ πολύπλοκα, γιατί πολὺς κόσμος ἐξακολουθοῦσε νὰ χρησιμοποιῇ ἀκόμη τὰ 27 γράμματα τόσο στὴν Λογοτεχνία ὅσο καὶ στὰ Μαθηματικά. Ἡ διγλωσσία τότε εἶχε ἄλλο περιεχόμενο...

Κάπου ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ ἔγινε ὁ διαχωρισμὸς ἀκόμη πιὸ σαφῆς μεταξὺ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἀριθμῶν. Δὲν πρέπει νὰ ὑπῆρχε καὶ μεγάλη δυσκολία, γιατί ἤδη ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ δὲν τύγγανε μεγάλης παιδείας, πρέπει νὰ εἶχε ἀλλοιώσει τὸ Δ σὲ 4 (=τέσσερα), τὸ H σὲ Ξ (=ὀκτῶ) κ.ο.κ. ὅπως ἐξηγεῖ ὁ κ. Βασίλης Κατσιαδράμης. Ἡ διαδικασία τῆς μετεξέλι-

δὲ οἱ τραγωδίες τοῦ Εὐριπίδη καὶ λιγώτερο τοῦ Σοφοκλῆ· ὁ Αἰσχύλος ἐλάχιστα χρησιμοποιοῖται, καὶ αὐτὸ μαρτυρεῖ τὸ γοῦστο τῆς ἐποχῆς. Ἐξυπακούεται ὅτι πολλὰ ἔργα ἀναφέρονται στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, περισσότερα ὅμως στὸ θάνατο καὶ τὴν μετὰ θάνατον ζωή.

Τὸ βιβλίο ποὺ παρουσιάζεται, εἶναι ἐμπλουτισμένο μὲ μεγάλο ἀριθμὸ εἰκόνων (452), ποὺ παρέχουν πληρὴ εἰκόνα τῆς τέχνης, τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἐνδιαφερόντων τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος κατὰ τὴν συγκεκριμένη ἐποχή, καὶ κατὰ συνέπεια ἀποτελεῖ χρήσιμο βοήθημα γιὰ τοὺς ἐνδιαφερόμενους.

Σαράντος Πάν

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀλέξανδρος, ὁ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων

Ὁρισμένοι «ἱστορικοί, ὡς γνωστόν, ἔχουν φθάσει σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀσυνδοσίας καὶ προσδοσίας τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, ὥστε νὰ ἰσχυρίζονται ὅτι: «ὁ Ἀλέξανδρος ἀφάνισε τὴν κυρίως Ἑλλάδα καταλύοντας τοὺς δημοκρατικούς θεσμούς... Ἡ Ἑλλάδα τελοῦσε ὑπὸ κατοχή, μία τραγικὴ καὶ φρικτὴ περίοδος τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ οἱ «ἄθλοι» τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποτελοῦν διαστρέβλωση, πρόσχημα, ἀφοῦ ὁ μονάρχης διακρίθηκε γιὰ τὴν θαναυσότητα καὶ τὴν ἐξαχρείωσή του καὶ ἦταν ἐχθρὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ θανάσιμος ὅπως καὶ ὁ ... Ξέρξης. Οἱ ἱστοριογράφοι τὸν προσονομάζουν Μέγα. Λησμονοῦν ὅτι ὑπῆρξε τὸ πιὸ μισητὸ πρόσωπο γιὰ τὸν Ἑλληνισμό». Κατ' αὐτοὺς ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἦταν ἐπίσης κί-ναιδος, δδελυρὸς καὶ ἀδιάντροπος!

Ὁ δημοσιογράφος Κυριάκος Βελόπουλος στὴν ὀγκωδέστατη καὶ ἐμπεριστατωμένη αὐτὴ μελέτη του καταρρίπτει συστηματικὰ καὶ τεκμηριωμένα τὶς ἀθλιότητες αὐτὲς ποὺ δὲν ἔχουν καμμία σχέση μὲ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ ὑπηρετοῦν ἀποκλειστικὰ πολιτικὲς ἀνθελληνικὲς σκοπιμότητες. Ξεκινᾷ τέλος τὴν ἱστορικὴ του ἀφήγησι μὲ τὴν γέννησι καὶ τὴν παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἀλεξάνδρου φθάνοντας ὡς τὸ θάνατό του, παρουσιάζοντας ὅλες τὶς ἐκδοχὰς γιὰ τὰ αἷτια τοῦ θανάτου του. Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι, ὅτι στὸ τελευταῖο κεφά-

ξης ἢ πιὸ σωστὰ τοῦ τέλειου διαχωρισμοῦ γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν πρέπει νὰ κράτησε μερικὸν αἰῶνα. Τὴν διαδικασίαν ἐπιβράδυναν οἱ Ῥωμαῖοι, ποὺ προφανῶς δὲν μπορούσαν νὰ ἀφομοιώσουν ἐννοιες ὅπως «θεσιακὸ σύστημα» καὶ ἐπέβαλαν τὸ δικό τους.

2. Τὸ ὅτι οἱ λεγόμενοι Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ δὲν ἔχουν καμμία σχέση μὲ τοὺς Ἀραβες, ἀλλὰ ἦταν ἐν χρήσει ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας Μαθηματικοῦ Διοφάντου (240 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος ἐξηγοῦσε τὴν ὑπεροχὴ τῶν ἀριθμῶν στὰ Μαθηματικὰ ἐναντι τῶν γραμμάτων. Καὶ κάτι ἀκόμη: Μὲ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου προφανῶς τὸ θεσιακὸ σύστημα, μὲ ἀριθμούς ὅμως, νὰ εἶχε φθάσει μέχρι τὴν Ἰνδία, στὴν ὁποία δὲν φθάσανε οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἔτσι ἀργότερα νὰ ἐπέστρεφε στὶς ρίζες του, ὅπως πολὺ σωστὰ γράφει ὁ κ. Βασίλης Κατσιαδράμης, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ τὴν χρῆσι τοῦ μηδενός, μιὰ καὶ τὸ ὅμικρον ὕστερα ἀπὸ τόσους αἰῶνες εἶχε ξεχασθῇ ὅτι κάποτε ἐσήμαινε ἐβδομήντα.

Μὲ τιμὴ

Παναγιώτης Βοστινιώτης
Βουδαπέστη, Οὐγγαρία

λαιο του διδλίου του παραθέτει όλα τα στοιχεία που συνηγορούν υπέρ της άποψης, ότι οί Καλές ήσαν απόγονοι των παλαιμάχων του Μ. Ἀλεξάνδρου. Στο κεφάλαιο του διδλίου του με τίτλο «*Η κληρονομιά του Μ. Ἀλεξάνδρου*» προσπαθεί να καταδείξει την βαθιά επίδραση της προσωπικότητας του Μ. Ἀλεξάνδρου στα έλληνιστικά βασίλεια της Αιγύπτου και της Ἀσίας, στην κοσμοκράτειρα Ρώμη, στον ισλαμικό κόσμο καθώς και στην Ἀπὼ Ἀνατολή (Κίνα-Ἰαπωνία). Θὰ κλείσουμε τὴν σύντομη παρουσίασι αὐτὴ τοῦ διδλίου, παραθέτοντας τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἀπ' τὴ μελέτη τοῦ Κ. Βελόπουλου: «Τώρα πλέον ἔφτασε γιὰ ὠρισμένους τὸ “πλήρωμα τοῦ χρόνου”. Ξέρουν πὼς τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα ἀναγεννᾶται καὶ αὐτὸ τρομοκρατεῖ μερικὸς πού κυβερνοῦν τὸν τόπο κάνοντας ὅ,τι εἶναι δυνατὸ, ὥστε νὰ μὴν ξυπνήσῃ ὁ Ἕλληνας, νὰ μείνῃ ἐκεῖ, στὰ ἔγκατα τῆς λήθης καὶ τῆς ἀμάθειας. Φοδοῦνται μὴν κινηθῇ ἡ σκιά τοῦ Ἀλεξάνδρου» καὶ τὸν ὑποδιβάζουν, τὸν κρύβουν. Ὅμως τὸ φῶς δὲν κρύβεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι» (σελ. 405).

Μ. Δημόπουλος-Ἀπολλώνιος

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ: Ἐκ παραδρομῆς παρουσιάσθηκε στὸ τεῦχος 203 ὁ διάσημος κοσμολόγος Στήβεν Χῳκιν ὡς νομπελίστας. Ὁ κ. Χῳκιν δὲν ἔχει τιμηθῇ μὲ τὸ Βραβεῖο Νόμπελ.

• Στὸ τεῦχος 203, Νοέμβριος 1998, στὸ τέλος τῆς ἐρευνας τοῦ κ. Β. Κατσιαδράμη με τίτλο «*Οἱ Ἀραβικοὶ Ἀριθμοὶ προήλθαν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Ἀλφάθητον*. – *Εἶναι τὰ 9 πρῶτα γράμματα Α ἕως Θ*», σελίς 12672, στὸ τέλος τῆς βιβλιογραφίας νὰ προστεθῇ ἡ παραλειφθεῖσα ἐκ παραδρομῆς σειρά: «11. Κων. Σιαμάκης, “*Τὸ Ἀλφάθητον*”, Θεσσαλονίκη 1988».

• Στὸ προηγούμενο τεῦχος 204, σ. 12793, ὁ τίτλος «*Εθνικά*» νὰ διορθωθῇ σὲ «*Χρονικά*».

Ο 17ος ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «Δ»

Ὁ 17ος τόμος τοῦ «*Δαυλοῦ*» (τεύχη 193-204, Ἰανουάριος - Δεκέμβριος 1998) ὁλοκληρώθηκε καὶ διβλίοδετημένος (μαυροῶδες με χρυσοτυπία) διατίθεται μόνο στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ. Περιέχει:

- τὴ συνέχεια τῶν ριζοσπαστικῶν, σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, ἐρευνῶν γιὰ τὴ γένεση τῆς γλώσσας καὶ τῆς γραφῆς κατὰ τὴν αὐγὴ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως καὶ τὶς ἄγνωστες μαθηματικὲς καὶ ὄντολογικὲς πλευρὲς τῆς γλώσσας μας·
- τὴ συνέχεια τῶν ἐρευνῶν γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ καὶ τὴν ἐξάπλωσή του στὰ πέρατα τῆς Ὑδρογείου, πού ἡ κρατοῦσα ἐπιστὴμὴ ἀγνοεῖ ἢ ἀποκρύπτει·
- τὴ συνέχεια τῆς ἐρευνας τοῦ μεγάλου καὶ ἀγνώστου κεφαλαίου τῆς Ἑλληνικῆς (ἀλλὰ καὶ παγκόσμιας) Ἱστορίας γιὰ τὴν ἱστορικὴ σύγκρουση Ἑλληνισμοῦ - Χριστιανισμοῦ καὶ τὶς βαρεῖες συνέπειές της ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ Πολιτισμοῦ·
- πληθώρα μελετῶν, ἀναλύσεων καὶ σχολίων πού ἀφοροῦν στὴν παθογένεια τῆς ἐποχῆς μας, ἀνατέμνουν τὴν κοσμοῖστορικὴ καμπὴ τοῦ καιροῦ μας καὶ διατυπώνουν ἔλλογὴ πρόβλεψη γιὰ τὰ ἐπερχόμενα. Στὸν τομέα αὐτὸ οἱ προβλέψεις τοῦ «*Δ*» κατὰ τὰ 17 χρόνια τῆς ἐκδόσεώς του ἔχουν ἐπαληθευθῇ πλήρως ἀπὸ τὰ γεγονότα.

– Μὴ γεμίζετε τὶς διβλίοθηκες σας μὲ ἄχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στὰ ράφια σας τοὺς 17 τόμους τοῦ «*Δ*» καὶ ἀποκτήστε ἔτσι γιὰ σᾶς καὶ τοὺς ἀπογόνους σας ἓνα λογικὸ ὁδηγὸ γιὰ τὴν κατανόηση τῶν γεγονότων τοῦ παρόντος καὶ τὴν πρόβλεψη τοῦ μέλλοντος.

ΤΙΜΗ ΤΟΜΟΥ (ΣΕΛΙΔΕΣ 11919-12814): Δοχ. 16.000

• Οἱ ἐτήσιοι τόμοι τοῦ «*Δ*» ἀποστέλλονται καὶ ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος στὰ τηλ. 32.23.957 ἢ 9841.655.